HE

The word of God

OLELO NO KO KE AKUA ANO,

A ME NA MEA

and

commandments to man

ANA I KAUOHA MAI AI I KANAKA:

I UNUHIA

given

MAI NOLOKO MAI O KA BAIBALA.

in the Bible.

Na W. P. Alexander.

HONOLULU:
PAIIA E HENRY M. WHITNEY.
1861.

HE WAHI OLELO MUA.

Ua hoomakaukauia mai keia palapala, i mea kokua i ka poe e imi ana e ike i na mea a ke Akua i hoike mai ai maloko o ka Palapala Hemolele.

Ai no malaila na kanawai o ka hoomana kristiano. Oia ke hoakaka mai i ke ano o ke Akua, ka mea wale no i pono ke hoomanaia. Oia hoi ke hoakaka mai i na pono a ke Akua i kau mai ai maluna o ke kanaka. Ua hoikeia mai ko ke kanaka ano pono i kinohi, kona haule ana iloko o ka hewa a me kona hoopakeleia mai ma o Kristo la ka mea e ola'i.

Penei e pono ai ka mea e huli ana i keia palapala. E heluhelu oia i kekahi ninau, alaila e heluhelu i na olelo o ka Baibala i kuhikuhiia mai, a noonoo iho oia i kana mea e pane aku ai i ka ninau ; a e aho oia e kakau iho a paa kona manao, ma kela ninau keia ninau mai ka ninau mua a i ka hope. Ina hoi i hui kekahi poe ma ka huli ana, a kukakuka pu ma na mea i nieleia mai ai, e mahuahua ka pono malaila. Eia nae ka pono loa, e ao aku na kumu makaukau i keia palapala, ma ia wahi aku ia wahi aku, i mahuahua ka malamalama a pee aku la na hana a ka pouli i hoomaemaeia mai na kanaka a hoonaniia mai hoi ke Akua Kiekie loa.

PAPA KUHIKUHI.

MOKUNA 1.

MOKUNA 2.

MOKUNA 3.

MOKUNA 4.

MOKUNA 5.

MOKUNA 6.

MOKUNA 7.

MOKUNA 8.

MOKUNA 9.

MOKUNA 10.

MOKUNA 11.

MOKUNA 12.

MOKUNA 13.

MOKUNA 14.

MOKUNA 15.

MOKUNA 16.

MOKUNA 17.

MOKUNA 18.

MOKUNA 19.

MOKUNA 20.

MOKUNA 21.

MOKUNA 22.

MOKUNA 23.

MOKUNA 24.

MOKUNA 25.

MOKUNA 26.

MOKUNA 27.

HE MAU NIELE.

1. No ke Akua.

1. Heaha ke ano o na inoa o ke Akua?

Iehova; ke Akua Mana.

Kin. 17: 1. I mai la ia ia, Owau no ke Akua mana; e hele oe imua o ko'u alo, a e hemolele oe.

O ka Haku.

Hal. 16: 2. E kuu uhane, ua i aku oe ia Iehova, O oe no ko'u Haku.

O ka *Mea kiekie loa.*

Hal. 50: 14. A e haawi i ka mea kiekie loa i kau mea i hoohiki ai nona,

O *Ia.*

Hal. 68: 4. E himeni aku oukou i ke Akua; e hoolea aku hoi i kona inoa: e hapai aku hoi i ka mea holokaa maluna o na lani, ma kona inoa, o Ia, a e hauoli imua ona.

A *Owau mau loa aku no.*

Puk. 3: 14. I mai la ke Akua ia Mose, Owau mau loa aku no. I mai la hoi oia, Penei kau e olelo aku ai i na mamo a Iseraela, Owau mau, oia ka i hoouna mai ia'u io oukou nei.

2. Pehea la e maopopo ai *he Uhane* ke Akua? Pehea la hoi i oleloia mai, he maka kona a he pepeiao, he wawae a he lima?

Ioane 4: 24. He Uhane ke Akua, a o ka poe hoomana ia ia, he pono no lakou e hoomana aku ia ia me ka uhane a me ka oiaio.

2 Kor. 3: 17. A o ka Haku, oia ka Uhane: a ma kahi e noho ai ka Uhane o ka Haku, ua noa ia wahi.

Hal. 139: 7. Mahea la wau e hele ai, mai kou uhane aku? Mahea la wau e pee aku ai, mai kou alo aku? 8. Ina pii aku au i ka lani, malaila no oe; ina e halii au i kahi moe ma ka po, aia no oe; 9. Ina lawe au i na eheu o ke kakahiaka, a noho hoi ma na kihi a ka moana; 10. Malaila no kou lima e alakai ai ia'u, a na kou lima akau hoi e hoopaa ia'u.

3. Heaha ka *mau loa ana* o ke Akua? Heaha hoi ka mea e maopopo ai ia mea?

Hal. 90: 2. Mamua aku o ka hana ana o na mauna, a me kou hoomaka ana i ka honua a me ke ao nei, o oe no ke Akua, mai kahiko loa mai, a mau loa aku no.

1. Tim. 1: 17. No ke Alii mau loa, make ole, i nana ole ia, no ke Akua akamai hookahi wale no, ka mahalo, a me ka hoonani mau loa ia'ku. Amene.

Is. 40: 28. Aole anei oe i ike, aole anei oe i lohe? O ke Akua mau loa o Iehova, o ka mea nana i hana i na kukulu o ka honua, aole ia e maule, aole hoi e luhi; aohe mea e hiki ke hoomaopopo i kona ike.

Ier. 10: 10. Aka, o Iehova no ke Akua oiaio, oia, ke Akua ola, o ke Alii mau loa hoi.

Kanikau 5: 19. Ke noho mau loa nei oe, e Iehova, a o kou noho alii hoi, mai keia hanauna, a kela hanauna.

Kan. 33: 27. O ke Akua mau loa kou puuhonua, a malalo iho na lima mau loa.

Hal. 93: 2. Ua hookumu paa ia kou noho alii mai kahiko mai, mai ka wa manawa ole mai oe, e Iehova.

Hal. 102: 12, 24, 27; 135: 13.

Is. 57: 15; 63: 16. Dan. 4: 3; 7: 27.

4. Heaha ko ke Akua *ike ana i na mea a pau*? Heaha hoi ka mea e maopopo ai ua ike oia i na mea a pau?

Heb. 4: 13. Aohe mea nalo i kona maka, aka, ua wehe-ia, a ua akaka loa na mea a pau i ka mea ia ia kakou e hai aku ai.

Hal. 147: 5. He nui no ko kakou Haku, a ua nui hoi kona ikaika, a he mea hiki ole ke hai aku i kona ike.

1. Io. 3: 20. No ka mea, ina e hoohewa mai ko kakou naau ia kakou iho, ua oi aku ke Akua i ko kakou naau, a ua ike oia i na mea a pau.

1. Na'l. 8: 39. O oe wale no ka i ike i na naau o na keiki a pau o kanaka.

Oih. 15: 18. Mai kinohi mai ua ikeia no e ke Akua kana hana ana a pau.

1. Oihl. 28: 9. O oe hoi, e Solomona kuu keiki, e ike oe i ke Akua o na kupuna ou, a e malama ia ia me ka naau pono, a me ka manao makemake; no ka mea, ke nana mai nei o Iehova i na naau a pau, a ke ike nei i na ano a pau o na mamo: ina oe e imi aku ia ia, e loaa auanei oia ia oe: aka, i haalele oe ia ia, e kiola aku oia ia oe a mau loa aku. Halelu 139.

5. Heaha ka *mana* o ke Akua? Pehea la e akaka ai he mana loa kona?

Hoik. 4: 8. A o ua poe mea ola la eha, ua papa ono lakou i na eheu, ua paapu i na maka maloko; aole hoi lakou i hoomaha i ke ao a me ka po, i ka i ana mai, Hoano, Hoano, Hoano, ka Haku ke Akua mana loa, ka mea mamua, ka mea e noho la, ka mea e mau loa ana.

1. Oihl. 29: 11. Nou no, e Iehova, ka nui, me ka mana, a me ka nani, a me ka oiaio, a me ka hanohano alii: no ka mea, nou na mea a pau ma ka lani a ma ka honua: nou no ke aupuni, e Iehova, a ua kiekie ae oe ka pookela maluna o na mea a pau. 12. Nou mai ka waiwai a me ka maikai, a e alii ana oe maluna o na mea a pau; a maloko o kou lima ka mana a me ka ikaika: a iloko hoi o kou lima ka mea e nui ai a e ikaika ai na kanaka a pau.

Mat. 6: 13. Mai hookuu oe ia makou i ka hoowalewaleia mai; e hoopakele no nae ia makou i ka ino; no ka mea, nou ke aupuni, a me ka mana, a me ka hoonaniia, a mau loa aku. Amene.

Mat. 19: 26. Nana mai la o Iesu, ia lakou i mai la, He mea hiki ole ia i kanaka; aka, e hiki io no na mea a pau i ke Akua.

Epe. 3: 20. A o ka mea nona ka mana e hana mai ai i na mea a pau a kakou e noi aku ai, a e manao iho ai, a nui loa aku hoi, ma ka mana e hooikaika ana iloko o kakou.

Pil. 3: 21. Hal. 62: 11. Ier. 32: 17. Puk. 6: 3. Hoik. 1: 8; 19: 6.

6. Ka *luli ole* o ke Akua, heaha ia? Pehea hoi e akaka ai ia mea?

Mal. 3: 6. No ka mea, owau no Iehova, aole au e lauwili, nolaila, aole oukou e hoopauia, e na mamo o Iakoba.

Iak. 1: 17. O na haawina maikai a pau a me na makana hemolele a pau, noluna mai ia i iho mai ai no ka Makua mai o ka malamalama, aole ona ona hou, aole loa ia e luli iki.

Iob. 23: 13. Aka, oia ka mea hookahi, a owai ke hoohuli ia ia? A o ka mea a kona naau e makemake ai oiaio kana e hana'i.

Hal. 102: 25. I ka wa kahiko hookumu no oe i ka honua, a o ka lani hoi ka hana a kou mau lima. 26. E pau auanei lakou, aka, e mau loa ana no oe, e elemakule no lakou me he kapa la, aka, e hoomalule no oe ia lakou me he kapa hou la. 27. Aka, ua oia mau no oe pela, aole loa e pau kou mau makahiki.

Nah. 23: 19. Aole ke Akua he kanaka, i hoopunipuni mai ai ia; aole hoi ia he keiki a ke kanaka i mihi ia: ua i mai no ia, aole anei ia e hana mai no hoi? Ua olelo mai no oia, aole anei ia e hooko?

7. Ko ke Akua *ola ana nona iho*, heaha ia? Pehea hoi e akaka ai ia mea?

Puk. 3: 14. I mai la ke Akua ia Mose, Owau mau loa aku no. I mai la hoi oia, Penei kau e olelo aku ai i na mamo a Iseraela, Owau mau, oia ka i hoouna mai ia'u io oukou nei.

Rom. 11: 36. No ka mea nana mai, a ma o na la, a nona no hoi na mea a pau; ia ia ka hoonani mau loa ia'ku. Amene.

Hoik. 1: 8. Ke i mai nei ka Haku, ke Akua, Owau no ka Alepa a me ka Omega, ke kumu a me ka welau, ka mea e noho ana ka mea mamua hoi, a ka mea e mau loa ana no, o ka mea mana loa.

8. Ko ke Akua *hoopiha ana i na mea a pau*, heaha ia? Pehea e akaka ai ia?

Hal. 139: 1. E Iehova, ua haka pono mai oe ia'u, a ua ike hoi. 2. Ua ike no oe i ko'u noho ana ilalo, a me ko'u ala ana iluna, ua maopopo hoi ko'u manao ia oe ma kahi

loihi e aku. 7. Mahea la wau e hele ai, mai kou uhane aku? Mahea la wau e pee aku ai; mai kou alo aku? 8. Ina pii aku au i ka lani, malaila no oe, ina e halii au i kahi moe ma ka po, aia no oe; 9. Ina lawe au i na eheu o ke kakahiaka, a noho hoi ma na kihi o ka moana; 10. Malaila no kou lima e alakai ai ia'u, a na kou lima akau hoi a hoopaa ia'u.

1. Na'l. 8: 27. Aka hoi, e noho io mai anei ke Akua ma ka honua anei? Aia hoi! aole e hiki i na lani a me na lani o na lani ke apo ia oe; aole loa hoi keia hale a'u i kukulu ae nei.

Ier. 23: 23. He Akua kokoke nei au, wahi a Iehova, aole hoi he Akua ma kahi loihi aku? 24. E huna anei kekahi ia ia iho ma na wahi malu, i ike ole aku ai au ia ia, wahi a Iehova? Aole anei au i hoopiha i ka lani, a me ka honua? wahi a Iehova.

9. Ko ke Akua *naauao* i ikea ma kana hana ana i na mea a pau, a ma kona malama ana i na mea a pau, a ma ka hoolapanai no kanaka.

Hal. 104: 24. Nani ka nui o kau mau hana, e Iehova, ma ke akamai i hana mai ai oe ia mau mea a pau: ua piha hoi ka honua i kau waiwai.

Sol. 3: 19. Ma ke akamai i hookumu iho ai o Iehova i ka honua, a ma ka ike i kau aku ai i ka lani. 20. Ma kona ike hoi i wawahiia'i na wahi hohonu, a ninini mai no na ao i ka ua.

Dan. 2: 20. Olelo aku o Daniela, i aku la, E hoomaikaiia ka inoa o ke Akua ia ao aku ia ao aku; no ka mea, nona ka naauao a me ke mana.

Rom. 11: 33. Nani ka hohonu o ka waiwai a me ke akamai, a me ka ike o ke Akua; nani hoi ke kupanaha o kona mau manao, a me ka ike ole ia'ku o kona mau aoao!

Rom. 16: 27. I ke Akua nona wale no ke akamai, ia ia ka hoonaniia a mau loa aku, ma o Iesu Kristo la. Amene.

10. Ko ke Akua *hookahi ana.*

Kan. 6: 4. E hoolohe mai, e ka Iseraela; O Iehova ko kakou Akua, hookahi no Iehova.

1. Kor. 8: 4. Ma ka ai ana i na mea i kaumahaia na na kii, ua ike no kakou, he mea ole ke kii, ma ka honua nei, aole hoi he Akua e ae, hookahi wale no. 5. He mea no

nae i kapaia, he Akua, ma ka lani paha, ma ka honua paha, (no ka mea, ua nui na'kua, a ua nui na haku :) 6. Aka, ia kakou, hookahi no Akua, o ka Makua, a nana mai na mea a pau, a ia ia hoi kakou nei: hookahi no Haku, o Iesu Kristo, ma ona la na mea a pau, a ma ona la hoi kakou.

Mat. 23: 9. Aole hoi e hoomakua aku oukou i kekahi kanaka ma ka honua nei: hookahi o oukou Makua, aia i ka lani.

Gal. 3: 20. A o ka mea uwao, aole ia no ka mea hookahi; aka, o ke Akua, hookahi no ia.

Epe. 4: 6. Hookahi hoi Akua, ka Makua o na mea a pau, oia maluna o na mea a pau, ma na mea a pau a iloko hoi o kakou a pau.

1. Tim. 2: 5. No ka mea, hookahi no Akua, hookahi no mea uwao, iwaena o ke Akua, a me kanaka, o ke kanaka Kristo Iesu.

Mar. 12: 29. Io. 8: 41. Iak. 2: 19.

11. Ko ke Akua *pono*, kona ano *pololei*, kona *oiaio*.

Kan. 32: 4. Oia ka Pohaku, ua hemolele kana hana ana; he pono hoi kona mau aoao a pau: he Akua olelo oiaio, aole ona hewa, he pono, he pololei hoi ia.

Neh. 9: 33. Ua hala ole no nae oe ma na mea a pau i hiki mai la maluna o makou, no ka mea, ua hana no oe ma ka pololei, a o makou ka i hana hewa.

Iob. 8: 3. E hookahuli anei ke Akua i ka olelokupaa? A e hookekee anei ka Mea mana i ka pono?

Hal. 89: 14. O ka pono, a me ka hoopono, oia ke kumu o kou nohoalii. E hele ae no imua o kou maka ka lokomaikai, a me ka oiao.

Zep. 3: 5. Iwaenakonu o lakou o Iehova ka mea hoopono, aole ia e hana i ka pono ole; e hoakaka mai ana ia i kona pono ia kakahiaka ae, ia kakahiaka ae: aka, o ka mea hana hewa, aole ia i ike i ka hilahila.

Hoik. 15: 3. Mele mai la lakou i ka mele a Mose, ke kauwa a ke Akua a me ke mele a ke Keikihipa, e olelo ana, He nui a he kupanaha loa kau hana, e ka Haku, ke Akua Mana loa; he pono a he oiaio kou aoao, e ke Alii o na lahuikanaka.

Hal. 91: 4. E uhi mai no oia ia oe i kona mau hulu. A e holo no oe malalo iho o kona mau eheu, no ka mea, o kona oiaio, he palekaua ia, a he paku no hoi.

Hal. 100: 5. No ka mea, ua maikai o Iehova, ua mau loa kona lokomaikai, a me kona oiaio hoi i na hanauna a pau.

Hal. 146: 6. Ka Mea nana i hana i ka lani a me ka honua, i ka moana hoi, a me na mea a pau iloko ona, ka Mea i malama mau loa mai i ka oiaio.

Puk. 34: 6. Hele ae la o Iehova mamua o kona alo, hai mai la ia, O Iehova, o Iehova ke Akua lokomaikai, a manawalea, a ahonui, ua nui kona maikai a me ka oiaio.

Pehea la e kupono ai kona oiaio, me ka hooko ole ana i kana olelo hooweliweli?

12. Ko ke akua *ano lokomaikai*, pehea la e akaka ai ia ma na mea i hanaia, a ma kona malama ana i na mea a pau?

Hal. 104: 4. Ua hana oia i kona poe elele, o na makani, a i kona poe kahuna hoi, he lapalapa ahi.

Hal. 103: 20. E hoomaikai oukou ia Iehova, e kona poe anela, na mea ikaika loa, a ua hana hoi ma kana kauoha, a ua hoolohe i ka leo o kana oleo. 21. E hoomaikai oukou ia Iehova, e kona poe kauwa a pau na mea lawelawe nana, a hana hoi i kona makemake. 22. E hoomaikai oukou ia Iehova, e na mea a pau ana i hana'i, me na wahi a pau o kona aupuni: e hoomaikai ia Iehova, e kuu uhane.

Hal. 36: 6. O kou pono ua like ia me na kuahiwi nui; a o kou hooponopono ana he moana nui no ia; ua malama oe i ke kanaka a me ka holoholona. 7. Nani ka hemolele o kou lokomaikai, e ke Akua, nolaila, e kanaho ai na keiki a kanaka i ka malu o kou mau eheu. 8. E oluolu loa lakou i ka mea momona o kou hale, a e hoohainui oe ia lakou i ko ka muliwai o ka olioli nou.

Kin. 9: 6. O ka mea nana e hookahe i ke koko o kanaka e hookaheia no kona koko e kanaka: no ka mea, ma ke ano o ke Akua oia i hana'i i kanaka.

Zek. 9: 17. Nani ka nui o kona pomaikai, nani hoi ka nui o kona maikai, o ka palaoa ka mea e hooulu ai i na keikikane, a o ka waina hou i na kaikamahine.

E nana hoi i na Halelu 107; 145; 148.

13. Ko ke Akua *lokomaikai i ka poe hewa*, he ano maoli anei ia o ke Akua?

1. Io 4: 9. Ma ia mea, ua hoikeia mai ke aloha o ke Akua ia kakou, no ka mea, hoouna mai la ke Akua i kana Keiki hanau-kahi i ke ao nei, i ola'i kakou ia ia. 10. Eia no ke aloha, aole nae kakou i aloha aku i ke Akua, aka, ua aloha mai kela ia kakou nei, a ua hoouna mai no hoi oia i kana Keiki i kalahala no ko kakou hewa. 19. Ke aloha aku nei kakou ia ia, no ka mea ua aloha mua mai kela ia kakou.

Io. 3: 16. No ka mea, ua aloha nui mai ke Akua i ko ke ao nei, nolaila, ua haawi mai oia i kana Keiki hiwahiwa, i ole e make ka mea manaoio ia ia, aka, e loaa ia ia ke ola mau loa.

Epe. 2: 1. Oukou hoi kekahi, o ka poe i make i na hala a me na hewa. 8. No ka mea, e hoolaia oukou i ka lokomaikai ma ka manaoio; aole hoi no oukou iho keia; he mea haawiia mai ia e ke Akua.

Rom. 5: 8. Aka, ua hoakaka mai ke akua i kona aloha ia kakou, no ka mea, i ka wa e hewa ana kakou, make iho la o Kristo no kakou. 20. A ua komo ke kanawai e nui ai ka hala: aka, ma kahi i nui ai ka hewa, malaila no i nui loa ae ai ka lokomaikai ana mai. 21. A me ka hewa i lanakila ai ma ka make, pela hoi e lanakila ai ka lokomaikai ma ka hoapono ana, i mea e ola mau ai, ma o Iesu Kristo la ko kakou Haku.

14. Heaha ko ke Akua *aloha?*

1 Io. 4: 8. O ka mea, e aloha ole ana, aole ia i ike aku i ka Akua, no ka mea, he aloha ke Akua.

Hal. 103: 13. Me ka makua e aloha ana i kana keiki, pela no o Iehova e aloha'i i ka poe e makau aku ia ia.

Isa 63: 9. I ko lakou popilikia a pau, aole ia he enemi, aka, na kekahi anela ma kona alo lakou i hoola; a no kona aloha, a no kona lokomaikai, hoolapanai oia ia lakou, a hapai ae la oia, a kaikai aku la ia lakou, i na la a pau o ka wa kahiko.

Puk. 22: 26. Ina lawe iki oe i ka aahu o kou hoalauna i ukupanai, e haawi hou aku no oe ia ia ia i ka wa e napoo ai ka la ilalo: 27. No ka mea, oia kona mea e uhi ai, o kona aahu no kona ili. Maloko o ke aha oia e moe ai? A hiki i ka manawa e uwe mai ai oia ia'u e hoolohe no wau, no ka mea, ua lokomaikai no au.

Puk. 33: 19. Olelo mai la ia, E hoohele au i ko'u maikai a pau imua o kou maka, a e hea aku au i ka ino o

Iehova imua o kou maka, a e lokomaikai aku au i ka mea a'u e manao ai e lokomaikai aku, a e aloha aku au i ka mea a'u e manao ai e aloha aku.

15. O ke *ahonui* a me ka *hoomanawanui* o ke Akua.

Rom. 2 : 4. A ke hoowahawaha nei anei oe i ka nui loa o kona lokomaikai, a me kona ahonui, a me kona hoomanawanui ana, aole hoi oe i hoomaopopo, o ko ke Akua maikai, o ka mea ia e alakai ia oe i ka mihi ?

Rom. 9 : 22. Heaha hoi, ina e manao ana ke Akua, e hoomaopopo i kona huhu, a e hoike hoi i kona mana, ua hoomanawanui mai ia me ke ahonui loa i na ipu e huhuia i hoomakaukauia no ka luku ; 23. A e hoike mai hoi i ka nui o kona lokomaikai mai i na ipu e alohaia ana i hoomakaukau mua ai no ka nani.

2. Pet. 3 : 9. Aole e hookaulua ka Haku ma ka mea ana i olelo mai ia, e like me ka kekahi poe i manao mai ai i ka lohi, aka, ua ahonui mai oia ia kakou ; aole makemake oia e make kekahi, aka, e hoi mai na kanaka a pau i ka mihi.

1 Tim. 1 : 16. A ua alohaia mai hoi au, i hoike mai ai o Iesu Kristo ma o'u nei la mua, i ke ahonui a pau i kumu no ka poe e paulele ana ia ia ma ia hope aku, i ola mau loa ai.

Neh. 9 : 30. Aka hoomanawanui no oe ia lakou i na makahiki he nui no, a ao pinepine aku oe ia lakou me kou Uhane iloko o ka poe kaula ; aole nae i haliu mai ko lakou pepeiao ; nolaila, haawi aku oe ia lakou iloko o ka lima o na lahuikanaka o na aina.

16. Heaha ko ke Akua *huhu* a me kona *inaina ?*

Iob. 21 : 17. He pinepine, i pio ai ke kukui o ka poe hewa, a e hiki koke mai hoi ko lakou make maluna o lakou, a ua hooili mai ia i na eha ma kona inaina.

Kan. 29 : 19. Aole loa o Iehova e minamina mai ia ia ; aka, alaila e hoaaia ka inaina o Iehova a me kona huhu i kela kanaka, a e kauia mai maluna ona na hoino a pau i kakauia maloko o keia buke, a hokai aku o Iehova i kona inoa malalo ae o ka lani. 20. A e hookaawale o Iehova ia ia no ka hewa mailoko ae o na hanauna a pau o ka Ise-

raela e like ma na hoino a pau o ka berita i kakauia maloko o ka buke o keia kanawai.

Kan. 32: 20. I iho la ia, E huna au i ko'u maka mai o lakou aku, e ike auanei au i ke ano o ko lakou hope: no ka mea, he hanauna ino lakou, he poe keiki, aole he oiaio iloko o lakou. 21. Hoolili mai lakou ia'u ma ka mea, aole he Akua, hoonaukiuki mai lakou ia'u ma ko lakou mau mea lapuwale; a na'u hoi lakou e hoolili aku ma ka mea kanaka ole, e hoonaulu aku hoi au ia lakou ma ka lahuikanaka naaupo. 22. No ka mea, ua hoaaia ke ahi e kuu inaina, a e enaena ia a hiki ilalo lilo i ka po, a e hoopau ia i ka honua a me kona hua iho, a e puhi ia i ke ahi i na kumu mauna.

Hal. 7: 11. Ua malama mai ke Akua i ka poe pono, ua huhu mai ke Akua i ka hewa i na la a pau.

Hal. 76: 7. O oe, o oe no, ka mea e makauia'i: owai hoi ka mea e ku ma kou alo, i kou wa e huhu mai ai?

Ezera 8: 22. No ka mea, ua hilahila no wau e noi aku i ka alii i poe koa, a me na holohololio, e kokua ia makou no na enemi ma ke ala: no ka mea, ua olelo makou i ke alii, i ka i ana'ku, O ka lima o ko kakou Akua maluna o lakou a pau e pono ai, o ka poe e imi ana ia ia; aka, ua ku e mai kona mana a me kona huhu i ka poe a pau e haalele ia ia.

Hal. 2: 12. E honi aku i ke Keiki, o huhu mai ai, o make hoi oukou ia aoao, ke hoa iki ia mai kona inaina. Pomaikai wale ka poe a pau i hilinai aku ia ia.

17. *Ke Alii ana o* ke Akua, kona *noho Moi ana.* Heaha ka mea e akaka ai kona pono e noho Alii ai?

Dan. 4: 34. I ka pau ana o ua mau la la, awau o Nebukaneza, ua leha ae au i kuu mau maka i ka lani, a hoi mai ia'u kuu ike; a hoomaikai aku au i ka Mea kiekie, hoonani aku au, a hoomana hoi i ka mea e ola mau ana, ua mau loa kona alii ana, a o kona aupuni ia hanauna aku a ia hanauna aku. 35. A ua manaoia ko ka honua a pau he mea ole; ua hana no oia e like me kona makemake mawaena o na puali o ka lani, a me ko ka honua; aole e hiki i kekahi ke hoopaa aku i kona lima, aole hoi e olelo aku ia ia, Heaha kau e hana nei?

Hal. 89: 6. No ka mea, owai la ka mea ma ke aouli e ku

like me Iehova? Iwaena hoi o na keiki a ka poe kiekie, e hoohalikeia me Iehova? 7. He Akua weliweli loa hoi ia ma ke anaina o ka poe pono. A he mea ia e hopohopo ai no ka poe a pau e noho hoopuni ana ia ia. 8. E Iehova, ke Akua o na kaua owai la kekahi Iehova e like me oe? Me kou oiaio hoi e hoopuni ana ia oe?

Mat. 20: 15. Aole anei au e pono ke hana aku me ka'u mamuli o ko'u makemake? Ua hewa anei kou maka i ko'u lokomaikai?

18. Hiki anei i ke kanaka ke apo iho a hoomoakaka loa i ke ano o ke Akua?

Hal. 97: 2. Ua puni oia i na ao, a me ka pouli, o ka pono a me ka hooponoponoia, oia ke kumu o kona nohoalii.

Isa. 55: 9. No ka mea, e like me ke kiekie o na lani maluna o ka honua, pela no ke kiekie o ko'u mau aoao maluna o ko oukou mau aoao, a me ko'u mau manao, maluna o ko oukou mau manao.

Ioba. 11: 7. E loaa anei ia oe ka ke Akua ma ka noonoo ana? E loaa pololei loa anei ia oe ka Mea Mana? 3. Ua kiekie ia e like me ka lani; heaha kau e hana ai? Ua oi kona hohonu i ko ka po; heaha kau e ike ai? Ua oi kona loa mamua o ko ka honua, a o ka laula imua o ko ke kai.

Rom. 11: 33. Nani ka hohonu o ka waiwai a me ke akamai, a me ka ike o ke Akua; nani hoi ke kupanaha o kona mau manao, a me ke ike ole ia'ku o kona mau aoao!

19. Me ka noonoo hea e pono ai kakou ke hoomanao ai i ke Akua?

Kan. 28: 58. Ina paha i ole oe e malama pono i na olelo a pau o keia kanawai i palapalaia maloko o keia buke e makau ana i keia inoa nui weliweli, ia Iehova kou Akua.

Hal. 29: 2. E haawi aku ia Iehova i ka nani o kona inoa: e hoomana aku ia Iehova me na mea nani hoano.

Hoik. 15: 3. Mele mai ia lakou i ke mele a Mose, ke kauwa a ke Akua a me ke mele a ke Keikihipa, e olelo ana, He nui a he kupanaha loa kau hana, e ka Haku, ke Akua Mana loa; he pono a he oiaio kou aoao, e ke Alii o na lahuikanaka. 4. Owai ka mea e makau ole ia oe, e ka Haku, a e hoonani ole i kou inoa? No ka mea, o oe wale no ka Hemolele; a e hele mai no hoi ko na aina a pau, a

e kukuli hoomaikai imua ou, no ka mea, ua maopopo ka pono o kou hoopai ana.

20. Heaha ke ano o ko ke Akua *Kahikolu ana?* Ua akaka anei ia kakou kona kahikolu ana, ma ka noonoo wale no, ma ka hoikeia mai paha ?

21. He kue anei ko ke Akuakahikolu ana i ka noonoo maoli, ua *kiekie wale aku* paha ia ?

22. Ua maopopo anei kona kahikolu ana ma ke Kauoha Kahiko ?

Kin. 1 : 26. I iho la ke Akua, E hana kakou i ke kanaka e ku ia kakou, ma ka like ana me kakou iho.

Kin. 3 : 22. I iho la o Iehova ke Akua, Aia hoi, ua like ke kanaka me kekahi o kakou, ka ike i ka pono a me ka hewa.

Kin. 11 : 7. Ina kakou, e iho iho kakou a malaila kakou o hookahuli ai i ka lakou olelo, i hoomaopopo ole ai lakou i ka olelo a kekahi.

Isa. 6 : 8. A lohe iho la no hoi au i ka leo o ka Haku. i ka i ana mai, Iawai la wau e hoouna aku ai ? A owai ka mea nana e hele no kakou ? Alaila, i aku la au, Eia no wau, e hoouna ia'u.

Isa. 48: 16. Ano hoi. ua hoouna mai ia'u o Iehova, ka Haku, a me kona Uhane.

Isa. 63 : 8. No ka mea, olelo mai no oia, he oiaio, o ko'u poe kanaka lakou, he poe keiki wahahee ole, nolaila oia i lilo ai i mea hoola no lakou. 9. I ko lakou popilikia a pau, aole ia he enemi, aka, na kekahi anela ma kona alo lakou i hoola ; a no kona aloha, a no kona lokomaikai, hoolapanai oia ia lakou, a hapai ae la oia, a kaikai aku la ia lakou, i na la a pau o ka wa kahiko. 10. Aka, kipi no la kou, a hoeha aku la i kona Uhane Hemolele, nolaila oia i huli ai i enemi no lakou, a kaua mai no hoi ia lakou.

Nah. 6 : 23. E olelo aku oe ia Aarona a me kana mau keiki, e i aku ; Penei oukou e hoomaikai aku ai i na mamo a Iseraela, i ka i ana aku ia lakou, 24. Na Iehova oe e hoomaikai mai, a e malama mai ; 25. Na Iehova e kau mai i ka malamalama o kona maka maluna iho ou, a e lokomaikai mai ia oe. 26. Na Iehova e maliu mai ia oe, a e haawi mai i malu nou.

Isa. 6 : 3. A hea ae la kekahi i kekahi, Ihiihi, ihiihi, ihiihi no, o Iehova o na kaua. Ua piha ka honua i kona nani.

23. Ua maopopo anei kona kahikolu ana ma ke Kauoha Hou?

1. Io. 5: 7. Ekolu mea nana e hoike mai [iloko o ka lani o ka Makua, o ka Logou, a me ka Uhane Hemolele; o keia mau kolu, hookahi no ia.]

Mat. 28: 19. E hele ae oukou e hoohaumana aku i na lahuikanaka a pau, e bapetizo ana ia lakou iloko o ka inoa o ka Maku, a o ke Keiki, a o ka Uhane Hemolele.

2. Ko. 13: 14. I mau aku ka lokomaikai o ka Haku o Iesu Kristo, me ke aloha o ke Akua, a me ka launa pu ana o ka Uhane Hemolele me oukou a pau. Amene.

24. Ua oleloia anei ka Makua oia ke Akua?

Kan. 33 . 27 O ke Akua mau loa kuu puuhonua, a malalo iho na lima mau loa.

Isa. 40: 28. Aole anei oe i ike, aole anei oe i lohe? O ke Akua mau loa o Iehova, o ka mea nana i hana i na kukulu o ka honua, aole ia e maule, aole hoi e luhi; aohe mea e hiki ke hoomaopopo i kona ike.

Ier. 23: 24 E huna anei kekahi ia ia iho ma na wahi malu, i ike ole aku ai au ia ia, wahi a Iehova? Aole anei au e hoopiha i ka lani, a me ka honua? wahi a Iehova.

25. Ua oleloia anei ke Keiki oia ke Akua?

Kol. 1: 14. Iloko ona ke ola no kakou i kona koko, o ke kala ana'e o ka hewa. 15. Oia hoi ka like me ke Akua i nana ole ia, oia hoi ka mua o na mea a pau i hanaia'i. 16. No ka mea, ua hanaia e ia na mea a pau, o ko ka lani a me ko ka honua, i nanaia, a i nana ole ia, o na nohoalii, o na haku, o na luna, a me na'lii: ua hanaia ua mea a pau ma ona la, a nona no hoi. 17. Oia hoi ka mua o na mea a pau, a ma ona la no hoi i mau ai na mea a pau.

Heb. 13: 8. O Iesu Kristo, he oia mau no ia, i nehinei. a i keia la no, a i ka wa pau ola.

Hoik. 1: 3. Ke i mai nei ka Haku, ke Akua, Owau no ke Alepa a me ka Omega, ke kumu a me ka welau, ka mea e noho ana ka mea mamua hoi, a ka mea e mau loa ana no, o ka mea mana loa. 17. A ike aku la au ia ia, hina iho la au ma kona wawae me he mea make la, kau

mai la oia kona lima akau maluna iho o'u, i mai la ia'u, Mai makau. Owau no ka mea mau a me ka mea hope: 18. A owau no ka mea ola, i make au mamua, aka, e ola mau ana au ia kau aku ia kau aku, a eia no ia'u na ki o ka po a me ka make.

Io. 3: 13. Aohe kanaka i pii iluna i ka lani, o ka mea wale no e iho mai, mai ka lani mai, o ke Keiki a ke kanaka, o ka mea iloko o ka lani.

Epe. 1: 23. Oia kona kino, o ka lako o ka mea nana e hoolako mai i na mea a pau ma na mea a pau.

Mat. 11: 27. Ua haawiia mai ia'u na mea a pau e ko'u Makua; aohe kanaka i ike i ke Keiki, o ka Makua wale no; aole hoi he kanaka i ike i ka Makua, o ke Keiki wale no, a me ka mea ia ia e hoike aku ai ke Keiki.

Io. 2: 24. Aka, aole o Iesu i kuu aku ia ia iho no lakou, no ka mea. ua ike no oia ia lakou a pau.

Pili. 2: 6. Oia no ko ke Akua mea like, aole hoi ia i manao i kona like ana me ke Akua he mea lawewale. 7. Aka, waiho iho la ia i kona, e lawe ana i ke ano o ke kauwa, a ua lilo iho la oia ma ke ano kanaka. 8. A loaa iho ke ano o ke kanaka, hoohaahaa iho la oia ia ia iho, me ka ae maoli aku i ka make, i ka make hoi ma ke kea. 9. No ia mea, ua hookiekie loa ae la ke Akua ia ia, a haawi aku la nona i ka inoa maluna o na inoa a pau; 10. I kukuli iho na kuli a pau i ka inoa o Iesu, o na mea o ka lani, a me na mea ma ka honua; a me na mea malalo ae o ka honua; 11. I hooia aku hoi na elelo a pau, o Iesu Kristo ka Haku ka mea e nani ai ke Akua ka Makua.

Oih. 20: 28. E hanai i ka ekalesia o ke Akua, i ka mea ana e kuai ai i kona koko iho.

1 Tim. 3: 16. Na ka Haku nona ka malu e hoomalu mau mai ia oukou, i na mea a pau. O ka Haku pu kekahi me oukou a pau loa.

26. Ua oleloia anei ka Uhane Hemolele oia ke Akua?

Heb. 3: 7. Nolaila, i ka olelo ana mai o ka Uhane Hemolele, I keia la, i ko oukou lohe ana i kona leo. 9. I ka hoolawehala ana mai o ko oukou poe kupuna ia'u, a me ka hoao ana mai ia'u, i ko lakou ike ana mai i ka'u mau hana i na makahiki he kanaha.

Heb. 9: 14. E hiki loa aku i ke koko o Kristo, o ka mea i kaumaha aku ia ia iho i ke Akua ma ka Uhane mau loa

me ke kina ole, ke hoohuikala i ko oukou naau i na hana e make ai, e malama aku ai i ke Akua ola.

Hal. 139 : 7. Mahea la wau e hele ai, mai kou ala aku?

Kin. 1 : 2. Hoopunana iho la ka Uhane o ke Akua maluna o ka wai.

1 Kor. 2 : 10. Ua noike mai no hoi ke Akua ia mau mea ia makou, ma kona Uhane, no ka mea, ke nana pono nei ka Uhane i na mea a pau, i na mea hohonu hoi a ke Akua. 11. Owai ke kanaka ike i na mea o ke kanaka, o ka uhane o ke kanaka wale no, o ka mea iloko ona? pela no aole i ike ke kanaka i na mea o ke Akua, o ka Uhane o ke Akua wale no.

Oih. 5 : 3. I aku la o Petero, E Anania, no ke aha la i hoopiha mai ai o Satana i kou naau e wahahee aku i ka Uhane Hemolele. 4. Aole oe e wahahee aku i kanaka, i ke Akua no.

27. Ina ua hoikeia ka Makua oia ke Akua, a o ke Keiki oia no hoi ke Akua, a o ka Uhane Hemolele no hoi oia ke Akua; ina hoi ua hoikeia hookahi wale no Akua, alaila ua akaka anei ko ke Akua *kahikolu ana?*

28. Hiki anei ia kakou ke hoomaopopo loa i ke ano o ko ke Akua kahikolu ana? A, ina aole hiki, pono anei ia kakou ke hoole aku ia mea, no ka maopopo ole o ia mea ia kakou?

Iob. 11 : 7. E loaa anei ia oe ka ke Akua ma ka noonoo ana? E loaa pololei loa anei ia oe ka Mea Mana? 8. Ua kiekie ia e like me ka lani; heaha kau e hana ai? Ua oi kona hohonu i ko ka po; heaha kau e ike ai? 9. Ua oi kona loa mamua o ko ka honua, a o ka laula imua o ko ke kai.

2. O Iesu Kristo ka Mesia.

1. He kanaka maoli no anei o Iesu Kristo? Pehea la e akaka ai ia mea, ma ka noonoo maoli? A pehea hoi ma ka Palapala Hemolele?

Pili. 2 : 7. Aka, waiho iho la ia i kona, e lawe ana i ke

ano o ke kauwa, a ua lilo iho la oia ma ke ano kanaka. 8. A loaa iho la ke ano o ke kanaka, hoohaahaa, iho la oia ia ia iho, me ka ae maoli aku i ka make, i ka make hoi ma ke kea.

Rom. 8: 3. No ka mea, o ka mea hiki ole i ke kanawai, no kona nawaliwali ma ke kino, na ke Akua no ia, i kona hoouna ana mai i kana Keiki ponoi ma ke ano o ke kino hewa, a ma ka mohai no ka hala, ua hoahewa mai la ia i ka hewa iloko o ke kino.

Heb. 2: 14. A, i ka lawe pu ana o na keiki i ka io a me ke koko, pela hoi oia i lawe pu ai i ua mau mea la, i hiki ai ia ia, ma kona make ana, ke hoopio i ka mea ia ia ka mana e make ai, oia ka diabolo: 16. Aole hoi oia i kokua i ka poe anela, aka, ua kokua mai oia i na mamo a Aberahama. 17. Nolaila, ua pono e hoohalike loa ia oia me kona poe hoahanau, i lilo ai ia i kahuna nui aloha, a me ka hoopono ma na mea no ke Akua, i hiki ai ia ia ka hoomalu ana no ka hewa o kanaka.

2. He ano anei ko Iesu i oi aku i ko ke kanaka?

Pili. 2: 6. Oia no ko ke Akua mea like, aole hoi ia i manao nui wale i kona like ana me ke Akua. 7. Aka, haalele iho la ia i kona, e lawe ana i ke ano o ke kauwa, a ua hanaia oia ma ke ano o ke kanaka. 8. A loaa iho la ke ano o ke kanaka, hoohaahaa iho la oia ia ia iho, me ka ae maoli aku i ka make, i ka make hoi ma ke kea. 9. No ia mea, ua hookiekie loa ae la ke Akua ia ia, a haawi aku la nona i ka inoa maluna o na inoa a pau.

Kol. 1: 15. Oia hoi ka like me ke Akua i nana ole ia, oia hoi ka mua o na mea a pau i hanaia'i

2 Kor. 8: 9. No ka mea, ua ike no oukou i ka lokomaikai o ko kakou Haku o Iesu Kristo, ua waiwai oia, a no oukou i lilo mai ai ia i mea ilihune, i waiwai ai hoi oukou ma kona ilihune.

Io. 1: 18. Aole loa i ike pono kekahi i ke Akua; o ke Keiki hiwahiwa, aia ma ka poli o ka Makua, oia ka i hoike mai ia ia.

3. Oia ano oi aku, kona ano anei ia mamua o kona lilo ana i kanaka?

Io. 8: 58. I aku la o Iesu ia lakou, Oiaio, he oiaio, ka'u

e olelo aku nei ia oukou, Mamua o ko Aberahama noho ana, Owau no.

Kol. 1: 17. Oia hoi ka mua o na mea a pau, a ma ona la no hoi i mau ai na mea a pau.

Io. 1: 1—4, 14.

4. E hoomaopopo i ko Iesu Akua ana, ma

Io. 1: 1. I kinohi ka Logou, me ka Akua ka Logou, a o ke Akua no ka Logou. 2. Me ke Akua no hoi ia i kinohi. 3. Hanaia iho la na mea a pau e ia; aole kekahi mea i hanaia i hana ole ia e ia. 4. Iloko ona ke ola, a o ua ola la ka malamalama no na kanaka. 14. Lilo mai la ka Logou i kanaka, a noho iho la me kakou, a ike kakou i kona nani, i ka nani o ka Hiwahiwa a ke Akua, ua piha i ka lokomaikai a me ka oiaio.

1 Tim. 3: 16. Ua akaka no he mea nui ka mea pohihihi o ka manao i ke Akua: ua hoikeia mai ke Akua ma ke kino, ua hoaponoia mai e ka Uhane, ua nanaia mai e na anela, ua haiia'ku i ko na aina e, ua manao oiaio ia ma ke ao nei, a ua hookipaia'ku iluna i ka nani.

Pili. 2: 6. Oia no ko ke Akua mea like, aole hoi ia i manao nui wale i kona like ana me ke Akua. 7. Aka, haalele iho la ia i kona, e lawe ana i ke ano o ke kauwa, a ua hanaia oia ma ke ano o ke kanaka. 8. A loaa iho la ke ano o ke kanaka, hoohaahaa iho la oia ia ia iho, me ke ae maoli aku i ka make, i ka make hoi ma ke kea. 9. No ia mea, ua hookiekie loa ae la ke Akua ia ia, a haawi aku la nona i ka inoa maluna o na inoa a pau; 10. I kukuli iho na kuli a pau i ka inoa o Iesu, o na mea o ka lani, a me na mea ma ka honua, a me na mea malalo ae o ka honua. 11. I hooia aku hoi na elelo a pau, o Iesu Kristo ka Haku, ka mea e nani ai ke Akua ka Makua.

Oih. 20: 28. E ao hoi oukou, ia oukou iho, a me ka ohana a pau, maluna ona i hoolilo ia'i oukou e ka Uhane Hemolele i poe kiai. E hanai i ka ekalesia o ke Akua, i ka mea ana i kuai ai i kona koko iho.

5. E hoomaopopo hoi i kona Akua ana, ma na inoa i kapaia mai ai oia.

1 Io. 1: 1. I kinohi ka Logou, me ke Akua ka Logou, a o ke Akua no ka Logou.

Rom. 9: 5. No lakou hoi ka poe kupuna, a na lakou mai

hoi o Kristo ma ke kino, oia no maluna o na mea a pau, ke Akua hoomaikai mau loa ia! Amene.

1 Tim. 3: 16. Ua akaka no he mea nui ka mea pohihihi o ka manao i ke Akua: ua hoikeia mai ke Akua ma ke kino, ua hoaponoia mai e ka Uhane, ua nanaia mai e na anela, ua haiia'ku i ko na aina e, ua manao oiaio ia ma ke ao nei, a ua hookipaia'ku iluna i ka nani.

Hoik. 1: 5. I mai la ka mea i noho ma ka nohoalii, Aia hoi ke hana nei au i na mea a pau i mea hou. I mai la kela ia'u, A palapala oe; no ka mea, he pono keia mau olelo, he oiaio. 6. I hou mai ia ia'u, Ua pau, owau no ke Alepa a me ka Omega, ke kumu a me ka welau. O ka mea makewai, e haawi wale aku au nana i ka wai puna o ke ola. 7. O ka mea lanakila, e ili mai keia mau mea a pau nona. A e lilo wau i Akua nona, a oia hoi, i keiki na'u.

1 Io. 5: 20. Ke ike nei kakou ua hiki mai nei ke Keiki a ke Akua, a ua haawi mai ia i ka manao ia kakou, i ike aku ai kakou i ka oiaio: a iloko o ka oiaio kakou, a iloko hoi o kana Keiki o Iesu Kristo. Oia no ke Akua a me ke ola mau loa.

Hal. 45: 6. O kou noho alii, e ke Akua, e mau loa ana no ia: o ka hoailonamoi o kou aupuni, he hoailonamoi pono no ia. 7. Makemake no oe i ka pono, a hoowahawaha no oe i ka hewa: nolaila, ke Akua kou Akua i poni ai ia oe, ma ka aila olioli maluna o kou mau hoa.

Heb. 1: 8. Aka, no ke Keiki, O kou nohoalii, e ke Akua, e mau loa ana no ia, a he hoailonamoi o ka pono ka hoailonamoi o kou aupuni. 9. Ua makemake hoi oe i ka pono, a ua inaina i ka hewa, nolaila, e ke Akua, i poni ai kou Akua ia oe me ka aila o ka olioli, maluna o kou mau hoa.

Isa. 40: 3. Ka leo o ka mea e kala ana ma ka waonahele, e hoomakaukau oukou i alanui no Iehova, e hoopololei hoi ma ka waoakua, i kuamoo no ko kakou Akua.

Mat. 3: 3. Oia no ka mea i oleloia mai e ke kaula e Isaia, i ka i ana mai, Ka leo o ka mea e kala ana ma ka waonahele, E hoomakaukau oukou i alanui no Iehova, e hana i kona mau kuamoo i pololei.

Isa. 7: 14. Nolaila, na ka Haku ponoi no e haawi mai ia oukou i hoailona; aia hoi! e hapai ana no kekahi wahine puupaa, a e hanau mai hoi ia i keiki, a e kapa aku no oia i kona inoa, o Emanuela.

Mat. 1: 23. Aia hoi e hapai ana kekahi wahine puupaa, a e hanau mai ia i keikikane, a e kapaia kona inoa o Emanuela: o ke ano keia, o ke Akua me kakou.

6. Ua hoopiliia ia Iesu na mea pili i ke Akua wale no.

Kol. 1: 17. Oia hoi ka mua o na mea a pau, ia ia no hoi i mau ai na mea a pau.

Heb. 13: 8. O Iesu Kristo, he oia mau no ia, i nehinei, a i keia la no, a i ka wa pau ole.

Hoik. 1: 8. Ke i mai nei ka Haku, ke Akua, Owau no ka Alepa a me ka Omega, ke kumu a me ka welau, ka mea e noho la, ka mea mamua hoi, a me ka mea e mau loa ana no, o ka mea mana loa. 17. A ike aku la au ia ia, hina iho la au ma kona wawae me he mea make la, kau mai la oia i kona lima akau maluna iho o'u, i mai la ia'u, Mai makau. Owau no ka mea mua a me ka mea hope.

Hoik. 2: 23. A e luku aku no au i kana mau keiki i ka make, a e ike auanei na ekalesia a pau, owau no ka mea imi i ka opu a me ka naau, a na'u no e haawi aku i kela mea i keia mea o oukou, e like me ka oukou hana ana.

Hoik. 5: 12. E olelo pu ana me ka leo nui, E pono no ke Keikihipa i pepehiia, ke loaa ia ia ka mana, a me ka waiwai, a me ke akamai, a me ka ikaika, a me ka nani, a me ka mahalo, a me ke aloha.

Io. 2: 24. Aka, aole o Iesu i kuu aku ia ia iho no lakou. no ka mea, ua ike no oia ia lakou a pau.

Io. 3: 13. Aole kanaka i pii iluna i ka lani, o ka mea wale no i iho mai, mai ka lani mai, o ke Keiki a ke kanaka, o ka mea iloko o ka lani.

Epe. 1: 23 Oia kona kino, o ka lako o ka mea nana e hoolako mai i na mea a pau ma na mea a pau.

Mat. 11: 27. Ua haawiia mai ia'u na mea a pau e ko'u Makua; aole kanaka i ike i ke Keiki, o ka Makua wale no; aole hoi he kanaka i ike i ka Makua, o ke Keiki wale no, a me ka mea ia ia e hoike aku ai ke Keiki.

Oih. 1: 24. Pule aku la lakou, i aku la, E ka Haku, ka mea ike i ka naau o na mea a pau loa, e hoike mai oe i ka mea o laua nei au e koho mai ai.

Mat. 28: 18. Hele mai la o Iesu olelo mai la ia lakou, i mai la, Ua haawiia mai ia'u ka mana a pau ma ka lani a ma ka honua nei.

Nana no i hana na mea a pau.

Io. 1: 3. Hanaia iho la na mea a pau e ia; aole kekahi mea i hanaia i hana ole ia e ia. 10. I ke ao nei oia, a i hanaia keia ao e ia, aole nae ko ke ao nei i ike ia ia.

Kol. 1: 16 No ka mea, ua hanaia e ia na mea a pau, o ko ka lani a me ko ka honua, i nanaia, a i nana ole ia, o na nohoalii, o na haku, o na luna, a me na'lii: ua hanaia e ia na mea a pau, nona no hoi.

Nana hoi i hoomau na mea a pau.

Kol. 1: 17. Oia hoi ka mua o na mea a pau, ia ia no hoi i mau ai na mea a pau.

Heb. 1: 3. Oia ka olinolino o kona nani, a me ka like loa o kona ano maoli, e hoomau ana i na mea a pau ma kana olelo mana iho, a, hoolilo iho la ia ia iho i mea e maemae ai ko kakou hewa, noho iho la ia ma ka lima akau o ka Moi maluna lilo.

7. Ua hoomanaia no hoi Iesu Kristo.

Pil. 2: 9. No ia mea, ua hookiekie loa ae la ke Akua ia ia, a haawi aku la nona i ka inoa maluna o na inoa a pau;
10. I kukuli iho na kuli a pau i ka inoa o Iesu, o na mea o ka lani, a me na mea ma ka honua, a me na mea malalo ae o ka honua; 11. I hooia aku hoi na elelo a pau, o Iesu Kristo ka Haku, ka mea e nani ai ke Akua ka Makua.

Oih. 7: 59 Hailuku aku la lakou ia Setepano, e kahea ana me ka olelo aku, E ka Haku, e Iesu, e hookipa aku oe i kuu uhane. 60. Kukuli iho la ia a hea aku la me ka leo nui, E ka Haku, mai kau oe i keia hewa maluna o lakou! A pau kana olelo ana pela, hiamoe iho la ia.

Is. 45: 22. E haliu mai oukou ia'u a e hoolaia no oukou, e na kukulu o ka honua, no ka mea, owau no ke Akua, aohe mea e ae. 23. Ua hoohiki au ia'u iho, ua puka aku hoi ka olelo, mai ko'u waha aku ma ka pono, aole ia i hoi hou, no ka mea, ia'u no e kukuli ai na kuli a pau, a e hoohiki no hoi na elelo a pau.

1 Tes. 3: 11. Na ke Akua ko kakou Makua, a me ko kakou Haku na Iesu Kristo makou e alakai pono aku io oukou la. 12. Na ka Haku hoi oukou e hoopiha a hu aku i ke aloha i kekahi i kekahi, a ia hai ae hoi a pau, e like me makou ia oukou.

2 Kor. 12: 8. No ia mea, ekolu au noi ana aku i ka Haku i haalele mai ia mea ia'u.

2 Tes: 16. Eia hoi, na ko kakou Haku o Iesu Kristo a me ke Akua ko kakou Makua, ka mea i aloha mai ia kakou, a i haawi wale mai hoi ia kakou i ka oluolu mau loa, a me ka manaolana maikai, no ka lokomakaiia mai.

17. E hooluolu mai i ko oukou mau naau a e hookupaa ia oukou i na olelo, a me na hana maikai a pau.

Aka, o ke Akua wale no ke hoomanaia.

Kan. 10: 20. E makau aku oe ia Iehova i kou Akua, e hookauwa oe nana, a e hoopili aku ia ia, a e hoohiki ma kona inoa.

Puk. 34: 14. No ka mea, mai hoomana oe i kekahi akua e, no ka mea, o Iehova, nona ka inoa o Lili, he Akua lili ia.

Hoik. 22: 8. Owau o Ioane nei ka mea i lohe a i ike hoi i neia mau mea; a i ka wa a'u i lohe ai a ike aku ai hoi, moe iho la au a hoomana aku ma na wawae o ka anela nana i hoike mai ia'u i neia mau mea. 9. I mai la kela ia'u, Uoki kau, no ka mea, owau no kou hoakauwa, kekahi o na kaula, kou mau hoahanau; ka poe e malama i na olelo o keia buke. E hoomana i ke Akua.

Mat. 4: 10. Alaila, olelo mai la Iesu ia ia, E hele pela oe, e Satana; no ka mea, ua palapalaia, E hoomana aku oe i ka Haku i kou Akua, a e malama aku oe ia ia wale no.

Lun. 13: 16. I mai la ka anela o Iehova ia Manoa, Ina kaohi mai oe ia'u, aole loa au e ai i kau berena, a ina e mohai oe i ka mohai kuni, e mohai oe ia no Iehova: no ka mea, aole i ike o Manoa he anela ia no Iehova.

Hoik. 19: 10. Moe iho la au ilalo i kona wawae e hoomana ia ia. I mai kela ia'u, E ao oe, aole, owau no kou hoakauwa, kekahi o kou poe hoahanau e hoike ana ia Iesu; e hoomana i ke Akua: no ka mea, o ka Uhane ia ia ka wanana, oia ka i hoike ia Iesu.

8. Ua akaka kona Akua ana ma kona kala ana i ka hewa.

Mat. 9: 2. Aia hoi, hali mai la lakou io na la i kekahi mai lolo e waiho ana iluna o kahi moe. A ike aku la o Iesu i ko lakou manaoio, i aku la ia i ka mai lolo, E kuu keiki, e hoolana i kou manao, ua kalaia hou hewa.

9. Ua akaka hoi ko Iesu Akua ana ma kona hoola ana i ka poe make.

Io. 5: 25. Oiaio, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, E hiki mai auanei ka manawa, a o neia hoi ia, e hoolohe ai ka poe make i ka leo o ke Keiki a ke Akua, a o ka poe hoolohe, o lakou ke ola. 26. No ka mea, e like me ka Ma-

kua he ola kona iloko ona iho, pela hoi ia i haawi mai ai i
ke Keiki i ola nona iloko ona iho. 27. A ua haawi mai hoi
ia ia i ka mana e hoopai aku ai, no ka mea, oia ke Keiki
a ke kanaka. 28. Mai kahaha ko oukou naau i keia; no
ka mea, e hiki mai auanei ka manawa e lohe ai ka poe a
pau iloko o na ilina i kona leo. 29. A e hele mai iwaho;
o ka poe i hana maikai, e ala mai lakou no ke ola; aka, o
ka poe i hana ino, e ala mai lakou no ka make.

Io. 12: 1. Aono la mamua o ka moliaola, hele mai la o Iesu i Betania, kahi o Lazaro ka mea i make, ana i hoala ae mai ka make mai.

Mat. 11: 5. Ua ike na makapo, ua hele na oopa, ua huikalaia na lepero, ua lohe na kuli, ua hoalaia na make.

Mat. 9: 25. A pau ae la ka poe kanaka i ka hookukeia iwaho, komo aku la ia iloko, lalau iho la i kona lima, a ala ae la ua kaikamahine nei.

Luk. 9: 11. A ike na kanaka, hahai aku la lakou ia ia,
halawai aloha oia me lakou, olelo mai la ia lakou no ke
aupuni o ke Akua, a hoola iho la i ka poe e pono ai ke
hoolaia. 12. A kokoke i ke ahiahi, hele aku la ka umiku-
mamalua, olelo aku la ia ia, E hookuu i ka ahakanaka e
hele lakou i na kauhale, a me ka aina e kokoke mai ana,
e moe ai, a e loaa'i hoi ka ai na lakou, no ka mea, maa-
nei kakou ma kahi waonahele. 13. I mai la oia ia lakou,
E haawi aku oukou ia lakou e ai. I aku la lakou, Elima
wale no popo berena a makou a me na ia elua, ke hele ole
makou e kuai i ai na keia poe kanaka a pau. 14. No ka
mea, elima paha o lakou tausani kanaka. Olelo mai la
oia i kana mau haumana, E hoonoho papa ia lakou ilalo, e
pakanalima i na papa. 15. A pela iho la lakou i hana'i,
hoonoho iho la ia lakou a pau ilalo.

Nana hoi e hookolokolo i ko ke ao nei.

2 Kor. 5: 10. No ka mea, e hoikeia auanei kakou a pau imua o ka noho hookolokolo o Kristo: i loaa i kela mea i keia mea iloko o ke kino, e like me ka mea ana i hana'i, ina paha he maikai, ina paha he hewa.

Mat. 25: 31. Aia hiki mai ke Keiki a ke kanaka me ko-
na nani, a o na anela a pau pu me ia; alaila, e noho iho ia
maluna o kona nohoalii nani. 32. A e hoakoakoaia mai na
lahuikanaka a pau loa imua o kona alo; a e hookaawale
ae oia ia lakou, i kekahi poe mai kekahi poe ae, e like me
ke kahuhipa i hookaawale aku i na hipa a me na kao.

33. A e hooku aku oia i ka poe hipa ma kona lima akau, a i ka poe kao ma kona lima hema.

Mat. 19: 28. I mai la o Iesu ia lakou, He oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, i ke ola hou ana, i ka wa e noho ai ke Keiki a ke kanaka maluna o kona nohoalii nani, oukou hoi ka poe i hahai mai ia'u, e noho no oukou maluna o na nohoalii he umikumamalua, i poe lunakanawai no na ohana o Iseraela he umikumamalua.

Mat. 16: 27. E hele mai no ke Keiki a ke kanaka iloko o ka nani o kona Makua, me kona poe anela; alaila e uku aku ia i keia kanaka i kela kanaka e like me kana hana ana.

Oih. 10: 42. Nana no makou i kauoha iho, e ao aku i kanaka, a e hoike aku i ka hoonoho ana o ke Akua ia ia, i lunakanawai no ka poe ola, a me ka poe make.

Oih. 17: 31. No ka mea, ua hoomaopopo oia i ka la e hookolokolo ai i ko ke ao nei me ka pono, na ke kanaka ana i olelo ai.

Rom. 2: 16. I ka la a ke Akua e hoopai ai i na mea huna a na kanaka ma o Iesu Kristo la, e like me ka'u euanelio.

Io. 5: 22. Aole no ka Makua e hoopai i kekahi, aka, ua haawi mai ia i ka hoopai ana a pau na ke Keiki.

Hoik. 22: 12. Eia hoi, e hele koke mai au, a eia no ia'u ka'u uku, a e haawi aku au i kela mea a i keia mea e like me kana hana ana.

10. E weheweheia.

Is. 7: 14. Nolaila, na ka Haku ponoi no e haawi mai ia oukou i hoailona; aia hoi! e hapai ana no kekahi wahine puupaa, a e hanau mai hoi ia i keiki, a e kapa aku no oia i kona inoa, o IMANUELA.

Is. 9: 5. No ka mea, ua hanauia mai, he keiki no kakou, no kakou i haawiia mai ai, he keikikane. Maluna o kona poohiwi ke aupuni, a e kapaia kona inoa, o Kupaianaha, o Kakaolelo, o Keakuamana, o Kamakuamauloa, o Kealiiokamalu. 6. Aole e pau ka mahuahua ana o kona aupuni, a me ka malu. Ma ka nohoalii o Davida ia, a ma kona aupuni no hoi, e hoala hou ia mea, a e hookupaa ia ia, me ka hooponopono, a me ka maikai, mai keia wa aku, a i ke ao pau ole. Na ka ikaika o Iehova o na kaua e hana i keia.

11. Pehea la i oleloia'i o Iesu, ua uuku iho oia i ka Makua.

1 Kor. 15: 28. A i ka wa e lilo ai na mea a pau malalo

iho ona, alaila, o ke Keiki hoi kekahi, e malama aku no ia i ka mea, nana i hoolilo mai i na mea a pau malalo iho ona, i mau loa ka maopopo ana, o ke Akua wale no.

Pehea la hoi ko Iesu ike ole ana i ka la hookolokolo?

Mar. 13: 32. Aka, o kolaila la, a me kolaila hora, aole loa kekahi kanaka i ike, aole no hoi ka poe anela iluna o ka lani, aole no hoi ke Keiki, o ka Makua wale no.

12. E wehewehe ia Heb. mokuna 1 a me

Rom. 9: 5. No lakou hoi ka poe kupuna, a na lakou mai hoi o Kristo ma ke kino, oia no maluna o na mea a pau, ke Akua hoomaikai mau loa ia! Amene.

Io. 5: 20. Ke aloha nei ka Makua i ke Keiki, a ke hoike nei ia ia i na mea a pau ana e hana'i: a e hoike mai kela ia ia i na hana e oi aku mamua o keia, i mahalo ai oukou.

13. Heaha ke ano o ka inoa *Keiki a ke Akua*? Inahea ka hoomaka ana o kana keiki ana?

Hal. 2: 7. E hai aku au i ke kauoha: ua olelo mai la o Iehova ia'u, o oe no ka'u Keiki; i keia la no, ua hoohanau aku wau ia oe.

Mat. 3: 17. Aia hoi, he leo mai ka lani mai, e i mai ana, O ka'u Keiki punahele keia, ka mea a'u i olioli loa ai.

Mat. 8: 29. Aia hoi, kahea mai la laua, i mai la, Heaha kau ia makou nei, e Iesu ke Keiki a ke Akua? Ua hiki e mai nei anei oe e hana eha mai ia makou mamua o ka manawa?

Luk. 1: 32. E nui auanei oia, a e kapaia'ku, O ke Keiki a ka Mea kiekie loa; a e haawi hou nona o Iehova ke Akua i ka nohoalii o Davida o kona makuakane. 35. Olelo mai la ka anela, i mai la ia ia, E kau mai no ka Uhane Hemolele maluna iho ou, a e hoomalu mai ka mana o ka Mea kiekie loa ia oe, no ia mea la hoi, e kapaia ka mea hemolele au e hanau ai, O ke keiki a ke Akua.

Io. 1: 34. A ua ike au, a hoike mai hoi, oia ke Keiki a ke Akua. 49. Ninau aku la o Natanaela ia ia, i aku la, Inahea oe i ike mai ai ia'u? Olelo mai la o Iesu ia ia, i mai la, Mamua o ka Pilipo kahea ana'ku ia oe, ua ike au ia oe e noho ana malalo o ka laau fiku. 50. Olelo aku la o Natanaela ia ia, i aku la, E Rabi, o oe ke Keiki a ke Akua, o oe ke alii o ka Iseraela.

Io. 3: 17. Aole no hoi i hoouna mai ke Akua i kana Keiki i ke ao nei, i hoohewa'i oia i ko ke ao nei; aka, i ola'i ko ke ao nei ma o na la.

Rom. 1: 3. No kana Keiki (i hoohanauia na ka hua a Davida, ma ke kino, 4. A i hoomaopopoia hoi o ke Keiki a ke Akua me ka mana, ma ka uhane hoano [ona] mahope o kona ala hou ana ae mai waena mai o ka poe make) Iesu Kristo ko kakou Haku.

Rom. 8: 32. O ka mea i aua ole i kana Keiki ponoi, a haawi mai la ia ia no kakou a pau, pehea la e ole ai ia e haawi lokomaikai pu mai me ia i na mea a pau?

3. Ko ka Uhane Hemolele Akua ana.

1. Pehea la e maopopo ai he *Mea Okoa* ka Uhane Hemelele, aole ia he mana a he ano paha o ke Akua?

Io. 14: 16. A e noi au i ka Makua, a e haawi no i Kokua hou no oukou, i noho mau loa ia me oukou. 17. Oia ka Uhane oiaio, ka mea hiki ole ke loaa i ko ke ao nei, no ka mea, aole lakou e nana ia ia, aole hoi e ike ia ia: aka, ke ike nei oukou ia ia, no ka mea ke noho nei ia me oukou, a iloko o oukou.

Io. 15: 26. Aia hiki mai ke Kokua, ka mea e hoounaia e au mai ka Makua mai, (oia ka Uhane oiaio, ka mea i hele mai mai ka Makua mai,) nana no e hoike aku no'u.

Io. 16: 7. He oiaio no nae ka'u e olelo aku nei ia oukou, He pono no oukou e hele aku au; no ka mea, i ole au e hele aku, aole e hiki mai ke Kokua io oukou nei; aka, i hele aku au, na'u no ia e hoouna mai ia oukou. 8. Aia hiki mai ia, nana e hoakaka mai i ko ke ao nei i ka hewa, a i ka pono, a me ka hoahewa ana: 3. Aia hiki mai kela, o ka Uhane oiaio, nana oukou e ao mai i ka oiaio a pau: no ka mea, aole nana kana olelo ana; aka, o ka mea ana i lohe ai oia kana e olelo ai, a e hoike no oia ia oukou i na mea e hiki mai ana. 14. E hoonani mai ia ia'u, no ka mea, e lawe no ia i ka'u, a e hoike aku ia oukou.

Oih. 13: 2. I ko lakou hoomana ana i ka Haku, a me ka hookeai ana, i mai la ka Uhane Hemolele, E hookaawale oukou ia Barenaba laua me Saulo na'u, no ka hana a'u i hea aku ai ia laua.

Oih. 20: 23. Aka, ua hoike pono mai ka Uhane Hemo-

lele ma na kulanakauhale a pau, i mai, Ua makaukau na kaula paa a me ka pilikia no'u.

1 Tim. 4: 1. Ke olelo paka mai nei ka Uhane, a i ka manawa mahope, e haalele kekahi poe i ka manaoio, e malama ana i na uhane hoopunipuni, a me ke ao ana a na daimonio.

2. Ua maopopo anei ko ka Uhane Hemolele Akua ana ma na *inoa Akua* i kapaia mai ai oia?

Oih. 5: 3. I aku la o Petero, E Anania, no ke aha la i hoopiha mai ai o Satana i kou naau e wahahee aku i ka Uhane Hemolele, a e hoana e i kekahi mea i loaa mai ai no ka aina? 4. I ka wa e waiho wale ana, aole anei nou ponoi ia? a pau i ke kuaiia, aole anei ia oe ka malama? No ke aha la i lamo ai keia mea maloko o kou naau? Aole oe i wahahee aku i kanaka, i ke Akua no.

1 Kor. 3: 16. Aole anei oukou i ike, o oukou no ka luakini o ke Akua, a ua noho ka Uhane o ke Akua iloko o oukou?

Heb. 1: 1. O ke Akua, o ka mea i olelo pinepine mai i na wa kahiko i ka poe kupuna, me keia mea a me kela mea, ma ka poe kaula, oia ka i olelo hou mai ia kakou i keia mau la muli iho nei ma ke Keiki.

1 Pet. 1: 11. Ua imi nui no lakou i ka mea a me ka manawa a ka Uhane o Kristo i hai mai ai iloko o lakou, i kona hoike mua ana mai i ka hoinoia o Kristo, a me ka hoonani, mahope o keia mau mea.

2 Pet. 1: 21. No ka mea, i ka wa kahiko, aole no ka manao o kanaka, ka na kaula; aka, ua olelo mai na kanaka hemolele o ke Akua i uluhia mai e ka Uhane Hemolele.

3. Ua hoopiliia anei i ka Uhane Hemolele na mea pili i ke Akua wale no?

Luk. 2: 26. Ua hoike e ia mai ia ia e ka Uhane Hemolele, aole ia e make e, a ike aku ia i ka Mesia a ka Haku.

1 Kor. 2: 10. Ua hoike mai no hoi ke Akua ia mau mea ia makou, ma kona Uhane, no ka mea, ke nana pono nei ka Uhane i na mea a pau, i na mea hohonu hoi a ke Akua.

Heb. 9: 14. E hiki loa aku i ke koko o Kristo, o ka mea i kaumaha aku ia ia iho i ke Akua ma ka Uhane mau loa

me ke kina ole, ke hoohuikala i ko oukou naau i na hana e make ai, e malama aku ai i ke Akua ola.
Hal. 139 okoa.

4. Na ka Uhane Hemolele anei na hana hiki i ke Akua wale no?

Iob. 26: 13. Ma kona Uhane ua hoonani oia i na lani.
Luk. 1: 35. Olelo mai la ka anela, i mai la ia ia, E kau mai no ka Uhane Hemolele maluna iho ou, a e hoomalu mai ka mana o ka Mea kiekie loa ia oe, no ia mea la hoi, e kapaia ka mea hemolele au e hanau ai, O ke Keiki a ke Akua.
Io. 16: 13. Aia hiki mai kela, o ka Uhane oiaio, nana oukou e ao mai i ka oiaio a pau.
Rom. 15: 16. I lilo au i lawehana o Iesu Kristo no na lahuikanaka, e hana ana i ka oihana kahuna, ma ka euanelio a ke Akua, i lilo na lahuikanaka i alana pono i huikalaia e ka Uhane Hemolele.
2 Pet. 1: 21. No ka mea, i ka wa kahiko, aole no ka manao o kanaka, ka na kaula; aka, ua olelo mai na kanaka hemolele o ke Akua i ka uluhia mai e ka Uhane Hemolele.

5. Ua hoikeia mai anei ka Uhane Hemolele, ma ka Palapala Hemolele, me he mea la i pono ke hoomanaia?

No ke aha i hoike kakaikahi ia mai oia he mea hoomanaia?

Mat. 28: 19. E hele ae oukou e hoohaumana aku i na lahuikanaka a pau, e bapetizo ana ia lakou iloko o ka inoa o ka Makua, a o ke Keiki, a o ka Uhane Hemolele.
2 Kor. 13: 14. I mau aku ka lokomaikai o ka Haku o Iesu Kristo, me ke aloha o ke Akua, a me ka launa pu ana o ka Uhane Hemolele me oukou a pau. Amene.

6. Heaha ke ano o *Uhane* ma Roma mokuna 8, a me 1 Kor. 2?

7. E wehewehe ia 1 Kor. 12: 1—13.

8. Heaha ke ano o *Uhane mau loa* ma Heb. 9: 14, a me *Uhane hoano* ma Rom. 1: 4.

9. O ka Uhane Hemolele anei ka mea i olelo-loia ma

Hoik. 1: 4. Na Ioane aku i na ekalesia ehiku ma Asia: E alohaia mai oukou, a e maluhia hoi e ka mea e noho ana, ka mea mamua hoi, ka mea e mau loa ana, a e na Uhane ehiku e noho la ma [illegible]alo o kona nohoalii.

10. Heaha ka olelo hoino aku i ka Uhane Hemolele?

Mat. 12: 31. Ke olelo aku nei hoi au ia oukou, O na hala a pau, a me na olelo hoino e kalaia'na no na kanaka: aka, o ka olelo hoino aku i ka Uhane Hemolele, aole ia e kalaia no na kanaka.

Mar. 3: 29. Aka, o ka mea e olelo hoino i ka Uhane Hemolele, aole loa e kalaia kana, aka, ua kokoke no ia i ka hoopai mau loa ia mai. 30. No ka mea, ua olelo mai lakou, He uhane ino kona.

Heb. 6: 4. No ka mea, aole e hiki i ka poe i hoonaauaoia mai, a i hoao hoi i ka haawina mai ka lani mai, a i hoolakoia hoi e ka Uhane Hemolele, 5. A i ai hoi i ka olelo maikai a ke Akua, a me ka mana o ke ao e hiki mai ana, 6. A ua haule iho no nae, [aole e hiki ia lakou] ke hoala hou ia i ka mihi, ua kau aku lakou i ke Keiki a ke Akua ma ke kea no lakou iho me ka hoomainoino aku ia ia ma ke kea.

Heb. 10: 26 A ina e hana hewa kakou me ka ae o ka naau, mahope iho o ka loaa ana mai ia kakou ka ike ana i ka olelo oiaio, aohe mohai hou no na hala; 27. Aka, o ke kali weliweli ana i ka hoopaiia mai, a me ka huhu wela e pau ai ka poe enemi.

1 Io. 5: 16. Aia he hewa no i ku i ka make; aole au e olelo aku e pule oia no ia mea.

11. Heaha "ka wahahee ana i ka Uhane Hemelele?"

Oih. 5: 3. I aku la o Petero, E Anania, no ke aha la i hoopiha mai ai o Satana i kou naau e wahahee aku i ka Uhane Hemolele, a e hoana e i kekahi mea i loaa mai ai no ka aina? 4. I ka wa e waiho wale ana, aole anei nou ponoi ia? a pau i ke kuaiia, aole anei ia oe ka malama? No ke aha la i komo ai keia mea maloko o kou naau? Aoe i wahahee aku i kanaka, i ke Akua no.

12. E hoomaopopo i ko ka Uhane Hemolele Akua ana, ma kona hoohanau hou ana i na kanaka a me kona hoomaemae ana ia lakou.

Io. 3: 5. Olelo mai la o Iesu, Oiaio, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oe, Ina e hanau ole ia ke kanaka i ka wai, a me ka Uhane, aole e hiki ia ia ke komo iloko o ke aupuni o ke Akua.

Tit. 3: 5. Aole no na hana pono a kakou i hana'i, aka, ma kona aloha wale, ua hoola oia ia kakou ma ka holoi hoohanau hou ana, a ma ka hana hou ia e ka Uhane Hemolele.

2 Tes. 2: 13. Aka, e pono makou e hoomaikai mau aku i ke Akua no oukou, e na hoahanau i alohaia mai e ka Haku, no ko ke Akua wae ana mai ia oukou, mai ke kumu mai, i ola oukou ma ka huikala ana mai o ka Uhane, a ma ka manaoio aku i ka olelo oiaio:

Roma mokuna 8 okoa.

4. Na Manao Paa o ke Akua.

1. Heaha na *manao paa* o Akua?

Dan. 4: 24. Eia ka hoike ana, e ke alii e, a eia hoi ka manao paa o ka mea Kiekie, ka mea e kau mai ana maluna o kuu haku ke alii.

Zep. 2: 2. Mamua o ka hiki mai o ka oleloanakupaa.

2. He hoomaka ana anei o na manao paa o ke Akua, mai kinohi mai paha?

Oih. 15: 18. Mai kinohi mai ua ikeia no e ke Akua kana hana ana a pau.

Ep. 1: 4. E like me ia i wae mai ai ia kakou ma ona la mamua aku o ka hookumuia mai o ke ao nei, i hemolele ai kakou a me ka hala ole imua ona ma ke aloha.

Ep. 3: 11. E like me kona manao kahiko loa ana i hooko ai ia Kristo Iesu ko kakou Haku.

I. Kor. 2: 7. Aka, ke hai aku nei makou i ke akamai o ke Akua, i ka mea huna i ike ole ia, a ke Akua i manao ai mamua o ka hookumu ana mai o ke ao nei, i mea e nani ai kakou.

Is. 46: 10. E hai ana i ka hope, mai kinohi mai, e hai ana hoi, mai kahiko loa mai, i na mea i hana ole ia, me ka

olelo iho, e kupaa ana ko'u manao, a e hana no hoi au i ko'u makemake a pau.

3. Ina ua paa na manao o ke Akua, pehea la i oleloia, he mihi kona?

Kin. 6: 6. A mihi iho la o Iehova i kana hana ana i na kanaka maluna o ka honua, a ua ehaeha kona naau.

Rom. 6: 19. Ke olelo nei au me na hua olelo a kanaka, no ka nawaliwali ana i ko oukou kino.

4. O kekahi mau mea wale no anei i manao paa ia, o na mea a pau loa paha, aole koe?

Oih. 2: 23. Ua haawiia mai ia mamuli o ka manao kupaa a me ka ike mua o ke Akua, na oukou ia i hopu, a me na lima hewa i kau ai i ke kea a make ia.

Oih. 4: 27. No ka mea, he oiaio no, ua akoakoa mai nei ma keia kulanakauhale, o Herode a me Ponetio Pilato, a me ko na aina, a me na kanaka o ka Iseraela me ke ku e i kau Keiki hoano ia Iesu i ka mea au i poni ai; 28. E hana hoi i na mea a kou lima a me kou naau i manao mua ai e hanaia mai.

Oih. 15: 18. Mai kinohi mai ua ikeia no e ke Akua kana hana ana a pau.

Oih. 17: 26. Aia hoi, ua paa i kona manao kahiko ka hope o na wa, a me na mokuna o ko lakou wahi e noho ai.

Ep. 1: 11. Ma ona la ua loaa mai ia makou ka noho ana, i koho mua ia mai makou e like me ka manao o ka mea nana e hana mai i na mea a pau ma ka manao kupaa o kona makemake.

Iob. 14: 5. No ka mea, ua heluia kona mau la. A ia oe no ka huina o kona mau malama, ua hoonoho oe i kona mau mokuna. i hiki ole ai ia ke hele aku.

5. Heaha ke kumu o na manao paa o ke Akua? O ka hiki ole o ka mea e ae paha? Ua like paha kona mau manao paa me kona makemake?

Rome. 9: 15. No ka mea, ua olelo mai la oia ia Mose, E aloha ana au i ka'u mea e aloha aku ai, a e menemene ana au i ka'u mea e menemene aku ai.

Ier 18: 6. E, ko ka hale o ka Iseraela, aole anei e hiki

ia'u ke hana e like me keia potera, wahi a Iehova? Aia hoi, e like me ka lepo iloko o ka lima o ka potera, pela no oukou iloko o ko'u lima, e ko ka hale o ka Iseraela.

Dan. 4: 35. A ua manaoia ko ka honua a pau he mea ole; ua hana no hoi oia e like me kona makemake mawaena o na puali o ka lani, a me ko ka honua; aole e hiki i kekahi ke hoopaa aku i kona lima, aole hoi e olelo aku ia ia, Heaha kau e hana nei?

Mat. 11: 26. Oia no, e ka Makua, no ka mea, o ka pono no ia ia oe.

Ep. 1: 11. Ma ona la ua loaa mai ia makou ka noho ana, i koho mua ia mai makou e like me ka manao o ka mea nana e hana mai i na mea a pau ma ka manao ku paa o kona makemake.

6. He naauao anei a me ka hemolele na manaopaa o ke Akua?

Mar. 7: 37. A mahalo loa iho la lakou, i ae la, Ua hana pono loa oia i na mea pau loa.

Rom. 11: 33. Nani ka hononu o ka waiwai a me ke akamai, a me ka ike o ke Akua; nani hoi ke kupanaha o kona mau manao, a me ka ike ole ia'ku o kona mau aoao! 34. No ka mea, owai la ka mea i ike i ka naau o ka Haku? Owai aku la hoi kona hoakukakuka? Owai la hoi ka mea i haawi e aku ia ia e uku hou ia mai ai ia?

7. E hookoia mai anei na manaopaa a pau loa o ke Akua?

Hal. 33: 11. O ka manao o Iehova e kupaa mau loa ia; a o ka noonoo o kona naau i na hanauna o pau.

Is. 46: 10 E hai ana i ka hope, mai kinohi mai, e hai ana hoi, mai kahiko loa mai, i na mea i hana ole ia, me ka olelo iho, e kupaa ana ko'u manao, a e hana no hoi au i ko'u makemake a pau.

Sol. 19: 21 Nui na manao maloko o ka naau o ke kanaka, aka, o ka manao o Iehova, oia ke ku paa.

Heb. 6: 17. Pela hoi ke Akua i kona makemake ana e hoomaopopo loa i ka poe hooilina o kona pono i ka luli ole ana o kona manao, ua hooiaio mai oia me ka hoohiki ana.

8. Ua ike e anei ke Akua i kana mau mea e ha-

na'na, alaila hoopaa i ka manao? Heaha ka mea mua, ka ike e ana paha, ka manao paa ana paha?

Ep. 1: 4. E like me ia i wae mai ai ia kakou ma ona la mamua aku o ka hookumuia mai o ke ao nei, i hemolele ai kakou a me ka hala ole imua ona ma ke aloha. 5. I koho e mai oia ia kakou mamua no ka hookamaia nana ma o Iesu Kristo la, e like me ka lokomaikai o kona makemake.

Mal. 3: 6. No ka mea, owau no Iehova, aole au e lauwili, nolaila, aole oukou i hoopauia, e na mamo a Iakoba.

9. Heaha ke ano o ko ke Akua koho ana i kekahi poe ma ke ola?

10. I ka manawa hea ke koho ana?

Heaha hoi ke kumu o ke koho ana?

Ep. 1: 4. E like me ia i wae mai ai ia kakou ma ona la mamua aku o ka hookumu ana mai o ke ao nei, i hemolele ai kakou a me ka hala ole imua ona.

2, Tes. 2: Aka, e pono makou e hoomaikai mau aku i ke Akua no oukou, e na hoahanau i alohaia mai e ka Haku, no ko ke Akua wae ana mai ia oukou, mai ke kumu mai, i ola oukou ma ka huikala ana mai o ka Uhane, a ma ka manaoio aku i ka olelo oiaio.

Oih. 13: 43. A o ka poe i waeia no ke ola loa, manaoio aku no lakou.

Io. 15: 16. Roma 8: 29, 30.

11. Koho anei ke Akua ia poe no kona ike e ana mamua i ko lakou mihi mahope a me ko lakou manaoio?

Ep. 1: 5. I koho e mai oia ia kakou mamua no ka hookamaia nana ma o Iesu Kristo la, e like me ka lokomaikai o kona makemake. 6. I hoomaikaiia'i ka nani o kona aloha, ana i maliu mai ai ia kakou no ka Mea aloha; 7. Nona mai ke ola ia kakou ma kona koko, oia ke kalaia mai o na hala, e like me ka lako o kona lokomaikai; 11. Ma ona la, ua loaa mai ia makou ka noho ana, i koho mua ia mai makou e like me ka manao o ka mea nana e hana mai i na mea a pau ma ka manao ku paa o kona makemake.

Rom. 9: 11. No ka mea, (aole laua i hanau, aole hoi i hana i ka mea maikai, aole hoi i ka hewa, i kupaa ai ka manao o ke Akua, ma ka wae ana, aole no ka hana, aka, no ka mea nana i koho mai;) 12. Ua haiia mai keia ia ia, E hookauwa aku ke kaikuaana na ke kaikaina.

Iak. 1: 18. No kona makemake iho i hoohanau mai ai oia ia kakou ma ka olelo oiaio, i lilo ae kakou i mau hua ma ka poe ana i hana'i.

12. Ina i kohoia kekahi kanaka no ke ola, aole anei e ola oia, ke noho mai oia me ka malama ole i ka pono?

Oih. 27: 24. I mai la ia, Mai makau oe e Paulo, e pono ia oe ke laweia'ku imua i ke alo o Kaisara, aia hoi, ua haawi mai la ke Akua i ka poe a pau e holo pu ana me oe nau. 31. Alaila olelo oe la o Paulo i ka lunahaneri, a me ka poe koa, Ina aole lakou nei e noho i ka moku, aole loa e hiki ia oukou ke ola.

1 Tes. 5: 9. Aole ke Akua i hookaawale mai ia kakou no ka inaina, aka, no ka loaa ana mai o ke ola i ko kakou Haku, ia Iesu Kristo. 10. I ka mea i make aku no kakou, i ola pu ai kakou me ia, i ke ala ana, a i ka hiamoe ana paha o kakou.

2 Tes. 2: 13. Aka, e pono makou e hoomaikai mau aku i ke Akua no oukou, e na hoahanau i alohaia mai e ka Haku, no ko ke Akua wae ana mai ia oukou, mai ke kumu mai, i ola oukou ma ka huikala ana mai o ka Uhane, a ma ka manaoio aku i ka olelo oiaio.

13. Ua manao paa anei ke Akua e waiho i kekahi poe iloko o ko lakou hewa, a make mau loa lakou?

Rom. 9: 17. No ka mea, olelo mai la ka palapala hemolele ia Parao, No keia wahi mea ua hoala mai au ia oe, i hoike aku au i ko'u mana ma ou la, a i kaulana ai ko'u inoa ma ka honua a pau. 18. Nolaia hoi, ua aloha mai ai oia i kana mea i manao ai, a ua hoopaakii hoi oia i kana mea i manao ai. 22. Heaha hoi, ina e manao ana ke Akua e hoomaopopo i kona huhu, a e hoike hoi i kona mana, ua hoomanawanui mai ia me ke ahonui loa i na ipu e huhuia i hoomakaukauia no ka luku.

1 Pet. 2: 8. He pohaku e kuia'i, a he pohaku hoohihia hoi, ua kuia ia no ka poe hoolohe ole i ka olelo e like me ke koho mua ana.

14. Ina i koho mai ke Akua i kekahi poe e hoola ia lakou, a i waiho mai oia i kekahi poe e make, aole anei i paewaewa kana hana ana?

Rom. 9: 20. Kahaha! E ke kanaka, owai la hoi oe ke hoahu aku i ka ke Akua? E pono anei i ka mea i hanaia, ke olelo aku i ka mea nana i hana, No ke aha la oe i hana mai ai ia'u pela? 21. Aole anei e hiki i ka potera ke hana iho noloko o ka popo lepo hookahi i kekahi ipu no ka mahaloia, a i kekahi no ka mahalo ole ia?

Is. 64: 8. Ano la, o oe, e Iehova, ko makou Makua, o makou no ka lepo, o oe ko makou potera, a o makou no a pau ka hana a kou lima.

Mat. 20: 15. Aole anei au e pono ke hana aku me ka'u mamuli o ko'u makemake? Ua hewa anei kou maka i ko'u lokomaikai?

15. Ina i maopopo ka poe e ola ana a me ka poe e make ana, ma ka *manao paa* o ke Akua, pehea la e kupono ai ko ke Akua hooikaika ana i na kanaka e mihi a e manaoio i ola lakou?

Mar. 16: 15. I mai la oia ia lakou, E hele aku oukou i na aina a pau, e hai aku i ka Euanelio i na kanaka a pau.

Kan. 29: 28. No Iehova ko kakou Akua na mea i hunaia: aka, o na mea i hoakakaia mai no kakou ia, a no ka kakou poe keiki i ka manawa pau ole, i malama ai kakou i na olelo a pau o keia kanawai.

1 Io. 3: 29. 2 Tes. 2: 13,

16. Pehea la e ku like ai na manao paa o ke Akua me ko ka euanelio kahea ana aku i na kanaka a pau; a me ko ke Akua hoohiki ana, aole ona oluolu i ka make ana o ke kanaka hewa?

5. Ka ke Akua hana ana i na mea a pau.

1. Ua hanaia anei na mea a pau noloko o ka ole? Ua maopopo anei keia ma ka noonoo wale no?

Kin. 1: 1. I kinohi hana ke Akua i ka lani a me ka honua.

Rom. 1: 20. No ka mea, o kona mau mea i nana ole ia, mai ka hana ana mai o ke ao nei, ua maopopo lea ua mau mea la, oia o kona mana mau a me kona Akua ana, ma na mea i hanaia.

Ua hanaia anei na materia a pau i ka manawa hookahi, ua hana liilii ia anei i na la eono?

3. Heaha ka Uhane o ke Akua ka i hoopunana maluna o ka wai?

Kin. 1: 2. Hoopunana iho la ka Uhane o ke Akua maluna o ka wai.

4. No ke aha la i hooloihi ai Akua i kana hana ana a i na la eono, aole i hana i kana mau hana a pau i ka la hookahi?

Puk. 20: 11. No ka mea, i na la eono i hana'i o Iehova i na lani, a me ka honua, i ke kai, a me na mea a pau maloko o ia mau mea, a i ka hiku o ka la i hoomaha'i; nolaila hoi i hoomaikai ai o Iehova i ka la sabati, a hoano ai hoi oia ia la.

5. Pehea la i loaa mua mai ai ka malamalama, mamua i ka hana ana i ka la?

6. Heaha ke aouli?

Kin. 1: 7. Hana iho la ke Akua i ke aouli; a hookaawale ae la ia i ka wai malalo o ke aouli, me ka wai maluna o ke aouli: a pela io no. 8. Kapa iho la ke Akua i ke aouli, he Lani.

7. Ua hanaia mai anei kekahi materia hou, mahope iho o ka hana mua ana i na mea a pau?

8. Oia *mau la eono*, he mau la maoli anei, he mau wa loihi paha?

9. Ua hanaia mai auei ke kanaka, i kinohi, i mea make ole?

Kin. 2: 17. Aka, o ko ka laau i ikea ai ka pono a me ka hewa, mai ai iho oe ia mea: no ka mea, i kou la e ai ai ia mea, he oiaio no e make oe.

Rom. 5: 12. No ia mea, me ka puka ana mai o ka hewa iloko o ke ao nei ma ke kanaka hookahi, a ma ka hewa mai ka make; pela hoi i kau mai ai ka make maluna o na kanaka a pau, no ka mea, ua pau lakou i ka hana hewa.

10. Ua hanaia mai anei na holoholona, i kinohi, i mea make ole?

11. Ku pono anei na wa i hoikeia mai e Mose, me ka ano o ka honua i hoikeia mai i keia manawa?

12. Ua hana ke Akua i ke kanaka ma kona ano iho, heaha ia *ano?*

Kin. 1: 27. Hana iho la ke Akua i ke kanaka ma kona ano iho, ma ke ano o ke Akua oia i hana'i ia ia; hana mai la ia i kane a i wahine.

Kek. 7: 29. Aia hoi, eia ka mea i loaa mai ia'u: Hana iho la ke Akua i ke kanaka i mea pololei, aka hoi, ua imi oia i na mea kekee he nui wale.

Ep. 4: 24. E hoaahu iho hoi oukou i ke kanaka hou, i hanaia mamuli o ke Akua ma ka pono a me ka hemolele io.

Kol. 3: 10. A ua hookomo hou oukou i ke kanaka hou, i ka mea i hana hou ia i ka naauao ma ka like o ka mea nana ia i hana.

13. Ua hanaia anei ma kahi hookahi, na holoholona a pau loa, a me na mea e ulu ana mai loko mai o ka honua? Ua hanaia ma kela wahi keia wahi paha?

Kin. 2: 19. No ka lepo i hana'i o Iehova ke Akua i na holoholona a pau o ke kula, a me na manu a pau o ka lewa, a kai mai la ia lakou io Adamu la, i ikea na inoa a Adamu e kapa aku ai ia lakou: a o ka inoa a Adamu i kapa aku ai i na mea ola a pau, oia iho la kona inoa. 20. Kapa aku la o Adamu i na inoa no na holoholona laka a pau, a no na manu o ka lewa, a no na holoholona hihiu a pau; aka, no Adamu, aole i loaa i kona kokoolua e ku ia ia.

14. Aole anei i nalo loa kekahi holoholona, a o kekahi laau paha a ke Akua i hana'i i kinohi?

15. O ke Akua wale no anei ka mea e hiki ia ia ke hana i kekahi mea noloko mai o ka ole?

Neh. 9: 6. O oe no o Iehova, a o oe wale no; nau no i hana ka lani, a me ka lani o na lani, a me ko laila mau mea a pau, i ka honua, a me na mea a pau maluna iho ona, i na kai, a me na mea a pau iloko olaila, nau no hoi e malama ia mau mea a pau; a ke hoomana nei ko ka lani ia oe.

16. Ma Kinohi 1: 31. Ua oleloia na mea a pau "ua maikai wale no," heaha ia maikai? Aole anei i poino na kanaka i kekahi mau mea i hanaia?

Kin. 3: 17. Ua hoohewaia ka aina nou; me ka luhi oe e ai ai i kana, a pau na la o kou ola ana: 18. E hookupu mai no hoi ia i na kakalaioa a me na puakala nau.

17. I hana mai ke Akua i na mea a pau, i mea aha?

Sol. 16: 4. Hana iho la o Iehova i na mea a pau nona iho, i ka mea hewa hoi kekahi no ka la e poino ai.

18. Heaha ka kakou e ao ai ma ka olelo o ka ke Akua hana ana i na mea a pau?

Hal. 19: 1. Ke hoakaka mai nei na lani i ka nani o ke Akua; ke hoike mai nei ke aouli i kana hana io.

1 Oih'l. 29: 11. Nou no, e Iehova, ka nui, me ka mana, a me ka nani, a me ka oiaio, a me ka hanohano alii: no ka mea, nou na mea a pau ma ka lani a ma ka honua: nou no ke aupuni, e Iehova, a ua kiekie ae oe ka pookela maluna o na mea a pau.

Hal. 121: 2. Mai Iehova mai ko'u kokua, nana no i hana i ka lani, a me ka honua.

6. Ko ke Akua malama ana i na mea a pau.

1. Hana mai anei ke Akua i na mea a pau a haalele iho la?

Ke hoomau nei paha oia i na mea a pau ma kona mana?

Oih. 17: 28. No ka mea, maloko ona e ola nei, a e hele nei, a e noho nei kakou e like me ka olelo ana a kekahi haku mele o oukou, He poe keiki kakou nana.

Kol. 1: 17. Oia hoi ka mua o na mea a pau, a ma ona la no hoi i mau ai na mea a pau.

2 Pet. 3: 7. Aka, o ka lani, a me ka honua o keia manawa, ma ia olelo hookahi no, ua hoana e ia no ke ahi, ua malamaia hoi, no ka la hookolokolo a me ka make o na kanaka aia.

Heb. 1: 3. E hoomau ana i na mea a pau ma kana olelo mana iho.

2. Pehea ko ke Akua malama ana i na mea a pau?

Hal. 36: 6. Ua malama oe i ke kanaka a me ka holoholona.

Hal. 67: 4. E hauoli na lahuikanaka, a e oli no ka olioli: no ka mea, e hooponopono oe i na kanaka ma ka pololei, a ma ka honua e alakai ai oe ia lakou.

3. Ke hiki wale mai la anei kekahi mea?

Luk. 12: 6. Aole anei i kuaiia na manu liilii elima i na keneta elua? Aole hoi kekahi o lakou i hoopoinaia e ke Akua. 7. Ua pau no hoi i ka heluia na lauoho o ko oukou mau poo.

Sol. 16: 33. Ma ka puolo i hooleiia ai ka hoailona, na Iehova nae ka hooponopono ana.

Hal. 47: 2, 8. Mat. 10: 29, 30.

4. Ke malama nei anei ke Akua i na mea nui wale no, i na mea liilii paha kekahi?

Hal. 22: 28. No ka mea, no Iehova ke aupuni; oia hoi ke Alii iwaena o na lahuikanaka.

Mat. 6: 26. E nana aku i na manu o ka lewa; aole lakou e lulu hua, aole hoi e oki ai, aole no hoi e hoahu ae iloko o na halepapaa: a ua hanai ko oukou Makua o ka lani ia lakou. Aole anei e oi aku ko oukou maikai i ko lakou?
27. Owai la ka mea o oukou e hiki ma ka manao nui ana ke hooloihi iki aku i kona ola ana? 28. Heaha hoi ka oukou e manao nui ai i ke kapa? E nana i na lilia o ke kula, i ko lakou ulu ana; aole nae lakou e hana, aole hoi e milo.
29. Ke olelo aku nei hoi au ia oukou, O Solomona i kona nani a pau, aole ia i kahiko like ia me kekahi o ia mau mea. 30. Ina pela ke Akua e hoonani mai ai i ka nahelehele ina no ma ke kula i keia la, a i ka la apopo e hooleiia'i iloko o ka umu; aole anei he oiaio kona hoaahu ana mai ia oukou, e ka poe paulele kapekepeke?

5. Heaha ka manao o ka poe kahiko o Hawaii nei i ko ke Akua malama ana i na mea a pau?

6. O ka noho pilikia ana mai o ka poe pono, a me ka noho kuonoono ana o ka poe ino, pehea la ia i kupono i ko ke Akua noho alii ana?

Ier. 1: 1. No ke aha la e pomaikai ai ka aoao o ka poe hewa? E maluhia anei ka poe hana ma ka wahahee nui loa? 2. Ua kanu no oe ia lakou; oia, ua kolo ko lakou aa, ke ulu nei no lakou; oia, ke hua mai nei lakou i ka hua; ua kokoke no oe i ko lakou waha, ua loihi aku nae mai ko lakou opu aku.

Hal. 37: 16. Ua oi aku ka waiwai uuku o ke kanaka pono mamua o ka waiwai nui o ka poe hewa he nui.

Hal. 73: 3—20. Io. 13: 7.

7. Ina e noho alii ana no ke Akua maluna o na mea a pau, e hooko ana i kona makemake, ma na mea a pau, pehea la e hiki ai ke kanaka ke hana mamuli o kona makemake iho?

Pil. 3: 13. E na hoahanau, ma kuu manao iho, aole au i lalau aku: aka, o keia hookahi ka'u e hana nei, e hoopoina ana au i na mea i hala mahope, a e kikoo aku ana au i na mea mamua. 14. Ke holo ikaika aku nei au ma ka hoailona, i loaa ia'u ka lei o ka poe a ke Akua i hea mai noluna mai ma o Kristo Iesu la.

2 Na'l. 19: 28. No kou inaina ana mai ia'u, a no ka pii ana mai o kau haaheo iloko o ko'u pepeiao, nolaila, e hookomo au i ko'u lou i kou ihu, a me ko'u kaulawaha i kou lehelehe, a e hoihoi aku au ia oe ma ke ala au i hele mai nei.

Sol. 16: 9. Noonoo iho la ko ke kanaka naau i kona aoao iho, aka, na Iehova e alakai i kona mau kapuai.

8. Aole anei i akaka ko ke Akua malama ana i na mea a pau, ma kona mau ano iho? Pehea la ia i akaka ai?

9. E hoomaopopo i ko ke Akua noho alii ana, ma ka mooolelo o na lahuikanaka.

10. Ina i noho alii mai ke Akua e hooko ana i kona makemake ma na mea a pau, pehea la i komo mai ai ka hewa iloko o keia ao?

Oih. 14: 16. I na hanauna mamua, waiho wale aku no ia i ko na aina a pau, e hele ai ma ko lakou aoao iho.

Hal. 76: 10. E hoonani aku no ka huhu o kanaka ia oe; a e liki no hoi oe i ke koena o ka huhu.

Kin. 50: 20. I manao no oukou e hana ino mai ia'u, a hoololi mai ke Akua ia mea, i mea maikai, e hana mai ai e like me ia i neia la, e hoola i na kanaka he nui loa.

11. Ku pono anei i ke Akua kiekie loa, ka malama ana i na mea liilii loa? Aole anei ia he hana luhi, haahaa a pono ole ia ia?

Is. 59: 1. Aia hoi, aole i pokole ka lima o Iehova, i mea e ole ai ia e hoola: aole hoi i kaumaha kona pepeiao, i mea e ole ai ia e hoolohe.

12. I ka nana aku, ua huikau wale a haunaele na mea he nui; pehea la keia e kupono i ko ke Akua malama ana i na mea a pau?

13. Ina i noho alii mai ke Akua maluna o na mea a pau, nokeaha i waiho pinepine mai oia i kona ekalesia e hoomaauia mai?

14. Ua hana anei na haipule i na hana pono, ma ko lakou ikaika iho? Ina, aole; pehea ke Akua i hana mai ai i mea e hiki ai?

Pil. 2: 12. E hooikaika aku oukou i ke ola no oukou iho, me ka makau a me ka haalulu: 13. No ka mea, o ke Akua ka mea e hooikaika ana iloko o oukou, i ka makemake a me ka hana no kona manao aloha.

Heb. 13: 21. E hoomakaukau mai ia oukou no na hana maikai a pau e hana aku i kona makemake, e hana mai ana oia iloko o oukou i ka mea pono ia ia, ma o Iesu Kristo la, nona ka hoonani mau loa ia'ku i ke ao pau ole. Amene.

15. Pehea ko ke Akua malama ana i ka poe hewa? He kokua anei ia ma ka aoao hewa?

Iob. 21: 7. No ke aha la e ola ana ka poe hewa e elemakule ana, e nui ana hoi i ke koikoi?

7. Na Anela maikai a me na Anela ino.

1. Ke noho nei anei na mea ike ma na hoku hele?

2. Ua hanaia anei na anela iloko o na *la eono*, i ka wa i hanaia na mea kino o keia ao? Ina pela, pehea la i loaa koke mai o Satana, he anela i haule iloko o ka hewa?

Iob. 38: 7. I ka wa i mele pu ai na hoku ao, i hooho olioli ae hoi na keiki a pau a ke Akua.

3. Pehea ka lehulehu o na anela?

Dan. 7: 10. A puka mai la kekahi lapalapa ahi a kahe ae mai kona alo aku: lawelawe nona na tausani o na tausani, a ku iho la imua ona na lehulehu o na lehulehu: ua hoonohoia iho la ka hookolokolo, a weheia ae la na buke.

Heb. 12: 22. Aka, ua hele mai no oukou i ka mauna Ziona a i ke kulanakauhale o ke Akua ola, i ko ka lani Ierusalema, a i ka poe pau ole i ka heluia o na anela.

Hoik. 5: 11. Nana aku la au, a lohe iho la i ka leo o na anela, he nui loa, a me na mea ola, a me na lunakahiko e anaina ana ma ka nohoalii: a o ka helu ana ia lakou he haneri miliona a me na tausani tausani.

4. Pehea ka ikaika o na anela?

2 Sam. 24: 16. I ka wa i o aku ai ka anela i kona lima maluna o Ierusalema, hoololi iho la o Iehova i kona manao hoino mai, i mai la ia i ka anela nana i luku mai i na kanaka, Ua oki; e alia kou lima ano.

Hal. 34: 7. Hoomoana mai ka anela o Iehova a puni ka poe weliweli ia ia; a ua hoopakele hoi ia lakou.

Hal. 103: 20. E hoomaikai oukou ia Iehova, e kona poe anela, na mea ikaika loa, a ua hana hoi ma kana kauoha, a ua hoolohe i ka leo o kana olelo.

Hal. 91: 11. No ka mea, e kauoha mai no ia i kona poe anela nou, e malama ia oe ma kou mau aoao a pau; 12. E kaikai lakou ia oe, ma ko lakou mau lima, o kuia kou wawai i ka pohaku.

Dan. 6: 22. Ua hoouna mai ko'u Akua i kona anela e hoopaa mai i ka waha o na liona, i ole e hoeha mai lakou ia'u.

Luk. 22: 43. A ikeia'e la e ia ka anela, mai ka lani mai, e hooikaika ana ia ia.

Mat. 28: 2. Aia hoi, he olai nui: no ka mea, ua iho mai ka anela a ka Haku mai ka lani mai, a olokaa ae la i ka pohaku mai ka puka ae, a noho iho la iluna o ia mea.

5. He nui anei ka ike o na anela?

2 Sam. 14: 20. Pela i hana iho ai o Ioaba i mea e loaa'i

keia ano o ka olelo: a ua naauao ko'u haku e like me ka naauao o ka anela o ke Akua, ma ka ike i na mea a pau o ka honua nei.

Mar. 13: 32. Aka, o kolaila la, a me kolaila hora, aole loa kekahi kanaka i ike, aole no hoi ka poe anela iluna o ka lani, aole no hoi ke Keiki, o ka Makua wale no.

Mat. 18: 10. E nana mau ana ko lakou poe anela i ka lani i ka helehelena o ko'u Makua i ka lani.

6. Heaha ka lakou mau oihana?

Kin. 19: 15. I ka wanaao, hoolalelale ua mau anela la ia Lota.

Kin. 22: 11. Kahea mai la ka anela o Iehova mai ka lani mai, i mai la, E Aberahama! e Aberahama!

1 Na'l. 19: 5. Moe iho la oia a hiamoe ilalo o ka laau iunipera, aia hoi, ilaila, hoopa mai la kahi anela ia ia, i mai la, E ala, e ai.

Mat. 13: 39. A o ka poe nana e okioki, o ka poe anela ia.

Luk. 16: 22. Eia hoi kekahi, make aku la ia kanaka ilihune a laweia aku la oia e na anela ma ka poli o Aberahama.

Oih. 5: 19. Wehe mai la ka anela o ka Haku i na puka o ka halepaahao i ka po, a lawe mai la ia lakou mawaho.

Heb. 1: 14. Aole anei lakou a pau he poe uhane lawelawe e hoounaia, e kokua i ka poe e lilo ana i poe hooilina o ke ola?

Luka. 2: 8—14.

7. Owai o Mikaela ka lunaanela?

Dan. 10. 13. Aka hoi, ua hele mai o Mikaela, kekahi o na'lii nui e kokua mai ia'u. 21. Aohe mea e kokua mai ia'u ma keia mau mea, o Mikaela wale no o kou alii.

Iud. 1: 9. Aka hoi, o Mikaela ka luna anela, i kona wa i hakaka ai me ka diabolo me ka hoopaapaa ana aku no ke kino o Mose, aole ia i aa e hailiili aku ia ia, aka, i olelo wale no ia, E papa mai ka Haku ia oe.

Hoik. 12: 7. A he kaua no ma ka lani. Kaua mai o Mikaela a me kona poe anela i ka deragona. A kaua aku ka deragona a me kona poe anela.

8. Owai o Gaberiela?

Dan. 8: 16. A lohe aku la au i ka leo kanaka ma Ulai e kahea ana, i ae la, E Gaberiela e, e hoakaka ae oe i na mea i ikeia ma ka hihio, i keia kanaka.

Dan. 9: 21. Oiaio, i ka'u olelo ana ma ka pule, o ke kanaka o Gaberiela, ka mea a'u i ike ai mamua ma ka hihio, ua hooholo mama ia mai oia, a hoopa mai ia'u i ka manawa o ka mohai ahiahi.

Luk. 1: 19. Olelo mai la ka anela, i mai la ia ia, Owau no o Gaberiela, ka mea e ku ana imua o ke Akua, a ua hounaia mai nei au e olelo ia oe, a e hai aku ia oe ia mau mea olioli. 26. A i ke ono o ka malama, ua hoounaia mai o Gaberiela, mai ke Akua mai.

9. He kiekie anei kekahi mau anela, a he haahaa kekahi?

Ep. 1: 21. Maluna ae o na alii a pau, o na mea ikaika, o na mea mana, na haku, a me na inoa a pau i kapaia, aole ma keia ao wale no, ma kela ao e hiki mai ana kekahi.

Kol. 1: 16. No ka mea, ua hanaia e ia na mea a pau, o ko ka lani a me ko ka honua, i nanaia, a i nana ole ia, o na nohoalii, o na haku, o na luna, a me na'lii: a ua hanaia na mea a pau ma ona la, a nona no hoi.

1 Pet. 3: 22. O ka mea i hele aku i ka lani, a aia hoi ia e noho la ma ka lima akau o ke Akua, a ua hoonohoia malalo iho ona, na anela, a me na mea kiekie a me na mea mana.

10. Ua lilo anei kekahi poe anela i poe ino? Pehea ko lakou haule ana?

Is. 14: 12. Auwe kou haule ana mai ka lani mai, e ka Hokuloa, ke keiki a ke kakahiaka! Ua kuaia oe ilalo i ka honua, o oe, ka mea, i hooauhee i ko na aina.

Luk. 10: 18. A i mai la oia ia lakou, Ua ike au ia Satana e haule ana e like me ka uila mai ka lani mai.

1 Tim. 3: 6. Aole ka mea akahiakahi o hookiekie ae oia a haule iloko o ka hoohewaia ana o ka diabolo.

2 Pet. 2: 4: No ka mea, ina aole i aloha mai ke Akua i na anela i hewa, aka, kiola no ia lakou ilalo i ka po, me ka paa i na kaula o ka pouli i malamaia'i no ka hoahewaia.

Iud. 1: 6. O ka poe anela i hoomau ole ma ko lakou ano kahiko, aka, i haalele i ko lakou wahi i noho ai, ua hoana

e oia ia lakou maloko o na kaulahao mau loa ma ka pouli, no ka hookolokolo ana o ka la nui.

11. Ina paha i manao mai o Satana, i keia manawa, hiki anei ia ia ke hoolilo ia ia iho i mea pono?

Iob. 14: 4. Owai ka mea e unuhi ae i ka mea maemae mailoko mai o ka mea haumia? aole kekahi.

12. No ke aha i olelo pinepine ia, ma ka Baibala, ka diabolo hookahi? Ina hookahi oia, pehea la e hiki ia ia ke lawelawe ma na wahi a pau o ka honua?

13. He mana anei ko Satana e kau mai ai oia i na ahulau a me na poino e ae maluna o kanaka?

Iob. 1: 6—19.
Iob. 2: 7. A hele aku la o Satana mai ke alo aku o Iehova a hahau aku la ia ia Ioba i na mai hehee ehaeha, mai ka poho o kona wawae a kona piko poo.
Mat. 9: 32. A hele aku la lakou iwaho, aia hoi, haliia mai io na la he kanaka aa, ua uluhia e ka daimonio.
Mat. 12: 22. Alaila, haliia mai io na la kekahi kanaka i uluhia e ka daimonio, ua makapo, ua paa hoi ka leo.
E nana'ku hoi ia Mat. 4: 24; 8: 16; 28. 15: 22; 17: 15; Luka 13: 16.

14. Pehea ko Satana hoowalewale ana mai i na kanaka? Hiki anei ia ia ke hoopili koke i ko kanaka manao?

Kinohi 3: 1—7.
2 Kor. 11: 3. Aka, ke makau nei au, o hoohuliia'e ko oukou naau mai ka pono io aku o Kristo, e like-me ka nahesa i hoowalewale aku ai ia Ewa i kona maalea.
2 Sam. 24: 1. Ua hoaa hou ia ka inaina o Iehova i ka Iseraela, a ua hoowalewaleia mai o Davida maluna o lakou, e kena aku ai, E haele e helu aku i ka Iseraela a me ka Iuda.

Io. 13: 27. A mahope o ka hakina, alaila, komo iho la o Satana iloko ona.

Oih. 5: 3. I aku la o Petero, E Anania, no ke aha la i hoopiha mai ai o Satana i kou naau e wahahee aku i ka Uhane Hemolele, a e hoana e i kekahi mea i loaa mai ai no ka aina?

Ep. 2: 2. Ma ia mau mea oukou i hele ai mamua, ma ka aoao o keia ao, mamuli o ke alii ikaika o ka lewa, o ka uhane e hooikaika ana iloko o na keiki hoolohe ole.

2 Kor. 4: 4. Ma o lakou la, ua hoomakapo mai ko keia ao akua i na naau o ka poe hoomaloka, o akaka mai auanei ia lakou ka malamalama o ka olelomaikai nani a Kristo; oia ko ke Akua mea like.

Hoik. 12: 9. Kipakuia'ku la ua deragona nui nei, oia hoi ka mookahiko i kapaia o ka diabolo a o Satana, nana no i hoowalewale mai i ko ke ao nei a pau.

Mat. 13: 19; Luk. 22: 31; 2 Kor. 12: 7; 1 Tes. 2: 18; 1 Tim. 4: 9.

15. Owai na *daimonio* i oleloia ma ke Kauoha Hou?

Mat. 4: 24; 8: 16, 28, 33; Mar. 9, 38; 16: 17; Luk. 4: 41; 8: 2, 36; 9: 1; 1 Kor. 10: 20, 21; Iak. 2: 19; Hoik. 9: 20; 16: 14; 18: 2.

15. O na mea i uluhia e na daimonio, ua uluhia maoli anei lakou? Ua loohia i ka mai o ke kino wale no paha?

E nana i na kuhikuhi maluna ae.

17. Pehea ko Satana hoowalewale ana ia esu Kristo?

Mat. 4: 1—11; Mar. 1: 12, 13; Luk. 4. 1—13.

18. Owai ka anela i ike pinepine ia e ka Iseraela ma ka waonahele?

Kin. 48: 16. Na ka anela i hoopakele mai ia'u mai loko mai o ka hewa a pau, e hoomaikai ia mau keiki.

Hal. 34: 22. Hoola o Iehova i ka uhane o kana poe Kauwa : aohe mea paulele ia ia e lilo i ka hoopaiia.

Puk. 3: 2. Ikea mai la e ia ka anela o Iehova maloko o ka lapalapa o ke ahi mawaenakonu o ka laalaau : nana aku la ia, aia noi, e aa ana ka laalaau i ke ahi, aole nae i pau ka laau. 3. I iho la o Mose, E kipa ae no wau e ike i keia mea nui, i ka mea i pau ole ai ka laau i ke ahi. 4. A ike mai la o Iehova i kona huli ana e makaikai, hea mai la ke Akua ia ia mailoko mai o ua laalaau la, E Mose, e Mose. I aku la ia, Eia no wau. 5. I mai la kela, Mai hookokoke mai oe: e wehe ae oe i kou mau kamaa mai kou mau kapuwai aku, no ka mea, o kahi au e ku nei, he aina hoano ia. 6. I mai la hoi oia, Owau no ke Akua o kou makuakane, ke Akua o Aberahama, ke Akua o Isaaka, ke Akua hoi o Iakoba. Papani iho la o Mose i kona maka; no ka mea, ua makau ia ke nana aku i ke Akua.

Puk. 23: 20. Aia hoi, e hoouna aku ana au i ko'u anela mamua ou, e malama ia oe ma ke ala, a e hookomo ia oe i kahi a'u i hoomakaukau ai. 21. E ao ia ia e hoolohe i kona leo, mai hoohuhu aku ia ia; no ka mea, aole ia e kala mai i kou hewa, aia hoi, ia ia ko'u inoa. 22. Aka, ina hoolohe io mai oe i kona leo, a e hana hoi i na mea a'u e olelo aku ai: alaila, e lilo wau i enemi no kou poe enemi, a e hana ino aku au i ka mea e hana ino mai ia oe. 23. No ka mea, e hele ana ko'u anela mamua ou, a e kai aku ia oe.

Lun. 6: 21. Alaila, o aku la ka anela o Iehova i ka welau o ke kookoo, ma kona lima, a hoopa iho la i ka io, a me ka palaoa hu ole, a pii ae la ke ahi, mai loko ae o ka pohaku, a hoopau ae la i ka io, a me ka palaoa hu ole. Alaila, hele aku la ka anela o ka Haku, mai kona alo aku. 22. A ike maopopo ae la o Gideona, he anela ia no Iehova. I iho la o Gideona, Auwe, e ka Haku, e Iehova e, no ka mea, ua ike au i kekahi anela o Iehova, he maka no he maka. 23. I mai la o Iehova ia ia, Aloha oe. Mai makau oe, aole oe e make.

Oihana 7: 30—35.

19. Me na kino hea i ikea mai ai na anela? Ua ikeia anei na anela i keia wa?

Hebera 13: 2.

8. Ke ano o kanaka i kinohou.

1. Pehea ke ano o kanaka i kona wa i hanaia'i?

Kin. 1: 26. I iho la ke Akua, E hana kakou i ke kanaka e ku ia kakou, ma ka like ana me kakou iho: 31. Nana iho la ke Akua i na mea a pau ana i hana'i, aia hoi, ua maikai wale no.

Kek. 7: 29. Hana iho la ke Akua i ke kanaka i mea pololei, aka hoi, ua imi oia i na mea kekee he nui wale.

Ep. 4: 24. E hoaahu iho hoi oukou i ke kanaka hou, i hanaia mamuli o ke Akua ma ka pono a me ka hemolele io.

Iak. 3: 9. Oia ko kakou mea e hoomaikai aku ai i ke Akua i ka Makua, oia hoi ko kakou mea e hoino aku ai i kanaka ana i hana'i ma ke ano o ke Akua.

2. Heaha ke ano o ka huaolelo *berita*?

3. Ua hana anei ke Akua i berita me Adamu?

Kin. 2: 17. Aka, o ko ka laau i ikea ai ka pono a me ka hewa, mai ai iho oe ia mea: no ka mea, i kou la e ai ai ia mea, he oiaio no e make oe.

Hos. 6: 7. Aka, e like me Adamu, ua hai ia lakou ka berita,

Rom. 10: 5. No ka mea, ua hoakaka mai o Mose i ka hoapono ana ma ke kanawai, O ke kanaka e hana ana ia mau mea, e ola ia ilaila.

Gal. 3: 12. A o ke kanawai, aole ia ma ka manaoio: aka, o ke kanaka e hana ana ia mau mea, e ola ia ilaila.

4. Pehea ka nui o ko Adamu ike i kinohi, ua ike anei oia i ka olelo? Ua ike anei oia i ke ano o na holoholona ana i kapa aku ai ma na inoa?

Kinohi 2: 19, 20.

5. Ai la mahea ka mahinaai o Edena i keia manawa?

Kinoni 2: 15.

6. *O ka laau o ke ola*, he laau okoa anei ia i

kapaia ma ia inoa? He mea aha ia laau? Auhea ia laau i keia manawa? Ua ai anei o Adamu i ko ia laau i kekahi manawa?

Kin. 2: 9; 3: 22, 24.

7. *O ka laau i ikea'i ka pono a me ka hewa,* nokeaha i kapaia mai ai keia laau ma ia inoa? Nokeaha hoi i hookapuia mai keia laau?

Kin. 2: 16. Kauoha mai la o Iehova ke Akua i ke kanaka, i mai la, E ai wale oe i ko keia laau kela laau o ka mahinaai nei: 17. Aka, o ko ka laau i ikea ai ka pono a me ka hewa, mai ai iho oe ia mea: no ka mea, i kou la e ai ai ia mea, he oiaio no e make oe.

Hal. 40: 8. Ke hauoli nei au i ka hana aku i kou makemake, e ko'u Akua: oiaio, o kou kanawai hoi eia iloko o ko'u naau.

8. Pili anei ka Adamu hana ana ia ia wale iho no, pili anei i kana poe mamo kekahi?

1 Kor. 15: 22. E like me ka make ana o na kanaka a pau ma o Adamu la, pela no e hoolaia mai ai na kanaka a pau ma o Kristo la.

9. Ua paa anei ke Akua ma kona oiaio e hooko ai i ka olelo hooweliweli. "I kou la e ai ai ia mea, he oiaio no e make oe? Heaha ke ano o ia olelo?

Roma 6: 23. No ka mea, o ka uku no ka hewa he make ia.

10. Ina paha ua kupaa o Adamu, alaila, pehea kana poe mamo, aole anei lakou e hoao hou ia'i?

11. Ua papaia mai ke kanaka, aole e ai i ko ia laau, oia wale iho no anei kona mea i papaia mai ai? Ina he mea e ae kekahi, heaha ia?

Kin. 1: 27. Hana iho la ke Akua i ke kanaka ma kona ano iho, ma ke ano o ke Akua oia i hana'i ia ia; hana mai la ia i kane a i wahine.

Iob. 35: 10. Aka, aole e i mai kekahi, auhea ke Akua nana au i hana, ka mea i haawi mai i na meli olioli i ka po; 11. O ka mea i ao mai ia kakou mamua o na holoholona o ka honua, a ua hoonaauao oia ia kakou mamua o na manu o ka lewa?

Rom. 2: 15. A e hoike nei hoi lakou, ua kakauia ka pono a ke kanawai ma ko lakou mau naau.

Rom. 7: 12. Nolaila, ua hemolele ke kanawai, a ua hemolele hoi, ua pono, ua maikai ke kauoha.

12. Ua hoopauia anei ka berita a ke Akua i hana'i me Adamu?

Mat. 5: 18: No ka mea, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, e lilo e ka lani a me ka honua, aole e lilo kahi huna, aole hoi kahi lihi iki o ke kanawai, a pau loa ae la ia i ka hookoia.

Mat. 19: 17. Ina e makemake oe e komo iloko o ke ola, e malama oe i na kanawai.

Rom. 10: 4. No ka mea, o Kristo ko ke kanawai hope, e hoaponoia'i na mea a pau i manaoio.

13. He poe kanaka anei ma ka honua, mamua aku o Adamu? Ina aole, owai ko Kaina poe hoalawehana nana e kukulu i kona kulanakauhale, Kin. 4: 17? O Adamu anei ka makamua o kanaka a pau loa?

Oih. 17: 26. A nana no i hana i na lahuikanaka a pau i ke koko hookahi, i noho lakou ma ka honua nei.

Mal. 2: 10. Aole anei no kakou a pau ka makua hookahi? Aole anei na ke Akua hookahi kakou i hana?

9. Ka haule ana o kanaka iloko o ka hewa.

1. Pehea la i haule ai ke kanaka iloko ka hewa?

Kin. 3: 1. Ua oi aku ka maalea o ka nahesa i ko na holoholona o ke kula a pau a Iehova ke Akua i hana'i. I

mai la ia i ka wahine, He oiaio anei, ua papa mai ke Akua, Aole olua e ai i ko na laau a pau o ka mahinaai nei? 2. I aku la ka wahine i ka nahesa, E pono no maua ke ai i ka hua o na laau o ka mahinaai nei: 3. Aka, o ka hua o ka laau iwaena konu o ke kihapai, ua i mai ke Akua, Mai ai olua ia mea, aole hoi e hoopa aku, o make olua. 4. Olelo mai la ka nahesa i ka wahine, Aohe oiaio e make olua: 5. No ka mea, ua ike no ke Akua, i ka la e ai ai olua ia mea, e hookaakaaia auanei ko olua mau maka; a e like olua me ke Akua, i ka ike i ka pono a me ka hewa. 6. A ike ae la ka wahine, he ono ko ia laau i mea ai a he maikai hoi i na maka, a he laau makemake ia i mea hoonaauao, lalau aku la ia i kona hua, ai iho la, a haawi aku la hoi na kana kane me ia, a ai iho la no hoi oia.

'Io. 8: 44; Hoik. 12: 9.

2. I kona la i haule ai, ua hooko io ia mai anei ka olelo "e make io no oe?" Pehea ka hooko ana?

Ep. 2: 1. O oukou hoi kekahi o ka poe i make i na hala a me na hewa.

Iob. 33: 24. A aloha mai oia ia ia, a i iho la, e hoopakele ia ia mai ka iho ana i ka lua; ua loaa ia'u ka uku hoola.

3. Ua hooiliia mai anei ko Adamu hewa maluna o kana poe mamo?

Rom. 5: 12. No ia mea, me ka puka ana mai o ka hewa iloko o ke ao nei ma ke kanaka hookahi, a ma ka hewa mai ka make; pela hoi i kau mai ai ka make maluna o na kanaka a pau, no ka mea, ua pau lakou i ka hana hewa. 13. (No ka mea, iloko o ke ao nei ka hewa a hiki mai ke kanawai, aka, aole i manaoia ka hewa i ka manawa kanawai ole. 14. Aka hoi, ua lanakila mai la ka make mai ia Adamu a ia Mose, maluna o ka poe aole i hana hewa, e like me ke ano o ko Adamu hala, oia hoi ka hoailona o ka Mea e hele mai ana. 15. Aka, aole e like me ka hala ka lokomaikai ana mai. No ka mea, ina ma ka hala o ka mea hookahi, i make ai ka poe he lehulehu, oiaio hoi, ua nui mai ka lokomaikai mai o ke Akua, i ka poe he lehulehu a me ka makana i haawi lokomaikai mai ma ke kana-

ka hookahi, ma o Iesu Kristo la. 16. Aole like hoi [ka hoohewa ana mai] ma ka mea hookahi i hana hewa, me ka haawi lokomaikai ana mai; no ka mea, no ka hala hookahi ka hoahewa ana mai, e make; aka, no na hala he nui wale, ka lokomaikai ana mai e hoaponoia. 17. No ka mea, ina ma ka hala o ka mea hookahi, i lanakila mai ai ka make ma ka mea hookahi, he oiaio hoi, o ka poe i loaa ka lokomaikai nui ia mai, a me ka haawina o ka hoopono ana, e lanakila ana lakou iloko o ke ola ma ka mea hookahi o Iesu Kristo.) 18. No ia hoi, me ke kau ana o ka hoahewa maluna o na kanaka a pau ma ka hala hookahi, pela i hiki mai ai ka hoapono maluna o na kanaka a pau e ola, ma ka pono o ka mea hookahi. 19. No ka mea, me ka lilo ana o na mea he nui loa i poe hewa no ka hoolohe ole o ke kanaka hookahi, pela hoi e lilo ai ana na mea he nui loa i poe pono no ka hoolohe ana o ka mea hookahi.

Iob. 14: 4. Owai ka mea e unuhi ae i ka mea maemae mailoko mai o ka mea haumia? aole kekahi.

Iob. 15: 14. Heaha ke kanaka, i maemae ai oia? a o ka mea i hanauia e ka wahine, i pono ai oia?

Hal. 51: 5. Eia hoi, ua hanaia au maloko o ka hewa; maloko o ka lawehala ana i hapai ai ko'u makuwahine ia'u.

Kin. 5: 3. Hookahi haneri makahiki o ko Adamu ola ana a me kanakolu, a hanau mai nana ke keikikane i ku ia ia, ma kona ano iho; a kapa aku la i kona inoa o Seta.

1 Kor. 15: 22. E like me ka make ana o na kanaka a pau ma o Adamu la, pela no e hoolaia mai ai na kanaka a pau ma o Kristo la. 47. O ke kanaka mua, no ka lepo ia, a he lepo. A o ke kanaka hope, oia ka Haku, mai ka lani mai. 49. A e like me ko kakou lawe ana i ke ano o ko ka lepo, pela no kakou e lawe ai i ke ano o ko ka lani.

4. Ke hanauia mai nei anei na kanaka, i keia wa, he hewa?

Heaha ia hewa?

Io. 3: 6. O ka mea i hanauia na ke kino, he kino no ia; a o ka mea i hanauia na ka Uuhane, he uhane ia.

Rom. 3: 10. E like me ka mea i palapalaia, Aole loa he mea pono, aole hookahi. 11. Aole no he mea i ike, aole hoi he mea i imi i ke Akua. 12. Ua pau lakou i ka hele he-

wa, ua lilo lakou i poe pono ole, aole loa he mea e hana ana i ka maikai, aole loa hookahi.

Rom. 7: 18. No ka mea, ua ike au, aole e noho ana iloko o'u oia hoi iloko o ko'u kino, kekahi mea maikai; no ka mea, o ka makemake eia no ia'u ia, aka, o ka hana i ka pono, aole i loaa ia'u.

Hal. 14: 1. Ua pau lakou i ka hewa; ua hana lakou i na hana ino; aole mea nana e hana maikai. 2. Ua nana mai la o Iehova mai ka lani mai i na keiki a kanaka, i ike mai i kekahi mea naauao paha i imi i ke Akua; 3. Ua pau pu lakou i ke kapae, ua pau pu lakou i ka paumaele; aohe mea nana i hana pono, aole akahi.

5. He wahi pono iki paha ko kanaka, he hewa wale no paha?

Kek. 1: 20. No ka mea, aohe kanaka pono ma ka honua, nana e hana maikai, me ka hana hewa ole.

Hal. 51: 5. Eia hoi, ua hanaia au maloko o ka hewa; maloko o ka lawehala ana i hapai ai ko'u makuwahine ia'u.

Rom. 5: 12. Pela hoi i kau mai ai ka make maluna o na kanaka a pau, no ka mea, ua pau lakou i ka hana hewa.

Ep. 2: 3. A ma ka aoao maoli he poe keiki makou no ka inainaia, e like me na mea e ae.

6. Ina he hewa wale no ko na kanaka, aole he wahi pono iki ko lakou, pehea la i loaa mai ai kekahi mau ano maikai iloko o na kanaka i hanau hou ole ia?

Mar. 10: 21. Nana mai la Iesu ia ia, aloha iho la.

7. No ka hewa o Adamu anei, i loohia ai na keiki uuku i ka eha a me ka make? No kekahi kumu e ae anei? *E nana i na kuhikuhi pauku 3.*

8. No ke aha i bapetizoia'i na keiki uuku? Heaha ke ano o ia oihana?

Oih. 2: 38. Alaila i mai la o Petero ia lakou, E mihi, a e bapetizoia oukou a pau iloko o ka inoa o Iesu Kristo, i

6*

kalaia mai na hala, a e loaa ia oukou ka haawina o ka Uhane Hemolele.

Tit. 3: 5. Aole no na hana pono a kakou i hana'i, aka, ma kona aloha wale, ua hoola oia ia kakou ma ka holoi hoohanau hou ana, a ma ka hana hou ia e ka Uhane Hemolele.

9. Ma na *hana* anei na hewa a pau, ma ke ano maoli o ka naau anei kekahi?

Isa. 1: 5. Ma kahi hea oukou e hahau hou ia'i? a e kui hou aku anei oukou i ka hewa? Ua puni ke poo i ka mai, ua maule hoi ka naau a pau. 6. Mai ka poli wawae, a hiki i ke poo, aohe wahi ola maloko olaila: he palapu me ka ali, a me ka eha hou, aole i hoopiliia, aole i paa i ka wahi, aole i hooluoluia i ka aila.

Mat. 15: 19.

10. Nokeaha la e hana hewa ai na kanaka a pau, a hana i ka hewa wale no, i ko lakou wa i hanau hou ole ia?

Hal. 81: 11. Aole nae i hoolohe ko'u poe kanaka i ko'u leo, aole hoi i makemake mai o ka Iseraela ia'u.

Io. 5: 40. Aole o oukou makemake e hele mai io'u nei, i loaa'i ia oukou ke ola.

Rom. 8: 7. No ka mea, o ka manao ma ke kino, he mea ku e i ke Akua; aole ia i malama i ke kanawai o ke Akua aole loa e hiki.

11. Heaha ka ino o ko Adamu hewa mua?

12. Ina he hana hewa wale no ko na kanaka, aole o lakou wahi pono iki, e ola anei kekahi ma kana hana pono ana?

Tit. 3: 5. Aole no na hana pono a kakou i hana'i, aka, ma kona aloha wale, ua hoola oia ia kakou ma ka holoi hoohanau hou ana, a ma ka hana hou ia e ka Uhane Hemolele, 6. Ana i ninini nui mai maluna iho o kakou, ma o Iesu Kristo la o ko kakou Ola.

Ep. 2: 8. No ka mea, e hoolaia oukou i ka lokomaikai ma ka manaoio; aole hoi no oukou iho keia; he mea haa-

wiia mai ia e ke Akua: 9. Aole no na hana ana, o kaena auanei kekahi.

13. Ina he hewa wale no na kanaka, ma ke aha la e ola ai kekahi? *E nana i na kuhikuhi maluna ae.*

14. Ina aohe wahi pono iki o ke kanaka, pehea oia ke hanau hou ole ia mai?

Io. 3: 3. Olelo mai la o Iesu ia ia, i mai la, Oiaio, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oe ina e hanau hou ole ia ke kanaka, aole e hiki ia ia ke ike aku i ke aupuni o ke Akua.

10. Ke Kanawai.

1. Heaha ke kanawai i kakauia ma ka naau o kanaka.

Rom. 2: 14. No ia hoi, o ka poe kanaka e, ka poe kanawai ole, ina ma ko lakou manao maoli i hana'i lakou i na mea maloko o ke kanawai, o keia poe kanawai ole, he kanawai lakou no lakou iho; 15. A e hoike nei hoi lakou, ua kakauia ka pono a ke kanawai ma ko lakou mau naau, a ua hooiaio ko lakou manao, e hoahewa ana, a e hoapono ana ko lakou mau naau ia lakou iho no.

2. Ua hemolele loa anei *ke kanawai o ka pono maoli*, i haawiia mai ma o Mose la?

Puk. 20: 3. Aole ou akua e ae imua o ko'u alo. 4. Mai hana oe i ke kii i kalaiia nou, aole ma ka like ana o kekahi mea i ka lani iluna, a me ko ka honua ilalo, a maloko hoi o ka wai malalo o ka honua: 5. Mai kulou oe ilalo ia lakou, aole hoi e hoomana ia lakou; no ka mea, owau no Iehova o kou Akua, he Akua lili; e hoopai ana i ka na makua hala i na keiki, a hiki aku i ke kuakahi a me ke kualua o ka poe e inaina mai ia'u: 6. A e aloha ana hoi i na tausani o ka poe e aloha mai ia'u, a e malama hoi i ko'u mau kanawai. 7. Mai hoohiki wahahee oe i ka inoa o Iehova o kou Akua; no ka mea, aole loa e hoapono o Iehova i ka mea hoohiki wahahee i kona inoa. 8. E hoo-

manao i ka la sabati, a e hoano ia. 9. I na la eono e hana'i oe i kau hana a pau; 10. Aka, o ka hiku o ka la, he sabati ia no Iehova no kou Akua, aole loa oe e hana ia la, aole oe, aole hoi ko keikikane, aole hoi ko kaikamahine, aole hoi kau kauwakane, aole hoi kau kauwawahine, aole hoi kau holoholona, aole hoi kou kanaka e ma kou wahi: 11. No ka mea, i na eono i hana'i o Iehova i na lani, a me ka honua, a me ke kai, a me na mea a pau maloko o ia mau mea, a i ka hiku o ka la i hoomaha'i, nolaila hoi i hoomaikai ai o Iehova i ka la sabati, a hoano ai hoi oia ia la. 12. E hoomaikai oe i kou makuakane, a me kou makuwahine; i loihi ai kou mau la maluna o ka aina a Iehova a kou Akua i haawi mai ai ia oe. 13. Mai pepehi kanaka oe. Mai moe kolohe oe. Mai aihue oe. Mai hoike hoopunipuni oe e hewa ai kou hoalauna. 14. Mai kuko oe i ka hale o kou hoalauna, mai kuko i ka wahine a kou hoalauna, aole hoi i kana kauwakane, aole hoi i kana kauwawahine, aole hoi i kona bipi, aole hoi i kona hoki, aole hoi i kekahi mea a kou hoalauna.

3. He oia mau anei a me ka luli ole na kauoha o ke kanawai o ka pono maoli?

4. Heaha ka *hoolohe ana* a ke kanawai i kauoha mai ai?

1 Sam. 15: 22. I aku la o Samuela, Ua like anei ka oluolu o Iehova i na mohaikuni, a i na alana, a me ka hoolohe ana i ka leo o Iehova? Aia hoi, ua oi aku ka pono o ka hoolohe ana, mamua o ka mohai, a o ka maliu ana, mamua o ka momona o na hipakane.

1 Kor. 10: 31. Ina e ai oukou, a ina e inu oukou, a o na mea a pau a oukou e hana'i e hana oukou i na mea a pau me ka hoonani aku i ke Akua.

Gal. 3: 10. E hoahewaia'ku na mea a pau i hoomau ole e hana i na mea a pau i kakauia maloko o ka buke o ke kanawai.

5. Heaha na loina e pono ai kakou i ka wehewehe ana i na kanawai he umi?

Eia, 1. Ina i kauohaia mai kekahi mea pono, alaila, ua papaia mai kona hewa kuee.

Is. 58: 13. Ina e malama oe i kou wawae i ko'u la Sabati, aole hoi e hana i kou lealea i ko'u la hoano, a kapa aku hoi i ka la sabati, he olioli, ka mea hemolele o Iehova, a me ka nani, a hoomaikai hoi oe ia, me ka hana ole i kou mau aoao, aole me ka imi i kou lealea iho, aole hoi me ka olelo i kau mau olelo iho.

2. Ina hoi i papaia mai kekahi hewa, alaila, ua kauohaia mai kona pono kuee.

Ep. 4: 28. O ka mea i aihue, mai aihue hou aku ia: aka hoi, e hana ia, e hooikaika ana me na lima i ka mea maikai, i loaa'i ia ia ka mea e haawi aku na ka mea nele.

3. Pela hoi, ina i kauohaia mai kekahi pono, alaila, ua kauohaia mai no hoi kona mau kumu a me kona mau hikimua a pau.

Heb. 10: 24. A e nana pono hoi kakou i kekahi i kekahi, e hooikaika ai i ke aloha a me na hana maikai. 25. Aole hoi e haalele ana i ko kakou hoakoakoa ana e like me ka hana ana a kekahi poe, aka, e hooikaika pu ana, me ka ikaika nui ae i ko oukou ike ana aku e kokoke mai ana ua la la.

4. Pela hoi, ina i papaia mai kekahi hewa, alaila, ua papaia mai no hoi na kumu ona a pau, a me na mea hoowalewale ilaila:

Gal. 5: 26. Mai manao kiekie kakou, me ka hoonaukiuki aku i kekahi i kekahi, a me ka huahuwa i kekahi i kekahi.

6. Heaha ka hoomana a ke Kanawai i kauoha mai ai?

Luk. 10: 27. E aloha aku oe i ka Haku i kou Akua me kou naau a pau, a me kou uhane a pau, a me kou ikaika a pau, a me kou manao a pau.

Io. 4: 24. He Uhane ke Akua, a o ka poe hoomana ia

ia, he pono no lakou e hoomana aku ia ia me ka uhane a me ka oiaio.

7. Pono anei ke kanaka ke hoomana i ke Akua ma na mea ana e manao wale ai?

Kan. 12: 30. E malama oe ia oe iho, i hihia ole ai oe mamuli o lakou, mahope o ko lakou lukuia, mai kou alo aku, a i ninau ole ai oe no ko lakou mau akua, i ka i ana ae, Pehea la keia mau lahuikanaka i malama'i i ko lakou mau akua? a pela hoi wau e hana'i. 31. Mai hana aku oe ia Iehova kou Akua pela: ua hana lakou no ko lakou akua i na mea ino a pau a Iehova i inaina ai; no ka mea, ua puhi lakou i ka lakou keikikane, a me ka lakou kaikamahine i ke ahi no ko lakou mau akua.

Kan. 13: 1. O ka mea a pau a'u e kauoha aku nei ia oukou, o ka oukou ia e malama pono ai; mai hooi aku, aole hoi e hooemi iho ia mea.

Mat. 15: 9. Make hewa ko lakou malama ana mai ia'u, i ka lakou ao ana aku i na kauoha a na kanaka i kumu e malamaia'i.

Kan. 4: 2. Mai hoopili mai oukou i kekahi olelo me ka mea a'u e kauoha aku nei ia oukou, aole hoi oukou e hooemi iho ia, i malama ai oukou i na kauoha a Iehova ko oukou Akua a'u e kauoha aku nei ia oukou.

Ios. 1: 7; Kol. 2: 21—23; Hoik. 22: 18.

8. Heaha ke kumu o ka hoomanakii, heaha hoi kona ino?

Rom. 1: 21. No ka mea, i ka wa i ike ai lakou i ke Akua, aole lakou i hoonani aku ia ia i Akua, aole hoi i aloha aku; aka, ua lapuwale lakou i ko lakou manao ana, a ua hoopouliia hoi ko lakou naau hawawa. 22. I ko lakou hoakamai ana, lilo lakou i poe naaupo. 23. A hoololi aku lakou i ka nani o ke Akua make ole, i kii e like me ke kanaka make, a me na manu, a me na holoholona wawae eha, a me na mea kolo.

Hal. 50: 21. Manao iho la oe, he mea like loa au me oe.

Puk. 20: 3. Aole ou akua e ae imua o ko'u alo.

9. O ka hoomana i ke Akua ma na mea ana i kauoha ole mai ai, heaha kona kumu? Heaha hoi kona mau hua?

10. Ua papaia mai anei na hoomana kii a pau?

Oihk. 26: 1. Mai hana oukou i na akua kii, a me na kii kalaiia no oukou; aole hoi e kukulu i kii ku, aole hoi e hooku i kii pohaku ma ko oukou aina e kulou iho ia ia; no ka mea, owau no Iehova ko oukou Akua.

Kan. 16: 22, Mai kukulu hoi oe i kii nou, ka mea ia a Iehova kou Akua e inaina mai ai.

Puk. 20: 4. Mai hana oe i ke kii i kalaiia nou, aole ma ka like ana o kekahi mea i ka lani iluna, a me ko ka honua ilalo, a maloko hoi o ka wai malalo o ka honua: 5. Mai kulou oe ilalo ia lakou, aole hoi e hoomana ia lakou, no ka mea, owau no Iehova o kou Akua, he Akua lili; e hoopai ana i ka na makua hala i na keiki, a hiki aku i ke kuakahi a me ke kualua o ka poe e inaina mai ia'u: 6. A e aloha ana hoi i na tausani o ka poe e aloha mai ia'u, a e malama hoi i ko'u mau kanawai.

11. Ua papaia mai anei ke kau ana i na kii ma na hale hoomana?

Ua papaia ma ke kanawai elua.

12. O ka pule ana i na kanaka hoano a i na anela no hoi, kupono anei ia i na kanawai o ke Akua?

Mat. 4: 10. Ua palapalaia, E hoomana aku oe ia Iehova i kou Akua, a e malama aku oe ia ia wale no.

13. Ua komo mai anei ka hewa o ka hoomanakii iloko o na ekalesia o ke Akua?

14. *O ka hoohiki ana i ke Akua,* heaha kona ano, heaha hoi kona hoopaa ana e hooko?

Puk. 20: 7. Mai hoohiki wahahee oe i ka inoa o Iehova o kou Akua; no ka mea, aole loa e hoopono o Iehova i ka mea hoohikiwahahee i kona inoa.

Nahelu 30: 2. Ina e hoohiki ke kanaka i ka hoohiki ana ia Iehova, a e hoohiki paha ia i ka hoohiki ana e hoo-

paa ia ia iho i ka mea paa, aole no e uhai ia i kana olelo; e hana no ia e like me ka mea paa e puka ae ana mailoko aku o kona waha.

Kan. 28: 58. Ina paha i ole oe e malama pono i na olelo a pau o keia kanawai i palapalaia maloko o keia buke e makau ana i keia inoa nui weliweli, ia IEHOVA KOU AKUA; 59. Alaila e hana kupanaha mai o Iehova i kou mea ino, a me na mea ino o kou hua, i na mea ino nui e mau ana, a me na mai ino e mau ana.

15. He mea pono anei ka hoohiki ana aku i ke Akua, i kekahi manawa?

Mat. 5: 33. Ua lohe no hoi oukou i ka olelo ana mai i ka poe kahiko, Mai hoohiki wahahee oe; aka, e hooko aku oe no ka Haku i kau mea i hoohiki ai. 34. Eia hoi ka'u e olelo aku nei ia oukou, Mai hoohiki ino iki; aole i ka lani, no ka mea, o ko ke Akua nohoalii ia.

Iak. 5: 12. He oiaio hoi, e na hoahanau o'u, mai hoohiki ino iki, aole i ka lani, aole i ka honua, aole hoi ma na hoohiki e ae: aka, e hoolilo i ko oukou ae i ae io, a me ko oukou hoole i hoole io, o haule oukou i ka hoohewaia mai.

2 Kor. 1: 23. Ke kahea aku nei au i ke Akua i mea hoike no kuu uhane, o ka minamina ia oukou i ko'u mea i hiki ole aku ai mamua i Korineto.

Heb. 6: 16. O kanaka hoi ke hoohiki nei ma ka mea i oi aku; a o ka hoohiki ana e hooiaio ai, o ko lakou mea ia e oki ai ka hoopaapaa ana.

Hoik. 10: 6. A hoohiki ae la ia i ka mea e ola ana ia ao aku ia ao aku, ka mea nana i hana ka lani a me na mea iloko ona, a me ka honua a me na mea iloko ona, a me ke kai a me na mea iloko ona, aole e manawa hou aku.

16. Ma na mea hea i paa ole ka hoohiki ana?

Nahelu 30. 12. Aka, ina i hoolilo kana kane ia mau mea i mea ole loa, i ka la ana i lohe ai; aole no e uku paa ka mea i puka mai mailoko mai o kona mau lehelehe no kana hoohiki ana, a no kona hoopaa ana ia ia iho: na kana kane i hoole ia mau mea; a e kala mai no o Iehova ia ia.

Ios. 9: 19. Aka, olelo mai la na luna a pau i kanaka a

pau, Ua hoohiki no makou ia lakou, ma Iehova, ke Akua o Iseraela. Nolaila, aole pono e hoopa aku kakou ia lakou.

Mat. 14: 7. Nolaila, hoohiki mai la ia, e haawi mai ia ia i kana mea e noi aku ai. 8. A aoia mai oia e kona makuwahine, noi aku la ia, O ke poo o Ioane Baketite kau e haawi mai ai ia'u maluna o ke pa. 9. Minamina iho la ke alii; aka, no kona hoohiki ana, a no ka poe hoaai e noho pu ana me ia, kena aku la ia e haawiia mai.

1 Sam. 25: 22. Pela hoi, a e oi aku hoi ka ke Akua e hana aku ai i ka poe enemi o Davida, ke waiho au a hiki i ka malamalama o ke ao, kekahi o kona poe e mimi ana ma ka pa pohaku. 32. Olelo mai la o Davida ia Abigaila, E hoomaikaiia ke Akua o ka Iseraala, i kona hoouna ana mai ia oe i keia la e halawai me au. 33. E hoomaikaiia kou naauao, a e hoomaikaiia oe i kou keakea ana mai ia'u i ka hele ana mai e hookahe i ke koko, a me ka hoopai ana no'u me kuu lima iho. 34. He oiaio, ma ke ola o Iehova ke Akua o ka Iseraela, nana i keakea mai ia'u e hana hewa aku ia oe, ina paha aole oe i hele koke mai e halawai me au, ina aole koe ia Nabala a hiki i ka malamalama o ke ao kekahi kanaka e mimi ana ma ka pa pohaku.

17. O ke kanawai o ka Sabati, no ka pono maoli anei ia, ua kauoha wale ia mai paha?

18. Ua kauia mai anei ka Sabati mai kinohi mai, ua hookumuia paha i ke kau ia Mose.

Kin. 2: 2. A i ka hiku o ka la, hooki iho la ke Akua i ka hana ana i hana'i: a hoomaha iho la oia i kana hana a pau ana i hana'i. 3. Hoomaikai mai la ke Akua i ka hiku o ka la, a hoano iho la; no ka mea, hoomaha iho la oia ia la i ka hana a pau a ke Akua i hana'i.

Puk. 16: 23. I mai la ia ia lakou, Oia hoi ka mea a Iehova i olelo mai ai, i ka la apopo ka hoomaha ana o ka Sabati laa no Iehova: ka mea a oukou e kalua ai, e kalua, a o ka mea a oukou e hoolapalapa ai, e hoolapalapa: a o ke koena a pau e hoana e oukou, i malamaia ia mea na oukou no ke kakahiaka.

19. Ua hoololiia anei ka Sabati mai ka po ahiku, a i ka po akahi o ka hebedoma?

Mar. 2: 18. Nolaila, o ke Keiki a ke kanaka, oia ka Haku o ka la Sabati.

Mar. 2: 1. A noa ae la ka Sabati, a wehe ae la ke alaula o ka la mua o ka hebedoma, hele aku la o Maria no Magedala, a me kekahi Maria e nana i ka halekupapau.

Io. 20: 19. I ke ahiahi o ua la mua la o ka hebedoma, ua paniia na puka, ma kahi i akoakoa ai na haumana, no ka makau i na Iudaio; hele mai la o Iesu a ku iho la iwaena, i mai la ia lakou, Aloha oukou. 26. A po awalu ae la, maloko hou kana poe haumana, a o Toma kekahi me lakou. A ua paniia na puka, hele mai la o Iesu, a ku mai la iwaena, i mai la, Aloha oukou.

Oih. 20: 7. A i ka la mua o ka hebedoma, i ko makou akoakoa ana e wawahi i ka berena, kamailio mai la o Paulo ia lakou.

Heb. 4: 10. A o ka mea hoi i komo iloko o kona wahi maha, ua hoomaha no ia i kana mau hana iho me ke Akua la hoi i hoomaha ai i kana.

Hoik. 1: 10. A i ka la o ka Haku, hihio no wau i ka Uhane.

20. Ma na mea hea i lalau ai ka poe Parisaio no ka Sabati?

Mat. 22: 29. Olelo aku la o Iesu ia lakou, i aku la, Ua lalau oukou, i ka ike ole i ka palapala hemolele, a me ka mana o ke Akua.

Mar. 2: 23. Eia kekahi, i kona hele ana iwaena o na mahinaai i ka la Sabati, ako aku na haumana ana i na huhui palaoa, i ko lakou hele ana. 24. I mai la ka poe Parisaio ia ia, No ke aha la e hana nei lakou, i ka la Sabati, i ka mea ku ole ma ka pono? 25. I aku la oia ia lakou, Aole anei oukou i heluhelu i ka mea a Davida i hana'i i kona wa i haiki ai i ka pololi, a me ka poe me ia? 26. I kona komo ana iloko o ka hale o ke Akua, i ka wa o Abiatara, ke kahuna nui, a ai iho la i ka berena kulalani, i ka mea ku pono ole ke ai, na na kahuna wale no, a haawi ae la no hoi na ka poe me ia. 27. I mai la ia ia lakou, ua hanaia ka la Sabati no ke kanaka, aole ke kanaka no ka Sabati.

Heaha ka kakou e ao ai ma ka Iesu olelo ia lakou?

21. Ke pili nei anei ia kakou na mea a pau i kauohaia mai i na Iudaio no ka Sabati?

22. I ka hora hea o ka la, e pono ke hoomakaia ka Sabati?

23. Ua pili anei ke kanawai o ka Sabati i na kanaka a pau o na aina a pau loa?

A ua pili mau loa anei?

E nana i ka niele 17 *o keia Mokuna.*

24. Pehea kakou e malama pono ai i ka Sabati?

Puk. 20: 8. E hoomanao i ka la sabati, a e hoano ia. 9. I na la eono e hana'i oe i kau hana a pau; 10. Aka, o ka hiku o ka la, he sabati ia no Iehova no kou Akua, aole loa oe e hana ia la, aole oe, aole hoi ko keikikane, aole hoi ko kaikamahine, aole hoi kau kauwakane, aole hoi kau kauwa wahine, aole hoi kou holoholona, aole hoi kou kanaka e ma kou wahi: 11. No ka mea, i na la eono i hana'i o Iehova i na lani, a me ka honua, a me ke kai, a me na mea a pau maloko o ia mau mea, a i ka hiku o ka la i hoomaha'i; nolaila hoi i hoomaikai ai o Iehova i ka la sabati, a hoano ai hoi oia ia la.

Isa. 58: 13. Ina e malama oe i kou wawae i ko'u la sabati, aole hoi e hana i kou lealea i ko'u la hoano; a kapa aku hoi i ka la sabati, he olioli, ka mea hemolele o Iehova, a me ka nani; a hoomaikai hoi oe ia, me ka hana ole i kou mau aoao, aole me ka imi i kou lealea iho, aole hoi me ka olelo i kau mau olelo iho; 14. Alaila, e olioli no oe ia Iehova.

Ier. 17: 21. Ke olelo mai nei o Iehova penei, E malama oukou i ko oukou kino iho; mai halihali oukou i ka mea halihali i ka la sabati, aole hoi e lawe mai iloko, ma na pukapa o Ierusalema. 22. Mai lawe aku hoi i ka haawe mawaho aku o ko oukou mau hale i ka la sabati; mai hana hoi i kekahi hana; aka, e hoano oukou i ka la sabati, me au i kauoha aku ai i ko oukou poe kupuna.

25. Heaha na hana pono ke hanaia i ka la Sabati?

Mar. 2: 27. I mai la ia ia lakou, ua hanaia ka la Sabati no ke kanaka, aole ke kanaka no ka Sabati.

Luk. 13: 15. Olelo mai la ka Haku ia ia, i mai la, E ka hookamani! Aole anei keia mea kela mea o oukou i wehe ae i kana bipi kauo, a i kana hoki paha mailoko ae o kahi e hanaia'i, a e alakai aku e hoohainu i ka wai? 16. A o keia wahine, he mamo na Aberahama, i paaia e Satana i keia mau makahiki he umikumamawalu, ea, aole anei e pono ke weheia oia i ka la Sabati, mai keia mea i paa ai?

Luk. 14: 1. Eia kekahi, ia ia i hele ai i ka hale o kekahi alii Parisaio, i ka la Sabati e ai i ka berena, hakilo iho la lakou ia ia. 2. Aia hoi, imua ona kekahi kanaka mai pehu. 3. Ninau mai la o Iesu i ka poe kakaolelo a me ka poe Parisaio, i mai la, He mea pono anei ke hoola ma ka la Sabati? 4. Hakanu iho la lakou. Lalau iho la ia a hoola ia ia, a hookuu aku la.

1 Kor. 16: 1. Ma ka manawalea ana no ka poe hoano, e like me ka'u i kauoha aku ai i na ekalesia ma Galatia, pela no oukou e hana'i. 2. I ka la mua o ka hebedoma, e hoana e kela mea keia mea o oukou i kana iho, e like me kona hoopomaikaiia, i hoiliili ole ai oukou i ko'u wa e hiki aku ai.

26. Heaha na pomaikai i pili pu me ka malama ana i Sabati? Heaha hoi na pono i hiki mai ma ka malama ole ana i ka Sabati?

27. Ke malama nei ka poe pope i na la hoano e ae he lehulehu, he mea pono anei ia? *E nana i na kuhikuhi ma ka ninau 7 o keia Mokuna.*

Ua hewa anei kakou, ke malama ole kakou ia mau la la?

Kol. 2: 16. Nolaila, mai hoahewa mai kekahi ia oukou, i ka mea ai, a me ka mea inu, aole hoi no kahi la hoano, a me ka mahina hou, a me na sabati.

28. Ke pili nei ke kanawai Puk. 20: 12. "E

hoomaikai oe i kou makuakane, a me kou makuwahine; i loihi ai kou mau la maluna o ka aina a Iehova a kou Akua i haawi mai ai ia oe," ia wai?

29. Heaha na pono e hana aku ai na keiki i ko lakou mau makua?

Ep. 6: 2. E hoomaikai oe i kou makuakane a me ka makuwahine, (o ke kauoha mua keia, e pili ana me ka olelo e pomaikai ai:) 3. I pomaikai ai oe, i loihi ai hoi kou noho ana ma ka honua.

Oihk. 19: 3. E weliweli oukou keia kanaka kela kanaka i kona makuwahine a i kona makuakane.

Sol. 31: 28. Ku ae kana mau keiki a hoomaikai ia ia.

Kol. 3: 20. E na keiki, e hoolohe oukou i ko oukou mau makua, i na mea a pau, no ka mea, he pono ia i ka Haku.

Heb. 12: 9. A o ko kakou mau makuakane, no ko kakou kino, ua hahau mai ia kakou a ua hoomaikai aku kakou ia lakou, aole anei e oi aku ko kakou hoolohe ana i ka Makua o ko [kakou] mau uhane i ola kakou?

Sol. 23: 22. E hoolohe i kou makuakane ka mea nana mai oe; mai hoowahawaha oe i ka luwahine ana o kou makuwahine.

Sol. 13: 1. O ke keiki akamai, aia no ia ma ke aoia e kona makuakane; o ka mea hoowahawaha; aole ia e hoolohe i ke aoia mai.

Sol. 6: 20. E kuu keiki, e malama oe i ke kauoha a kou makuakane, mai haalele hoi i ke kanawai o kou makuwahine. 21. E hawele mau oe ia mau mea ma kou naau, e nakii oe ia mau mea ma kou ai.

E nana aku hoi i ka Iesu Kristo hana ana i kumu hoohalike. Luk. 2: 51; Io. 19: 25, 27.

30. He mea hewa anei ke hoopalau na keiki e mare, me ka ae ole ana mai o ko lakou mau makua?

Kin. 24: 2, 4; 23: 1, 2; 26: 34, 35.

31. I ka wa e noho ana na keiki malalo iho

o na makua, pono anei lakou ke hoolohe i na kauoha a na makua, ke manao lakou, ua papa mai ke Akua i ka na makua i kauoha mai ai?

Ep. 6: 1. E na keiki, e hoolohe i ko oukou mau makua no ka Haku, no ka mea, he pono keia.

Kol. 3: 20. E na keiki, e hoolohe oukou i ko oukou mau makua, i na mea a pau, no ka mea, he pono no ia i ka Haku.

32. Heaha ka pono e hana aku ai na Makua i na keiki a lakou?

Eia, e hoomakaukau ia lakou e malama i ke Akua.

Ep. 6: 4. Oukou hoi, e na makua, mai hoonaukiuki aku i na keiki a oukou, aka, e alakai ia lakou ma ka hoopono a me ka hoonaauao a ka Haku.

Sol. 22: 6. E ao aku i ke kamalii i kona aoao, a elemakule oia, aole ia e huli ae mailaila aku.

Isa. 38: 19. E hoike no ka makua i na keiki i kou oiaio.

Kan. 6: 6. O keia mau olelo a'u e kauoha aku nei ia oe i keia la, e waiho no ia maloko o kou naau. 7. A e ao pono aku oe ia mau mea i au mau keiki, a e kamailio aku ia mau mea i kou noho ana ma kou hale, a i kou hele ana ma ke ala, i kou moe ana ilalo, a me kou ala ana iluna.

Kan. 32: 46. I aku la ia ia lakou, E noonoo pono ko oukou naau i na olelo a pau a'u e hoike aku nei ia oukou i keia la; oia ka oukou e kauoha aku ai i na keiki a oukou e malama, e hana hoi i na olelo a pau o keia kanawai.

A e hoopai i ko lakou lalau ana.

Sol. 13: 24. O ka mea hookaaokoa i ka laau hahau, oia ke aloha ole i kana keiki; o ka mea aloha ia ia, imi no ia i ke aoia mai nona.

Sol. 29: 15. O ka laau hahau, a me ke aoia mai, haawi no i ka naauao; a o ke keiki waiho wale ia, oia ke hoohilahila i kona makuwahine.

A e hoahu i na mea e pono ai ko lakou noho ana.

2 Kor. 12: 14. Aole e pono no na keiki ke hoahu aku na na makua, aka, o na makua na na keiki.

1 Tim. 5: 8. A i hoolako ole kekahi i kona a me ko ka hale ponoi ona iho no hoi, ua hoole ia i ka manaoio, a ua oi aku kona hewa i ko ka mea mamaoio ole.

33. Heaha na pono a na wahine e hana aku i ka lakou mau kane?

Ep. 5: 22. E na wahine, e noho malalo o na kane ponoi a oukou, e like me ka ka Haku. 23. No ka mea, o ke kane ke poo o ka wahine, e like me Kristo ke poo o ka ekalesia, a oia hoi ke ola no ke kino.

Kol. 3: 18. E na wahine, e hoolohe oukou i ka oukou mau kane ponoi, o ka pono no ia iloko o ka Haku.

1 Tim. 2: 11. E aoia'ku hoi ka wahine me ka noho malie a me ka hoolohe wale mai. 12. Aole au e ae aku i ka wahine e ao aku a e hoalii aku maluna o ke kanaka; aka, e noho malie ia. 13. No ka mea, ua hana mua ia o Adamu, alaila hoi o Eva. 14. Aole Adamu i puni, aka, ua puni ka wahine, a lilo i ka hewa.

Tito 2: 4. E ao aku ana i na wahine hou e aloha lakou i ka lakou mau kane, a me ka lakou mau keiki. 5. I naauao hoi, i kolohe ole, e noho ana ma ka hale, i maikai hoi, e hoolohe ana i ka lakou mau kane ponoi, i olelo ino ole ia ka olelo a ke Akua.

1 Pet. 3: 1. O oukou hoi, e na wahine, e noho pono oukou malalo o ka oukou mau kane iho. Alaila ina malama ole kekahi o lakou i ka olelo, e hoohuliia mai lakou, me ka olelo ole aku no ka noho maikai ana o na wahine; 2. I ko lakou ike ana mai ia oukou e noho maemae ana me ka makau.

34. Heaha na pono a na kane e hana aku ai i na wahine a lakou?

Ep. 5: 25. E na kane, e aloha aku i ka oukou mau wahine, e like me Kristo i aloha mai ai i ka ekalesia, a haawi mai ia ia iho nona; 28. Pela e pono ai na kane, e aloha aku i ka lakou mau wahine, e like me ko lakou mau kino iho: o ka mea aloha i kana wahine, oia ke aloha ia ia iho. 33. Aka, e aloha aku kela mea keia mea o oukou a pau i kana wahine e like me ia ia iho; a o ka wahine, e hoomaikai aku ia i kana kane.

Kol. 3: 19. E na kane, e aloha oukou i ka [oukou] mau wahine, mai noho a hoawahia aku ia lakou.

1 Pet. 3: 7. O oukou no hoi, e na kane, e noho pono oukou me ka oukou mau wahine, ma ka naauao, e hoomaikai aku i ka wahine me he ipu palupalu la, me he mau hooilina pu la o ke ola maikai, i ole ai e hookiia ka oukou pule.

35. Heaha ka na kauwa pono e hana aku ai i ko lakou mau haku?

Tit. 2: 9. [E ao aku] i na kauwa e hoolohe lakou i ko lakou mau haku iho, a e hooluolu lea aku hoi ma na mea a pau, aole pakike aku; 10. Aole lawe wale, aka, e hoike ana i ke ku pono loa i hoomaikai aku ai lakou i ka olelo a ko lakou Ola a ke Akua ma na mea a pau.

1 Kor. 7: 21. Ina i heaia mai oe, e hookauwa ana, mai manao oe ia mea, aka, ina e hiki ke kuu wale ia mai oe, e hele no. 22. No ka mea, o ke kauwa i heaia mai e ka Haku, oia ka ka Haku e kuu ai. Pela hoi o ka mea paa ole i heaia mai, oia hoi ke kauwa a Kristo.

1 Pet. 2: 18. E na kauwa, e noho pono oukou malalo o ko oukou mau haku, me ka makau nui aku, aole i na haku maikai wale no, a me ka oluolu, aka, i ka poe oolea no hoi kekahi.

1 Pet. 6: 1. E pono i na kauwa a pau malalo iho o ka auamo, ke manao i ko lakou mau haku, he pono ke hoomaikai nui ia'ku, i ole ai e hoino wale ia ka inoa o ke Akua a me kana olelo. 2. A o ka poe nona na haku manaoio, mai hoowahawaha aku lakou no ko lakou hoahanau ana, aka, e lawelawe aku no hoi lakou, no ka mea, he poe paulele lakou a he poe aloha e lawe pu ana i ka pono. Ma ia mau mea e ao aku ai oe me ka hooikaika aku.

36. Heaha ka pono e hana aku ai na haku i ka lakou mau kauwa?

Kol. 4: 1. E na haku, e haawi aku na na kauwa i ka mea pono, a me ka ewaewa ole, ua ike oukou he Haku ko oukou ma ka lani.

Ep. 6: 9. O oukou hoi, e na haku, pela hoi oukou e hana aku ai ia lakou, aole ka hooweliweli aku; e manao oukou, aia i ka lani ka Haku o oukou iho, aole hoi ia ia ka nana mai ma ko ke kanaka kino.

Iak. 5: 4. Aia hoi, o ka uku o ka poe hana nana i hoilii-li ai ma ka oukou mau mahinaai i paa ia oukou, ke kahea aku nei ia; a o ke kahea ana o ka poe hooiliili, komo ae la ia iloko o na pepeiao o ka Haku Sabaota.

Kin. 18: 19. No ka mea, ke ike nei au ia ia, e kauoha aku no ia i kana poe keiki a me kona mau ohua mahope ona, i malama mai ai lakou i ka aoao o Iehova, a e hana lakou ma ka pono a me ka pololei; i hooili aku ai o Iehova maluna o Aberahama i ka mea ana i olelo ai nona.

37. Heaha na pono e hana aku ai na kanaka i na'lii maluna iho?

Rom. 13: 1. E hoolohe na kanaka a pau i ka ke alii maluna iho; no ka mea, aole alii, ke ae ole mai ke Akua, a o ka poe e alii ana, na ke Akua no lakou i hooalii mai. 2. No ia mea, o ka mea e hoole i ka ke alii, oia ke hoole i ka ke Akua kauoha: a o ka poe hoole, o lakou ke hoohewaia. 3. No ka mea, aole mea makau na alii no na hana maikai, aka, no na hana ino. Aole anei oe e makau i ke alii? E hana oe i ka mea pono, a e hoaponoia mai no oe e ia. 7. Nolaila, e haawi aku i na kanaka a pau i ka lakou, i ka waiwai auhau i ka mea he pono nona ke auhau mai, a i ka waiwai ohi i ka mea he pono nona ke ohi mai, a i ka makau i ka mea he pono ke makauia'ku, a i ka hoomaikai i ka mea he pono ke hoomaikaiia'ku.

Oih. 5: 28. I aku la, Aole anei makou i papa aku ia oukou, mai ao aku ma keia inoa? Aia hoi, ua hoopiha oukou ia Ierusalema nei i ko oukou manao, a ke makemake nei oukou e hooili mai i ke koko o keia kanaka maluna o makou. 29. Alaila, olelo mai o Petero, a me na lunaolelo, i mai la, E pono no ia makou ke malama i ka ke Akua, aole i ka ke kanaka.

38. Heaha ka na'lii pono e hana aku ai i na kanaka?

Kan. 1: 16. A kauoha aku la au i na lunakanawai o oukou i kela manawa, i ka i ana'e, E hoolohe oukou i na mea iwaena o na hoahanau o oukou, a e hoopono ma ka pololei iwaena o ke kanaka a me kona hoahanau, iwaena o ka malihini me ia. 17. Mai nana oukou i na maka i ka hooponopono ana, e lohe oukou i ka ka mea uuku e like me

ka na mea nui; mai makau oukou i ka maka o ke kanaka, no ka mea, na ke Akua ka hooponopono ana.

Kin. 16: 18. A e hoonoho oe i na lunakanawai a me na ilamuku ma kou mau ipuka a pau a Iehova kou Akua i haawi mai ai nou ma kou mau hanauna, a e hooponopono lakou i na kanaka me ka hoopono pololei. 19. Mai pale ae oe i ka pono, aole hoi e ike aku i na maka, aole hoi oe e lawe i ke kipe; no ka mea, ke hoomakapo ke kipe i na maka o ka poe naauao, a ke hoololi ae i na mea o ka poe pono.

Is. 1: 17. E ao i ka hana maikai, e imi i ka hoopono, e alakai pololei i ka mea i hookaumahaia, e hoopono i na keiki makua ole, e kokua i ka wahinekanemake.

Hal. 82: 3. E hoopono oukou i ka mea nawaliwali, a me na keiki makua ole; e hoopololei hoi mamuli o ka poe pilikia, a me ka mea ilihune. 4. E hoopakele oukou i ka mea nawaliwali, a me ka mea nele, e kaili mai hoi ia lakou, mai na lima mai o ka poe hewa.

Ier. 21: 12. E, ko ka hale o Davida, ke i mai nei o Iehova peneia, E hana oukou i ka hooponopono i kakahiaka, a e hoopakele i ka mea i haoia, mai ka lima aku o ka mea hookaumaha, o puka aku ko'u ukiuki, e like me ke ahi, a a hoi, aole mea e hiki ia ia ke kinai, no ka hewa o ka oukou hana ana.

Rom. 13: 4. No ka mea, he kauwa ia na ke Akua e pono ai oe. Aka, ina e hana oe i ka hewa, e makau oe; no ka mea, aole he mea ole kona lawe ana i ka pahikaua, no ka mea, o ke kauwa ia na ke Akua, he ilamuku e hoopai ana i ka mea hana hewa.

39. Heaha ka pono e hana aku ai ka poe opiopio a me ka poe elemakule ae kekahi i kekahi?

Oihk. 19: 32. Ma ke alo o ke poohina, e ku ae ai oe iluna, a e mahalo aku i ke alo o ka elemakule, a e weliweli i kou Akua: owau no Iehova.

1 Pet. 5: 5. O oukou, e ka poe opiopio, e noho pono oukou malalo o na luna kahiko.

Tit. 2: 2. I makaala na kanaka kahiko, i hanohano, i noho malie, i ku pono i ka manaoio, a me ke aloha, a me ke ahonui. 3. A i ku hoi ka noho ana o na luwahine i ka pono o na haipule, aole niania wale, aole lilo i ka waina nui, i mau kumuao lakou i ka pono.

1 Tim. 5: 1. Mai papa ikaika i ke kanaka kahiko, aka,

e ao pono aku ia ia, me he makuakane la, a i ka poe hou hoi me he mau hoahanau la.)

40. Heaha ka pono o na mea like, kekahi i kekahi?

Rom. 12: 9. O ke aloha, mai hookamani ia. E hoowahawaha i ka ino, e hoopili aku i ka maikai. 10. E launa aku hoi kekahi i kekahi, ma ke aloha hoahanau, e hoopakela aku kekahi i kekahi ma ka hoomaikai ana. 15. E hauoli pu me ka poe e hauoli ana, a e uwe pu me ka poe e uwe ana.

1 Kor. 10: 24. Mai imi aku kekahi kanaka i kona iho; e imi no na kanaka a pau i ka pono o hai.

1 Pet. 3: 8. Eia hoi ka hope, e lokahi ko oukou manao a pau, e lokomaikai kekahi i kekahi; he poe aloha hoahanau, e menemene hoi, a e akahai.

41. ¶ He mea pono anei kekahi ke pepehi aku i ka powa a make, a i ka mea hoi e imi ana e pepehi mai, i pakele kona ola iho?

Puk. 22: 2. Ina e loaa ka aihue e wawahi ana, a ina i pepehiia oia a make, aole e pili kona koko.

Luk. 22: 36. Alaila olelo mai la oia ia lakou, Aka ano, o ka mea aa kala, e lawe ia, a pela hoi i ke kieke ai; a o ka mea nele i ka pahikaua, e kuai lilo aku i kona aahu, a e kuai lilo mai i ka pahikaua.

42. Ina paha i hoomaauia mai na haipule, he mea pono anei ke hoole aku ia Kristo, i pakele lakou i ka make?

Mat. 10: 33. A o ka mea nana au e hoole aku imua o na kanaka, na'u hoi ia e hoole aku imua o ko'u Makua iloko o ka lani.

Mat. 16: 24. Alaila, i mai la o Iesu i kana poe haumana, O ka mea makemake e hele mamuli o'u, e hoole kela ia ia iho, e hapai hoi ia i kona kea, a e hahai mai ia'u. 25. No ka mea, o ka mea e manao ana e malama i kona ola, e lilo ana ia mea; aka, o ka mea e haalele i kona ola no'u, e loaa ia ia ke ola. 26. Heaha ka pomaikai no ke kana-

ka ke loaa ia ia keia ao a pau, a lilo aku kona uhane? Heaka hoi ka ke kanaka e haawi aku ai i uku no kona uhane?)

43. He mea pono anei i keia manawa, ke kauia ke kanawai, e make ke kanaka no kekahi hewa?

Rom. 13: 2. No ia mea, o ka mea e hoole i ka ke alii, oia ke hoole i ka ke Akua kauoha: a o ka mea hoole, o lakou ke hoohewaia. 3. No ka mea, aohe mea makau na alii no na hana maikai, aka, no na hana ino. Aole anei oe e makau i ke alii? E hana oe i ka mea pono, a e hoaponoia mai no oe e ia. 4. No ka mea, he kauwa ia na ke Akua e pono ai oe. Aka, ina e hana oe i ka hewa, e makau oe; no ka mea, aole he mea ole kona lawe ana i ka pahikaua, no ka mea, o ke kauwa ia na ke Akua, he ilamuku e hoopai ana i ka mea hana hewa.

Kin. 9: 6. O ka mea nana e hookahe i ke koko o kanaka, e hookaheia no kona koko e kanaka: no ka mea, ma ke ano o ke Akua oia i hana'i i kanaka.

Nah. 35: 30. O ka mea pepehi i kekahi kanaka, e make no ia ma ka waha o na mea ike maka: aole no e make ke kanaka ma ka mea ike maka hookahi wale no. 31. Eia hoi kekahi, aole oukou e lawe i uku panai no ke ola o ka mea pepehi kanaka, no ka mea i hewa e make ai: aka, e oiaio no, e make ua kanaka la. 32. Aole hoi oukou e lawe i uku panai, no ka mea i holo aku i ke kulanakauhale o kona puuhonua, i hoi hou aku ai ia e noho i ka aina, a hiki i ka make ana o ke kahuna. 33. Pela oukou e hoohaumia ole ai i ka aina a oukou e noho ai: no ka mea, o ke koko, oia ke hoohaumia i ka aina; aole e hiki ke huikalaia ka aina i ke koko, i hookaheia maloko, aia wale no ma ke koko o ka mea nana ia i hookahe.

Oihk. 24: 16. A o ka mea hoino wale i ka inoa o Iehova, e make io no ia; e hailuku io aku ke anaina a pau ia ia; o ka malihini, e like pu me ke kamaaina, i ka wa e hoino ai i ka Inoa, e make no ia.

Oihk. 20: 10. O ke kanaka moe kolohe aku i ka wahine a kekahi kanaka, o ka mea moe kolohe i ka wahine a kona hoalauna, e make io no ke kanaka moe kolohe a me ka wahine moe kolohe. 11. O ke kanaka moe me ka wahine a kona makuakane, ua wehe ae oia i kahi huna o kona makuakane, e make io no laua pu; maluna o laua ko laua

koko iho. 12. Ina e moe ke kanaka i kana hunonawahine, e make io no laua pu, ua hana laua i ka mea haumia hilahila; maluna o laua ko laua koko iho. 13. Ina e moe aku ke kanaka i ke kane a like me kona moe aku i ka wahine, ua hana pu laua i ka mea haumia hilahila, e make io no laua pu; maluna o laua ko laua koko. 15. A ina e moe ke kanaka i ka holoholona, e make io no ia, a e pepehi oukou ia holoholona. 27. O ke kanaka, a o ka wahine paha, he ninau-uhane, a he kupua paha, e make no ia; e hailuku lakou ia laua me na pohaku; e kau no ko laua koko maluna o laua.

44. He mea pono anei ke kaua i kekahi manawa?

Rom. 13: 4. No ka mea, he kauwa ia na ke Akua e pono ai oe. Aka, ina e hana oe i ka hewa, e makau oe; no ka mea, aole he mea ole kona lawe ana i ka pahikaua, no ka mea, o ke kauwa ia na ke Akua, he ilamuku e hoopai ana i na mea hana hewa.

Ier. 40: 10. E poino auanei ka mea hana molowa i ka hana o Iehova: e poino no hoi ka mea keakea i kona pahikaua i ke koko.

Luk. 3: 14. A ninau aku la ka poe koa ia ia, i aku la, Heaha hoi ka makou e hana'i? I mai la oia ia lakou, Mai kolohe ia hai, mai alunu, a e oluolu oukou i ko oukou uku.

Mat. 8: 10; Lunak. 11: 12—34.

45. Ua papaia mai anei ko ke kanaka pepehi ana mai ia ia iho?

Iob. 14: 14. O na la a pau o ka'u hana ana ka'u e kali ai, a hiki mai ko'u manawa.

Ep. 5: 29. No ka mea, aole loa kekahi i inaina i kona kino iho; aka, ua hanai no a me ka malama ia ia, e like me ka Haku i ka ekalesia.

Oih. 16: 27. A o ka luna o ka halepaahao, ala iho la ia, mai kona hiamoe ana, ike ae la ua hamama na puka o ka halepaahao, unuhi aku la ia i kana pahikaua, e pepehi ia ia iho; no ka mea, manao iho la ia, ua holo ka poe e paa ana. 28. A hea mai la o Paulo, me ka leo nui, i mai la, Mai hana ino oe ia oe iho, no ka mea, eia no makou a pau.

46. ¶ Heaha ke ano o ke kanawai Puk. 20: 13. "*Mai moe kolohe oe?*"

Kin. 38: 9. Ike iho la o Onana, aole nana ke keiki, alaila, i ka manawa ana i komo aku ai i ka wahine a kona kaikuaana, kiki iho la oia i ka mea ma ka honua, o haawi auanei ia i hua na kona kaikuaana.

Gal. 5: 19. A ua akaka ae la na hana ana o ke kino; oia ka moe kolohe, ka hookamakama, ka hoohaumia, ka makaleho.

Oihk. 18: 6. Aole kekahi o oukou e hookokoke aku i ka io o kona io iho; e wehe i kahi huna: owau no Iehova. 20. Mai moe oe i ka wahine a kou hoalauna, e hoohaumia iho ia oe iho me ia. 22. Mai moe i ke kanaka, me he wahine la: he mea ia e inainaia. 23. Aole hoi oe e moe i ka holoholona, e hoohaumia iho ia oe iho me ia; aole hoi e ku ka wahine imua o ka holoholona e moe iho ia ia; he mea haumia hilahila ia.

Kan. 22: 25. Aka, a i loaa i ke kanaka ma ke kula kekahi kaikamahine i hoopalauia, a hoopaa iho oia ia ia, a moe pu me ia; alaila, o ke kanaka wale no i moe me ia ke make.

47. Heaha na hana alakai i keia hewa, a nolaila, ua papaia mai?

Kin. 19: 33. Hooinu laua ia po i ko laua makuakane i ka waina: a komo aku la ka hanau mua iloko, a moe iho la me kona makuakane: aole nae i ike kela i kona wa i moe iho ai, aole hoi kona wa i ala'i.

Sol. 7: 10. Aia hoi, halawai pu me ia kekahi wahine, ua kahiko hookamakama ia; ua maalea kona naau. 11. (He walaau kona a me ka hoolohe ole, aole noho kona mau wawae ma kona hale iho. 12. I kekahi wa mawaho oia, i kekahi wa ae ma ke alanui, a hoohalua oia ma na huina a pau.) 13. Apo iho la kela ia ia a honi iho la, me ka maka hilahila ole.

Is. 3: 16. Ua olelo mai no hoi o Iehova, no ka lana haakei o na kaikamahine o Ziona, a hele me ka oeoe o na ai, a me ka makaleho hilahila ole; he hele hooioi ko lakou hele, a kanikani na kupee o ko lakou wawae.

Ezek. 16: 49. Eia hoi ka hewa o kou kaikaina o Sodoma, o ka haaheo, o ka piha loa i ka berena, a o ka palau-

alelo nui wale ka iloko ona a me kana mau kaikamahine; aole nae ia i hooikaika i ka lima o ka mea ilihune a me ka nele. 50. Ua hookiekie lakou, a ua hana i na mea inainaia imua o'u; nolaila, lawe ae la au ia lakou mamuli o ko'u ike ana he pono.

48. Pehea ka lawehala ana i keia kanawai ma ka naau? Pehea hoi ma ke alelo?

Sol. 6: 18. O ka naau e imi ana i na manao kolohe, a me na wawae e holo kiki ana i ka hewa. 24. I malamaia oe i ka wahine ino, i ka malihini i hoomalimali me kona elelo. 25. Mai kuko aku i kona maikai maloko o kou naau, aole hoi e puniheiia e kona mau lihilihi.

Iob. 31: 1. Ua hana au i kanawai no kuu mau maka; a no ke aha la au e nana aku ai i ke kaikamahine?

Mat. 5: 28. Eia hoi ka'u e olelo aku nei ia oukou, O ka mea e nana wale aku i ka wahine i mea e kuko hewa aku ai ia ia, ua moe kolohe no oia me ia ma kona naau.

Ep. 4: 29. Mai hoopuka ae oukou i ka olelo ino mai loko mai o ko oukou waha.

Ep. 5: 4. Aole hoi ka olelo hilahila, ka olelo lapuwale, a me ka olelo ano lua, na mea pono ole: aka, o ka olelo hoomaikai ka pono.

49. Heaha kekahi mau hua ino o ka moekolohe ana?

Sol. 5: 11. A uwe oe i kou hope, i ka pau ana o kou io a me kou kino.

Sol. 6: 26. No ka mea, no ka wahine hookamakama, e nele ke kanaka a i ka apana ai, hoohalua no ka wahine moe kolohe i ka uhane i minaminaia. 33. E loaa ia ia ka eha a me ka hoowahawahaia mai; aole hoi e holoiia kona mea e hilahila ai.

Ep. 5: 5. No ka mea, ua ike oukou i keia, aole ka mea moe kolohe, aole hoi ka mea haumia, aole hoi ka mea puniwaiwai, oia hoi ka mea hoomana kii, aole loa o lakou noho ana i ke aupuni o Kristo a o ke Akua.

50. Owai na mea kapu maoli ke mare?

Oihk. 18: 6—18.

51. He mea pono anei i ke kristiano ka mare pu me ka mea hoomaloka ?

Kan. 7: 3. Mai hoopalau hoi me lakou; mai haawi i kau kaikamahine na kana keikikane; mai lawe oe i kana kaikamahine na kau keikikane. 4. No ka mea, e hoohuli ae lakou i kau keiki, i ole ia e hahai mai ia'u, i malama aku lakou i na akua e: pela e hoaaia mai ai ka inaina o Iehova ia oukou, a e luku koke mai ia oe.

1 Kor. 7: 39. Ua paa ka wahine, i ka wa a pau e ola ana kana kane; aka, ina i make kana kane, ua pono ia ke mare aku i ka mea ana e makemake ai; iloko hoi o ka Haku.

2 Kor. 6: 14. Mai hoopili ano e ia oukou me na hoomaloka: no ka mea, heaha ke kuikahi ana o ka pono me ka hewa? pehea la hoi e kohu like ai ka malamalama me ka pouli? 15. Heaha hoi ka manao hookahi ana o Kristo me Beliala? heaha hoi ke kuleana o ka mea manaoio me ka mea hoomaloka? 17. Nolaila, ke i mai la ka Haku, E puka mai oukou mai waena mai o lakou, i kaawale oukou; mai hoopa aku hoi i ka mea haumia, a e hookipa mai au ia oukou.

Puk. 34: 16; Iosua 23: 12, 13; Lun. 3: 5—8; 1 Na'lii 11: 1—12.

52. He mea pono anei i ke kahunapule ke mare i ka wahine nana?

Kin. 2: 18. I iho la o Iehova ke Akua, Aole pono ke kanaka ke noho, oia wale; e hana no wau i kokoolua nona e ku ia ia.

1 Kor. 7: 2. Aka, o moe kolohe auanei, ua pono no i kela kane i keia kane kana wahine iho, a ua pono no i kela wahine i keia wahine, kana kane iho.

1 Kor. 9: 5. Aole anei e pono ia makou, ke kono mai i kaikuwahine, a i wahine na makou, e like me kekahi o na lunaolelo, a me na kaikuaana o ka Haku, a me Kepa?

1 Tim. 4: 1. Ke olelo paka mai nei ka Uhane, a i ka manawa mahope, e haalele kekahi poe i ka manaoio, e malama ana i na uhane hoopunipuni, a me ke ao ana a na daimonio; 2. E wahahee ana me ka hookamani, a e hoaaia ko lakou naau, [me ka hao wela ;] 3. E papa ana i ka mare a me kekahi mau mea ai, a ke Akua i hana'i e aiia'i me ke aloha, e ka poe manaoio me ka ike i ka olelo oiaio.

Heb. 13: 4. E mahaloia ka mare no na mea a pau, a e hoopaumaele ole ia hoi kahi moe: no ka mea, e hoahewa mai ana no ke Akua i ka poe hooipoipo, a me ka poe moe kolohe.

53. He mea pono anei ke hookiia na mea i mareia, a kaawale loa?

Mat. 19: 6. Nolaila, aole e lilo hou laua i elua, hookahi o laua io. No ia hoi, o ka mea a ke Akua i hoopili pu iho ai, mai noho a hookaawale ae ke kanaka. 9. Ke olelo aku nei au ia oukou, o ka mea nana e haalele i kana wahine, ke moe kolohe ole ia, a e mare i ka wahine hou, ua moe kolohe ia kane; a o ka mea nana e mare i ua wahine hemo la, ua moe kolohe hoi ia.

1 Kor. 7: 15. A ina na ka hoomaloka ka haalele, e haalele no. Aole i paa ka hoahanau kane a me ka hoahanau wahine i keia mau mea.

54. ¶ Heaha ka kakou hana pono e pili ana i ka waiwai o hai?

Ep. 4: 28. O ka mea i aihue, mai aihue hou aku ia: aka hoi, e hana ia, e hooikaika ana me na lima i ka mea maikai, i loaa'i ia ia ka mea e haawi aku na ka mea nele.

1 Kor. 10: 24. Mai imi aku kekahi kanaka i kona iho; e imi no na kanaka a pau i ka pono o hai.

Sol. 3: 27. Mai aua oe i ka maikai i ka mea e pono ai ia, ke hiki i kou lima ke hana aku. 28. Mai olelo oe i kou hoanoho, o hele oe a hoi mai, apopo e haawi aku au, ke waiho wale ia mea ia oe.

Oihk. 25: 35. A, ina ua lilo kou hoahanau i ilihune, a ua nawaliwali ae la kona lima, alaila e kokua oe ia ia, ina hoi he malihini, a he mea noho malihini, i ola pu ia me oe.

Mat. 7: 12. O na mea a pau a oukou e makemake ai e hanaia mai ia oukou, e na kanaka, oia ka oukou e hana aku ai ia lakou; no ka mea, pela no ka ke kanawai a me ka ka poe kaula.

Rom. 13: 7. Nolaila, e haawi aku i na kanaka a pau i ka lakou, i ka waiwai auhau i ka mea he pono nona ke auhau mai, a i ka waiwai ohi i ka mea he pono nona ke ohi mai, a i ka makau i ka mea he pono ke makauia'ku, a i ka hoomaikai i ka mea he pono ke hoomaikaia'ku. 8. Mai

noho a nie wale i ka kekahi, anoai ma ke aloha i kekahi i kekahi; no ka mea; o ka mea i aloha ia hai, oia ke malama i ke kanawai.

Gal. 6: 10. Nolaila, e like me ko kakou manawa maopopo, pela e hana maikai aku ai kakou i na mea a pau, oiaio hoi i ka poe ohana manaoio.

55. Heaha na hewa i papaia mai, ma ke kanawai, Puk. 20: 13. "*Mai aihue oe?*"

Oihk. 19: 11. Mai aihue oukou, aole hoi e hookamani, aole hoi e hoopunipuni kekahi i kekahi. 13. Mai alunu oe i kou hoalauna, aole hoi oe e kaili wale: o ka uku o ka mea i hoolimalimaia, mai waiho pu me oe i ka po okoa a kakahiaka ae.

Kan. 25: 13. Mai waiho iloko o kou aa i na mea kau pouna ano lua, i ka mea nui a me ka mea uuku. 14. Aole hoi ma kou hale na ana elua, o ka mea nui, a me ka mea uuku. 15. E malama oe i ka pouna pono, a me ka pololei, a me na ana pono a me ka pololei, i loihi ai kou mau la ma ka aina a Iehova kou Akua i haawi mai ai ia oe.

Hal. 50: 18. A i kou wa i ike ai i ka aihue, ua ae pu oe me ia: ua lawe pu oe me na mea moe kolohe.

Sol. 1: 14. E hoailona pu oe me makou i kou kuleana, i hookahi hipuu na kakou a pau.

Sol. 20: 14. He ino, he ino, wahi a ka mea kuai mai, a i kona hele ana aku, alaila, haanui oia.

1 Kor. 6: 10. Aole ka poe aihue, aole ka poe makee, aole ka poe ona, aole ka poe akiaki, aole ka poe alunu, aole e loaa ia lakou ke aupuni o ke Akua.

1 Tes. 4: 6. Aole make hoopoho kekahi, aole ka hoomake hewa i ka kona hoahanau i kekahi mea, no ka mea, o ka Haku ka mea nana ia poe e hoopai mai.

56. He mea pono anei ke hoopii kakou imua o na lunakanawai o ka aina, i loaa mai ko kakou waiwai?

Mat. 5: 40; 1 Kor. 6: 7.

57. He mea pono anei ke lawe i ka uku hoopanee? Nokeaha i papaia mai na Iudaio, aole e lawe i ka uku hoopanee?

Puk. 22: 25. Ina haawi aie aku oe i ke kala no ko'u poe kanaka i hune e noho pu ana me oe, mai lilo oe ia ia i mea hoouku kuwala, mai kau hoi oe i ka uku hoopanee maluna ona.

Hal. 15: 5. Aole i ho aku i kana moni no ka uku hou iho.

Sol. 28: 8. O ka mea hoonui i kona waiwai ma ka uku kuala a me ke kaili wale, e hooiliili oia ia mea na ka mea e aloha aku i ka poe ilihune.

58. ¶ Heaha ka wahahee? Heaha kona ino?

59. Heaha na pono a ke kanawai, Puk. 20: 13. "Mai hoike hoopunipuni oe e hewa ai kou hoalauna" i kauoha mai ai?

Hal. 15: 1. E Iehova, owai ka mea e noho iloko o kou halelewa? Owai hoi ka mea e noho ma kou mauna hoano? 2. O ka mea i hele ma ka pololei a i hana ma ka pono; a i olelo hoi ma ka oiaio iloko o kona naau: 3. Aole i aki me kona alelo, aole hoi i hana hewa i kona hoapili, aole hoi i lawe i ka mea e hoinoia'i kona hoalauna.

Zek. 8: 16. Eia na mea a oukou e hana'i; e olelo oiaio aku kela kanaka keia kanaka i kona hoalauna; a e hookolokolo ma ka oiaio, a ma ka mea e malu ai iloko o na ipuka o oukou.

Ep. 4: 25. Nolaila, e haalele oukou i ka wahahee, e olelo oiaio aku hoi keia mea kela mea a pau i kona hoalauna.

60. Pehea ka lawehala ana i ka inoa maikai o kekahi?

Oihk. 19: 16. Mai hele oe io ia nei me he holoholo olelo la iwaena o kou poe kanaka.

Sol. 18: 8. O na olelo ahiahi, ua like me na huna ai ono loa, a komo iho no iloko loa o ka opu.

Sol. 16: 28. O ke kanaka hoopaapaa, hoeueu oia i ka hakaka; a o ka mea holoholo olelo, hookaawale no ia i na makamaka.

Roma 1: 30. He poe aki, he poe olelo hoohewa wale, he poe inaina i ke Akua, he poe kuamuamu, he haaheo, he haanui, he poe imi i na mea ino, he poe malama ole i na makua.

Hal. 101: 5. O ka mea ahiahi malu i kona hoalauna, oia ka'u e hooki aku.

Sol. 10: 18. O ka mea huna i ka huhu me na lehelehe wahahee, a ahiahi wale aku, oia ka lapuwale.

E nana aku hoi ia Mat. 18: 15—17.

1 Tim. 6: 10. No ka mea, o ka puni kala o ka mole ia o ka hewa a pau, ua kuko nui ia ia e kekahi poe, a ua haalele lakou i ka manaoio, a ua houhou lakou ia lakou iho i na ehaeha he nui.

61. Heaha na hoopunipuni i papaia mai?

Oihk. 19: 11. Mai aihue oukou, aole hoi e hookamani, aole hoi e hoopunipuni kekahi i kekahi.

Kol. 3: 9. Mai hoopunipuni kekahi i kekahi, no ka mea, ua hemo ia oukou ke kanaka kahiko a me kana hana.

Sol. 24: 28. Mai lilo hala ole oe i hoike ku e i kou hoanoho, aole hoi e hoopunipuni me kou mau lehelehe.

1 Pet. 3: 10. O ka mea manao e pomaikai i kona wa e ola nei, a e ike i na la oluolu, ua oki kona alelo ke pane aku i ka hewa, a me kona lehelehe i ka olelo ana i ka apaapa.

62. He mea pono anei ke wahahee aku i kekahi manawa, i mea hoopale aku ai i kekahi pilikia nui?

Ios. 2: 4. Lawe ae la ka wahine i ua mau kanaka la elua, huna iho la ia laua a olelo aku la penei, Hele mai la kekahi mau kanaka io'u nei, aole hoi au i ike i kahi a laua i hele mai ai. 5. A i ke pani ana o ka puka i ka poeleele, hele aku la ua mau kanaka la iwaho. Aole au i ike i ko laua wahi i hele ai. E hahai koke aku ia laua, a e loaa no. 6. Aka, ua lawe ae la ia ia laua maluna o ka hale, a huna iho la ia laua malalo iho o kahi olona ana i hoonohonoho ai, ma ia wahi maluna.

Iob. 13: 7. E olelo hewa anei oukou no ke Akua? a e kamailio wahahee anei oukou nona?

Rom. 3: 8. E olelo anei kakou, (e like me ka makou i olelo ino ia mai ai, a e like me ka kekahi poe i olelo makou,) E hana hewa kakou e hiki mai ai ka maikai? He pono ko lakou hoohewaia.

63. ¶ Heaha na hewa a ke kanawai *umi* i papa aku ai?

Puk. 20: 14. Mai kuko oe i ka hale o kou hoalauna, mai kuko i ka wahine a kou hoalauna, aole hoi i kana kauwakane, aole hoi i kana kauwawahine, aole hoi i kona bipi, aole hoi i kona hoki, aole hoi i kekahi mea a kou hoalauna.

Esetera 5: 13. Aka, he mea ole ia'u keia mau mea a pau, ia'u e ike aku ai ia Maredekai ka Iudaio, e noho ana ma ka pukapa o ke alii.

Neh. 2: 10. A lohe o Sanebalata ka Horona, a me Tobia ke kauwa, ka Amona, he mea kaumaha loa no ia laua ka hiki ana mai o kekahi kanaka e imi i ka mea e pono ai na mamo a Iseraela.

Luk. 12: 15. A olelo mai la oia ia lakou, E manao, a e malama ia oukou iho i ka puniwaiwai, no ka mea, aole no ka nui o ko ke kanaka waiwai kona ola ana.

1 Kor. 10: 10. Mai ohumu oukou, e like me ka ohumu ana o kekahi o lakou, a ua lukuia lakou e ka mea make.

1 Na'lii 21: 1—6; Gal. 5: 26.

64. Heaha ka oluolu o ka manao i kauohaia mai ai?

Heb. 13: 5. E noho oukou me ka punikala ole, oluolu no i na mea i loaa ia oukou.

1 Tim. 6: 6. Aka, o ka manao i ke Akua, me ka oluolu io, oia ka waiwai nui.

Pili. 4: 11. Aole au i olelo pela no ka nele, no ka mea, ua aoia hoi au e oluolu iho i na mea a pau i loaa ia'u.

Iob. 1: 21. I iho la, I hele kohana mai no au mai ka opu mai o kou makuwahine, a e hoi kohana aku au ilaila: na Iehova i haawi mai, na Iehova hoi i lawe aku; e hoomaikaiia ka inoa o Iehova.

65. Nokeaha i kapaia mai ka *makee waiwai*, he *hoomanakii*?

Kol. 3: 5. E uumi hoi i ko oukou mau lala ma ka honua, i ka moe kolohe, i ka maemae ole, i ke kuko wale, i ka makemake ino, a me ka makee waiwai, o ka hoomanakii no ia.

11. Ko ke kanaka ano, a me kona noho ana.

1. Hiki anei i kekahi kanaka ke malama hemolele i ko Iehova mau kanawai a pau?

1 Na'lii 8: 16. Aole kanaka hana hewa ole.

Hal. 130: 3. Ina ma ka hala oe e haka pono mai ai, e Iehova, e ka Haku, owai la ka mea e ku.

Kek. 7: 20. No ka mea, aohe kanaka pono ma ka honua, nana e hana maikai, me ka hana hewa ole.

Gal. 5: 17. No ka mea, ua ku e ke kuko o ke kino i ko ka Uhane, a o ko ka Uhane i ko ke kino; a ua ku e ia mau mea i kekahi i kekahi, i hiki ole ai ia oukou ke hana i na mea a oukou i makemake ai.

Iak. 3: 2. No ka mea, ma na mea he nui ua hewa kakou a pau.

1 Io. 1: 8. Ina e olelo kakou, aole o kakou hewa, ua kuhihewa kakou, aole he oiaio iloko o kakou. 10. Ina e olelo kakou, aole kakou i hana hewa, ua hoolilo kakou ia ia i mea wahahee, aole hoi kana olelo iloko o kakou.

Pehea la i kupono ka manao, ua hiki ole ke kanaka ke malama hemolele i ke kanawai, me na olelo ma 1 Io. 3: 9; Iob. 1: 8; 2 Na'lii 20: 3; a me Pil. 3: 15?

2. Ua kauoha mai anei ke Akua i ke kanaka, me he mea la e hiki ia ia ke hana i kona makemake iho? A me he mea la hoi e hiki ia ia ke hoomaopopo, a koho aku i ka maikai, a i ole ia, i ka hewa?

Kan. 30: 19. Ke kahea aku nei au i ka lani a me ka honua e hoike mai no oukou i keia la, ua waiho ae nei au imua ou i ke ola, a me ka make, i ka pomaikai a me ka poino; no ia mea e koho mai oe i ke ola, i ola oe a me kou hua.

Ios. 24: 15. A ina he mea ino i ko oukou manao ke malama ia Iehova, e koho oukou i keia la i ka oukou mea e malama aku ai: i na'kua paha a ko oukou poe kupuna i malama'i ma kela kapa aku o ka muliwai, i na'kua paha o ka Amora, no lakou no ka aina e noho nei oukou; aka, owau, a me ko ka hale o'u, e malama makou ia Iehova.

Is. 1: 16. E holoi oukou, e hoomaemae hoi; e waiho aku i ka oukou hana hewa ana, mai ko'u alo aku, ua oki ka hana hewa; 17. E ao i ka hana maikai, e imi i ka hoopono, e alakai pololei i ka mea i hookaumahaia, e hoopono i na keiki makua ole, e kokua i ka wahinekanemake. 19. Ina e ae mai oukou e hoole, e ai no oukou i ka maikai o ka aina. 10. Aka, ina e hoole mai oukou, a e hoopaakiki, e pau auanei oukou i ka pahi kaua; na ka waha o Iehova i olelo mai.

3. I ole keia ano o ke kanaka, mahea la kekahi mea pono, a mahea la hoi kekahi mea hewa iloko o kana hana ana?

4. Ua kauoha mai anei ke Akua i ke kanaka i kekahi hana e hiki ole ai ia e hana aku?

2 Kor. 8: 12. No ka mea, a i loaa ka manao makemake, ua maliuia mai ia ma ka mea i loaa ia ia, aole ma ka mea i loaa ole.

5. Aole anei e hiki i ke kanaka mamuli o ke kino ke hana i kekahi mau mea e pono ai?

1 Kor. 2: 14. Aka, o ke kanaka ma ke kino, aole e loaa ia ia na mea o ka Uhane o ke Akua; no ka mea, ua lapuwale ia mau mea ia ia, aole hoi e hiki ia ia ke hoomaopopo aku; no ka mea, ma ka Uhane wale no e ikeia'i lakou.

Rom. 8: 7. No ka mea, o ka manao ma ke kino, he mea ku e i ke Akua; aole ia i malama i ke kanawai o ke Akua, aole loa e hiki. 8. Nolaila o ka poe ma ke kino, aole e hiki ia lakou ke hooluolu i ke Akua.

Io. 6: 44. Aohe mea e hiki ia ia ke hele mai io'u nei, ke kauo ole mai ia ia ka Makua nana au i hoouna mai; a na'u ia e hoala mai i ka la mahope.

6. Heaha ko ke kanaka hemahema i hiki ole ia ia ke malama i na kanawai o ke Akua?

Io. 5: 40. Aole o oukou makemake e hele mai io'u nei, i loaa'i ia oukou ke ola.

Mat. 22: 3. Hoouna aku la ia i kana poe kauwa e kii i ka poe i oleloia e hele mai i ka ahaaina; aka, aole lakou i makemake e hele mai.

Io. 3: 19. Eia ka mea i hoohewaia'i; ua hiki mai ka malamalama i ke ao nei, aka, ua makemake na kanaka i ka pouli, aole i ka malamalama, no ka mea, ua hewa na hana ana a lakou, 20. O ka mea e hana ana i na mea ino, oia ke hoowahawaha i ka malamalama, aole hoi ia e hele mai i ka malamalama, o ikea auanei kana hana ana.

7. Ina paha i kauohaia mai kekahi pono i ke kanaka, a ma kona hewa iho i hoopilikia ai oia ia ia iho, i hiki ole ia ia ke malama ia pono; alaila, ua pau anei ka pili ana o ia kauoha ia ia?

8. Ina i ike ole kekahi i ke kanawai a malama ole hoi, he hewa anei kona?

Luk. 12: 48. A o ka mea i ike ole, a hana hoi i na mea e pono ai ka hahau ana, oia ke hahau uuku ia.

9. Hiki anei i ke kanaka, ma kona manao wale, ke hoololi i kona mau makemake a me na iini o kona naau?

Ier. 13: 23. E hiki anei i ko Aitiopa ke hoano e i kona ili, a me ka leopadi i kona mau kiko? Alaila oukou, ka poe maa i ka hana hewa, e hiki ai ke hana maikai.

10. Hiki anei ke kanaka ke makemake io e hoololi i na iini o kona naau?

11. Ai la mahea na hewa a pau, ma na *kuko* paha, ma na *makemake* paha, ma na *manaopaa* e hana paha, ma na *hana* paha i hookoia?

12. O ka hewa, he mea ino loa anei ia?

Ier. 44: 4. Mai hana i kela mea ino loa, a'u e ukiuki nei.

Ier. 2: 19. E ike hoi oe, a e hoomaopopo, he mea ino, a he mea walania hoi kou haalele ana ia Iehova, i kou Akua, a me ka noho ole ana o ka makau ia'u iloko ou, wahi a Iehova, ka Haku o na kaua.

Rom. 7: 13. Ua lilo anei ka mea maikai i make no'u? Aole loa ia; aka, o ka hewa, i ikeia hoi ia he hewa io, e hana ana i ka make iloko o'u ma ka mea maikai, i akaka ae la ma ke kauoha he mea lawehala loa ka hewa.

Heb. 9: 22. Aohe kala ana ke hookahe ole ia ke koko.

13. Ua oi aku anei ka ino o kekahi hewa i ko kekahi, ua ino like anei na hewa a pau?

Lun. 2: 19. A i ka wa i make ai ka lunakanawai, hoi hou no lakou, a oi aku no ko lakou hewa mamua o ko lakou poe makua, ma ka hahai ana mamuli o na'kua e, e malama ia lakou, a e kulou hoomana ia lakou. Aole lakou i hooki iki i ka lakou hana, aole i ko lakou aoao paakiki.

2 Na'lii 16: 25. Aka, ua hana hewa ae la o Omeri imua o na maka o Iehova, a hoopakela aku i kona hewa mamua o ka poe a pau mamua ona. 30. Hoopakela ae la o Ahaba i ka hana hewa imua o na maka o Iehova mamua o ka poe a pau mamua ona.

Mik. 6: 16. No ka mea, ua malamaia na kanawai o Omeri, a me na hana a pau a ko ka hale o Ahaba, a ua hele oukou ma ko lakou manao. Nolaila, e hoolilo aku ai au ia oe i neoneo, a i kona poe kanaka i mea hoowahawahaia, a e lawe oukou i ka hoino o kuu poe kanaka.

Heb. 2: 2. No ka mea, ina i kau paa ia ke kanawai i oleloia mai ma ka poe anela, a ua hoopai pono ia ka hala, a me ka hoopale a pau, 3. Pehea la uanei kakou e pakele ai ke malama ole i ke ola nui nei, ka mea i haiia mai i kinohi e ka Haku, a i hooiaioia mai hoi ia kakou e ka poe i lohe.

14. Heaha ka mea e oi aku ai kekahi mau hewa?

2 Sam. 12: 7. I aku la o Natana ia Davida, O oe no ia kanaka: Penei ka Iehova ke Akua no ka Iseraela i olelo mai ai, Ua poni aku no au ia oe i alii maluna o ka Iseraela, a ua hoopakele hoi au ia oe i ka lima o Saula: 8. A haawi aku la au i ka hale o kou haku nou, a me na wahine a kou haku iloko o kou poli, a haawi aku la hoi au i ka ohana o ka Iseraela a me ka Iuda nou, a ina he uuku keia mau mea, alaila, e haawi aku hoi au nau, i kela mau mea, a i keia mau mea. 9. Heaha hoi kau i hoowahawaha ai i ke kanawai o Iehova, e hana i ka hewa imua o kona

maka? Ua pepehi ae oe ia Auria ka Heta me ka pahikaua, a ua lawe oe i kana wahine i wahine nau; a ua pepehi i ke kane me ka pahikaua a ka poe mamo a Amona.

Ier. 2: 8. Aole i olelo na kahuna, Auhea o Iehova? A o ka poe hoi i lawelawe ma ke kanawai, aole lakou i ike mai ia'u. A hana hewa mai no hoi ia'u ka poe kahu, a ao mai no hoi na kaula ma Baala, a hahai no hoi lakou mamuli o na mea hope ole.

Luk. 12: 47. A o ke kauwa i ike i ka makemake o kona haku, aole hoi i hoomakaukau, aole hoi i hana mamuli o kona makemake, oia ke hahau nui ia.

15. He pono anei ke kapa ana mai i kekahi mau hewa, *he mau hewa make*, a i kekahi hoi, *he mau hewa uuku?*

1 Pet. 1: 18. Ua ike no hoi oukou, aole me na mea pala wale e like me ke kala a me ke gula, ua kuaiia oukou mai ko oukou noho lapuwale ana, mamuli o na mooolelo a ko oukou kupuna mai. 19. Ua kuaiia oukou, i ke koko waiwai io o Kristo, o ke Keikihipa kina ole, a me ka hala ole.

Iak. 2: 10. O ka mea e malama i ke kanawai a pau a i haule ia ma ka mea hookahi, ua hewa no ia i na kanawai a pau.

16. Pono anei na hewa a pau ke hoopaiia i ka make mau loa?

Hal. 9: 17. E auhulihia ka poe hewa ilalo i ka po, a me na lahuikanaka a pau i hoopoina i ke Akua.

Hal. 11: 6. Maluna iho o ka poe hewa oia e hooua mai ai i na kaula uila, a me ke ahi, ka luaipele, a me ka ino huhu: oia ka piha o ko lakou kiaha.

Roma 6: 23. No ka mea, o ka uku no ka hewa he make ia.

Pil. 3: 19. O ka make ko lakou hope, o ka opu hoi ke lakou akua, a ma ka mea hilahila ko lakou nani, ke manao nei hoi lakou i na mea o ka honua.

17. Hiki anei kekahi hewa uuku ke kalaia, ma ka mea e, aole ke koko o Kristo?

Heb. 9: 22. Aneane pau na mea ma ke kanawai i ka hoomaemaeia i ke koko, aohe kala ana ke hookahe ole ia ke koko.

1 Pet. 1: 18. Ua ike no hoi oukou, aole me na mea pala wale e like me ke dala a me ke gula, ua kuaiia oukou mai ko oukou noho lapuwale ana, mamuli o na mooolelo a ko oukou kupuna mai. 19. Ua kuaiia oukou i ke koko waiwai io o Kristo, o ke Keikihipa kina ole, a me ka hala ole.

Oihk. 17: 11. No ka mea, iloko o ke koko ke ola o ka io, a ua haawi au ia mea ia oukou maluna o ke kuahu i mea e hana i kalahala no ko oukou mau uhane, no ka mea, o ke koko ka i hana i kalahala no ka uhane.

18. Hiki anei kela hewa keia hewa, na hewa nui loa ke kalaia?

Is. 1: 18. E hele mai hoi, e kike kakou, wahi a Iehova. Ina paha i like ko oukou hewa me na kapa ula, e keokeo auanei ia me he hau la, ina paha i ula loa, e like me ka mea ulaula, e like auanei ia me he hulu hipa la.

1. Io. 1: 7. A na ke koko o Iesu Kristo o kana Keiki, e huikala mai ia kakou i ko kakou hewa a pau.

19. Nokeaha i oleloia'i *ka olelo hoino aku i ka Uhane Hemolele*, aole e kalaia oia?

Mat. 12: 31. Ke olelo aku nei hoi au ia oukou, O na hala a pau, a me na olelo hoino e kalaia'na no na kanaka: aka, o ka olelo hoino aku i ka Uhane Hemolele, aole ia e kalaia no na kanaka. 32. O ka mea olelo hoino mai i ke Keiki a ke kanaka, e kalaia'na oia; aka, o ka mea olelo hoino i ka Uhane Hemolele, aole loa e kalaia'na oia i keia ao, aole hoi i kela ao aku.

1 Io. 5: 16. Ina e nana aku kekahi i kona hoahanau, e hana ana i ka hewa, aole i ku pono i ka make, e pule aku ia, a e haawi mai oia ia ia i ke ola no na mea e hana ana i ka hewa aole i ku pono i ka make. Aia he hewa no i ku i ka make; aole au e olelo aku e pule oia no ia mea.

Heb. 6: 4. No ka mea, aole e hiki i ka poe i hoonaauaoia mai, a i hoao hoi i ka haawina mai ka lani mai, a i hoolakoia hoi e ka Uhane Hemolele, 5. A i ai hoi i ka olelo maikai a ke Akua, a me ka mana o ke ao e hiki mai

ana, 6. A ua haule iho no nae, [aole e hiki ia lakou] ke hoala hou ia i ka mihi, ua kau aku lakou i ke Keiki a ke Akua ma ke kea no lakou iho me ka hoomainoino aku ia ia ma ke akea.

20. Ina he ikaika loa ka mea hoowalewale, alaila, emi iho anei ka hewa o ka mea ae aku?

12. Ka Berita o ke aloha.

1. Ua hanaia anei kekahi berita, e hoopakele ai i na kanaka i ka make?

Hal. 89: 3. Ua hana au i berita me kou poe i waeia.

Ier. 31: 33. Aka, o keia ka berita a'u e hana'i me ka ohana a Iseraela; Mahope iho o ia mau la, wahi a Iehova, e kau no wau i ko'u kanawai maloko o lakou, a e kakau iho ma ko lakou naau; a owau auanei ko lakou Akua, a o lakou hoi ko'u poe kanaka. 34. Aole lakou e ao hou aku o keia mea kela mea i kona hoalauna, a o keia mea kela mea i kona hoahanau, e olelo ana, E ike ia Iehova; no ka mea, e ike auanei lakou a pau ia'u, mai ka mea liilii loa o lakou a hiki i ko lakou mea nui loa, wahi a Iehova; no ka mea, e kala aku auanei au i ko lakou hala, aole hoi au e hoomanao hou aku i ko lakou hewa.

2. Owai na aoao elua, nana keia berita i hana?

Tito 1: 2. Me ka manaolana i ke ola mau loa a ke Akua hoopunipuni ole i olelo mua mai ai mamua loa aku o keia ao.

Gal. 3: 16. A ua haiia mai no na olelo ia Aberahama a me kana mamo. Aole ia i olelo mai no na mamo he nui; aka, no ka mea hookahi, No kau mamo, oia hoi o Kristo.

Io. 17: 6. Ua hoike aku au i kou inoa i na kanaka au i haawi mai ai ia'u noloko mai o ko ke ao nei. Nou lakou mamua, a ua haawi mai oe ia lakou no'u, a ua malama lakou i kau olelo.

3. Ua hoomakaukauia mai na pomaikai o ka berita o ke aloha, no wai?

Is. 59: 21. Owau hoi, eia ka'u berita me lakou, wahi a Iehova, o kuu Uhane, ka mea maluna ou, a me ka'u mau

olelo, a'u i waiho ai iloko o kou waha, aole e haalele ia mau mea i kou waha, aole hoi i ka waha o kau mau keiki, aole hoi i ka waha o na keiki a kau mau keiki, mai keia wa aku, a i ke ao pau ole, wahi a Iehova.

Io. 10: 11. Owau no ke Kahuhipa maikai; o ke kahuhipa maikai, oia ke haawi i kona ola iho no na hipa.

Heb. 2: 9. Aka, ua ike kakou ia Iesu i ka mea i hooliloia malalo iki iho o ka poe anela, no ka make ana i hooleiia mai ai i ka nani a me ka mahalo; mahope iho o kona make ana no na kanaka a pau, ma ka lokomaikai o ke Akua.

Hoik. 22: 17. Ke olelo mai nei ka Uhane a me ka wahine mare; E hele mai. A e olelo hoi ka mea lohe, E hele mai. A o ka mea makewai la e hele mai ia; a o ka mea makemake, e lawe wale ia i ka wai o ke ola.

4. Ma na mea hea ka oi ana o ke kau o ka euanelio imua o ke kau o ke kanawai?

Heb. 7: 19. Aole ma ke kanawai, i pono loa ai kekahi mea, aka, ma ka hookomo ana i ka manaolana maikai ae, ka mea e hookokoke aku ai kakou i ke Akua.

Heb. 10: 4. A he oiaio, he mea hiki ole i ke koko o ka bipikane a me ke kao ke kala aku i ka hewa.

Heb. 11: 40. Na ke Akua i hoomakaukau i ka pono nui no kakou, aole i loaa ia lakou ka hooko loa ana o ka mea e pono ai, ke ole kakou.

2 Kor. 3: 6. Oia ka i hoomakaukau ia makou i kahuna no ke kauoha hou, aole ma ke kanawai, aka, ma ka Uhane: no ka mea, ke pepehi mai nei ke kanawai, a ke hoola mai nei ka Uhane. 7. Ina paha ua nani ka oihana no ka make i kakauia maloko o na pohaku me na huaolelo, i hiki ole i na mamo a Iseraela ke haka pono aku i ka maka o Mose, no ke alohi o kona maka, ka mea e nalowale ana; 8. Aole anei e oi nui aku ka nani o ka oihana no ka Uhane? 9. No ka mea, ina paha he nani ko ka oihana hoohewa, he oiaio no, ua pakela aku ka nani o ka oihana hoapono. 10. No keia mea, aohe nani o kela mea i hoonaniia pela, no keia pakela nani. 11. Ina he nani ko kela mea i hoonalowaleia; oiaio, he nani ko ka mea e mau loa aku ana.

5. O ka berita a ke Akua i hana'i me Adamu, ua pili oia ia wai?

Roma 5: 15. Aka, aole e like me ka hala ka lokomaikai ana mai. No ka mea, ina ma ka hala o ka mea hookahi, i make ai ka poe he lehulehu, oiaio hoi, ua nui mai ka lokomaikai mai o ke Akua, i ka poe he lehulehu a me ka makana i haawi lokomaikai mai ma ke kanaka hookahi, ma o Iesu Kristo la.

1 Kor. 15: 22. E like me ka make ana o na kanaka a pau ma o Adamu la, pela no e hoolaia mai ai na kanaka a pau ma o Kristo la.

6. Heaha ke ano o ka berita o Sinai?

7. E wehewehe ia Gal. 3: 15—18; 4: 21—31, a me Heb. 8: 6—13.

13. Na Kanawai Aupuni a me na Kanawai Hoailona.

1. Heaha ke ano o ke alii ana o ke Akua maluna o ka Iseraela?

2. Ke pili nei anei na kanawai aupuni o ka Iseraela ia kakou, ua hooleia anei ia mau kanawai?

3. O ke okipoepoe ana, ua loaa mai anei ia i ka poe Iseraela, no ka poe hoomana kii mai? Heaha ke ano o ke okipoepoe?

4. Nohea mai ka mohai mea koko? Ehia mau ano o ia mau mohai? He mau hoailona anei lakou?

Heb. 10: 1. A o ke kanawai ia ia ke aka no na mea maikai e hiki mai ana, aole ke kino maoli o ua mau mea la.

5. Ekolu mau ahaaina nui i hookumuia, o ka *moliaola*, ka *penetekota*, a me ke *kauhalelewa*; a ua kauohaia mai na kane a pau o ka Iseraela e hele mai i keia mau ahaaina i kela makahiki keia makahiki, nokeaha ia?

Puk. 23: 17. E ikeia no ko oukou poe kane a pau imua o Iehova ke Akua, i ekolu no ikea ana i ka makahiki hookahi.

Hal. 122: 3. Ua hoonohonohoia o Ierusalema, e like me ke kulanakauhale i kapiliia. 4. Pii aku no na ohana malaila, na ohana hoi o Iehova, me kana i kauoha ai i ka Iseraela. E hoolea aku i ka inoa o Iehova.

6. I ka manawa hea ka malama ana i ka *moliaòla*, oia hoi ka *ahaaina o ka berena hu ole?* Heaha na hana malaila, heaha hoi kona ano?

Puk. 12: 18. I ka malama makamua, i ka la umikumamaha o ka malama, i ke ahiahi, alaila e ai oukou i ka berena hu ole, a hiki i ke ahiahi o ka la iwakaluakumamakahi o ua malama la. 19. Ehiku la e loaa ole ai ka mea hu maloko o ko oukou mau hale. Oia ka mea ai i ka palaoa hu, oia ke hookiia aku mai ke anaina kanaka o ka Iseraela aku: oia no o ke kanaka e, a o ka mea i hanau ma ka aina. 20. Mai ai oukou i kekahi mea hu: ma na hale o oukou a pau, e ai oukou i ka berena hu ole. 26. A i ka wa e olelo mai ai ka oukou poe keiki ia oukou, Heaha ke ano o keia oihana ia oukou? 27. E olelo aku oukou, O ka mohai moliaola keia na Iehova, nana no i waiho i na hale o na mamo a Iseraela ma Aigupita, i ka wa ana i pepehi aku ai i ko Aigupita, a hoopakele mai i ko na hale o makou. Kulou iho la ke poo o kanaka a hoomana aku la.

7. I ka manawa hea ka malama ana o ka ahaaina *penetekota*, a i kapaia ka *ahaaina hebedoma* a o *ka ohi mua ana*, a me *na hua mua?* Heaha hoi kona ano?

Puk. 34: 22. E malama hoi oe i ka ahaaina hebedoma, no ka hoiliili mua ana i ka palaoa, a i ka ahaaina o ka hoiliili i ka puni ana o ka makahiki.

Puk. 23: 16. A me ka ahaaina o ka ohi mua ana, o na hua mua hoi o kou hooikaika ana, ka mea au i lulu ai ma ke kula, a me ka ahaaina o ka hooiliili ai ana, oia hoi ka hope o ka makahiki, i kou wa e hoiliili ai mailoko mai o ke kula, i kau mea i hooikaika ai.

Nahelu 28: 26.

Oih. 2: 1. A hiki io mai la ka Penetekota, ua akoakoa pu lakou a pau, me ka manao lokahi.

8. I ka manawa hea ka ahaaina *kauhalelewa*, heaha na oihana i malamaia ma ia ahaaina? Heaha hoi kona ano?

Oihk. 23: 34. E olelo aku oe i na mamo a Iseraela, penei, I ka la umikumamalima o ua malama ahiku nei, he ahaaina kauhalelewa i na la ehiku no Iehova. 40. E lawe hoi oukou no oukou iho i ka la mua i na lala o na laau maikai, i na lala o na laau pama, a me na lala o na laau momona, a me ka wilou o ke kahawai, a e hauoli ae oukou ma ke alo o Iehova ko oukou Akua i na la ehiku. 41. E malama oukou ia i ahaaina no Iehova, i na la ehiku o ka makahiki; he kanawai mau loa i ko oukou mau hanauna; i ka hiku o ka malama e ahaaina ai oukou ia. 42. E noho oukou iloko o na halelalalaau i na la ehiku: o na mea a pau i hanau he poe Iseraela, e noho no lakou iloko o na halelalalaau; 43. I ike ko oukou mau hanauna, ua hoonoho au i na mamo a Iseraela iloko o na halelalalaau, i ka wa i lawe mai ai au ia lakou mai ka aina mai o Aigupita: owau no Iehova ko oukou Akua.
Io. 7: 37—39.

9. Elua mau ahaaina nui e ae a ka Iseraela i malama'i, aole nae i kauohaia na kane a pau e hele mau i Ierusalema e malama, o ka *ahaaina o na pu*, a me *ka la kalahala*.

Heaha ke ano o *ka ahaaina o na pu?* Nahelu 29: 1—6; Oihk. 23: 24, 25.

10. Heaha na hana o *ka la kalahala*, heaha hoi ko lakou ano?

Oihk. 23: 27. A i ka umi o ka la o ua malama ahiku nei, he la halahala, he houluulu hoano ia no oukou, a e hookaumaha oukou i ko oukou mau uhane, a e kaumaha i ka mohaikuni ia Iehova. 28. Aole hana a oukou e hana'i i ua la la, no ka mea, he la kalahala ia, e hana'i i kalahala no oukou ma ke alo o Iehova ko oukou Akua. 29. O

keia uhane kela uhane i hookaumaha ole ia i ua la la, e okiia'ku ia maiwaena aku o kona poe kanaka. 30. A o keia kanaka kela kanaka e hana i ka hana i ua la la, oia kanaka ka'u e hooki aku ai maiwaena aku o kona poe kanaka.

Oihk. 16, ka mokuna okoa.

11. Heaha na hana i malamaia i na makahiki Sabati, he mea aha hoi ia?

Puka. 21: 2. Ina e kuai oe nau i kauwa Hebera, e hookauwa mai no oia i eono makahiki; a i ka hiku hoi, e kuu wale ia'ku no oia.

Puk. 23: 11. Aka i ka hiku o ka makahiki e hoomaha oe i ka aina, e waiho wale hoi; i ai iho ka poe hune o kou poe kanaka; a o ka mea a lakou e hookoe ai, na na holoholona o ke kula ia e ai. Pela no oe e hana'i i kou pawaina, a me kou laau oliva:

Kan. 15: 1. I ka pau ana o na makahiki pahiku e kala aku oe i na mea. 2. Penei ke ano o ke kala ana'ku: o ka mea nona ka aie, nana e haawi aie i kona hoalauna, mai kii hou aku ia i ka mea i kona hoalauna, aole hoi i kona hoahanau; no ka mea, ua oleloia mai, o ko ke Akua kala ana ia.

Oihk. 25: 1—7.

12. I ka manawa hea ka *Iubile*? Heaha kana mau oihana, heaha hoi kona ano?

Oihk. 25: 8. A e helu oe i na Sabati makahiki ehiku nou, i ehiku hiku mau makahiki, a o ka wa o na Sabati makahiki ehiku, he kanahakumamaiwa mau makahiki nou. 9. Alaila, e hookani ai oe i ka pu Iubile, i ka la umi o ka malama ahiku, i ka la kalahala, e hookani ai oukou i ka pu ma ko oukou aina a puni. 10. A e hoano oukou i ke kanalima o ka makahiki, a e hai aku i ke ola a puni ka aina, i ka poe a pau e noho ana ilaila, e lilo ia i Iubile ia oukou, a e hoi oukou keia kanaka kela kanaka i kona aina iho, a e hoi oukou kela kanaka keia kanaka i kona ohana iho.

Is. 61: 1. Eia no maluna o'u ka Uhane o Iehova, ka Haku, no ka mea, ua poni mai o Iehova ia'u, e hai i ka olelo maikai i ka poe hoohaahaa; ua hoouna mai oia ia'u

e wahi i na naau ehaeha, e hai aku i ke kuu ana no ka poe i pio, a me ka wehe ana o ka halepaahao no ka poe i paa; 2. E hai aku hoi i ka makahiki oluolu no Iehova, a me ka la o ka inaina o ko kakou Akua; e hoomaha hoi i ka poe i kaniuhu.
Luka 4: 18, 19.

13. Heaha ke ano hoailona o ka *halelewa* a me kona mau mea a pau?

14. Ua hiki anei i na mohai a na Iudaio ke kala io mai i na hewa?

Heb. 10: 4. A he oiaio, he mea hiki ole i ke koko o ka bipikane a me ke kao ke kala aku i ka hewa.

Mik. 6: 6. Me ke aha la wau e hele aku ai imua o Iehova, a kulou iho imua o ke Akua kiekie? E hele anei au imua ona me na mohai kuni me na keiki bipi o ka makahiki hookahi? 7. E oluolu anei o Iehova i na tausani hipa kane? A me ka umi tausani muliwai aila? E haawi anei au i kuu makahiapo no kuu hala, i ka hua o kuu kino no ka hewa o ko'u uhane. 8. Ua hoike mai no oe ia ia oe, e ke kanaka, i ka mea maikai; a he aha ka mea a ke Akua i kauoha mai ai ia oe, ke ole e hana i ka pono, a o ke aloha i ka lokomaikai, a o ka hoohaahaa i ka hele ana me ke Akua.

15. Nokeaha i kauohaia mai keia mau oihana hoailona? Nokeaha hoi ka lehulehu ana o ia mau oihana?

16 He mau oihana *hoailona* anei na oihana a pau a Levi?

17. Ua wehewehe mai, ma ke Kauoha Hou, ke ano o kekahi mau oihana hoailona; he mea pono anei ia kakou ke wehewehe i ke ano o na oihana e ae, i hoakaka ole ia ma ke Kauoha Hou?

18. Ua pau anei i ka hoopauia na kanawai

hoailona? [redacted] e pili mai ia mau kanawai i na Iudaio, aole i na kanaka e i keia manawa? Inahea la i hoopauia mai ia mau kanawai?

14. Ka Uwao no ka Berita hou, kona hele ana mai a me kona ano.

1. Ua hoike e ia mai ma ke Kauoha Kahiko ka manao aloha o ke Akua e hoouna mai i Uwao. Pehea la e maopopo ai ma ia mau olelo wanana, ua hiki io mai ua Uwao la?

Is. 7: 14. Nolaila, na ka Haku ponoi no e haawi mai ia oukou i hoailona; aia hoi! e hapai ana no kekahi wahine puupaa, a e hanau mai hoi ia i keiki, a e kapa aku no oia i kona inoa, o IMANUELA.

Is. 11: 1. E kupu mai no ka lala mailoko mai o ke kumu o Iese, a e hua nui mai hoi kekahi oha o kona aa.

Kin. 49: 10. Aole e lilo aku ke alii ana mai o Iuda aku, aole hoi ka mea kaukahawai maiwaena aku o kona mau wawae, a hiki mai ai o Silo; a ia ia ke akoakoa ana ae o na kanaka.

Mika 5: 1. A o oe, e Betelehema Eperata, ka mea uuku iwaena o na tausani o Iuda, mailoko mai ou e hele mai ai io'u nei, ka mea e alii ana iloko o ka Iseraela; mamua mai kona puka ana, mai ka manawa kahiko loa mai. 2. No ia hoi, e hoolilo aku oia ia lakou, a hiki i ka manawa e hanau ai ka mea e hanau ana: alaila hoi, e hoi hou mai ke koena o kona mau hoahanau i na mamo a Iseraela.

Hag. 2: 7. A e hoonaue hoi au i na lahuikanaka a pau, a e hele mai auanei ka mea makemake o na lahuikanaka a pau, a e hoopiha auanei au i keia hale i ka nani, wahi a Iehova o na lehulehu.

2. E wehewehe ia.

Dan. 9: 24. Ua hoopaaia maluna o kou poe kanaka he kanahiku hebedoma, a maluna o kou kulanakauhale hoano, e hoopauia ka hewa, a e hoopauia hoi na hala, a e hookalaia mai ka ino, a e hookomo mai i ka pono mau, a e hooko i ka hihio, a me ka mea i wananaia, a e poni i ka Mea hemolele loa. 25. E ike oe, a e noonoo hoi, mai ka puka ana mai o ke kauoha e hoihoi, a e kukulu ia Ierusa-

lema, a hiki aku i ka Mesia ke alii, ehiku ia hebedoma, a he kanaono a me kumamalua hebedoma; alaila, e kukulu hou ia na alanui, a me na pa, i na manawa popilikia no. 26. A mahope iho o ua mau hebedoma la he kanaono me kumamalua, e okiia ana ka Mesia, aole nae nona iho; a o na kanaka o ke alii ka poe e hele mai ana, e luku auanei, lakou i ke kulanakauhale a me ka hale laa; a o kona hopena me he kai hoee la, a i ka hope o ua kaua la e hoopaaia mai ka hooneoneo ana. 27. A e hoopaa iho no ia i ka berita me ka lehulehu no ka hebedoma hookahi; a iwaenakonu o ua hebedoma la e hookiia na mohai, a me na mohaikuni, a maluna o ka pahale e kau na mea haumia e hooneoneo ai a hiki i ka manawa e nininiia mai ai ka hoopai ana maluna o ka poe i luku aku.

3. E hoomaopopo, o Iesu no Nazareta, oia no ka Mesia,

(1) Ma ke ano o Ioane Bapetite, ka mea hele mamua ona.

(2) Ma ka manawa hoi a me ka wahi o kona hanau ana.

(3) A ma ke ano mana o kona hapaiia mai.

Is. 40: 3. Ka leo o ka mea e kala ana ma ka waonahele, e hoomakaukau oukou i alanui no Iehova, e hoopololei hoi ma ka waoakua, i kuamoo no ko kakou Akua.

Mal. 3: 1. Aia hoi, e hoouna auanei au i ko'u elele, nana e hoomakaukau i ke alanui imua o'u: a e hiki wawe mai auanei ka Haku, a oukou e imi nei iloko o kona luakini, oia ke elele o ka berita, o ka mea a oukou e makemake nei: ea, e hele mai ana ia, wahi a Iehova o na lehulehu.

Mal. 4: 5. Aia hoi, e hoouna aku au ia Elia ke kaula io oukou la, mamua mai o ka hiki ana o ua la nui weliweli la o Iehova.

Mik. 5: 1. A o oe, Betelehema Eperata, ka mea uuku iwaena o na tausani o Iuda, mailoko mai ou e hele mai ai io'u nei, ka mea e alii ana iloko o ka Iseraela; mamua mai kona puka ana, mai ka manawa kahiko loa mai.

Mat. 2: 1. Mahope iho o ka hanau ana o Iesu ma Betelehema i Iudaia, i ke kau ia Herode ke alii, aia hoi,

hele mai la na magoi mai ka aina hikina mai a Ierusalema.

Is. 7: 14. Nolaila, na ka Haku ponoi no e haawi mai ia oukou i hoailona; aia hoi! e hapai ana no kekahi wahine puupaa, a e hanau mai hoi ia i keiki, a e kapa aku no oia i kona inoa, o IMANUELA.

Luk. 1: 31. Eia hoi, e hapai auanei oe, a e hanau i ke keikikane, a e kapa iho oe i kona inoa, o IESU. 32. E nui auanei oia, a e kapaia'ku, O ke Keiki a ka Mea kiekie loa; a e haawi hoi nona o Iehova ke Akua i ka nohoalii o Davida o kona makuakane. 33. E mau loa no hoi kona alii ana maluna o ka ohana a Iakoba, a o kona aupuni aole ia e pau. 34. Alaila, ninau aku la o Maria i ka anela, Pehea la auanei ia mea? no ka mea, aole au i ike i ke kane. 35. Olelo mai la ka anela, i mai la ia ia, E kau mai no ka Uhane Hemolele maluna iho ou, a e hoomalu mai ka mana o ka Mea kiekie loa ia oe, no ia mea la hoi, e kapaia ka mea hemolele au e hanau ai, O ke Keiki a ke Akua.

4. Heaha ke ano o ka huaolelo *Uwao*?

5. Heaha ke ano o ka huaolelo *Kristo*?

Oih. 4: 26. Ku ae la iluna na alii o ka honua, a hoakoakoa no hoi na luna a ku e aku i ka Haku, a i kona Mesia.

Hal. 2: 2. Ua ku e aku na'lii o ka honua, ua ohumu pu aku no hoi na luna, ia Iehova, a i kona Mea i poniia.

Hal. 45: 7. Makemake no oe i ka pono, a hoowahawaha no oe i ka hewa: nolaila ke Akua kou Akua i poni ai ia oe, me ka aila olioli maluna o kou mau hoa.

Is. 61: 1. Eia no maluna o'u ka Uhane o Iehova, ka Haku, no ka mea, ua poni mai o Iehova ia'u, e hai i ka olelo maikai i ka poe hoohaahaa.

6. Heaha ka pilikia ke ole he uwao?

Iob. 9: 33. Aole hoi he mea nana e uwao iwaena o maua, i kau mai ai ia i kona lima maluna o maua elua.

7. Heaha ka pono ke huiia ke ano Akua a me ke ano kanaka iloko o ka uwao?

8. I ko Kristo lilo ana i kanaka, pehea ka

hui ana o ke ano Akua me ke ano kanaka? Ua loli anei kona ano Akua malaila? Ua loli anei kona ano kanaka?

9. E wehewehe ia

Pil. 2: 6. Oia no ko ke Akua mea like, aole hoi ia i manao i kona like ana me ke Akua he mea lawe wale. 7. Aka, waiho iho la ia i kona, e lawe ana i ke ano o ke kauwa, a ua lilo iho la oia ma ke ano kanaka. 8. A loaa iho la ke ano o ke kanaka, hoohaahaa iho la oia ia ia iho, me ka ae maoli aku i ka make, i ka make hoi ma ke kea. 9. No ia mea, ua hookiekie loa ae la ke Akua ia ia, a haawi aku la nona i ka inoa maluna o na inoa a pau; 10. I kukuli iho na kuli a pau i ka inoa o Iesu, o na mea o ka lani, a me na mea ma ka honua, a me na mea malalo ae o ka honua; 11. I hooia aku hoi na elelo a pau, o Iesu Kristo ka Haku, ka mea e nani ai ke Akua ka Makua.

10. Owai kekahi mau inoa e ae i kapaia mai ka mea hoola?

Mat. 1: 21. A e hanau ana oia i keikikane, a e kapa aku oe i kona inoa o IESU; no ka mea, e hoola ia i kona poe kanaka mai ko lakou hewa. 23. Aia hoi e hapai ana kekahi wahine puupaa, a e hanau mai ia i keikikane, a e kapaia kona inoa o EMANUELA; o ke ano keia, o ke Akua me kakou.

Io. 1: 42. Loaa ia ia mamua kona kaikuaana iho, o Simona, a i aku la ia ia, Ua loaa ia maua ka Mesia, (ma ka hoohalike ana, o Kristo ia.)

Pil. 3: 20. Aka, o ko kakou noho ana, aia no ia ma ka lani, ke kali nei hoi kakou i ka Mea hoola, oia ka Haku Iesu Kristo nolaila mai.

Is. 9: 5. No ka mea, ua hanauia mai, he keiki no kakou, no kakou i haawiia mai ai, he keikikane. Maluna o kona poohiwi ke aupuni, a e kapaia kona inoa, o Kupaianaha, o Kakaolelo, o Keakuamana, o Kamakuamauloa, o Kealiiokamalu.

Hoik. 19: 13. Ua aahuia hoi oia i ka aahu i hooluuia i ke koko, a ua kapaia kona inoa, o KA LOGOU a ke Akua. 16. A ma kona aahu a ma kona uha ua palapalaia ka

inoa, KE ALII O NA 'LII, A ME KA HAKU O NA HAKU.

1 Pet. 2: 25; 5: 4; Heb. 2: 10; Io. 1: 29; Hoik. 5: 5; Io. 1: 1—9; 6: 35; 14: 6; 1 Kor. 10: 4; Rom. 9: 33.

11. Heaha ka mea ano like ole iloko o ka mea hoola, i oleloia mai ma ka olelo a ke Akua?

Io. 1: 1. I kinohi ka Logou, me ke Akua ka Logou, a o ke Akua no ka Logou. 14. Lilo mai la ka Logou i kanaka, a noho iho la me kakou, a ike kakou i kona nani, i ka nani o ka Hiwahiwa a ke Akua, ua piha i ka lokomaikai a me ka oiaio.

1 Tim. 3: 16. Ua akaka no he mea nui ka mea pohihihi o ka manao i ke Akua: ua hoikeia mai ke Akua ma ke kino, ua hoaponoia mai e ka Uhane, ua nanaia mai e na anela, ua haiia'ku i ko na aina e, ua manao oiaio ia ma ke ao nei, a ua hookipaia'ku iluna i ka nani.

Rom. 9: 5. No lakou iho ka poe kupuna, a na lakou mai hoi o Kristo ma ka kino, oia no maluna o na mea a pau, ke Akua hoomaikai mau loa ia! Amene.

12. Heaha ke ano o ko Kristo noho ana mai ma keia ao?

Heb. 7: 26; 4: 15; Luk. 23: 22, 41, 47; Io. 8: 29; Oih. 3: 14; 2 Kor. 5: 21; 1 Io. 3: 5; Pet. 1: 19.

15. Na Oihana Uwao.

1. Pehea ko Kristo lawelawe ana ma ka oihana kaula, mamua aku o kona noho kino ana, pehea hoi ma ia hope iho?

Puk. 23: 20. Aia hoi, e hoouna aku ana au i ko'u anela mamua ou, e malama ia oe ma ke ala, a e hookomo ia oe i kahi a'u i hoomakaukau ai.

Kan. 32: 10. Loaa oia ia ia ma ka aina nahelehele, a ma ka waonahele neoneo e uwao ana; alakai aku la ia ia mai o a o, ao mai oia ia ia, malama mai oia ia ia e like me ke kii onohi o kona maka.

Kan. 18: 15. E hooku mai auanei o Iehova kou Akua mai waena mai ou i Kaula nou, i kekahi hoahanau ou e like me au, e hoolohe oukou ia ia.

Io. 6: 14. Olelo aku la ka poe kanaka i ike i ka hana

mana a Iesu i hana'i, He oiaio, o ke kaula keia e hele mai ana i ke ao nei.

Io. 7: 40. No ia hoi, he nui ka poe o ua ahakanaka la i ko lakou lohe ana ia olelo, olelo iho la lakou, He oiaio, o ke Kaula keia. 46. I aku la na ilamuku, Aole loa he kanaka i olelo like me keia kanaka.

Io. 1: 18. Aole loa i ike pono kekahi i ke Akua; o ke Keiki hiwahiwa, aia ma ka poli o ka Makua, oia ka i hoike mai ia ia.

Heb. 1: 1. O ke Akua, o ka mea i olelo pinepine mai i na wa kahiko i ka poe kupuna me keia mea a me kela mea, ma ka poe kaula, oia ka i olelo hou mai ia kakou i keia mau la muli iho nei ma ke Keiki.

Io. 15: 15. Ua hoike aku au ia oukou i na mea a pau a'u i lohe ai i ko'u Makua.

2. Heaha na hana a ke kahuna pule?

Oihk. 4: 5. A e lalau iho ke kahuna i poniia i ke koko o ka bipikane, a e lawe mai ia i ka puka o ka halelewa. 6. A e hoo ke kahuna i kona manamana lima iloko o ke koko, a e pipi i kauwahi o ke koko, i ehiku ka pipi ana ma ke alo o Iehova, mamua o ka paku o ka pahukapu.

Nahelu 17: 4. A lawe ae la o Eleazara ke kahuna i na ipukuni ala keleawe, i na mea a ka poe pau i ke ahi i mohai aku ai, a ua hanaia ua mau mea la i mau pa palahalaha no ke kuahu: 5. I mea hoomanao no na mamo a Iseraela, i ole ai ke kanaka e, ka mea aole na ka hua a Aarona, e hele mai a kokoke e kuni i ka mea ala imua o Iehova, i like ole ai ia me Kora, a me kona poe, me ka Iehova i olelo mai ai ia ia ma ka lima o Mose.

Oihk. 13: 13. Alaila, e noonoo ae ke kahuna; aia hoi, ina ua paapu kona io a pau i ka mai lepera, e olelo ae no ia he maemae ka mea mai, ua pau ae i ke keokeo, he maemae oia.

Puk. 28: 30. A e kau oe iloko o ka paleumauma o ka hooponopono i ka Urima, a me ke Tumima, a e mau no laua ma ka naau o Aarona, ia ia e hele aku ai imua o Iehova. A lawe mau no o Aarona i ka hooponopono ana o na mamo a Iseraela, ma kona naau, imua o Iehova.

Oihk. 16: 2. I mai la hoi o Iehova ia Mose, E olelo ae oe ia Aarona i kou kaikuaana, i ole ai ia e hele mai i na wa a pau iloko o kahi hoano, maloko o ka paku, ma ke alo o ka nohoaloha, ka mea maluna o ka paku, o make ia;

no ka mea, e ikea au iloko o ke ao, maluna o ka nohoaloha. A me ke koena o ia mokuna.

3. Ua hoopiliia ia Kristo na hana hea a ke kahuna?

Heb. 7: 24. Aka, oia nei, no kona mau loa ana, he oihana kahuna lilo ole kana. 25. No ia mea, e hiki mau ai ia ia ke hoola i ka poe i hele i ke Akua ma ona la, no kona ola mau loa ana e uwao ana no lakou.

Rom. 8: 34. Nawai la e hoahewa mai? O Kristo ka i make; oiaio hoi, ua ala mai oia, a ua noho ma ka lima akau o ke Akua, a ke uwao ae la ia no kakou.

1 Io. 2: 1. E a'u poe keiki aloha, ke palapala aku nei au i keia mau mea ia oukou, i ole ai oukou e hana hewa; aka, ina e lawehala kekahi, aia no ko kakou mea nana e uwao me ka makua, o Iesu Kristo ka pono.

Heb. 7: 27. Aole pono hoi ia ia ke kaumaha i ka mohai i keia la i kela la, e like me ua mau kahuna nui la, no ko lakou mau hewa ponoi mamua, alaila, no ko na kanaka mau hewa, no ka mea, hookahi wale no kana hana ana ia mea, i kona wa i kaumaha ai ia ia iho.

Heb. 8: 3. Ua hookaawaleia na kahuna nui e kaumaha aku ai i na alana a me na mohai: nolaila hoi e pono e loaa ia ia nei kekahi mea e kaumaha aku ai.

Heb. 9: 26. (Ina pela, ina ua make pinepine oia mai ke kumu mai o ke ao nei,) aka, ano, ma keia hope o ke ao, ua hoike hookahi mai oia ia ia iho i pale mau ai oia i ka hoopai ana o ka hewa ma ka mohai ana ia ia iho. 28. Pela hoi o Kristo, a pau kona hoolilo hookahi ana ia ia iho i mohai e halihali aku i ka hewa o ka lehulehu, e ike hou ia oia me ka mohai ole, i ka lua o kona hiki ana mai, e ola'i ka poe e kiai ana ia ia.

Heb. 10: 11. A o na kahuna ua ku lakou e hana ana i ka oihana i kela la i keia la, e kaumaha pinepine ana i ua mau mohai la, i na mea hiki ole ke kala i ka hewa; 12. Aka, o keia [kahuna] mahope iho o kona kaumaha ana i ka mohai no ka hewa, noho iho la ia a mau loa, ma ka lima akau o ke Akua.

1 Pet. 2: 24. Nana no i hali i ko kakou hewa ma kona kino iho maluna o ka laau, i haalele ai kakou i ka hewa, a e noho ma ka pono; ua hoolaia hoi oukou e kona mau palapu.

4. Owai la o Melekizedeka?

Kin. 14: 18. A o Melekizedeka ke alii o Salema, lawe mai la ia i ka berena a me ka waina: oia ke kahuna o ke Akua kiekie loa. 19. Hoomaikai mai la oia ia ia, i mai la, E pomaikai no o Aberahama i ke Akua kiekie loa, nona ka lani a me ka honua. 20. E hoomaikaiia hoi ke Akua kiekie loa, nana i hoolilo mai kou poe enemi iloko o kou lima. A haawi aku la ia nana i ka hapaumi o na mea a pau.

Heb. 7: 1. A o ua Melekizedeka la hoi, o ke alii no ia o Salema, he kahuna hoi no ke Akua kiekie loa, oia hoi ka i halawai pu me Aberahama i kona hoi ana mai mai ka luku ana'ku i na'lii, a hoomaikai iho la ia ia. 2. Ia ia hoi i haawi aku o Aberahama i ka hapaumi o na mea a pau: ma ka hoohalike ana, eia mua ke Alii pono, alaila ke Alii o Salema ia, o ke ano oia, ke Alii e malu ai. 3. Aole ona makuakane, aohe makuawahine, aole kuauhau, aohe kumu o kona mau la, aole oki kona ola ana, aka, ua hoohalikeia me ke Keiki a ke Akua e noho kahuna mau ana.

5. Pehea la i lilo ai o Kristo i kahuna mamuli o ke ano Melekizedeka?

Hal, 110: 4. Ua hoohiki mai la o Iehova, aole hoi oia e luli ae, he kahuna mau loa no oe, mamuli o ke ano o Melekizedeka.

Heb. 5: 6. Oia ka i olelo hou pela i kekahi wahi e ae. He kahuna mau loa no oe mamuli o ke ano o Melekizedeka. 10. Ua kapaia iho la ia e ke Akua, he kahuna nui mamuli o ke ano o Melekizedeka.

Heb. 6: 20. I kahi i komo ai no kakou o Iesu o ko kakou mea e hele mua, a hooliloia'e hoi i Kahuna nui mau loa mamuli o ke ano o Melekizedeka.

6. Me ke ana hea i lilo mai ai o Kristo i *panihakahaka* no kanaka?

1 Pet. 2: 24. Nana no i hali i ko kakou hewa ma kona kino iho maluna o ka laau, i haalele ai kakou i ka hewa, a e noho ma ka pono; ua hoolaia hoi oukou e kona mau palapu.

Oihk. 16: 22. A e hali aku ke kao i ko lakou hewa a pau

maluna ona i ka aina kanaka ole; a e hookuu wale aku oia i ke kao iloko o ka waonahele.

Is. 53: 4. He oiaio no, ua kaikai no oia i ko kakou popilikia, ua halihali no oia i ko kakou eha: aka, manao aku kakou ia ia, ua paipaiia, ua hahauia hoi, a ua hookaumahaia e ke Akua. 6. Ua hele hewa kakou a pau e like me na hipa, ua huli kela mea keia mea o kakou i kona aoao iho, a ua kau no o Iehova maluna ona i ka hewa o kakou a pau.

Rom. 5: 6; 1 Kor. 15: 3; 1 Tes. 5: 10; 1 Pet. 3: 18.

7. Heaha ka pilikia i hiki ole ke waihoia ka mohai kalahala a Kristo, a ola no ke kanaka?

Ezek. 18: 20. O ka uhane lawehala, oia ke make.
Rom. 6: 23. No ka mea, o ka uku no ka hewa he make ia.
Heb. 9: 22. Aohe kala ana ke hookahe ole ia ke koko.
Io. 3: 6. O ka mea i hanauia na ke kino, he kino no ia.

8: O na ehaeha a me ka make ana o Iesu, he ano panihakahaka anei kona? Oia no keia, ua kauia mai anei maluna ona ka hoopai ana no ko kakou hewa?

Io. 1: 29. A ia la ae, ike ae la o Ioane ia Iesu e hele mai ana io na la, i mai la, E nana i ke Keikihipa a ke Akua, nana e lawe aku ka hala o ke ao nei.

Epe 5: 2. E haele hoi oukou me ke aloha, e like me ka Kristo i aloha mai ai ia kakou, a haawi hoi ia ia iho no kakou, i alana a me ka mohai i ke Akua, i mea ala oluolu.

1 Io. 2: 2. Oia no ke kalahala no ko kakou hewa, aole nae no ko kakou wale no, aka, no ko ke ao nei a pau.

1 Io. 4: 10. Eia no ke aloha, aole nae kakou i aloha aku i ke Akua, aka, ua aloha mai kela ia kakou nei, a ua hoouna mai hoi oia i kana Keiki i kalahala no ko kakou hewa.

Rom. 8: 32. O ka mea i aua ole i kana Keiki ponoi, a haawi mai la ia ia no kakou a pau, pehea la e ole ai ia e haawi lokomaikai pu mai me ia i na mea a pau?

Is. 53: 10. Aka, manao no o Iehova e paopao ia ia, ua hoeha oia ia ia: a i ka wa e haawi aku ai oe i kona uhane i mohai hala, e ike no oia i kana mau keiki, a e hooloihi

no hoi i kona mau la, a e pomaikai auanei ka makemake o Iehova ma kona mau lima.

9. Pehea la i hoikeia mai ko Kristo oihanakahuna, ma ka oihanakahuna a Aarona ma, a me na mohai a lakou i kaumaha ai? *E nana i ka Paulo palapala i ka poe Hebera.*

10. Heaha kekahi mau hua hoakaka i ka Kristo hana ana i *kalahala.*

Hoolaulea, Rom. 5: 11. *Mohai kala hewa*, Rom. 3: 25. *Kalahala*, 1 Io 2: 2; 4: 10. *I kumu hoola no na mea he nui loa*, Mat. 20: 28. Mar. 10: 45. *Ka uku hoola*, Iob. 33: 24. E nana pu hoi i ka Hal. 49: 7, 8. *I mohai hala no kakou*, 2 Kor. 5: 21. *I alana a me ka mohai i ke Akua. I mea ala oluolu*, Epe. 5: 2. Heb. 10: 14. Isa. 53: 10.

11. E wehewehe ia Isaia 53 a me

Gal. 3: 13. Ua hoola ae la Kristo ia kakou mai ka hoohewaia e ke kanawai, i kona lilo ana i ka hoohewaia no kakou: no ka mea, ua palapalaia, Ua hoohewaia na mea a pau i kauia maluna o ka laau.

2 Kor. 5: 21. No ka mea, ua hoolilo mai la oia i ka mea hala ole i mohaihala no kakou, i lilo kakou i poe pono i ke Akua ma oia la.

1 Pet. 2: 24. Nana no i hali i ko kakou hewa ma kona kino iho ma ka laau, i haalele kakou i ka hewa, a e noho ma ka pono; ua hoolaia hoi oukou e kona mau palapu.

12 Pehea la i kauia maluna o Kristo ko ke kanawai uku no ko kakou hewa, no ka mea, aole i like ka loa o kona ehaeha, aole i like ke ano o ia ehaeha me ko ke kanawai i hoike weliweli mai ai?

13. Pehea la i kupono ka hoopai ana i ka panihakahaka me ka lokomaikai o ke Akua?

14. Aole anei e ulu mai ka manao, he mea

hoomauhala ke Akua, noloko o ka olelo no ke kalahala?

15. Heaha ka mea a Iesu i hana'i i lilo oia i Kalahala; o kona malama ana i kona makua me ka hala ole paha, o kona ehaeha ana ma ke kea paha, oia mau mea elua paha?

Mat. 3: 15. Olelo mai la o Iesu, i mai la ia ia; E ae mai oe ano, no ka mea, pela kaua e pono ai ke malama i ka pono a pau.

Heb. 7: 26. Oia ke ano o ke kahuna e pono ai kakou, ka mea hemolele, hewa ole, maemae wale, kaawale hoi i na lawehala, a i hookiekieia'e hoi maluna o na lani.

Heb. 9: 19. No ka mea, a pau na kauoha ma ke kanawai i ka heluheluia e Mose, i ka poe kanaka a pau, lawe iho la ia i ke koko o na bipikane, a me na kao, a me ka wai, a me ka huluhulu ula, a me ka husopa, a kopipi iho la i ka buke a me ka poe kanaka a pau, 20. I iho la, Eia ke koko o ka berita a ke Akua i kauoha mai ai ia oukou. 21. Pela hoi i kopipi aku ai me ke koko i ka halelewa, a me na ipu o ia oihana. 22. Aneane pau na mea ma ke kanawai i ka hoomaemaeia i ke koko, aohe kala ana ke hookahe ole ia ke koko. 11. Aka, i ka hiki ana mai o Kristo, o ke Kahunanui no ka pono e hiki mai ana, mai ka halelewa nui, hemolele loa, aole i hanaia e na lima, aole ia no keia ao. 12. Ua komo hookahi wale no ia iloko o kahi hoano, aole me ke koko o na kao a me na bipikane, aka, me kona koko ponoi no, e loaa ana ka mea e ola mau ai.

1 Pet. 1: 18. Ua ike no hoi oukou i ko oukou kuaiia, aole me ka mea pala wale e like me ke dala a me ke gula; aole malaila ko oukou kuai ana, mai ko oukou noho lapuwale ana, mamuli o na mooolelo a ko oukou kupuna mai. 19. Ua kuaiia oukou, i ke koko waiwai io o Kristo, a ke Keikihipa kina ole, a me ka hala ole.

Ep. 2: 13. Aka, i neia manawa iloko o Kristo Iesu, o oukou ka poe i mamao aku mamua, ua hookokokeia mai ma ke koko o Kristo.

Hoik. 1: 5. A o Iesu Kristo ka mea hoike ma ka pololei a me ka oiaio, o ka makahiapo a ka poe make, a o ke Alii o na'lii o ka honua nei, ka mea i aloha mai ia kakou a i holoi mai hoi ia kakou, i pau ko kakou hewa, i kona kona koko iho.

Hoik. 5: 9. Memele mai la lakou i ke mele hou, e olelo ana. Pono no oe ke lawe i ka buke, a e akaa i kona mau wepa: no ka mea, ua pepehiia oe, a ua kuai mai oe ia makou no ke Akua me kou koko, mailoko mai o na ohana, a me na olelo; a me na aina, a me na lahuikanaka a pau.

16. Nokeaha la aole e pono ke kalaia ka hewa me ke kalahala ole?

17. He mea aha ke kalahala i ke kanawai, i ke kanaka, ai ke Akua hoi?

1. he uku; 2. he mea hoola; 3. he mea hoolaulea.

18. Ua make anei o Kristo no na kanaka a pau?

1 Tim. 2: 6. Ka mea i haawi mai ia ia iho i kalahala no na mea a pau, e hoikeia hoi i ka manawa pono.

Heb. 2: 9. Mahope iho o kona make ana no na kanaka a pau, ma ka lokomaikai o ke Akua.

1 Io. 2: 2. Oia no ke kalahala no ko kakou hewa, aole nae no ko kakou wale no, aka, no ko ke ao nei a pau.

19. Ua make no anei o Iesu no ka hewa o na kanaka a pau loa, e like me kona make ana no ka poe a kona makua i haawi mai ai nona?

1 Tim. 4: 10. No ka mea, nolaila kakou e hooikaika nei me ka hoino wale ia mai no ko kakou hilinai ana i ke Akua ola, oia ke ola no na kanaka a pau, e ola io ai ka poe paulele oiaio.

Io. 10: 11. Owau no ke Kahuhipa maikai: o ke kahuhipa maikai, oia ke haawi i kona ola iho no na hipa. 15. E like me ka Makua e ike mai ia'u, pela hoi au e ike ai i ka Makua: ke haawi nei au i kuu ola no na hipa.

Heb. 13: 20. I ka mea i lilo mai ma ke koko o ka berita mau loa i Kahu nui no ka poe hipa.

Tit. 2: 14. O ka mea i haawi mai ia ia iho no kakou, e hoopakele ia kakou i ka hewa a pau, a e huikala mai nona i kanaka ponoi e hooikaika ana i na hana maikai.

1 Pet. 2: 24. Nana no i hali i ko kakou hewa ma kona kino iho ma ka laau, haalele kakou i ka hewa, a e noho ma ka pono; ua hoolaia hoi oukou e kona mau palapu. 25. No ka mea, ua like oukou me na hipa e hele hewa ana;

aka, ua hoihoiia mai nei oukou i ke kahuhipa, a me ka luna ekalesia o ko oukou uhane.

20. Ina paha i make ole o Kristo no na kanaka a pau, alaila, ua pono anei ke haiia'ku ke ola ma ka Euanelio i na kanaka a pau loa?

21. Ina paha ua hooko iho o Kristo i ke kanawai a me ka pono a pau no kona poe kanana ponoi, nokeaha la aole o lakou e hookuu koke ia?

22. Ua *lawa* anei ka mohai kalahala no na kanaka a pau? Ina paha i nui aku ka poe hoolaia, alaila, pono anei ke mahuahua hou ae ko Kristo ehaeha ana?

Luk. 14: 22. A olelo mai la ua kauwa la, E ka haku, ua pau i ka hanaia kau mea i olelo mai ai, a he wahi kaawale no koe.

Io. 14: 2. Ma ka hale o ko'u Makua he nui loa na wahi e noho ai: ina aole pela, ina ua hai aku au ia oukou. Ke hele aku nei au e hoomakaukau i wahi no oukou.

Hal. 130: 7. E kakali o ka Iseraela ia Iehova, no ka mea, me Iehova no ka lokomaikai, a me ia no hoi ka hoolapanai nui wale.

23. Heaha ka like ole o ka manao *ua lawa* ka mohaikalahala no na kanaka a pau, a me ka manao *ua kaumahaia* ka mohaikalahala no na kanaka a pau?

24. Ina paha i make o Kristo no ka poe i hoopaa ole ia iloko o ka manao o ke Akua e hoola, alaila nokeaha ia? Heaha hoi ka hua o kona make ana no lakou?

25. O ka manao, ua make o Kristo no na

kanaka a pau, he mea alakai anei ia ia kakou i ka manaoio ana, e ola auanei na kanaka a pau?

26. Heaha ke kumu o ko Kristo luuluu ana a me ka puni i ka eha nui ma ka mala o Getesemane?

Mat. 26: 38. Alaila, i mai la oia ia lakou, Ua kaumaha loa kuu uhane e like me ka make; e noho iho oukou maanei, a e kiai pu me au. 39. Hele iki aku la ia, moe iho la kona alo ilalo, pule aku la ia, i aku la, E ko'u Makua e, ina paha he mea hiki ia, e lawe aku oe i keia kiaha mai o'u aku nei; aka hoi, aia i kou makemake, aole i ko'u.

Luk. 22: 42. I aku la, E ka Makua, ina e pono ia oe, e lawe aku oe i keia kiaha mai o'u aku nei; aole hoi o ko'u makemake, aka, o kou no ke hanaia. 43. A ikeia'e la e ia ka anela, mai ka lani mai, e hooikaika ana ia ia. 42. A ua puniia i ka eha nui, pule ikaika aku la ia, a ua like hoi kona hou me na kulu nui o ke koko e haule ana ilalo i ka lepo.

Heb. 5: 7. Oia hoi, i na la o kona noho kino ana, ua kaumaha aku la i ka pule. a me ka nonoi ana, me ke kahea nui ana, a me na waimaka helelei, i ka mea e hiki ia ia ke hoopakele mai ia ia i ka make, a ua lohea mai oia no na mea ana i makau ai.

27. Ua kahe maoli anei kona koko me he hou la?

28. Ua make e Iesu mamua o ka make ana o na powa; no ka hou ana o ka ihe iloko o kona aoao kona make koke anei? Ua hookuu aku paha oia i kona uhane me kona makemake iho no?

Io. 10: 17. No ia mea, ke aloha mai nei ka Makua ia'u, no ka mea, ke haawi nei au i ko'u ola, i lawe hou mai ai au ia mea. 18. Aole kekahi e kaili ia mea mai o'u aku la, aka, na'u iho no e haawi aku ia: he mana ko'u e haawi aku ia, he mana hoi ko'u e lawe hou mai ia. Ua loaa ia'u keia kauoha na ko'u Makua mai.

Pil. 2: 8. A loaa iho la ke ano o ke kanaka, hoohaahaa

iho la oia ia ia iho, me ka ae maoli aku i ka make, i ka make hoi ma ke kea.

Mat. 27: 50. Kahea hou aku la o Iesu me ka leo nui, alaila, kuu aku la ia i ka uhane.

29. E hoomaopopo, ua make io no o Iesu.

Io. 19: 33. A hiki lakou io Iesu la, a ike ae la, ua make loa ia, aole lakou i uhai aku i kona mau wawae. 34. Aka, o aku la kekahi koa i kona aoao i ka ihe, a kahe koke mai no ke koko a me ka wai.

30. O ke kanu ana o kona kupapau: pehea ka ialoa ana a na Iudaio?

31. Pehea ka uhane kanaka o Kristo, mai ka wa o kona make ana a ola hou mai oia, he ehaeha anei kona ia wa?

Luk. 23: 43. I mai la hoi o Iesu ia ia, He oiaio ka'u e olelo aku nei ia oe, I keia la o oe pu kekahi me au iloko o ka paredaiso.

32. Heaha na mea e akaka ai, ua ala hou io mai no o Kristo?

Mat. 27: 52. Hamama ae la na halekupapau, a he nui na haipule e hiamoe ana i ala hou mai, 53. A hele mai la iwaho o na halekupapau, mahope iho o kona ala hou ana mai, a komo aku la iloko o ke kulanakauhale hoano, a ua ikea e na mea he nui loa.

Mat. 28: 11. A hala aku la laua, alaila hele aku la kekahi mau mea o ka poe kiai iloko o ke kulanakauhale, a hai aku la i ka poe kahuna nui i na mea a pau i hanaia. 12. A akoakoa ae la lakou me ka poe lunakahiko, kukakuka iho la lakou, a haawi aku la i na moni he nui i ka poe koa, 13. I aku la, E olelo aku oukou, Na kana poe haumana no i kii mai i ka po, a lawe malu aku la ia ia, i ko makou wa e hiamoe ana.

1 Kor. 15: 4. A kanuia oia, a i ka po ekolu, alahou mai oia, e like me ka ka palapala hemolele: 5. A ikeia oia e Kepa, alaila, e ka poe umikumamalua: 6. A mahope iho ikeia oia e na hoahanau elima haneri a me ke keu, i ka wa hookahi. A ke ola la no ka nui o lakou i keia mana-

wa, a o kekahi poe, ua make. 7. A mahope iho, ikeia oia e Iakobo, alaila, e ka poe lunaolelo a pau. 8. Owau no ka i ike hope loa aku ia ia, me he keiki hanau hapa la.

Luk. 24: 39. E nana mai oukou i ko'u mau lima a me ko'u mau wawae, owau no keia, e lawelawe ia'u i maopopo ia oukou, no ka mea, aohe io a me na iwi ko ka uhane, e like me ko'u a oukou e ike nei.

Oih. 10: 40. Hoala mai ke Akua ia ia i ke kolu o ka la, a hoike mai no hoi ia ia ma ke akea. 41. Aole nae i kanaka a pau loa, aka, i ka poe hoike a ke Akua i wae mua ai, ia makou no, i ka poe i ai pu a inu pu me ia mahope o kona alahou ana, mai ka make mai.

Oih. 7: 55, 56; 9: 17.

33. Heaha ke ano o kona kino i ala hou mai ai, he kino io a me ke koko anei ia?

Io. 20: 19. I ke ahiahi o ua la mua la o ka hebedoma, ua paniia na puka, ma kahi i akoakoa ai na haumana, no ka makau i na Iudaio: hele mai la o Iesu a ku iho la iwaena, i mai la ia lakou, Aloha oukou. 26. A po awalu ae la, maloko hou kana poe haumana, a o Toma kekahi me lakou. A ua paniia na puka, hele mai la o Iesu, a ku mai la iwaena, i mai la, Aloha oukou.

Luk. 24: 31. Alaila weheia'e la ko laua mau maka, a hoomaopopo iho la laua ia ia; nalo koke aku la no hoi ia mai o laua aku. 40. A i kana olelo ana pela, hoike mai la oia ia lakou i kona mau lima a me kona mau wawae. 41. A i ko lakou hoomaopopo ole ana no ka olioli, a me ka pihoihoi ana, ninau mai la oia ia lakou, He wahi ai anei ka oukou maanei? 42. Haawi aku la hoi lakou ia ia i kau wahi ia i koalaia, a i kau wahi waihona meli. 43. Lalau iho la oia ia a ai iho la ma ko lakou alo.

34. Me ke kino hea ia i komo aku ai iloko o ka lani?

1 Kor. 15: 50. Ke olelo nei au i keia, e na hoahanau, aole e hiki i ka io a me ke koko ke noho aku ma ke aupuni o ke Akua, aole hoi ka palaho ma kahi palaho ole.

35. Ko Kristo pii ana iluna i ka lani. E wehewehe i na olelo wanana i hoike e mai ai ia mea.

Hal. 24: 7. E hapai ae, e na pani, i ko oukou mau poo; e hookiekieia'e hoi oukou, e na ipuka mau loa; a e komo no hoi ke Alii nani. 8. Owai la ia Alii nani? o Iehova ka ikaika a me ka mana; o Iehova ka mea mana i ke kaua. 9. E hapai ae, e na pani, i ko oukou mau poo, e hookiekieia'e oukou, e na ipuka mau loa. A e komo no hoi ke Alii nani. 10. Owai la ia Alii nani? o Iehova Sabaota, oia ke Alii nani.

Heb. 9: 11. Aka, i ka hiki ana mai o Kristo, o ke Kahuna nui no ka pono e hiki mai ana, ma ka halelewa nui, hemolele loa, aole i hanaia e na lima, aole ia no keia ao. 12. Ua komo hookahi wale no ia iloko o kahi hoano, aole me ke koko o na kao a me na bipikake, aka, me kona koko ponoi no, e loaa ana ka mea e ola mau ai.

Oih. 1: 9. A oki ae la kana olelo ana ia mau mea, e nana aku ana lakou, a laweia'ku la ia iluna, a na ke ao no ia i apo mai, mai ko lakou mau maka aku.

36. I ko Kristo pii ana, ua pii maoli anei kona kino mai ka honua a i ka lani?

37. Eia anei ko Kristo kino ma na wahi a pau loa?

38. Heaha ka hana uwao a Kristo e hana nei ma ka lani?

Heb. 7: 24. Aka, oia nei, no kona mau loa ana, he oihana kahuna lilo ole kana. 25. No ia mea, e hiki mau ai ia ia ke hoola i ka poe i hele i ke Akua ma ona la, no kona ola mau loa ana e uwao ana no lakou.

Rom. 8: 34. Nawai la e hoahewa mai? O Kristo ka i make; oiaio hoi, ua ala mai oia, a ua noho ma ka lima akau o ke Akua, a ke uwao ae la ia no kakou.

1 Io. 2: 1.

39. E hoike mai i ka mana a me ka nani o ka Uwao ma ka lani, a me kona noho alii ana.

Ep. 1: 20. Ana i hana iho ai iloko o Kristo i ka hoala'na ia ia mai ka make mai, a hoonoho iho la ia ia ma kona lima akau i kahi lani, 21. Maluna ae o na alii a pau, o na mea ikaika, o na mea mana, na haku, a me na inoa a pau

i kapaia, aole ma keia ao wale no, ma kela ao e hiki mai ana kekahi. 22. A ua hoolilo iho la oia i na mea a pau malalo iho o kona mau wawae, ua hoonoho hoi ia ia i poo maluna o na mea a pau no ka ekalesia.

Pil. 2: 10. I kukuli iho na kuli a pau i ka inoa o Iesu, o na mea o ka lani, a me na mea ma ka honua; a me na mea malalo ae o ka honua.

Mat. 28: 18. Hele mai la o Iesu, olelo mai la ia lakou, i mai la, Ua haawiia mai ia'u ka mana a pau ma ka lani a ma ka honua nei.

Hoik. 1: 18. A owau no ka mea ola, i make au mamua, aka, e ola mau ana au ia kau aku ia kau aku, a eia no ia'u na ki o ka po a me ka make.

Hoik. 3: 7. E palapala aku oe i na anela o ka ekalesia ma Piladelepia; Ke i mai nei ka mea Hoano, ka mea oiaio, o ka mea ia ia ke ki o Davida, o ka mea wehe, aohe mea nana e pani mai, a pani hoi oia, aohe mea nana e wehe.

40. Ahea la e pau ai kona noho alii Uwao ana?

Heb. 1: 8. Aka no ke Keiki, O kona nohoalii, e ke Akua, e mau loa ana no ia, a he hoailonamoi o ka pono ka hoailonamoi o kou aupuni.

1 Kor. 15: 24. Oia hoi ka hope. Alaila, nana e hoihoi ke aupuni i ke Akua, i ka Makua, i kona wa e hoopau ai i na oihana alii, a me ka ikaika, a me ka mana. 25. No ka mea, ia ia no ke aupuni, a hiki i ka wa e waiho ai ia i na enemi a pau malalo iho o kona mau wawae. 26. A o ka enemi hope loa, o ka make, e hoopauia no ia. 27. No ka mea, ua waiho no ia i na mea a pau malalo iho o kona mau wawae. A i kana olelo ana, Ua pau na mea i ka waihoia malalo iho ona, ua maopopo no he okoa ka mea nana i waiho mai na mea a pau malalo iho ona. 28. A i ka wa e lilo ai na mea a pau malalo iho ona, alaila, o ke Keiki hoi kekahi, e malama aku no ia i ka mea nana i hoolilo i na mea a pau malalo iho ona, i mau loa ka maopopo ana, o ke Akua wale no.

41. Ua hooliloia o Kristo maluna o na mea a pau, i mea e pono ai ka poe hea?

Ep. 1: 22. A ua hoolilo iho la oia i na mea a pau malalo iho o kona mau wawae, ua hoonoho hoi ia ia i poo maluna o na mea a pau no ka ekalesia.

42. Ma ona la anei e lanakila auanei ka ekalesia?

Mat. 16: 18. Ke olelo aku nei hoi au ia oe, O oe no o Petero, a maluna o keia pohaku e kukulu ana au i ko'u ekalesia, aole hoi e lanakila mai na ipuka o ka po maluna ona.

Rom. 8: 37. Aka, ua lanakila loa kakou maluna o keia mau mea a pau, ma ka mea nana kakou i aloha mai.

43. E noho kino hou mai anei o Kristo ma ka honua nei, me he alii la, mamua o ka hiki ana mai o ka la hookolokolo?

44. Nokeaha i haawiia na Kristo ka hookolokolo ana i na kanaka a me na anela?

Io. 5: 22. Aole no ka Makua e hoopai i kekahi, aka, ua haawi mai ia i ka hoopai ana a pau na ke Keiki, 23. I hoomaikai ai na kanaka a pau i ke Keiki e like me lakou i hoomaikai ai i ka Makua. O ka mea hoomaikai ole i ke Keiki, oia ke hoomaikai ole i ka Makua, nana ia i hoouna mai.

16. Na hana a ka Uhane Hemolele.

1. Ke hana mai nei anei ka Uhane Hemolele, i keia manawa, i na hana io maloko o ka naau o kanaka?

Rom. 8: 9. Aole hoi oukou ma ke kino, ma ka Uhane no, ke noho ka Uhane o ke Akua iloko o oukou. Aka, i loaa ole i kekahi ka Uhane o Kristo, aole nona ia. 14. No ka mea, o na mea a pau i alakaiia e ka Uhane o ke Akua, o lakou no ka poe kamalii na ke Akua.

2 Kor. 3: 3. No ka mea, ua hoike akaka ia, o oukou no ka Kristo palapala a makou i hana'i, i kakauia aole me ka inika, aka, me ka Uhane o ke Akua ola; aole maloko o na papa pohaku, aka, maloko o na papa io o ka naau.

2 Tes. 2: 13. I ola oukou ma ka huikala ana mai o ka Uhane, a ma ka manaoio aku i ka olelo oiaio.

2. He mau hana anei kana iloko o kanaka a pau?

Mat. 22: 14. No ka mea, he nui ka poe i kaheaia, he uuku hoi ka poe i waeia.

Hoik. 22: 17. Ke olelo mai nei ka Uhane a me ka wahine mare; E hele mai. A e olelo hoi ka mea lohe, E hele mai. A o ka mea makewai la e hele mai ia; a o ka mea makemake, e lawe wale ia i ka wai o ke ola.

3. Ua like anei ia mau hana me kana hana ponoi iloko o ka poe e hoolaia?

4. Ke *Kaheaana*. He lanakila wale anei ka manao aloha o ke Akua, i kona kahea ana i ke kanaka hewa ana i koho mua ai no ke ola? Hiki anei i ua kanaka la ke hoopale aku ia kahea ana?

Hal. 110: 3. E ae oluolu mai no kou poe kanaka ke hiki ka la o kou ikaika.

Io. 6: 45. Ua palapalaia e na kaula, E aoia lakou a pau e ke Akua. No ia hoi, o ka mea i hoolohe i ka ka Makua, a i aoia hoi, oia ke hele mai io'u nei.

Rom. 8: 30. A o ka poe ana i manao e mai ai, o lakou kana i koho mai ai; a o ka poe ana i koho mai ai, o lakou kana i hoapono mai ai; a o ka poe ana i hoapono mai ai, o lakou kana i hoonani mai ai.

2 Tes. 2: 13. No ko ke Akua wae ana mai ia oukou, mai ke kumu mai, i ola oukou ma ka huikala ana mai o ka Uhane, a ma ka manaoio aku i ka olelo oiaio: 14. Malaila hoi oia i hea mai ai ia oukou, ma ka makou euanelio, i loaa ia oukou ka nani o ko kakou Haku, o Iesu Kristo.

5. Ke lawelawe nei anei ka Uhane Hemolele, ma ka *hoopili ana i ka olelo* i ko kanaka naau? Ke pili koke mai paha oia i na uhane o kanaka?

Iak. 1: 18. No kona makemake iho i hoohanau mai ai oia ia kakou ma ka olelo oiaio, i lilo ae kakou i mau hua ma ka poe ana i hana'i

1 Pet. 1: 23. Ua hanau hou ia mai oukou, aole hoi na ka hua e pala wale ana, aka, na ka hua pala ole, ma ka olelo a ke Akua ola, ka mea e mau loa ana.

6. E wehewehe ia

Io. 14: 16. A e noi au i ka Makua, a e haawi no i Kokua hou na oukou, i noho mau loa ia me oukou. 17. Oia ka Uhane oiaio, ka mea hiki ole ke loaa i ko ke ao nei, no ka mea, aole lakou e nana ia ia, aole hoi e ike ia ia: aka, ke ike nei oukou ia ia, no ka mea, ke noho nei ia me oukou, a iloko o oukou. 18. Aole au e haalele ia oukou a nele; e hoi hou mai no au io oukou nei. 25. Ua olelo aku au i keia mau mea ia oukou, ia'u i noho ai me oukou. 26. Aka, o ke Kokua, o ka Uhane Hemolele, ka mea a ka Makua e hoouna mai ai ma ko'u inoa, nana oukou e ao mai i na mea a pau, a e hoike mai ia oukon i na mea a pau a'u i olelo aku ai ia oukou.

Io. 16: 7. He oiaio no nae ka'u e olelo aku nei ia oukou. He pono no oukou e hele aku au: no ka mea, i ole au e hele aku, aole e hiki mai ke Kokua io oukou nei; aka, i hele aku au, na'u no ia e hoouna mai ia oukou. 8. Aia hiki mai ia, nana e hoakaka mai i ko ke ao nei i ka hewa, a i ka pono, a me ka hoahewa ana: 9. I ka hewa, no ka mea, aole lakou e manaoio mai ia'u: 10. I ka pono no ka mea, e hele aku au i ko'u Makua, aole oukou e ike hou ia'u: 11. I ka hoahewa ana, no ka mea, ua hoahewaia ke alii o keia ao. 13. Aia hiki mai kela, o ka Uhane oiaio, nana oukou e ao mai i ka oiaio a pau: no ka mea, aole nana kana olelo ana; aka, o na mea ana i lohe ai oia kana e olelo ai, a e hoike no oia ia oukou i na mea e hiki mai ana. 14. E hoonani mai ia ia'u, no ka mea, e lawe no ia i ka'u, a e hoike aku ia oukou. 15. O na mea a pau a ka Makua, na'u no ia; nolaila au i olelo ai, E lawe no ia i ka'u, a e hoike aku ia oukou.

7. Heaha ke ano o ka hua olelo *uhane* ma Roma, mokuna ewalu?

8. Heaha ke *kinai* ana i ka Uhane?

1 Tes. 5: 19. Mai kinai i ka Uhane.

9. Heaha ka hoeha aku i ka Uhane Hemole-

le? Heaha hoi ka pale ana aku i ka Uhane Hemolele?

Ep. 4: 30. Mai hoeha hoi i ka Uhane Hemolele o ke Akua, nana oukou i hoailona mai no ka la e hoolaia mai ai.

Hal. 78: 41: A huli ihope lakou a hoao i ke Akua, hoehaeha no hoi i ka mea Hemolele o ka Iseraela.

Hal. 95: 10. Hookahi kanaha makahiki o ia hanauna i hoehaeha mai ai ia'u, he poe kanaka keia i lalau ma ka naau, aole hoi lakou i ike i ko'u mau aoao.

Oih. 7: 51. E ka poe ai oolea, ka poe i okipoepoe ole ia ma ka naau, a ma na pepeiao, ua mau loa ko oukou pule ana i ka Uhane Hemolele, e like me ko oukou kupuna, pela no hoi oukou nei.

Heb. 3: 7—10.

10. Heaha ka *hoailonaia* e ka Uhane?

Ep. 1: 13. O oukou hoi kekahi i manao ia ia, i ko oukou hoolohe ana i ka olelo o ka oiaio, i ka olelomaikai e ola'i oukou; a i ko oukou manaoio ana ia ia, ua hoailonaia oukou e ka Uhane Hemolele i olelo e ia mai.

Ep. 4: 30.

11. Heaha ka *makana mua* o ka Uhane iloko o ka naau?

2 Kor. 1: 22. Oia hoi ka i hoailona mai ia makou, a i haawi mai hoi i ka makana mua o ka Uhane iloko o ko makou naau.

Rom. 8: 23. Aole ia wale no, o kakou hoi kekahi, o ka poe i loaa mai ka hua mua o ka Uhane.

12. Heaha ka *noho ana* mai o ka Uhane iloko o ke kanaka?

1 Io. 3: 24. O ka mea e malama aku ana i kana mau kauoha, ua noho no ia iloko ona; a ua noho mai no hoi kela iloko ona; nolaila hoi ke ike nei kakou, ke noho mai nei oia iloko o kakou i ka Uhane ana i haawi mai ai no kakou.

Io. 7: 38, 39.

17. Ka hanau hou ana.

1. Heaha ke ano o ka hanau hou ana?

Ep. 2: 10. No ka mea, o kakou kana hana i hanaia ma o Kristo Iesu la, no na hana maikai, a ke Akua i hoomakaukau e mai ai ia oukou, i haele kakou malaila.

Ep. 5: 14. No ka mea, Ua oleloia, E ala'e, e ka mea hiamoe ana, e ku ae hoi mai ka make mai, na Kristo hoi oe e hoomalamalama mai.

Rom. 4: 17. Imua o ke alo o ke Akua ana i manaoio ai, ka mea i haawi i ke ola no ka poe make, a i olelo hoi i na mea i hana ole ia, me he mau mea la i hanaia.

2 Kor. 5: 17. No ia mea, ina iloko o Kristo kekahi kanaka he mea hou oia; ua hala aku la na mea kahiko, aia hoi, ua ano hou ae la na mea a pau.

Ezek. 11: 19. A e haawi aku au ia lakou i ka naau hookahi, e haawi hoi au i uhane hou iloko o oukou, a e lawe aku au i ka naau pohaku mailoko aku o ko lakou io, a e haawi aku au i ka naau io ia lakou.

Ezek. 36: 26. He naau hou no hoi ka'u e haawi aku ai ia oukou, a he uhane hou no hoi ka'u e uhao ai iloko o oukou; a e lawe ae au i ka naau pohaku mai loko ae o ko oukou io, a e haawi aku au i ka naau io ia oukou.

2. O ka hanau hou ana anei kekahi mea e pono ai?

Io. 3: 3. Olelo mai la o Iesu ia ia, i mai la, Oiaio, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oe, Ina e hanau hou ole ia ke kanaka, aole e hiki ia ia ke ike aku i ke aupuni o ke Akua. 5. Olelo mai la o Iesu, Oiaio, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oe, Ina e hanau ole ia ke kanaka i ka wai, a me ka Uhane, aole e hiki ia ia ke komo iloko o ke aupuni o ke Akua. 7. Mai kahaha kou naau i ka'u i olelo aku ai ia oe, E pau oukou i ka hanau hou e pono ai.

1 Kor. 2: 14. Aka, o ke kanaka ma ke kino, aole e loaa ia ia na mea o ka Uhane o ke Akua; no ka mea, ua lapuwale ia mau mea ia ia, aole hoi e hiki ia ia ke hoomaopopo aku; no ka mea, ma ka Uhane wale no e ikeia'i lakou.

Rom. 8: 7. No ka mea, o ka manao ma ke kino, he mea ku e i ke Akua; aole ia i malama i ke kanawai o ke Akua, aole loa e hiki. 8. Nolaila o ka poe ma ke kino, aole e hiki ia lakou ke hooluolu i ke Akua.

3. Nokeaha ka pomaikai ole ana o ke kanaka i hanau hou ole ia?

4. Na ka Uhane Hemolele anei e hoohanau hou mai ia?

Tit. 3: 5. Aole no na hana pono a kakou i hana'i, aka, ma kona aloha wale, ua hoola oia ia kakou ma ka holoi hoohanau hou ana, a ma ka hana hou ia e ka Uhane Hemolele.

Ezek. 36: 27. A e hookomo hoi au i ka Uhane iloko o oukou, a e hana aku au ia oukou e hele ma ko'u mau kanawai, a e malama oukou i ka'u mau kauoha, a e hana malaila.

5. Pehea la i oleloia "ua hanau hou na kanaka *ma ka olelo a ke Akua?*"

1 Pet. 1: 23. Ua hanau hou ia mai oukou, aole hoi na ka hua e pala wale ana, aka, na ka hua pala ole, ma ka olelo a ke Akua ola, ka mea e mau loa ana.

Ier. 23: 29. Aole anei i like ka'u olelo me ke ahi? wahi a Iehova; a like hoi me ka hamare, ka mea e nahaha ai ka pohaku.

6 Heaha ke *ano hou* i loaa mai ma ka hanau hou ana?

Oih. 26: 18. E wehe i ko lakou mau maka, a e hoohuli ia lakou mai ka pouli mai i ka malamalama, a mai ka mana o Satana i ke Akua, i loaa ia lakou ke kala ana o ka hala, a me ka hooilina mawaena o ka poe i hoomaemaeia e ka manaoio mai ia'u.

Kan. 30: 6. A na Iehova kou Akua e okipoepoe mai kou naau a me ka naau o kou hua, e aloha aku ia Iehova kou Akua me kou naau a pau a me kou uhane a pau, i ola oe.

1 Io. 4: 7. E na punahele, e aloha kakou i kekahi i kekahi: no ka mea, no ke Akua mai ke aloha, o ka mea e aloha aku ana, ua hoohanauia mai e ke Akua, a ua ike no oia i ke Akua. 8. O ka mea e aloha ole ana, aole ia i ike aku i ke Akua, no ka mea, he aloha ke Akua. 16. A ua ike kakou, a ua manaoio no hoi i ke aloha ana mai o ke

Akua ia kakou. He aloha ke Akua, a o ka mea e noho ana iloko o ke aloha, ke noho nei oia iloko o ke Akua, a o ke Akua no hoi iloko ona.

7. O ke ao ana aku, a o ka malamalama o ka ike, oia anei ka mea e hoohanau hou ai?

1 Kor. 2: 4. A o ka'u olelo, a me ka'u ao ana aku, aole ia ma ka olelo hooikaika a ko ke kanaka akamai, aka, ma ka olelo hoakaka a ka Uhane, a me ka mana: 5. I paa ko oukou manaoio, ma ka mana o ke Akua, aole ma ke akamai o kanaka.

Io. 6: 44. Aohe mea e hiki ia ia ke hele mai io'u nei, ke kaua ole mai ia ia ka Makua nana au i hoouna mai; a na'u ia e hoala mai i ka la mahope. 45. Ua palapalaia e na kaula, E aoia lakou a pau e ke Akua. No ia hoi, o ka mea i hoolohe i ka ka Makua, a i aoia hoi, oia ke hele mai io'u nei.

8. He *hana* anei ko ka uhane o ke kanaka iloko o ka hanau hou ana?

2 Tim. 1: 9. O ka mea nana kakou i hoola, a i wae mai hoi me ka wae hoano; aole hoi mamuli o ka kakou hana ana; aka, mamuli no o kona manao iho, a me ka pono i haawiia mai ia kakou iloko o Kristo Iesu mamua loa aku e keia ao.

Ep. 2: 4. Aka, o ke Akua ka mea i piha i ke aloha, ma kona makemake nui ana i makemake mai ai ia kakou, 5. I ko kakou wa make i na hala, ua hoola mai oia ia kakou pu me Kristo, (ma ka lokomaikai oukou e ola'i.)

Pil. 2: 13. No ka mea, o ke Akua ka mea e hooikaika ana iloko o oukou, i ka makemake a me ka hana, no kona manao aloha.

Iak. 1: 18. No kona makemake iho i hoohanau mai ai oia ia kakou ma ka olelo oiaio, i lilo ae kakou i mau hua ma ka poe ana i hana'i.

Io. 1: 13. O ka poe i hanauia e ke Akua, aole na ke koko, aole na ka makemake o ke kino, aole hoi na ka makemake o ke kanaka.

9. O ka *huli ana* i ke Akua a me ka *hanau hou ana*, hookahi anei laua?

Oih. 26: 18. E wehe i ko lakou mau maka, a e hoohuli ia lakou, mai ka pouli mai i ka malamalama, a mai ka mana o Satana i ke Akua, i loaa ia lakou ke kala ana o ka hala, a me ka hooilina mawaena o ka poe i hoomaemaeia e ka manaoio mai ia'u.

Io. 3: 3. Olelo mai la o Iesu ia ia, i mai la, Oiaio, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oe, Ina e hanau hou ole ia ke kanaka, aole e hiki ia ia ke ike aku i ke aupuni o ke Akua.

Gal. 6: 15. No ka mea, iloko o Kristo Iesu aole ke okipoepoeia ka mea e pono ai, aole hoi ke okipoepoe ole ia; aka, o ka mea i hana hou ia.

10. Heaha na hoike e akaka ai, ua hanau hou kekahi kanaka?

Ezek. 36: 27. A e hookomo hoi au i kuu Uhane iloko o oukou, a e hana aku ia oukou e hele ma ko'u mau kanawai, a e malama oukou i ka'u mau kauoha, a e hana malaila.

2 Kor. 7: 11. Aia hoi, o ua mea la a oukou i hana eha ia'i ma ka ke Akua, he nui ka ikaika i hanaia e ia iloko o oukou, oia, he hoakaka, oia, he huhu, oia, he makau, oia, he iini nui, oia, he manao ikaika, oia, he hoopai: ma na mea a pau, ua hoike mai oukou ia oukou iho, he hala ole i keia mea.

Mat. 7: 16. Ma ko lakou hua e ike aku ai oukou ia lakou. E ohiia anei ka huawaina noluna mai o ke kakalaioa, a o na fiku hoi noluna mai o ka puakala? 17. Oia hoi, o na laau maikai a pau, ua hua mai no lakou i na hua maikai; aka, o ka laau ino, ua hua mai no hoi ia i na hua ino. 18. Aole e hiki i ka laau maikai ke hua mai i ka hua ino; aole hoi e hiki i ka laau ino ke hua mai i ka hua maikai. 19. O kela laau, a o keia laau ke hua ole mai ia i ka hua maikai, ua kuaia oia ilalo, a ua kiolaia'ku hoi ia iloko o ke ahi. 20. Nolaila hoi, ma ko kakou hua, e ike aku ai oukou ia lakou.

1 Io. 4: 16. A ua ike kakou, a ua manaoio no hoi i ke aloha ana mai o ke Akua ia kakou. He aloha ke Akua, a o ka mea e noho ana iloko o ke aloha, ke noho nei oia iloko o ke Akua, a o ke Akua no hoi iloko ona.

2 Kor. 5: 17. No ia mea, ina iloko o Kristo kekahi kanaka he mea hou oia; ua hala aku la na mea kahiko, aia hoi, ua ano hou ae la na mea a pau.

11. He mea hiki wawe anei ka hanau hou ana, he hana loihi paha?

Oih. 2: 37. A lohe lakou i keia, walania iho la ko lakou naau, i aku la ia Petero, a i na lunaolelo, E na kanaka, na hoahanau, heaha ka makou e hana'i.

Oih. 16: 30. A lawe mai la ia laua mawaho, i aku la, E na haku, heaha ka'u e hana'i i ola au? 31. I mai la laua, E manaoio aku ia Iesu Kristo, alaila e ola oe a me ko ka hale ou. 33. Ia hora no o ka po, lawe ae la oia ia laua, a holoi iho la i ko laua mau palapu, bapetizo koke ia iho la ia a me kona poe a pau. 34. Alakai aku la oia ia laua iloko o kona hale, a haawi aku la i ka ai, a olioli iho la ia me kona mau ohua a pau, me ka manaoio aku i ke Akua.

12. He mana loa anei ka ke Akua hana ana, i ka hoohanau hou ana mai, a hiki ole i ke kanaka ke hoopale aku? Aia paha, i makemake pu ke kanaka me ke Akua, alaila, hiki i ke Akua ka hoohanau hou mai?

Ep. 2: 1. O oukou hoi kekahi, o ka poe i make i na hala a me na hewa; 2. Ma ia mau mea oukou i hele ai mamua, ma ka aoao o keia ao, mamuli o ke alii ikaika o ka lewa, o ka uhane e hooikaika ana iloko o na keiki hoolohe ole. 3. Me lakou hoi makou a pau i noho ai mamua ma na kuko hewa o ko makou kino, e hana ana i na makemake o ke kino a me ka naau; a ma ka aoao maoli he poe keiki makou no ka inainaia, e like me na mea e ae. 4. Aka, o ke Akua ka mea i piha i ke aloha, ma kona makemake nui ana i makemake mai ai ia kakou, 5. I ko kakou wa make i na hala, ua hoola mai oia ia kakou pu me Kristo, (ma ka lokomaikai oukou e ola'i;) 6. A ua hoala pu ae la ua hoonoho pu iho la hoi ia kakou i kahi lani ma o Kristo Iesu la. 7. I hoike mai ai oia i na manawa mahope aku i ka nui loa o kona lokomaikai, ma ka hana maikai ia kakou ma o Kristo Iesu la.

Iak. 1: 18. No kona makemake iho i hoohanau mai ai oia ia kakou ma ka olelo oiaio, i lilo ae kakou i mau hua ma ka poe ana i hana'i.

13. O ka hanau hou ana, o ka hoomalule ana

anei ia o ko ke kanaka uhane? O ka hoolilo ana o kona *makemake* wale no anei?

Hal. 110: 3. E ae oluolu mai no kou poe kanaka ke hiki ka la o kou ikaika.

14. Pehea ka noonoo ana, ka iini ana a me ka makemake ana o ka poe i hoohanau hou ia? Ua like anei ia mau mea iloko o ka poe a pau i hoohanau hou ia?

2 Kor. 3: 18. Aka, me ka maka i uhi ole ia, ke ike aku nei makou a pau i ka nani o ka Haku, e like me ke aka ma ke aniani, a ua hooano hou ia makou ma ka like ana o ua aka la, ma ka nani e mahuahua ana e like me ko ka Haku nona ka Uhane.

1 Io. 4: 16. A ua ike kakou, a ua manaoio no hoi i ke aloha ana mai o ke Akua ia kakou. He aloha ke Akua, a o ka mea e noho ana iloko o ke aloha, ke noho nei oia iloko o ke Akua, a o ke Akua no hoi iloko ona.

Oih. 4: 32. A o ka poe o lakou i manao oiaio aku, hookahi o lakou naau, hookahi hoi manao, aole hoi i olelo kekahi, nona wale no kekahi waiwai ana i malama'i, no ka mea, hui pu ia ko lakou mea a pau.

Oih. 19: 18. He nui na mea o ka poe manaoio i hele mai, a hai mai, a hoike mai i ka lakou hana. 19. A he nui na mea o ka poe i hana i ka buke, i lawe mai i ka lakou mau buke, a puhi iho la i ke ahi imua o kanaka a pau; a helu lakou i ke dala o ua mau buke la ke kuaiia, he kanalima tausani hapalua.

Mar. 3: 35. No ka mea, o ka mea hana i ka makemake o ke Akua, oia ko'u hoahanau, a me ko'u kaikuwahine, a me ko'u makuwahine.

Ep. 6: 6. E like me na kauwa a Kristo, e hana ana i ka makemake o ke Akua ma ka naau.

1 Pet. 4: 2. I ole oia e noho hou aku i kona manawa e koe ma ke kino, mamuli o ke kuko kanaka, aka, mamuli o ko ke Akua makemake.

18. Ka hoapono ana ma ka manaoio.

1. Ma ka Baibala, heaha ke ano o ka huaolelo *hoaponoia*?

Isa. 45: 25; 53: 11. Rom. 3: 20—30; 4: 25; 5: 16, 18. Rom. 8: 30—34. Gal. 2: 16; 3: 11, 12; 5: 4. Iak. 2: 21—25.

2. Ma ka berita a ke Akua i hana'i me Adamu i kinohi, pehea ka loaa ana mai o ka hoaponoia?

Rom. 3: 13. No ka mea, aole ka poe lohe wale no i ke kanawai ka pono imua o ke Akua; aka, o ka poe e malama i ke kanawai e hoaponoia'na.

Gal. 3: 10. No ka mea, o ka poe a pau ma na hana ana o ke kanawai, aia no lakou malalo o ka hoahewaia: penei i palapalaia'i, E hoahewaia'ku na mea a pau i hoomau ole e hana i na mea a pau i kakauia maloko o ka buke o ke kanawai. 11. Aka, ua akaka keia, aole kekahi e hoapono ia imua o ke Akua ma ke kanawai; no ka mea, O ka mea i pono, e ola ia ma ka manaoio. 12. A o ke kanawai, aole ia ma ka manaoio: aka, o ke kanaka e hana ana ia mau mea, e ola ia ilaila.

3. Heaha ka mea e hiki ole ai ke hoaponoia mai kakou, i keia manawa, ma ka kakou hana ana?

Rom. 3: 20. Nolaila ma ka hana ana ma ke kanawai, aohe kanaka e hoaponoia imua ona; no ka mea, ma ke kanawai ka ike ana i ka hewa. 28. Nolaila, ke manao nei makou, ua hoaponoia mai ke kanaka ma na manaoio, aole ma na hana o ke kanawai.

Rom. 10: 5. No ka mea, ua hoakaka mai o Mose i ka hoapono ana ma ke kanawai, O ke kanaka e hana ana ia mau mea, e ola ia ilaila.

Gal. 2: 16. Ke ike nei kakou, aole e hoaponoia ke kanaka ma na hana ana o ke kanawai, aka, ma ka manaoio ia Iesu Kristo; o kakou hoi kekahi i manaoio ia Kristo Iesu, i hoaponoia mai kakou ma ka manaoio ia Kristo, aole ma na hana ana o ke kanawai: no ka mea, aole e hoaponoia mai kekahi kanaka ma na hana ana o ke kanawai.

4. He mea hiki ole ke hoaponoia mai kakou ma na hana hea? Ma na hana i kauohaia mai

ma na kanawai hoailona paha? ma na hana a pau loa paha?

5. Ke hooiliia mai nei anei ka pono o Kristo maluna o ke kanaka; i kumu e hoaponoia mai oia?

Ier. 23: 6. I kona mau la e hoolaia o ka Iuda, a e noho maluhia o ka Iseraela, a eia hoi kona inoa e kapaia mai ai, O IEHOVA KO KAKOU PONO.

Rom. 3: 24. Ua hoapono wale ia mai ma kona lokomaikai, no ka hoola ana ma o Kristo Iesu la; 25. Oia ka ke Akua i haawi mai ai i mohaikalahewa ma ka hilinai i kona koko, i mea e hoakaka ai i kona hoapono ana, i ke kala ana i na hewa i hana e ia mamua, i ke ahonui ana o ke Akua.

Rom. 5: 17. No ka mea, ina ma ka hala o ka mea hookahi, i lanakila mai ai ka make ma ka mea hookahi, he oiaio hoi, o ka poe i loaa ka lokomaikai nui ia mai, a me ka haawina o ka hoapono ana, e lanakila ana lakou iloko o ke ola ma ka mea hookahi o Iesu Kristo. 18. No ia hoi ma ke kau ana o ka hoahewa maluna o na kanaka a pau ma ka hala hookahi, pela i hiki mai ai ka hoapono maluna o na kanaka a pau e ola, ma ka pono o ka mea hookahi. 19. No ka mea, me ka lilo ana o na mea he nui loa i poe hewa no ka hoolohe ole o ke kanaka hookahi, pela hoi e lilo ai na mea he nui loa i poe pono no ka hoolohe ana o ka mea hookahi.

Kor. 5: 21. No ka mea, ua hoolilo mai la oia i ka mea hala ole i mohaihala no kakou, i lilo ai kakou i poe pono i ke Akua ma ona la.

6. Heaha ko ka *manaoio* iloko o ka *hoapono ana?* Nokeaha hoi i hoopili pu ia ka manaoio me ka hoapono ana, aole o kekahi hua pono e ae?

Io. 1: 12. Aka, o ka poe i malama ia ia me ka manaoio i kona inoa, haawi mai la ia i ka pono no lakou e lilo ai i poe keiki na ke Akua.

Oih. 10: 43. Ua hoike maopopo mai ka poe kaula a pau nona, e loaa ke kala ana o ka hala ma kona inoa, i ka poe a pau i manaoio ia ia.

Rom. 5: 1. No ia mea, i hoaponoia mai kakou ma ka manaoio, he malu ko kakou me ke Akua, ma ko kakou Haku o Iesu Kristo.

Gal. 2: 16. Ke ike nei kakou, aole e hoaponoia ke kanaka ma na hana ana o ke kanawai, aka, ma ka manaoio ia Iesu Kristo; o kakou hoi kekahi i manaoio ia Kristo Iesu, i hoaponoia mai kakou ma ka manaoio ia Kristo, aole ma na hana ana o ke kanawai: no ka mea, aole e hoaponoia mai kekahi kanaka ma na hana ana o ke kanawai.

Pil. 3: 9. I loaa hoi au iloko ona, aole e paa ana i ka'u pono ma ke kanawai, aka, i ka pono ma ka manaoio ia Kristo, oia ka pono mai ke Akua mai ma ka manaoio.

2 Tes. 2: 13. Aka, e pono makou e hoomaikai mau aku i ke Akua no oukou, e na hoahanau i alohaia mai e ka Haku, no ko ke Akua wae ana mai ia oukou, mai ke kumu mai, i ola oukou ma ka huikala ana mai o ka Uhane, a ma ka manaoio aku i ka olelo oiaio.

7. Heaha ke ano o ka manaoio ka i pili pu me ka hoapono ana? Heaha hoi kona like ole me na manaoio e ae?

Oih. 2: 37. A lohe lakou i keia, walania iho la ko lakou naau, i aku la ia Petero, a i na lunaolelo, E na kanaka, na hoahanau, heaha ka makou e hana'i?

Oih. 8: 37. I ae la o Pilipo, Ina i manaoio oe me kou naau a pau, ina ua pono. I mai la kela, Ke manaoio nei au o Iesu Kriso, oia ke Keiki a ke Akua.

Rom. 3: 28. Nolaila, ke manao nei makou, ua hoaponoia mai ke kanaka ma ka manaoio, aole ma na hana o ke kanawai.

Rom. 10: 14. A pehea la hoi lakou e kahea aku ai i ka mea a lakou i manaoio ole ai? A pehea la hoi lakou e manaoio aku ai i ka mea a lakou i lohe ole ai? A pehea la hoi lakou e lohe ai ke ole ka mea nana e hai? 17. No ia hoi, ma ka lohe ana ka manaoio, a ma ka olelo a ke Akua ka lohe ana.

Ep. 1: 13. O oukou hoi kekahi i manao ia ia, i ko oukou hoolohe ana i ka olelo o ka oiaio, i ka olelomaikai e ola'i oukou; a i ko oukou manaoio ana ia ia, ua hoailonaia oukou e ka Uhane Hemolele i olelo e ia mai.

Heb. 10: 39. Aole hoi makou no ka poe hoi ihope e make ai, aka, no ka poe manaoio e ola'i ka uhane.

1 Io. 5: 9. Ina e manao kakou ua oiaio ka olelo a kanaka, he oi loa aku no ka olelo a ke Akua: eia ko ka olelo a ke Akua ana i olelo mai ai no kana Keiki. 10. O ka mea e manaoio ana i ke Keiki a ke Akua, aia no iloko ona ka mea e maopopo ai: o ka mea manaoio ole i ke Akua, oia ke hoolilo ia ia i mea wahahee, no ka mea, aole i manaoio oia i ka olelo a ke Akua ana i olelo mai ai no kana Keiki.

8. Ina aole e hiki ia kakou ke hoaponoia ma ka kakou hana maikai ana, alaila, mahea ka pili pu ana o na hana pono me ka hoaponoia mai?

Iak. 2: 18. A e i mai kekahi O ka manaoio kou, a na'u hoi ka hana ana; e hoike mai oe ia'u i kou manaoio me kau hana ole, a ma ka'u hana ana e hoike aku ai au ia oe i kuu manaoio.

Tit. 2: 11. No ka mea, ua ikeia mai ko ke Akua aloha e ola'i na kanaka a pau, 12. E ao mai ana ia kakou e pale aku i ka haihaia, a me na kuko hewa o keia ao, a e noho kakou ma ka uhauha ole a ma ka pono, a ma ka haipule iloko o ke ao nei.

1 Pet. 2: 15. Pela ko ke Akua makemake, ma ka hana maikai ana, i pilipu ia oukou, ka naaupo o ka poe ike ole.

Io. 15: 8. Ma keia mea e hoonaniia'i ko'u Makua, ke hoohua oukou i ka hua he nui; a e lilo oukou i poe haumana na'u.

9. Pono ole anei ko kakou hoaponoia ana mai, ke nele i ko Kristo malama hemolele ana i ke kanawai?

Heb. 7: 26. Oia ke ano o ke kahuna e pono ai kakou, ka mea hemolele, hewa ole, maemae wale, kaawale hoi i na lawehala, a i hookiekieia'e maluna o na lani.

Rom. 5: 19. No ka mea, me ka lilo ana o na mea he nui loa i poe hewa no ka hoolohe ole o ke kanaka hookahi, pela hoi e lilo ai na mea he nui loa i poe pono no ka hoolohe ana o ka mea hookahi.

10. O ka hoapono ana, oia wale iho no anei ke kala ana o na hala? O ka hoomaopopo anei i ke ola mau loa anei kekahi? Ina pela, pehea

oia i kupono me ka manao, ua oi aku ka pomaikai o kekahi i ko kekahi ma kela ao aku?

Rom. 5: 8: Aka, ua hoakaka mai ke Akua i kona aloha ia kakou, no ka mea, i ka wa e hewa ana kakou, make iho la o Kristo no kakou. 9. Nolaila hoi ke hoaponoia mai nei kakou e kona koko, he oiaio no, e hoopakeleia mai kakou e ia i ka inaina. 10. No ka mea, ina i ko kakou wa e enemi ana i hoolauleaia'i kakou ma ka make ana o kana Keiki, he oiaio no, a laulea kakou, e hoola io ia hoi kakou ma kona ola ana.

Rom. 6: 7. No ka mea, o ka mea i make, ua hookuuia oia mai ka lawehala ana. 8. A ina i make pu kakou me Kristo, ke manao nei kakou e ola pu no hoi kakou me ia.

11. Heaha ke ano o ka hoapono ana mai i ka la hookolokolo? Heaha hoi ka hana ia la nui, e hanaia mai ai i ka poe pono?

Kek. 12: 14. No ka mea, e hookomo ana ke Akua i na hana a pau, a me na mea a pau i hunaia iloko o ka hookolokoloia, ina paha he pono, ina paha he hewa.

Mat. 25: 34. Alaila, e olelo aku ke alii i ka poe ma kona lima akau, E hele mai oukou, e ka poe i hoomaikaiia e ko'u Makua, e komo oukou i ke aupuni i hoomakaukauia no oukou mai ka hookumu ana mai o ka honua.

Kol. 3: 4. Aia ikea aku o Kristo o ko kakou ola, alaila e ikea pu oukou me ia iloko o ka nani.

1 Tes. 4: 17. Alaila, e kaili pu ia'ku kakou ka poe i koe e ola okoa ana, me lakou, iloko o na ao kaalelewa, e halawai pu me ka Haku, i ka lewa; oia hoi, e mau loa ana ko kakou noho ana me ka Haku.

1 Pet. 1: 11. Pela e hookomo lokomaikai ia'ku ai oukou iloko o ke aupuni mau loa o ko oukou Haku e ola'i, o Iesu Kristo.

12. Ina aole he hoohewa ana no ka poe manaoio, nokeaha la e make ana lakou? Nokeaha hoi lakou i ahewaia e ko lakou lunaikehala iho?

1 Kor. 15: 26. A o ka enemi hope loa, o ka make, e hoopauia no ia. 55. E ka make, auhea kou huelo awa? e ka lua, auhea kou lanakila ana? 56. Eia ka huelo awa o ka

make, o ka hewa; a eia ka mea e nui ai ka hewa, o ke kanawai. 57. E hoomaikaiia hoi ke Akua ka mea nana i haawi mai ia kakou ka lanakila, ma ko kakou Haku, ma o Iesu Kristo la.

Is. 57: 1. Make no ke kanaka pono, aohe nae kanaka i hoomanao ia mea, ua laweia'ku la na kanaka lokomaikai, aole nae kanaka i noonoo, ua laweia'ku ka mea i pono, mai ke alo aku o ka hewa. 2. E hele aku no oia me ka malu, e hoomaha lakou ma ko lakou wahi moe, o ka mea hoi i hele ma kona pololei.

Hoik. 14: 13. Lohe aku la au i ka leo, mai ka lani mai, i mai la, E palapala oe, Pomaikai ka poe make, ke make iloko o ka Haku, ma keia hope aku: (he oiaio, wahi a ka Uhane,) e hoomaha lakou i ko lakou luhi, a ke hahai nei no hoi ka lakou hana ana mahope o lakou.

Pil. 1: 23. No ka mea, he pilikia ko'u iwaena o na mea elua, o ke ake e hele a e noho me Kristo; oia ka maikai loa.

13. Ina paha he hana hookahi ka hoapono ana, pehea la na hewa a ka poe manaoio e hana'i mahope iho o ko lakou hoaponoia ana mai?

Mat. 6: 12. E kala mai hoi ia makou i ka makou lawehala ana, me makou e kala nei i ka poe i lawehala i ka makou.

1 Io. 1: 9. Ina e hai aku kakou i ko kakou hewa, he oiaio mai no ke Akua a he lokomaikai i ke kala mai i ko kakou hewa, a i ka hoomaemae mai ia kakou mai na mea pono ole a pau.

Heb. 10: 14. Ma ka mohai hookahi hoi, i hana'i oia i ka mea e pono mai ai ka poe nona ka huikala.

Hal. 89: 31. Ina kuu aku lakou i ka'u olelo paa, aole hoi e malama i ka'u mau kauoha, 32. Alaila e hoopai aku au i ko lakou hewa i ka laau hahau, a me ko lakou hala hoi i ke kaula. 33. Aole nae e lawe loa aku au i ko'u lokomaikai mai ona aku, aole hoi au e hoole i ko'u lokomaikai.

Mat. 26: 75. A hoomanao iho la o Petero i ka mea a Iesu i olelo mai ai ia ia, Mamua mai o ke ooo ana o ka moa, e pakolu no kau hoole ana mai ia'u. Hele aku la ia iwaho, a uwe walania iho la ia.

14. Heaha ka *maluhia*, ka mea a ka hoapono ana e hoohua mai ai?

Hal. 119: 165. Ua nui loa ka maluhia o ka poe i makemake i kou kanawai, Aohe mea e hina'i lakou.

Io. 14: 27. He aloha ka'u e waiho aku ai ia oukou, o kuu aloha ka'u e haawi aku ai ia oukou, aole like me ka haawi ana o ko ke ao nei, ka'u haawi ana'ku ia oukou. Mai hookaumahaia ko oukou naau, a mai makau hoi.

Rom. 5: 1. No ia mea, i hoaponoia mai kakou ma ka manaoio, he malu ko kakou me ke Akua, ma ko kakou Haku o Iesu Kristo: 2. Ma ona la hoi i loaa mai ai ia kakou ka hookipaia ma ka manaoio, iloko o keia hoopomaikaiia, kahi e ku nei kakou, a e hauoli hoi me ka manaolana i ka nani o ke Akua. 10. No ka mea, ina i ko kakou wa e enemi ana i hoolauleaia'i kakou ma ka make ana o kana Keiki, he oiaio no, a laulea kakou, e hoola io ia hoi kakou ma kona ola ana.

Rom. 15: 13. Na ke Akua nona mai ka manaolana e hoopiha ia oukou me ka olioli, a me ka malu i ka manaoio ana, i nui ai hoi ko oukou manao lana ma ka mana o ka Uhane Hemolele.

Ep. 2: 13. Aka, i neia manawa iloko o Kristo Iesu, o oukou ka poe i mamao aku mamua, ua hookokokeia mai ma ke koko o Kristo. 14. No ka mea, oia ko kakou mea hookuikahi, ka i hoolilo i na mea elua i hookahi, a ua wawahi iho hoi i ka paku hookaawale iwaena; 15. Ua hoopau ae la hoi oia ma kona kino i ka mea e inaina ai, oia ke kanawai no na kauoha a me na kapu, i hoolilo ai oia i na mea elua i kanaka hou hookahi malalo iho ona, pela e hookuikahi ana. 16. I hoomalu ai hoi oia ia laua elua no ke Akua iloko o ke kino hookahi ma ke kea, e hoopau ana malaila i ka mea e inaina ai. 17. Ua hele mai hoi a hai mai la i ka olelo hoomalu ia oukou i ka poe mamao aku a me ka poe kokoke. 18. No ia hoi, ua loaa ia kakou i na poe elua ka hookipaia e ia iloko o ka Makua ma ka Uhane hookahi. 19. Nolaila hoi, aole oukou he poe malihini a me ka poe kanaka e, aka, he poe kamaaina pu oukou me na haipule a me na ohua o ke Akua.

Pil. 4: 7. A o ka malu o ke Akua, ka mea i oi aku i ko ke kanaka manao a pau, e hoomalu mai i ko oukou naau a me ko oukou manao ma o Kristo Iesu la.

Kol. 1: 20. A ma ona la e hoolaulea ai i na mea a pau ia ia iho, e hoomalu ana ma ke koko o kona kea, ma ona la, i ko ka honua nei, a me ko ka lani. 21. O oukou kekahi, ka poe i kue i kekahi manawa, ka poe enemi i ko

oukou manao ana ma na hana hewa, o kana ia i hoolaulea ae nei, 22. Ma kona kino kanaka, i ka make ana, e hoike oia ia oukou he hemolele, he hala ole, a me ka hoohewa ole ia, imua o kona alo.

45. Heaha ka *hookamaia* mai, heaha hoi *ka manao o na keiki hookama ?*

Io. 1: 12. Aka, o ka poe i malama ia ia me ka manaoio i kona inoa, haawi mai la ia i ka pono no lakou e lilo ai i poe keiki na ke Akua.

Rom. 8: 15. No ka mea, aole i loaa ia oukou ka manao o na kauwa hooluhi e makau hou aku ai; aka, ua loaa ia oukou ka manao o na keiki hookama, i mea e kahea aku ai kakou, E Aba, ka Makua. 16. Ke hoike mai nei ua Uhane la i ko kakou mau uhane, ua keiki kakou na ke Akua. 17. Ina he poe keiki kakou, he poe hooilina hoi, he poe hooilina nae na ke Akua, a he poe hooilina pu me Kristo: a i hoino pu ia mai kakou me ia, e hoonani pu ia no hoi kakou me ia. 23. Aole ia wale no, o kakou hoi kekahi, o ka poe i loaa mai ka hua mua o ka Uhane; ke auwe nei no hoi kakou iloko o kakou iho, me ke kali ana i ka hookamaia, oia ka hoailona o ko kakou mau kino.

Rom. 9: 4. He poe Iseraela lakou, ia lakou ka hookamaia, a me ka nani, a me na berita, a me ka haawi ana mai i ke kanawai, a me ka hoomana, a me na olelo hoopomaikai.

Gal. 3: 26. No ka mea, he poe keiki oukou a pau na ke Akua ma ka manaoio ia Iesu Kristo Iesu.

Ep. 1: 5. I koho e mai oia ia kakou mamua no ka hookamaia nana ma o Iesu Kristo la, e like me ka lokomaikai o kona makemake, 6. I hoomaikaiia'i ka nani o kona aloha, ana i maliu mai ai ia kakou no ka Mea aloha.

16. Heaha ka manaoio i na hana mana ?

Oih. 14: 9. Lohe aku la oia ia Paulo e olelo ana, a haka pono mai la oia ia ia, a ike iho la, he manaoio kona e hoolaia'i, 10. I mai la ia me ka leo nui, E ku pololei ae iluna ma kou mau wawae. Lelele ae la a hele aku la.

1 Kor. 13: 2. A ina ia'u ka wanana, a ina i ike au i na mea pohihihi a pau, a me na mea a pau e naauao ai, a ina ia'u ka manaoio e hiki ai ke hoonee i na kuahiwi, a i loaa ole hoi ke aloha, he mea ole wau.

17. E hoike mai i ke kuikahi ana o Paulo laua o Iakobo ma na *olelo no ka hoapono ana.*

Rom. 3: 26. I mea e hoakaka ai i kona hoapono ana, i keia manawa, i pono oia, a i mea hoapono hoi i ka mea manaoio ia Iesu. 27. Auhea la hoi ke kaena ana? Ua paleia'ku ia. Ma ke kanawai hea? O na hana anei? Aole; ma ke kanawai no hoi o ka manaoio ana. 28. Nolaila, ke manao nei makou, ua hoaponoia mai ke kanaka ma ka manaoio, aole ma na hana o ke kanawai. 29. O ke Akua no anei ia no ka poe Iudaio wale no? Aole no na kanaka e kekahi? Oia, no na kanaka e kekahi, 30. No ka mea, oia hookahi no ke Akua nana e hoapono i ka poe i okipoepoeia, ma ka manaoio, a i ka poe i okipoepoe ole ia hoi ma ka manaoio. 31. Ke hoohiolo nei anei makou i ke kanawai, ma ka manaoio? Aole loa. Ke hookupaa nei no makou i ke kanawai.

Iak. 2: 17. Pela no hoi ka manaoio, ina oia wale no aole ana hana, ua make ia. 18. A e i mai kekahi, O ka manaoio kou, a na'u hoi ka hana ana; e hoike mai oe ia'u i kou manaoio me kau hana ole, a ma ka'u hana ana e hoike aku ai au ia oe i kuu manaoio. 19. Ke manaoio nei oe, aia hookahi Akua, ua pono oe; pela no ka poe daimonio i manaoio ai me ka haalulu hoi. 20. E ke kanaka lapuwale, ke makemakke nei anei oe e ike aku, ua make ka manaoio ke ole kana hana ana? 21. Aole anei i hoaponoia mai o Aberahama ko kakou kupuna ma ka hana ana, i kona wa i mohai aku ai i kana keiki ia Isaaka maluna o ke kuahu? 22. Ua ike no oe, i hooikaika pu ka manaoio me kana hana ana, a ma ka hana ana i pono ai ka manaoio. 23. A ua hookoia hoi ka palapala, i i mai ai, Ua manaoio Aberahama i ke Akua, a ua hooiliia'e ia i pono nona; a ua kapaia iho la oia he hoaaloha no ke Akua. 24. Ua ike oukou, ua hoaponoia mai no ke kanaka ma ka hana, aole ma ka manaoio wale no. 25. Aole anei i hoaponoia o Rahaba ka wahine hookipa ma ka hana ana i ka wa ana i hookipa ai i na elele, a hoouna aku la ma ke ala e? 26. Oiaio no, o ke kino uhane ole, ua make no ia, pela hoi ka mamanaoio hana ole, ua make no ia.

19. Ka Mihi.

1. Heaha ka mihi euanelio?

Iob. 4: 4. Aia hoi, ua inoino wau; heaha ka'u e ekemu

aku ai ia oe? e kau aku au i kuu lima maluna o kuu waha.

Iob. 42: 6. Nolaila ke hoole nei au ia'u iho, ke mihi hoi au iloko o ka lepo a me ka lehu.

Hal. 51: 3. No ka mea, ke hoike aku nei au i ko'u mau hala; mau no hoi ko'u hewa imua o kuu alo. 4. O oe, oe wale no ka'u i lawehala ai, a i hana hewa hoi imua o kou mau maka: i pono oe i kau olelo ana, i homolele hoi i kuu hoahewa ana mai.

Isa 55: 7. E haalele ke kanaka hewa i kona aoao, a me ke kanaka lawehala, i kona mau manao; a e hoi mai hoi oia io Iehova la, a e lokomaikai no oia ia ia, a i ko kakou Akua hoi, no ka mea, e kala nui loa auanei oia.

Ezek. 14: 6. Nolaila e elelo aku oe i ka ohana a Iseraela, Ke i mai nei Iehova ka Haku penei, E mihi oukou, a e huli mai mai ko oukou mau kii mai; a e hoohuli i ko oukou mau maka mai ko oukou mau mea e inainaia a pau.

Ezek. 36: 31. Alaila e hoomanao oukou i ko oukou mau aoao hewa, a me ka oukou mau hana pono ole, a e hoowahawaha iho oukou ia oukou iho i ko oukou mau maka iho, no ko oukou mau hewa, a me ko oukou mau mea inainaia.

Ioela 2: 12. Ano hoi, wahi a Iehova, e hoi hou mai oukou ia'u me ko oukou naau a pau, a me ka hokeai ana, a me ka uwe ana, a me ke kanikau ana: 13. A e haehae i ko oukou naau, aole i ko oukou aahu, a e huli hou ae ia Iehova ko ouukou Akua; no ka mea, he lokomaikai, a he aloha kona, ua lohi mai ka inaina, a he aloha nui kona, a ua hoololi hou ia i ka manao hoopai.

Luk. 3: 8. E hoohua hoi oukou i na hua e ku i ka mihi, mai lawe ohumu iloko o oukou ia, O Aberahama ko kakou makua, no ka mea, ke olelo aku nei au ia oukou, e hiki no i ke Akua ke hoala mai i mau keiki na Aberahama no keia mau pohaku mai. 9. Ano hoi, ke waiho nei ke koi ma ke kumu o na laau, nolaila, o keia laau kela laau i hoohua ole mai i ka hua maikai, oia ke kuaia ilalo a kiolaia'ku i ke ahi. 10. Ninau aku la ia poe kanaka ia ia, i aku la lakou, Heaha la ka makou e hana'i? 11. Hai mai la oia, i mai la ia lakou, O ka mea nona na kapa komo elua, e haawi aku oia i kekahi no ka mea i nele, a pela no e hana aku ai ka mea nana ka ai. 12. Alaila hele ae la hoi na lunaauhau e bapetizoia, i aku la ia ia, E ke kumu, heaha ka makou e hana'i? 13. I mai la oia ia lakou, Mai hooi oukou mamua o ka mea i hoaponoia no oukou. 14. A

ninau aku la ka poe koa ia ia, i aku la, Heaha hoi ka makou e hana'i? I mai la oia ia lakou, Mai kolohe ia hai, mai alunu, a e oluolu oukou i ko oukou uku.

Luk. 15: 21. I mai la ke keiki ia ia, E ka makua, ua hana hewa aku wau i ka lani a ia oe, aole au e pono ke kapa hou ia mai he keiki nau.

Luk. 18: 13. A o ka lunaauhau hoi, ku mamao aku la ia, aole hoi i leha iki kona mau maka i ka lani, aka, papai iho la ia ma kona umauma iho, i aku la, E ke Akua, e aloha mai oe ia'u i ka mea i hewa.

2 Kor. 7: 9. Ano, ke olioli nei au, aole i ko oukou hana eha ia, aka, i hana eha ia oukou e mihi ai, no ka mea, ua hana eha ia oukou ma ka ke Akua, i loaa ole ia oukou ka hewa e makou. 10. No ka mea, o ka eha ana mai i ke Akua, nolaila mai ka mihi ola e mihi ole ia'i: aka, o ka eha ana o ko ke ao nei, oia ka mea e make ai. 11. Aia hoi, o ua mea la a oukou i hana eha ia'i ma ka ke Akua, he nui ka ikaika i hanaia e ia iloko o oukou, oia, he hoakaka, oia, he huhu, oia, he makau, oia, he iini nui, oia, he manao ikaika, oia, he hoopai: ma na mea a pau, ua hoike mai oukou ia oukou iho, he hala ole i keia mea.

Heaha ka mihi kanawai?

Mat. 27: 3. Alaila, ike ae la o Iuda nana ia i kumakaia aku, ua hoohewaia o Iesu e make, mihi iho la ia, hoihoi aku la ia i na moni he kanakolu i ka poe kahuna nui a me na lunakahiko. 4. I aku la, ua hewa wau i kuu kumakaia ana aku i ke koko hala ole. I mai la lakou, Heaha ia ia makou? Ia oe aku no ia mea. 5. Hoolei iho la ia i na moni ilalo, maloko o ka luakini, hele aku la, a kaawe iho la ia ia iho.

3. Heaha ka hookuina iwaena o ka mihi ana a me ke kala ana o na hala?

4. Heaha ke kumu hala manao e paipai ana i na kanaka e mihi?

Is. 55: 7. E haalele ke kanaka hewa i kona aoao, a me ke kanaka lawehala, i kona mau manao; a e hoi mai hoi oia io Iehova la, a e lokomaikai no oia ia ia, a i ko kakou Akua hoi, no ka mea, e kala nui loa auanei oia.

Mat. 4: 17. Ia manawa ka Iesu ao ana mai i kinohi, i

ka i ana mai, E mihi oukou, no ka mea, ua kokoke mai nei ke aupuni o ka lani.

Luk. 13: 3. Ke olelo aku nei au ia oukou, Aole, aka, i mihi ole oukou, pela e pau ai oukou i ka make.

Luk. 24: 47. A e haiia'ku hoi ka mihi a me ke kala ana i ka hala ma kona inoa mawaena o na lahuikanaka a pau, e hoomaka ana ma Ierusalema.

Oih. 3: 19. No ia mea, e mihi oukou, a e huli mai, i pau ko oukou hewa i ka holoiia.

5. He mea pono anei i na kanaka e mihi koke lakou?

Hal. 119: 59. Noonoo ae la au i ko'u mau aoao, a hoohuli aku la i ko'u mau wawae i kau hoike ana. 60, Wikiwiki aku la au, aole hoi hookaulua, i ko'u malama ana, i kau mau kauoha.

Oih. 17: 30. Hoomanawanui mai la ke Akua i na wa o keia naaupo ana, aka, i keia manawa, ke kauoha mai nei ia i kanaka a pau ma na wahi a pau loa, e mihi.

Heb. 3: 7. Nolaila, i ka olelo ana mai o ka Uhane Hemolele, I keia la, i ko oukou lohe ana i kona leo, 8. Mai hoopaakiki i ko oukou naau.

6. Ma keia noho ana wale no anei ka mihi ana?

Keka. 9: 10. O na mea a pau i loaa mai i kou lima e hana'i, e hana oe me kou ikaika; no ka mea, ma ka lua kupapau kahi au e hele aku nei, aole hana, aole noonoo, aole ike, aole naauao.

Kek. 11: 3. Ina i piha na ao i ka ua, alaila ua haule mai maluna o ka honua; a ina e hina ka laau i ke kukulu hema, a i ke kukulu akau paha, ma kahi a ka laau e hina ai, malaila auanei no ia.

Hoike 22: 11. O ka mea hewa, e mau no kona hewa; a o ka mea paumaele, e mau no kona paumaele; a o ka mea pono, e mau no kona pono; a o ka mea hemolele, e mau no kona hemolele.

Iob. 14: 10. Aka, o ke kanaka, e make no ia, a e nalowale aku, oia, e make ana no ke kanaka, auhea la oia? 11. E like me ka maloo ana o na wai mai kahakai aku, a me ka emi ana o ka muliwai, a maloo iho; 12. Pela e moe iho

ai ke kanaka, aole ku hou ae, aole lakou e ala hou mai, a pau aku na lani, aole hoi e hooku hou ia, mai ko lakou hiamoe ana.

7. He hana a ke Akua anei kekahi iloko o *ka* mihi ana?

Oih. 5: 31. Oia ka ke Akua i hookiekie ae ma kona lima akau, i Alii, i Ola hoi e haawi mai ia Iseraela, i ka mihi, a me ke kala ana i ka hala.

2 Tim. 2: 25. E ao hoohaahaa aku ana i ka poe i ku e mai, i haawi mai paha ke Akua ia lakou i ka mihi a me ka hooiaio ana i ka olelo oiaio.

8. Heaha na hana i hana e ia iloko o ka naau mamua o ka mihi ana?

Io. 16: 8. Aia hiki mai ia, nana e hoakaka mai i ko ke ao nei i ka hewa, a i ka pono, a me ka hoahewa ana.

Rom. 10: 14. A pehea la hoi lakou e kahea aku ai i ka mea a lakou i manaoio ole ai? A pehea la hoi lakou e manaoio aku ai i ka mea a lakou i lohe ole ai? A pehea la hoi lakou e lohe ai ke ole ka mea nana e hai?

Heb. 4: 12. No ka mea, he ikaika, he mana hoi ko ka olelo a ke Akua, he oi nui kona i ka pahikaua oi lua, e o ana a kaawale ke ola a me ka uhane, o na ami a me ka lolo: oia ka lunakanawai no ka noonoo a me ko naau.

Ier. 4: 3. No ka mea, penei ka olelo ana mai a Iehova i na kanaka o ka Iuda, a me ko Ierusalema, E waele oukou i ko oukou mahinaai, mai kanu oukou iwaena o na kakalaioa.

Mat. 13: 3—23.

9. Heaha na hoike e moakaka ai ka mihi oiaio?

2 Kor. 7: 11. Aia hoi, o ua mea la a oukou i hana eha ia'i ma ka ke Akua, he nui ka ikaika i hanaia e ia iloko o oukou, oia, he hoakaka, oia, he huhu, oia he makau, oia he iini nui, oia, he manao ikaika, oia, he hoopai: ma na mea a pau, ua hoike mai oukou ia oukou iho, he hala ole i keia mea.

Mat. 3: 8. E hua ae oukon i ka hua e ku i ka mihi.

10. Ua aha ka poe e noho la ma ka lani, i ka mihi ana o ke kanaka ma ka honua nei?

Luk. 15: 7. Ke olelo aku nei au ia oukou, ua oi aku ka olioli ma ka lani no ke kanaka hewa hookahi e mihi ana, mamua o na kanaka maikai he kanaiwakumamaiwa aole pono ia lakou ke mihi.

20. Ka Hoomaemae ana.

1. Heaha ke ano o ka hoomaemae ana, heaha hoi kona like ole me ka hanau hou a me ka hoapono ana?

Rom. 6: 5. A ina ua hui pu kakou me ia ma ka make e like me kona, alaila hoi e hui io kakou ma ke ola hou ana. 6. Ke ike nei kakou, ua kau pu ia ko kakou kanaka kahiko me ia ma ke kea, i make ai ko kakou kino lawehala, i ole ai kakou e hookauwa hou mamuli o ka hewa. 14. Oia, aole e lanakila ka hewa maluna o oukou, no ka mea, aole oukou malalo o ke kanawai, aka, malalo no oukou o ka lokomaikai.

1 Kor. 6: 11 A pela no kekahi poe o oukou, aka, ua holoiia oukou, ua huikalaia, ua hooponoia ma ka inoa o ka Haku o Iesu, a ma ka Uhane o ko kakou Akua.

Pil. 3: 10. I ike hoi au ia ia, me ka mana o kona alahou ana mai, a me ka hookahi ana o kona hoinoia, i hoohalikeia aku me kona make ana.

2. Ua noho mai anei ka Uhane Hemolele iloko o na Kristiano mahope iho o ko lakou hanau hou ana?

1 Kor. 3: 16. Aole anei oukou i ike, o oukou no ka luakini o ke Akua, a ua noho ka Uhane o ke Akua iloko o oukou.

2 Tim. 1: 14. O ka mea maikai i kauohaia mai ia-oe, o kau ia e malama ai ma ka Uhane Hemolele e noho mai ana maloko o kakou.

2 Kor. 6: 16. Pehea hoi e ku like ai ka luakini o ke Akua me ko na kii? no ka mea, o oukou ka luakini o ke Akua ola; e like me ka ke Akua i olelo mai ai, E noho pu auanei au me lakou, a e hele pu hoi; owau auanei ko lakou Akua, a o lakou hoi auanei ko'u poe kanaka.

3. Owai ka mea nana e hoomaemae 'ai i ka naau?

Rom. 8: 4. I hookoia ke kauoha o ke kanawai iloko o kakou ka poe hele ole mamuli o ke kino, mamuli no o ka Uhane. 5. No ka mea, o ka poe mamuli o ke kino, manao lakou i na mea o ke kino, aka, o ka poe mamuli o ka Uhane, i na mea o ka Uhane. 13. No ka mea, ina e noho oukou mamuli o ke kino, e make no oukou; aka, ina ma ka Uhane e hoomake ai oukou i na hana o ke kino, e ola no oukou.

2 Tes. 2: 13. Aka, e pono makou e hoomaikai mau aku i ke Akua no oukou, e na hoahanau i alohaia mai e ka Haku, no ko ke Akua wae ana mai ia oukou, mai ke kumu mai, i ola oukou ma ka huikala ana mai o ka Uhane, a ma ka manaoio aku i ka olelo oiaio.

1 Pet. 1: 2. Ma ka ike mua ana o ke Akua, ka Makua, no ka huikala ana o ka Uhane, ua waeia mai oukou, i poe hoolohe, a i poe e kapipiia i ke koko o Iesu Kristo; i nui ko oukou alohaia mai, a me ka maluhia hoi.

4. O ka heomaemae ana, he hana anei ia i pau koke i ka hanaia? He hana paha e ulu mau ana, e hele ana imua?

2 Kor. 7: 1. No ia hoi, e ka poe ia alohaia, no ka loaa ana mai ia kakou o neia mau olelo hoopomaikai, e hoomaemae kakou ia kakou iho i na mea paumaele a pau o ke kino a me ka uhane, e hoopaa ana hoi i ka maikai ma ka makau i ke Akua.

Pil. 3: 12. No ka mea, aole i loaa ia'u i neia manawa, aole hoi au i hemolele: aka, ke hahai aku nei au, i lalau aku ai au i ka mea i lalauia mai ai au e Kriso Iesu.

Ep. 4: 16. Ua kapili pono ia ke kino a pau e ia a paa i ke kokuaia mai e na ani a pau, ua hoonui ae la oia i ke kino e like me ke ano o ka ikaika o kela lala o keia lala, no ke kukulu paa ana ia ia iho ma ke aloha.

2 Pet. 3: 18. E hooikaika oukou, i mahuahua ke alohaia mai, a me ko oukou ike ana aku i ko kakou Haku e ola'i, ia Iesu Kristo.

5. Ma na mea hea i hoomaemaeia mai ka naau o ke kanaka hewa?

Io. 15: 3. Ano ua maemae oukou ma ka olelo a'u i olelo aku ai ia oukou.

Io. 17: 17. E hoolaa oe ia lakou ma kau oiaio; o kau olelo ka oiaio.

Ep. 5: 26. I hoolaa mai ai oia ia ia, e hoomaemae ana ia ia i ka wai auau, a me ka olelo.

Iob. 23: 10. No ka mea, ua ike no ia i ka aoao iloko o'u; ke hoao nei ia ia'u, a e puka aku auanei au, me he gula la.

Hal. 94: 12. Pomaikai ke kanaka au e ao mai ai, e Iehova, a hoonaauao hoi ma kou kanawai; 13. I hoomaha'i oe ia ia mai na la o ka ino, a eliia ka lua no ka poe hewa.

Hal. 119: 67. Mamua o ko'u hoopilikiaia, hele hewa au, i keia wa, ke malama nei au i kau olelo. 71. He mea maikai ia'u ko'u hopilikiaia, i mea e ao ai au i kau mau olelo paa.

Is. 48: 10. Aia hoi, ua hoohehee hoomaikai aku au ia oe, aole nae me ke kala, ua hoao aku au ia oe ma ka umu o ka popilikia.

Dan. 11: 35. A e haule no kekahi poe naauao, i mea e hoao ai ia lakou, a e hoomaemae ai ia lakou, a e hookeokeo ai ia lakou, a hiki i ka manawa o ka hopena; no ka mea, aia no ia i ka wa i hoopaaia mai ai.

Rom. 5: 3. Aole ia wale no, ke hauoli nei no hoi kakou i na popilikia, ke ike nei, e hana ana ka popilikia i ke ahonui; 4. A o ke ahonui i ka hoao ana, a o ka hoao ana i ka manaoio.

2 Kor. 4: 17. No ka mea, o ko makou hoino uuku pokole wale ia no, ke hana mai nei no ia i ka nani nui mau loa no makou.

Heb. 12: 6. No ka mea, o ka ka Haku mea i aloha mai ai, oia kana i hahau mai ai, a ua hoeha me ka hahau i na keiki a pau ana i aloha mai ai. 7. A ina i hahauia mai oukou, ua hana mai ke Akua ia oukou me he poe keiki la, no ka mea, auhea la ke keiki i hahau ole ia e [kona] makuakane? 8. A ina i hahau ole ia mai oukou, me na keiki a pau i hahauia'i, alaila he poe hanau pono ole oukou, aole he poe keiki hanau pono. 9. A o ko kakou mau makuakane, no ko kakou kino, a hahau mai ia kakou a ua hoomaikai aku kakou ia lakou, aole anei e oi aku ko kakou hoolohe ana i ka Makua, o ko [kakou] mau uhane i ola kakou? 10. Na lakou no kakou i hahau mai i ka wa pokole mamuli o ko lakou makemake no, aka, nana [i ha-

hau mai] e pono ai kakou i loaa pu mai ai ia kakou kona hemolele. 11. A o na hahau ana a pau, aole ia i manaoia i kona manawa, he mea olioli, he mea ehaha no; aka, ma ia hope iho, ua hoohua mai ia i ka hua o ka pono e pomaikai ai no ka poe i hoomakaukauia ilaila.

6. E wehewehe mai i na lala nui o ka hoomaemae ana, *o ka uumi ana o ka hewa*, a me *ka hooulu ana ae o ka pono.*

7. Heaha ka hookuina iwaena o ka manaoio euanelio a me ka hoomaemae ana? *E naaa i ka pauku* 5.

8. Heaha ka *paio ana* o ka poe manaoio?

2 Tim. 4: 8. Ua paio aku au i ka paio maikai; ua hoopau ae nei au i ka holo ana; na hoopaa no hoi au i ka manaoio.

Rom. 7: 13. Ua lilo anei ka mea maikai i make no'u? Aole loa ia; aka, o ka hewa, i ikeia hoi ia he hewa io, e hana ana i ka make iloko o'u ma ka mea maikai, i akaka ae la ma ke kauoha he mea lawehala loa ka hewa. 14. No ka mea, ua ike no kakou, ma ko ka uhane ke kanawai, aka, ma ko ke kino wau, ua kuaiia na ka hewa. 15. No ka mea, o ka mea a'u i hana'i, aole au e hoapono, no ka mea, aole ka mea a'u i makemake ai ka'u i hana'i, aka, hana no wau i ka mea a'u i hoowahawaha ai. 16. Ina hoi e hana wau i ka mea a'u i makemake ole ai, ua ae aku au i ke kanawai, he pono. 17. Ano hoi, aole na'u ia i hana, aka, na ka hewa e noho ana iloko o'u. 18. No ka mea, ua ike au, aole e noho ana iloko o'u oia hoi iloko o ko'u kino, kekahi mea maikai, no ka mea, o ka makemake eia no ia'u ia, aka, o ka hana i ka pono, aole i loaa ia'u. 19. No ka mea, aole au i hana i ka pono a'u i makemake ai, aka, o ka hewa a'u i hoowahawaha ai, oia ka'u i hana'i. 20. A ina i hana au i ka mea a'u i makemake ole ai, aole na'u ia i hana, aka, na ka hewa no e noho ana iloko o'u. 21. Ua loaa hoi ia'u he kanawai no'u, i ko'u wa e makemake ai e hana pono, ua kokoke mai no ka hewa. 22. No ka mea, ua oluolu no wau i ke kanawai o ke Akua, ma ke kanawai oloko: 23. Aka, ua ike au i kekahi kanawai iloko

o ko'u mau lala e hakaka ana me ke kanawai o ko'u manao, a e hoolilo ana ia'u i pio no ke kanawai o ka hewa iloko o ko'u mau lala. 24 Auwe hoi au ke kanaka poino! nawai au e hoopakele ae i ke kino nana keia make. 25. Ke aloha aku nei au i ke Akua ma o Iesu Kristo la o ko kakou Haku! No ia hoi, owau nei la, ua malama wau i ke kanawai o ke Akua, aka, ma ko'u kino i ke kanawai o ka hewa.

9. Ua hooko hemolele ia mai anei ka hoomaemae ana, ma keia noho ana? Ina aole, ahea la, a pehea la e hooko hemolele ia mai ia hana?

Rom. 7: 18. No ka mea, ua ike au, aole e noho ana iloko o'u oia hoi iloko o ko'u kino, kekahi mea maikai; no ka mea, o ka makemake eia no ia'u ia, aka, o ka hana i ka pono, aole i loaa ia'u. 23. Aka, ua ike au i kekahi kanawai iloko o ko'u mau lala e hakaka ana me ke kanawai o ko'u manao, a e hoolilo ana ia'u i pio no ke kanawai o ka hewa iloko o ko'u mau lala.

Pil. 3: 12. No ka mea, aole i loaa ia'u i neia manawa, aole hoi au i hemolele: aka, ke hahai aku nei au, i lalau aku ai au i ka mea i lalauia mai ai au e Kristo Iesu. 13. E na hoahanau, ma kuu manao iho, aole au i lalau aku: aka, o keia hookahi ka'u e hana nei, e hoopoina ana au i na mea i hala mahope, a e kikoo aku ana au i na mea mamua, 14. Ke holo ikaika aku nei au ma ka hoailona, i loaa ia'u ka lei o ka poe a ke Akua i hea mai noluna mai ma o Kristo Iesu la.

1 Io. 3: 8. O ka mea e hana ana i ka hewa no ka diabolo no ia, no ka mea, ua hana hewa mau ka diabolo, mai kinohi mai. No ia mea, ua hoikea mai ke Keiki a ke Akua, i hokai aku ai oia i ka ka diabolo hana ana. 9. O ka mea i hoohanauia mai e ke Akua, aole ia e hana hewa; no ka mea, ke noho mau nei kona hua iloko ona: aole e hiki ia ia ke hana hewa aku, no ka mea, ua hoohanauia mai no ia e ke Akua.

10. Heaha kekahi mau hua maikai o ka hoomaemae ana?

Rom. 15: 13. Na ke Akua nona mai ka manaolana e

hoopiha ia oukou me ka olioli, a me ka malu i ka manaoio ana, i nui ai hoi ko oukou manaolana ana ma ka mana o ka Uhane Hemolele.

11. Heaha ke aloha i ke Akua, heaha hoi na hoike o ia aloha?

Mat. 22: 37. I aku la o Iesu ia ia, E aloha aku oe ia Iehova i kou Akua me kou naau a pau, a me kou uhane a pau, a me kou manao a pau.

Io. 14: 21. O ka mea i loaa ia ia ka'u mau kauoha, a e malama hoi ia mau mea, oia ka mea e aloha mai ia'u, a o ka mea e aloha mai ia'u, e alohaia oia e ko'u Makua, a e aloha hoi au ia ia, a e hoike aku no hoi ia'u iho ia ia.

Io. 15: 10 Ina e malama oukou i ka'u mau kauoha, e noho oukou iloko o kuu aloha; e like me au i malama ai i na kauoha a kou Makua, a e noho iloko o kona aloha.

2 Io. 1: 6. Eia no ke aloha, i hele kakou ma kana mau kauoha. Eia no ke kauoha e like me ko oukou lohe ana, mai kinohi mai, i hele oukou malaila.

12. Heaha ke ano o ke aloha i na hoalauna? ke aloha hoahanau? ke aloha i na enemi?

Mat. 22: 39. Ua like hoi ka lua me ia, E aloha aku oe i kou hoalauna me oe ia oe iho.

Io. 15: 17. O keia ka'u e kauoha aku nei ia oukou, e aloha aku oukou i kekahi i kekahi.

1 Io. 4: 2. Ina e olelo aku kekahi, Ke aloha aku nei au i ke Akua, a e hoomaau aku ia i kona hoahanau, he mea wahahee ia: no ka mea, o ka mea aloha ole i kona hoahanau ana i ike maka ai, pehea la e hiki ai ia ia ke aloha aku i ke Akua ana i ike maka ole ai.

Kol. 1: 4. Ua lohe maua i ko oukou manaoio ana ia Kriso Iesu, a me ko oukou aloha ana i na haipule a pau.

1 Tes. 4: 9. A o ke aloha hoahanau hoi, aole o oukou hemahema e pono ai au ke palapala aku ia oukou, no ka mea, ua aoia mai oukou e ke Akua e aloha i kekani i kekahi.

Mat. 5: 44. Eia hoi ka'u e olelo aku nei ia oukou, E aloha aku i ko oukou poe enemi, e hoomaikai aku hoi i ka poe hoino mai ia oukou; e hana lokomaikai aku hoi i ka poe inaina mai ia oukou; e pule aku hoi i ka poe hoohewa wale mai ia oukou, a hana ino mai hoi ia oukou.

Mat. 6: 12. E kala mai hoi ia makou i ka makou lawehala ana, me makou e kala nei i ka poe i lawehala i ka makou.

Luk. 23: 34. Alaila olelo aku la Iesu, E ka Makua, e kala iho oe i ko lakou nei hewa, no ka mea, aole o lakou ike i ka lakou mea e hana nei.

Oih. 7: 60. Kukuli iho la ia a hea aku la me ka leo nui, E ka Haku, mai kau oe i keia hewa maluna o lakou! A pau kana olelo ana pela, hiamoe iho la ia.

13. Heaha ke ano o ka naau haahaa? ka naau akahai? ka naau ahonui a hoomanawanui?

Mat. 5: 3. Pomaikai ka poe i haahaa ka naau; no ka mea, no lakou ke aupuni o ka lani. 5. Pomaikai ka poe akahai; no ka mea, e lilo ka honua ia lakou.

Mat. 11: 29. E amo oukou i ka'u auamo maluna iho o oukou, e aoia oukou e au; no ka mea, ua akahai au, ua haahaa kuu naau, a e loaa ia oukou ka maha no ko oukou uhane.

1 Pet. 2: 23. Aia kuamuamuia mai oia, aole ia i kuamuamu aku, a i kona hooehaia, aole ia i olelo hooweliweli aku, aka, haawi aku oia ia ia iho, i ka mea nana e hoopai mai ma ka pololei.

14. Heaha ka hewa o ka pakela ai a me ka pakela inu ana? Heaha hoi ka pono o ka ai a me ka inu pakiko ana? Heaha hoi ka pono o ke kuoo ana, o ka naau maemae, a me ka naau oluolu ohumu ole?

Hos. 4: 11. O ka moe kolohe, o ka waina, a me ka waina hou, oia ke lawe aku i ka naau.

Sol. 23: 20. Mai noho pu oe me ka poe inu waina, me ka poe hoopalupalu i ko lakou kino iho. 3. Mai nana oe i ka waina i kona ulaula ana, i kona aleale ana ma ke kiaha, i kona hu ana a maikai. 32. Mahope iho, e nahu mai me he nahesa la, a e pa mai me he moonihoawa la.

Rom. 13: 13. E hele pono kakou me ka hele ana i ka la, aole me ka uhauha ana a me ka ona ana, aole me ka moe kolohe ana a me ka makaleho ana, aole me ka hakaka ana, a me ka ukiuki ana.

1 Kor. 9: 25. O ka poe a pau i hooikaika i ka uku, ua

pakiko no lakou ma na mea a pau. Ma ka lei mae wale lakou, aka, ma ka lei mae ole kakou.

Gal. 5: 22, Aka, o ka hua na ka Uhane, oia ke aloha, ka olioli, ke kuikahi, ke ahonui, ka lokomaikai ka maikai, ka manaoio, 23. Ke akahai, ka pakiko; aohe kanawai papa mai ia mau mea. 24. A o ka poe no Kristo, ua kau aku lakou i ko ke kino, ma na manao hewa, a me na kuko hewa ma ke kea.

Tit. 1: 8. Aka he hookipa kona, he makemake i ka pono, he noho malie, he hopohopo, he hemolele, me ka hoomanawanui.

2 Pet. 1: 5. Eia hoi kekahi, e hooikaika loa oukou me ko oukou manaoio, e kui aku ai i ka hana pono: a me ka hana pono i ka naauao; 6. A me ka naauao, i ka pakiko; a me ka pakiko, i ke ahonui; a me ke ahonui, i ka haipule.

1 Pet. 5: 8. E kuoo, a e makaala; no ka mea, e like me ka liona uwo, pela no e holoholo nei ko oukou enemi, o ka diabolo, e imi ana i kana mea e ale ai.

Pil. 4: 11. Aole au i olelo pela no ka nele, no ka mea, ua aoia hoi au e oluolu iho i na mea a pau i loaa ia'u.

1. Tim. 6: 6. Aka, o ka manao i ke Akua, me ka oluolu io, oia ka waiwai nui.

Heb. 13: 5 E noho oukou me ka punikala ole, oluolu no i na mea i loaa ia oukou, no ka mea, ua olelo mai oia, Aole loa au e hoonele aku ia oe, aole hoi e haalele ia oe.

15. O ka *palaka*, nohea mai ia? Pehea ke emi ana o ka makemake i ka pono? Heaha na mea e pau ai ka palaka?

Rom. 1: 21. No ka mea, i ka wa i ike ai lakou i ke Akua, aole lakou i hoonani aku ia ia i Akua, aole hoi i aloha aku; aka, ua lapuwale lakou i ko lakou manao ana, a ua hoopouliia hoi ko lakou naau hawawa. 28. A no ko lakou makemake ole e hoopaa i ke Akua ma ko lakou ike, kuu iho la ke Akua ia lakou i ka naau hewa e hana aku lakou i na mea ku ole i ka pono.

Ep. 4: 10. Ua poeleele ko lakou manao ana, ua mamao loa mai ke ola aku o ke Akua, no ka naaupo iloko o lakou, a me ka paakiki o ko lakou naau.

Sol. 6: 9. E ka mea hiamoe, pehea ka loihi o kou hiamoe ana? ahea la e ala ae mai kou hiamoe ana mai?

Ier. 4: 22. No ka mea, ua lapuwale ko'u poe kanaka, aole lakou i ike mai ia'u, he poe kamalii kapulu, aohe o lakou naauao. He akamai lakou i ka hana hewa; aka, aole o lakou ike i ka hana maikai.

Iob. 21: 13. Noho lakou i ko lakou mau la me ka pomaikai, a iho koke lakou i ka po. 14. A olelo iho lakou i ke Akua, E hele oe mai o makoa aku, a o ka ike i kou mau aoao, aohe makou makemake.

Hoik. 2: 5. Nolaila, e hoomanao oe i kou wahi i haule ai, a e mihi hoi, a e hana hoi i ka mea au i hana'i mamua; a i ole, ea, e hele koke aku au iou la, a e lawe aku i kou ipukukui, mai kona wahi aku, ke mihi ole oe.

21. Na Hana Maikai.

1. Heaha ke ano o na hana maikai? Pono ole na hana maikai ke nele i ke aha?

Mik. 6: 8. Ua hoike mai no ia ia oe, e ke kanaka, i ka mea maikai; a he aha ka mea a ke Akua i kauoha mai ai ia oe, ke ole e hana i ka pono, a o ke aloha i ka lokomaikai, a o ka hoohaahaa i ka hele ana me ke Akua.

Rom. 12: 2. Mai noho oukou a hoohalike me ko ke ao nei, aka, e hoopahaohao oukou ma ke ano hou ana o ko oukou naau, i hoomaopopo oukou i ko ke Akua makemake, ka pono. ka hooluolu, a me ka hemolele.

Heb. 13: 21. E hoomakaukau mai ia oukou no na hana maikai a pau e hana aku i kona makemake, e hana mai ana oia iloko o oukou i ka mea pono ia ia, ma o Iesu Kristo la, nona ka hoonani mau loa ia'ku i ke ao pau ole. Amene.

Mat. 15: 9. Make hewa ko lakou malama ana mai ia'u, i ka lakou ao ana aku i na kauoha a na kanaka i kumu e malamaia'i.

Io. 16: 2. E hookuke lakou ia oukou iwaho o na halehalawai, a e hiki mai no ka manawa e manaoia ka mea pepehi ia oukou, ua hoomaikai aku ia i ke Akua.

Iak. 2: 18. A e i mai kekahi, O ka manaoio ko'u, a na'u hoi ka hana ana; e hoike mai oe ia'u i kou manaoio me kau hana ole, a ma ka'u hana ana e hoike aku ai au ia oe i kuu manaoio. 22. Ua ike no oe, i hooikaika pu ka manaoio me kana hana ana. a ma ka hana ana i pono ai ka manaoio.

Is. 29: 13. Nolaila i olelo mai ai ka Haku, no ka hoo-

kokoke ana mai o keia poe kanaka ia'u me ko lakou waha, a homaikai mai ia'u ma ko lakou lehelehe, a ua mamao aku ko lakou naau mai o'u aku nei, a mamuli o ke kauoha a kanaka lakou e ao ai i ka makau ia'u.

2. Heaha ka waiwai a me ka pono o na hana maikai?

Mat. 5: 16. Pela oukou e hoakaka aku ai i ko oukou malamalama imua o na kanaka, i ike mai ai lakou i ka oukou hana maikai ana, a i hoonani aku hoi lakou i ko oukou Makua i ka lani.

Io. 15: 8. Ma keia mea e hoonaniia'i ko'u Makua, ke hoohua oukou i ka hua he nui; a e lilo oukou i poe haumana na'u.

2 Kor. 9: 2. No ka mea, ke ike nei au i ka makaukau ana o ko oukou naau, oia ka'u i kaena aku ai no oukou i ko Makedonia, ua makaukau no ko Akaia i kela makahiki mamua, a o ko oukou ikaika ka mea i ikaika ai na mea he nui.

1 Pet. 2: 15. Pela ko ke Akua makemake, ma ka hana maikai ana, i pilipu ia oukou, ka naaupo o ka poe ike ole.

1 Io. 2: 3. Eia ka mea e maopopo ai ia kakou ko kakou ike ana ia ia, ina e malama aku ana kakou i kana mau kauoha. 4. O ka mea e olelo ana, ua ike no au ia ia, a malama ole oia i kana mau kauoha; he mea wahahee ia, aole he oiaio iloko ona.

3. Ke aie mai la anei ke Akua i kanaka no kekahi hana maikai a lakou e hana'i?

Luk. 17: 10. Pela hoi oukou, aia pau i ka hanaia e oukou ka oukou mau mea a pau i kauohaia'i, e olelo oukou, He poe kauwa makou e waiwai ole aku ai, o ko makou pono wale no ka makou i hana'i.

Rom. 3: 20. Nolaila ma ka hana ana ma ke kanawai, aohe kanaka e hoaponoia imua ona; no ka mea, ma ke kanawai ka ike ana i ka hewa.

Rom. 4: 2. A, ina, ua hoaponoia mai o Aberahama ma na hana, he mea kana e kaena ai, aole nae imua o ke Akua. 4. A o ka mea e hana ana, aole i manaoia kona uku no ka lokomaikai ia, aka, no ka aie. 6. Pela no hoi o Davida i olelo mai ai i ka pomaikai ana o ke kanaka ia ia ko ke Akua hoolilo ana i ka pono me ka hana ole.

4. Ua kokuaia mai anei ka haipule e hana i na hana maikai, i hiki ole lakou ke hana i na hana e?

Pil. 2: 13. No ka mea, o ke Akua ka mea e hooikaika ana iloko o oukou, i ka makemake a me ka hana, no kona manao aloha.

2 Kor. 3: 5. Aole e hiki ia makou kekahi mea ma ko makou noonoo ana, o makou wale; aka, o ke Akua no ko makou mea e hiki ai.

Gal. 5: 17. No ka mea, ua ku e ke kuko o ke kino i ko ka Uhane, a o ko ka Uhane i ko ke kino; a ua ku e ia mau mea i kekahi i kekahi, i hiki ole ai ia oukou ke hana i na mea a oukou i makemake ai.

Is. 64: 6. Aka, ua like no makou a pau me ka poe haumia, ua like hoi ko makou pono a pau me ke kapa pea, a mae wale no hoi makou a pau, e like me ka lau, a ua kaikai aku no ko makou hewa ia makou, e like me ka makani.

5. Ua 'ha na hana maikai i ka la hookolokolo? E hoikeia ana a e ukuia ana na hana maikai hea, ia la?

Mat. 25: 21. I aku la kona haku ia ia, Pono, e ke kauwa maikai, malama pono; he pono kou malama ana i na mea he uuku, e hoonoho no au ia oe maluna o na mea he nui loa.* E komo ae oe iloko o ka olioli o kou haku. 23. I aku la kona haku ia ia, Pono, e ke kauwa maikai, malama pono; he pono kou malama ana i na mea he nuku, e hoonoho no au ia oe maluna o na mea he nui loa. E komo ae oe iloko o ka olioli o kou haku. 35. No ka mea, pololi iho la au, a haawi mai la oukou i ai na'u; makewai au, a hooinu mai la oukou ia'u; he malihini au, a hookipa oukou ia'u; 36. He kapa ole ko'u; a hoaahu mai la oukou ia'u; mai iho la au, a ike mai la oukou ia'u; maloko hoi o ka halepaahao, a hele mai la oukou ia'u.

Heb. 6: 10. Aole lokoino ke Akua i poina ai ka oukou hana ana, a me ke aloha a oukou i hoike aku ai i kona inoa, i ko oukou malama ana i ka poe hoano, a me oukou hoi e malama nei.

Hal. 62: 12. Nou no hoi. e ka Haku, e aloha mai, no ka mea, ua uku mai oe i keia kanaka i kela kanaka, e like me kana hana.

22. Ke ku paa mau ana o na haipule.

1. E mau anei ka noho pono ana o ka poe haipule io, a loaa mai ia lakou ke ola mau loa? E emi i hope paha kekahi a haule loa?

Iob. 17: 9. E hoomau no ka mea pono i kona aoao, a o ka mea lima maemae, e hoomahuahua aku ia i ka ikaika.

Hal. 37: 23. Ua hooku pono ia e Iehova na kapuwai o ke kanaka pono, oluolu mai no oia i kona hele ana. 24. Ina e hina ia aole ia e hoohiolo loa ia: no ka mea, ua hookupaa o Iehova ia ia me kona lima.

Hal. 89: 30. Ina haalele kana poe keiki i ko'u kanawai, aole hoi e hele ma kou hoopono ana, 31. Ina kuu aku lakou i ka'u olelo paa, aole hoi e malama i ka'u mau kauoha. 32. Alaila e hoopai aku au i ko lakou hewa i ka laau hahau, a me ko lakou hala hoi i ke kaula. 33. Aole nae e lawe loa aku au i ko'u lokomaikai mai ona aku, aole hoi au e hoole i ko'u lokomaikai. 34. Aole au e ae maluna o ka'u berita. Aole hoi e hoololi i ka olelo i puka aku ma ko'u lehelehe. 35. Hookahi no ko'u hoohiki ana i ko'u hemolele, aole au e wahahee aku ia Davida. 36. E mau loa ana no kana poe mamo, a me kona nohoalii, e like me ka la imua o'u. 37. E hoopaa mau loa ia no hoi ia, e like me ka mahina, me he mea hoike oiaio la ma ke aouli.

Sol. 4: 18. Aka, o ke ala o ka poe pono, ua like ia me ka malamalama e aa ana, e mahuahua mau ana i ke awakea loa.

Mat. 24: 24. No ka mea, e ku ae no na mesia wahahee, a me na kaula wahahee; a e hoike aku lakou i na hoailona nui, a me na mea kupanaha; a ina he mea hiki, ina e hoopunipuni hoi lakou i ka poe i waeia.

Io. 5: 24. Oiaio, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, O ka mea e hoolohe i ka'u olelo, a e manaoio hoi i ka mea nana au i hoouna mai, he ola mau loa kona, aole ia e lilo i ka hoohewaia; aka, ua lilo ae ia mai ka make ae i ke ola.

Io. 6: 39. Eia ka makemake o ka mea nana au i hoouna mai, i ole e lilo aku mai o'u aku nei kekahi o na mea a pau ana i haawai mai ai ia'u, aka, e hoala mai au ia ia i ka la mahope. 40. No ka mea, eia ka makemake o ka mea nana au i hoouna mai, o na mea a pau e ike mai i ke Keiki, a e manaoio hoi ia ia, e loaa ia ia ke ola mau loa, a e hoala mai au ia ia i ka la mahope. 47. Oiaio, he oiaio ka'u

e olelo aku nei ia oukou, O ka mea e manaoio mai ia'u, he ola mau loa kona. 51. Owau no ka berena ola, ka mea i iho mai mai ka lani mai. Ina e ai kekahi i keia berena, e ola mau loa ia; a o ka berena a'u e haawi aku ai, o ko'u kino ia, ka mea a'u e haawi aku i ola no ko ke ao nei. 54. O ka mea e ai i ko'u kino, a e inu hoi i ko'u koko, he ola mau loa kona, a na'u ia e hoala mai i ka la mahope.

Io. 10: 27. Ua hoolohe ka'u poe hipa i ko'u leo, a ua ike au ia lakou, a hahai no lakou ia'u: 28. A e haawi aku au ia lakou i ke ola mau loa; aole loa lakou e make, aole hoi he mea nana lakou e kaili ae mai loko aku o ko'u lima. 29. O ko'u Makua, nana lakou i haawi na'u ua oi aku ia mamua o na mea a pau: aole he mea e hiki ia ia ke kaili ae ia lakou mailoko ae o ka lima o ko'u Makua.

Rom. 8: 30. A o ka poe ana i manao e mai ai, o lakou kana i koho mai ai; a o ka poe ana i koho mai ai, o lakou kana i hooapono mai ai; a o ka poe ana i hoapono mai ai, o lakou kana i hoonani mai ai. 38 No ka mea, ke manao maopopo nei au, aole e hiki i ka make a me ke ola, aole i na anela a me na alii, aole hoi i na mea o neia wa a me na mea mahope aku, aole hoi i na lunakanawai, 39. Aole hoi i ke kiekie a me ka hohonu, aole hoi i kekahi mea e ae i hanaia, ke hookaawale mai ia kakou, mai ke aloha mai o ke Akua, ina no iloko o Kristo Iesu o ko kakou Haku.

1 Kor. 10: 13. Aole a oukou hoowalewale e ae, o na mea maoli wale no, a he malama no ko ke Akua; aole ia e kuu mai ia oukou i ka hoowalewaleia ma kahi hiki ole ia oukou ke ku paa; aka, ke hoowalewaleia oukou, e hoomakaukau no kela i kahi e pakele ai, i hiki ia oukou ke ku paa.

Pil. 1: 6. Ua maopopo ko'u manao i keia mea, o ka mea nana i hoomaka i ka hana maikai iloko o oukou, nana no ia e hoomau a hiki i ka la o Iesu Kristo.

1 Io. 2: 19. Hele aku lakou mai o lakou aku, aka, aole loa lakou no kakou; no ka mea, ina lakou no kakou, ina ua noho lakou me kakou; aka, hele lakou i maopopo ai, aole lakou a pau no kakou.

Mat. 7: 22, 23; Mar. 4: 16, 17; Io. 6: 70; Io. 17: 12.

2. Heaha na mea e mau ai ka noho pono ana a na haipule a hiki i ke ola mau loa?

Luk. 22: 31. Olelo mai la hoi ka Haku, E Simona, e

Simona, ea, ua noi mai o Satana e loaa nou ia ia e kanana oia ia oukou e like me ka hua palaoa: 32. Aka, ua pule au nou i pau ole kou manaoio? aia hoohuliia mai oe e hooikaika oe i kou poe hoahanau.

Heb. 7: 25. No ka mea, e hiki mau ai ia ia ke hoola i ka poe i hele i ke Akua ma ona la, no kona ola mau loa ana e uwao ana no lakou.

2 Kor. 1: 21. O ka mea nana makou i hookupaa'i me oukou iloko o Kristo, nana hoi makou i poni ai, o ke Akua ia: 22. Oia hoi ka i hoailona mai ia makou, a i haawi mai hoi i ka makana mua o ka Uhane iloko o ko makou naau.

Ep. 1: 13. O oukou hoi kekahi i manao ia ia, i ko oukou hoolohe ana i ka olelo o ka oiaio, i ka olelo maikai e ola'i oukou; a i ko oukou manaoio ana ia ia, ua hoailonaia oukou e ka Uhane Hemolele i olelo e ia mai. 14. Oia ka hooiaio o ko kakou noho ana, a hiki aku i ke ola ana o ka poe i kuaiia mai, i hoomaikaiia'i kona nani.

Ep. 4: 30. Mai hoeha hoi i ka Uhane Hemolele o ke Akua, nana oukou i hoailona mai no ka la e hoolaia mai ai.

3. Pehea e kupono ai kekahi olelo a Ezekiela, me ke kupaa mau ana o na haipule io?

Ezek. 18: 24. Aka, i ka wa e huli ae ka mea pono mai kona pono ae a hana ma ka hewa, a hana hoi mamuli o na mea inainaia a ka lawehala i hana'i, e ola anei ia? O kona pono a pau ana i hana'i, aole ia e oleloia'ku; iloko o kona hewa ana i hana'i a iloko o kona lawehala ana i lawehala'i, e make no ia iloko o ia mau mea.

Kzek. 33: 12. Nolaila, e ke keiki kanaka, e olelo aku i na keiki a kou poe kanaka, Aole ka pono o ka mea pono e hoopakele ia ia i ka la e hewa ai ia: a o ka hewa o ka mea hewe, aole oia e haule ilaila i ka la e huli ai oia mai kona hewa mai: aole hoi e hiki i ka mea pono ke ola nona, i kona la e hana hewa ai. 13. Aia olelo aku au i ka mea pono, e ola io no ia; ina e hilinai oia ma kona pono iho, a hana hewa hoi, e pau no kona pono i ka hoomanao ole ia; aka, no kona hewa ana i hana'i, e make ai no ia. 18. A huli ae ka mea pono mai kona pono ae, a hana ma ka hewa, e make no hoi ia malaila.

4. Pehea hoi e kupono ka Paulo olelo ma

Hebera 6: 4—6 me ka hoomau loa ana o na haipule io ma ka pono.

Heb. 6: 4. No ka mea, aole e hiki i ka poe i hoonaauaoia mai, a i hoao hoi i ka haawina mai ka lani mai, a i hoolakoia hoi e ka Uhoue Hemolele, 5. A i ai hoi i ka olelo maikai a ke Akua, a me ka mana o ke ao e hiki mai ana, 6. A ua haule iho no nae, [aole e hiki ia lakou] ke hoala hou ia i ka mihi, ua kau aku lakou i ke Keiki a ke Akua ma ke kea no lakou iho me ka hoomainoino aku ia ia ma ke kea. 9. Aka, e ka poe aloha, ke manao nei makou i na mea maikai aku no oukou, i na mea e pili ana i ke ola, i ka makou olelo ana no hoi pela.

5. Ina e mau no na haipule io a ola, pehea e kupono ai, ke ao ana'ku ia lakou e kiai a hooikaika i ka pule, o haule a make loa?

6. Ke kokua mai nei anei ka olelo no ke kupaa mau ana o na haipule io, i ka molowa, i ka palaka a me ka lana hana ana o ka manao.

2. Pet. 1: 10. Nolaila, ea, e na hoahanau, e hooikaika loa oukou, i hooiaioia ko oukou heaia mai, a me ko oukou koho ana, no ka mea, ina e hana oukou i keia mau mea, aole loa oukou e haule.

Hal. 119: 32. E holo no wau ma ke ala o kau mau kauoha; no ka mea, e hoomahuahua mai no oe i ko'u manao.

Rom. 6: 1. Heaha hoi ka kakou e olelo nei? E mau anei kakou ma ka hewa i nui ai ka lokomaikai? 2. Aole loa. Pehea la kakou ka poe i haalele i ka hewa e noho hou ai malaila?

Tit. 2: 11. No ka mea, ua ikeia mai ko ke Akua aloha e ola'i e na kanaka a pau, 12. E ao mai ana ia kakou e pale aku i ka haihaia, a me na kuko hewa o keia ao, a e noho kakou ma ka uhauha ole a ma ka pono, a ma ka haipule iloko o ke ao nei. 14. O ka mea i haawi mai ia ia iho no kakou e hoopakele ia lakou i ka hewa a pau, a e huikala mai nona i kanaka ponoi e hooikaika ana i na hana maikai.

7. Aole anei i hoi hope loa kekahi poe hai-

pule kahiko, o Saulo ke Alii, o Davida, o Solomona, o Iuda Isekariota a me Petero?

1 Sam. 10: 6. A e hiki mai ka Uhane o Iehova maluna ou, a e wanana pu oe me lakou, a e lilo oe i kanaka okoa. 9. A i ka wa i huli ae ia e hele aku mai o Samuela aku, haawi mai ke Akua i naau okoa nona: a hiki io mai ua mau hoailona la a pau ia la. 10. A hiki aku laua malaila ma ka puu, aia hoi, he poe kaula i halawai mai me ia; a hiki mai ka Uhane o ke Akua maluna ona, a wanana pu aku la ia me lakou.

Mat. 7: 22. He nui ka poe e olelo mai ana ia'u ia la, E ka Haku, E ka Haku, aole anei makou i ao aku ma kou inoa? i mahiki aku hoi i na uhane ino ma kou inoa? A i hana aku i na hana mana he nui ma kou inoa? 23. Alaila, e hai aku au ia lakou, Aole au i ike ia oukou; e haele oukou pela mai o'u aku nei, e ka poe hana ino.

Io. 6: 66. Ia manawa, nui na haumana ana i hoi hope, aole hoi i hele pu hou me ia. 70. Olelo mai la o Iesu ia lakou, Aole anei au i wae ia oukou he umikumamalua, a o kekahi o oukou, he diabolo ia? 71. Olelo mai la ia no Iuda Isekariota, ke keiki a Simona, kekahi o ka umikumamalua, nana ia e kumakaia aku.

Io. 17: 12. I ko'u noho pu ana me lakou ma keia ao, ua malama au ia lakou ma kou inoa; ua kiai aku au i ka poe au i haawi mai ai ia'u, aole kekahi o lakou i make, o ke keiki no ka make wale no, i ko ai ka Palapala Hemolele.

1 Tim. 1: 19. E hoomau ana i ka paulele a me ka manao maikai, i ka mea a kekahi poe i haalele ai, a ili iho la a nahaha ka manaoio.

8. Heaha ka hua maoli a ka olelo no ka hoomau loa ana o na haipule io, e hoohua mai iloko o na haipule io?

1 Io. 3: 3. O ka mea i loaa ia ia keia manaolana iloko ona, oia ke hoomaemae ia ia iho e like me kona maemae ana.

9. Heaha auanei ke kuleana o ka poe hoohiki ma ka pono, a haalele hoi?

Luk. 9: 62. I mai la o Iesu ia ia, O ke kanaka i lalau

kona lima i ka oo palau, a nana aku i ka hope, aole ia e pono i ke aupuni o ke Akua.

Heb. 6: 4. No ka mea, aole e hiki i ka poe i hoonaauaoia mai, a i hoao hoi i ka haawina mai ka lani mai, a i hoolakoia hoi e ka Uhane Hemolele, 5. A i ai hoi i ka olelo maikai a ke Akua, a me ka mana o ke ao e hiki mai ana, 6. A ua haule iho no nae, [aole e hiki ia lakou] ke hoala hou ia i ka mihi, ua kau aku lakou i ke Keiki a ke Akua ma ke kea no lakou iho me ka hoomainoino aku ia ia ia ma ke akea. 9. Aka, e ka poe aloha, ke manao nei makou i na mea maikai aku no oukou, i na mea e pili ana i ke ola, i ko makou olelo ana no hoi pela.

Heb. 10: 26. A ina e hana hewa kakou ma ka ae o ka naau, mahope iho o ka loaa ana mai ia kakou ka ike ana i ka olelo oiaio, aohe mohai hou no na hala; 27. Aka, o ke kali weliweli ana i ka hoopaiia mai, a me ka huhu wela e pau ai ka poe enemi. 39. Aole hoi makou no ka poe hoi ihope e make ai, aka, no ka poe manaoio e ola'i ka uhane.

2 Pet. 2: 20. No ka mea, ina lakou i haalele i ka paumaele o ke ao nei, no ka ike ana i ka Haku ia Iesu Kristo, i ka mea e ola'i, a mahope iho, hihia hou, a lilo ilaila, ua oi aku ka ino o ko lakou hope, i ko ka mua. 21. Ina ua ike ole lakou i ka aoao o ka pono, e aho no ia i ka ike ana, a mahope iho haalele i ka olelo hemolele i haawiia mai na lakou. 22. Aka, ua hookoia ia lakou ka olelo oiaio, Ua hoi hou ka ilio i kona luai iho, a me ka puaa hoi i holoiia, i kona haluku ana iloko o ke kiolepo.

23. Na mea hooulu i ka pono.

1. O ka heluhelu ana i ka Palapala Hemolele, pehea la e hana pono ia'i ia hana? Heaha hoi na hua maikai o ia hana?

Kan. 6: 6. O keia mau olelo a'u e kauoha aku nei ia oe i keia la, e waiho no ia maloko o kou naau. 7. A e ao pono aku oe ia mau mea i au mau keiki, a e kamailio aku ia mau mea i kou noho ana ma kou hale a i kou hele ana ma ke ala, i kou moe ana ilalo, a me kou ala ana iluna.

Kan. 31: 9. A kakau iho la o Mose i keia kanawai, a haawi aku la i na kahuna i na mamo a Levi, nana i hali ka pahu berita o Iehova, a i na lunakahiko a pau o ka Iseraela. 12. E houluulu i na kanaka, na kane, na wahine,

a me na kamalii, a me kou malihini ma kou mau ipuka, i lohe lakou, a i ao lakou, a i makou hoi lakou ia Iehova ko oukou Akua, a i malama a i hana hoi i na olelo a pau o keia kanawai, 13. A i lohe hoi ka lakou poe keiki ike ole, a i ao hoi e makau ia Iehova ko oukou Akua i na la a pau o ko oukou ola ana ma ka aina, kahi a oukou e hele aku nei ma kela kapa o Ioredane e noho.

Hal. 119: 97. Nani wale ko'u aloha i kou kanawai, oia ko'u mea e noonoo ai i na la a pau.

Hal. 19: 8. O na kapu o Iehova, he maikai no ia, e hoohauoli ana i ka naau; o ke kauoha a Iehova ke laelae no ia, e hoomalamalama ana i na maka.

Is. 66: 2. No ka mea, na ko'u lima no i hana ia mau mea a pau, a eia no hoi lakou a pau e noho la, wahi a Iehova; aka, e nana aku au i keia, i ka mea i haahaa, a mihi hoi ma ka naau, a haalulu i ka'u olelo.

Luk. 24: 32. A olelo ae la kekahi i kekahi, Aole anei i mehana ko kaua naau iloko o kaua, i kana kamailio ana me kaua ma ke alanui, a i kona hoomoakaka ana mai i ka Palapala Hemolele?

Io. 5: 39. E huli oukou i ka Palapala Hemolele, no ka mea, ua manao oukou, he ola mau loa ko oukou malaila, a oia ka mea nana i hoike no'u.

Heb. 4: 12. No ka mea, he ikaika, he mana hoi ko ka olelo a ke Akua, he oi nui kona i ka pahikaua oi lua, e o ana a kaawale ke ola a me ka uhane, o na ami a me ka lolo; oia ka lunakanawai no ka noonoo a me ka naau.

Iak. 1: 21. No ia mea la, e pale aku oukou i ka mea haumia a pau, a me ka hu wale ana o ka ino, a e apo mai oukou me ke akahai i ka olelo i pakuiia, oia ka mea e hiki ai ke hoola i ko oukou poe uhane. 22. E lilo oukou i poe malama i ka olelo, aole i poe lohe wale no, e hoopunipuni ana ia oukou iho.

Hoik. 1: 3. E pomaikai ana ka mea e heluhelu a me ka poe lohe i na olelo o keia wanana, a malama hoi i na mea i palapalaia maloko, no ka mea, ua kokoke mai ka manawa.

2. O ka haiolelo ana, pehea la ia e hooulu ai i ka pono?

1 Kor. 1: 18. No ka mea, o ka olelo no ke kea, he mea lapuwale ia i ka poe make; aka, ia kakou, i ka poe ola, oia ka mana o ke Akua. 19. No ka mea, ua palapalaia

mai, E hoopau au i ke akanai o ka poe akamai, a e hoolilo au i ka naauao o ka poe naauao i mea ole. 20. Auhea ka mea akamai? Auhea ke kakaolelo? Auhea ka mea hoopaapaa o keia ao? Aole anei i hoolilo ke Akua i ke akamai o keia ao, i mea lapuwale? 21. No ka mea, i ke akamai o ke Akua, aole i ike aku ko ke ao nei i ke Akua, ma ko lakou naauao ana; alaila manao iho la ke Akua, ma ka lapuwale o ka haiolelo ana e hoola i ka poe i manaoio. 22. Ke noi mai nei na Iudaio i hoailona; ke imi mai nei hoi na Helene i ke akamai. 23. Aka, ke hai aku nei makou ia Kristo i kaulia ma ke kea, he mea hina no na Iudaio, a he mea lapuwale no na lahuikanaka e. 24. Aka, i ka poe i kohoia mai, i na Iudaio a me na Helene, o Kristo no ka mana o ke Akua a me ke akamai o ke Akua.

Ep. 4: 11. Ua hoolilo iho la oia i kekuhi poe i lunaolelo, a i kekahi poe i kaula, a i kekahi poe i kahuna hai olelo, a i kekahi poe i kahu ekalesia a me na kumu; 12. I mea e hooponopono ai i na haipule no ka oihana kahuna, a no ke kukulu paa ana i ke kino o Kristo.

Mat. 28: 19. E hele ae oukou e hoohaumana aku i na lahuikanaka a pau, e bapetizo ana ia lakou iloko o ka inoa o ka Makua, a o ke Keiki, a o ka Uhane Hemolele.

1 Kor. 1: 21. No ka mea, i ke akamai o ke Akua, aole i ike aku ko ke ao nei i ke Akua, ma ko lakou naauao ana; alaila manao iho la ke Akua, ma ka lapuwale o ka haiolelo ana e hoola i ka poe manaoio.

1 Tim. 4: 16. E malama oe ia oe iho a me ke ao ana'ku. E noho mau ma ia mau mea, no ka mea, ma kau hana ana ia, e hoola oe ia oe iho a me ka poe a pau e hoolohe mai ana ia oe.

3. O ka noonoo ana a me ko ke kanaka huli ana ia ia iho, pehea ka hana pono ana o ia hana? Heaha hoi ka pomaikai i loaa mai ai malaila?

Hal. 1: 2. Aka, ma ke kanawai o Iehova kona olioli, a ma kona kanawai oia i manao ai i ke ao a me ka po.

Hal. 63: 6. I ko'u hoomanao ana ia oe ma kuu wahi moe, me ka manaonao ia oe i na wati o ka po.

Hal. 77: 11. E hoomanao aku au i na hana mana a Iehova: e hoomanaoio no hoi au i na mea kupanaha au, i ka

wa kahiko. 12. E noonoo aku au i kau hana a pau, a e manao nui hoi i kau mau hana mana.

Hal. 119: 23. Noho mai la na'lii e olelo ku e ia'u, ua noonoo nae kau kauwa i kau mau olelo paa. 24. O kou mau kanawai ka'u e hauoli nei, a o ko'u poe kanaka ia nana wau e ao mai. 48. E hapai no wau i ko'u mau lima i kau mau kauoha, i na mea a'u i makemake ai; a e noonoo wau ma kau mau kauoha. 97. Nani wale ko'u aloha i kou kanawai, oia ko'u mea e noonoo ai i na la a pau. 98. Ma kau mau kauoha, ua hookela aku oe i ko'u akamai mamua o ko ko'u poe enemi, no ka mea, ua mau loa no lakou me a'u. 99. Ua oi aku ko'u akamai, mamua o ko ka'u poe kumu a pau; no ka mea, o kou hoike ana ka'u e noonoo ai, 148. Manao e no ko'u mau maka mamua o na wati kiai, e noonoo ma kau olelo.

Hal. 143: 5. Ua hoomanao no wau i na la o ka wa kahiko, ua noonoo no wau ma kau mau hana a pau.

2 Kor. 13: 5. E hoao oukou ia oukou iho, aia ma ka manaoio paha oukou; e huli oukou ia oukou iho i pono: aole anei oukou i ike ia oukou iho, aia no Iesu Kristo iloko o oukou! ke ahewa ole ia oukou.

4. O ka hoohanau hou ana a me ka hoomaemae ana o ka naau, he hua maoli anei ia o ka heluhelu ana i ka Baibala, a me ka hoolohe ana i ka ke Akua olelo, a me ka noonoo ana ia mau mea?

1 Kor. 3: 6. Na'u no i kanu, a na Apolo no i hookahe i ka wai, aka, na ke Akua no i hooulu. 7. Nolaila, he mea ole ka mea nana i kanu, he mea ole ka mea nana i hookahe i ka wai, aka, he mea io ke Akua ka mea nana i hooulu.

Pil. 2: 12. No ia mea, e o'u poe aloha, me oukou i hoolohe mau ai, aole wale no ia'u i noho ai me oukou, aka hoi, ua nui aku i neia wa e noho nei au i kahi e, e hooikaika aku oukou i ke ola no oukou iho, me ka makau a me ka haalulu: 13. No ka mea, o ke Akua ka mea e hooikaika ana iloko o oukou, i ka makemake a me ka hana, no kona manao aloha.

Iak. 1: 18. No kona makemake iho i hoohanau mai ai oia ia kakou ma ka olelo oiaio, i lilo ae kakou i mau hua ma ka poe ana i hana'i.

1 Pet. 1: 23. Ua hanau hou ia mai oukou, aole hoi na ka hua e pala wale ana, aka, na ka hua pala ole, ma ka olelo a ke Akua ola, ka mea e mau loa ana.

5. Owai ka poe i kauohaia mai e malama i na mea hooulu i ka pono, o na haipule wale no anei? O ka poe hewa anei kekahi?

Oih. 17: 30. Hoomanawanui mai la ke Akua i na wa o keia naaupo ana, aka, i keia manawa, ke kauoha mai nei ia i kanaka a pau ma na wahi a pau loa, e mihi.

Sol. 8: 33. E hoolohe mai i ke ao ana a e hoomanao iho, mai pale ae oukou. 34. Pomaikai ke kanaka ke lohe mai i ka'u, ke kiai hoi oia, i ko'u mau puka i kela la i keia la, ke kakali hoi oia ma na kia o ko'u mau puka. 35. No ka mea, o ka mea o'u i loaa ai, ua loaa ia ia ke ola, e loaa hoi ia ia ka lokomaikaiia mai e Iehova.

Hal. 78: 5. Hoopaa oia i mea hoike no ka Iakoba, a kau no hoi oia i kanawai no ka Iseraela, a kauoha mai la i na kupuna o kakou, e ao ae lakou ia mea i ka lakou poe keiki: 6. I ike ka hanauna hope loa aku, e ku mai hoi na keiki i hanau mai a hoike i ka lakou mau keiki.

6. Heaha ka pule i ke Akua?

Luk. 18: 13. A o ka lunaauhau hoi, ku mamao aku la ia, aole hoi i leha iki kona mau maka i ka lani, aka, papai iho la ia ma kona umauma iho, i aku la, E ke Akua, e aloha mai oe ia'u i ka mea i hewa.

Io. 18: 23. Aka, ua kokoke mai ka manawa, a o nei hoi ia, o ka poe hoomana oiaio, e hoomana lakou i ka Makua me ka uhane a me ka oiaio: no ka mea, oia ka mea a ka Makua i makemake ai e hoomana aku ia ia.

7. Heaha ka lanakila ana o ka pule? Pehea la ia e kupono me ko ke Akua luli ole?

Iak. 5: 16. O ka pule ikaika a ke kanaka pono e lanakila nui ia.

8. He mea pono ia kakou ke noi aku i na mea hea? Pehea kakou e ike, he mea pono ke noi aku i ke Akua, e haawi mai oia i kekahi mea?

Luk. 22: 42. I aku la, E ka Makua, ina e pono ia oe, e lawe aku oe i keia kiaha mai o'u aku nei; aole hoi o ko'u makemake, aka, o kou no ke hanaia.

Rom. 8: 26. A ke kokua mai nei no hoi ka Uhane i ko kakou nawaliwali; no ka mea, aole kakou i ike i ka kakou mea e pule pono aku ai; aka, ua nonoi aku ka Uhane no kakou me na uwe ana aole e hiki ke haiia'e. 27. O ka mea ike mai i ka naau, ua ike no ia i ka manao o ka Uhane; no ka mea, ua nonoi aku no ia no ka poe haipule e like me ka makemake o ke Akua.

9. He mea pono anei ke noi aku kakou i ke Akua e hoomaikai i ka poe make?

2 Sam. 12: 23. A no hoi, ua make ia: no ke aha hoi au e hookeai ai? E hiki anei ia'u ke hoihoi mai ia ia? Owau ke hele aku io na la, aka, aole ia e hoi hou mai io'u nei.

Hoik. 22: 11. O ka mea hewa, e mau no kona hewa; a o ka mea paumaele, e mau no kona paumaele; a o ka mea pono, e mau no kona pono, a o ka mea hemolele, e mau no kona hemolele.

10. Ia wai la kakou e pule ai?

Hal. 62: 8, E hilinai aku ia ia i na manawa a pau, e na kanaka: e ninini aku i ko oukou naau imua ona, o ke Akua kahi e malu ai no kakou.

Pil. 4: 6. Mai manao nui oukou i kekahi mea; aka, i na mea a pau e hoike aku i ko oukou makemake i ke Akua ma ka pule, a me ke noi aku, a me ka hoomaikai.

Mat. 4: 10. Alaila, olelo mai la Iesu ia ia, e hele pela oe, e Satana; no ka mea, ua palapalaia, E hoomana aku oe i ka Haku i kou Akua, a e malama aku oe ia ia wale no.

11. He mea pono anei ke pule aku kakou i na haipule a i na anela?

Ier. 14: 22. Aia anei iwaena o na mea lapuwale o na aina e kekahi mea hooua mai i ka ua? E hiki anei i na lani ke haawi mai i ka ua? Aole anei o oe ia, e Iehova, ko makou Akua? Nolaila makou e hilinai aku ai ia oe, no ka mea, ua hana oe i keia mau mea a pau.

Kol. 2: 18. Mai hoonele mai kekahi ia oukou i ko oukou uku ma ka hoohaahaa wale ana, a me ka hoomana ana

i na anela, e maoi wale ana iloko o na mea ana i ike ole ai, e hookano wale ana kona naau kanaka.

Hoik. 19: 10. Moe iho la au ilalo o kona wawae e hoomana ia ia. I mai kela ia'u, E ao oe, aole, owau no kou hoakauwa, kekahi o kou poe hoahanau e hoike ana ia Iesu; e hoomana i ke Akua: no ka mea, o ka Uhane ia ia ka wanana, oia ka i hoike ia Iesu.

12. Ma owai la kakou e pule ai?

Io. 16: 23. A i keia manawa, aole e ninau mai oukou ia'u i kekahi mea. Oiaio, he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, O na mea a oukou e noi ai i ka Makua ma ko'u inoa, oia kana e haawi mai ia oukou. 24. Mamua mai, aole oukou i noi i kekahi mea ma ko'u inoa: e noi, a loaa ia oukou, i mahuahua ae ai ko oukou olioli.

1 Tim. 2: 5. No ka mea, hookahi no Akua, hookahi no mea uwao iwaena o ke Akua a me kanaka, o ke kanaka Kristo Iesu.

13. Pono ole ka pule ke nele i ke aha?

Hal. 33: 8. E makau aku ka honua a pau ia Iehova; e weliweli aku ia ia ka poe a pau e noho ana i ke ao nei:

Kin. 18: 27. Olelo aku la o Aberahama, i aku la, Eia hoi, ua hoomaka no wau e olelo aku i ka Haku, owau he lepo wale no, a me ka lehu.

Hal. 86: 1. E haliu mai kou pepeiao, e Iehova, a e hoolohe mai ia'u, no ka mea, ua pilikia au, a ua ilihune hoi.

Luk. 18: 13. A o ka lunaauhau hoi, ku mamao aku la ia, aole hoi i leha iki kona mau maka i ka lani, aka, papai iho la ia ma kona umauma iho, i aku la, E ke Akua, e aloha mai oe ia'u i ka mea i hewa.

Hal. 51: 17. O na mohai no ke Akua oia ka uhane mihi: o ka naau mihi me ka pepe, o kau ia, e ke Akua, e hoowahawaha ole ai.

Pil. 4: 6. Mai manao nui oukou i kekahi mea; aka, i na mea a pau e hoike aku i ko oukou makemake i ke Akua ma ka pule, a me ke noi aku, a me ka hoomaikai.

Ep. 3: 20. A o ka mea nona ka mana e hana mai ai i na mea a pau a kakou e noi aku ai, a e manao iho ai, a nui loa aku hoi, ma ka mana e hooikaika ana iloko o kakou, 21. Ia ia ka hoonaniia'ku e ka ekalesia ma o Kristo Iesu la, i na manawa a pau mahope mau loa aku. Amene.

Heb. 10: 22. E hookokoke kakou me ka hoomaopopo

loa o ka manaoio, a me ka naau oiaio, me ka huikala o ko kakou naau kaumaha i ka hewa.

Iak. 6: 16. O ka pule ikaika a ke kanaka pono e lanakila nui ia.

1 Tim. 2: 8. O ko'u manao hoi ia, e pule na kanaka mai ia wahi aku, a ia wahi aku, e hapai ana i na lima hala ole, me ka huhu ole, a me ke kanalua ole.

14. Pehea kakou e ike ai, ua aeia mai ka kakou pule? 2 Oih'l. 20: 12, 17

15. Heaha ka pule o ka manaoio?

Heb. 10: 22. E hookokoke kakou me ka maopopo loa o ka manaoio.

Iak. 1: 6. Aka, e noi aku oia me ka manaoio, aole me ke kanalua; no ka mea, o ka mea e kanalua ana, ua like no ia me ka ale o ke kai i puhiia e ka makani a kupikipikio.

16. Heaha ke kiai ana i ka pule?

Mik. 7: 7. A e nana aku au ia Iehova: e kali aku au i ke Akua o kuu ola; e hoolohe mai ko'u Akua ia'u.

Ep. 6: 18. E pule mau ana i na pule a pau, a me ka nonoi aku ma ka Uhane: a no ia mea hoi, e kiai oukou me ka hooikaika mau a me ka pule aku i na haipule a pau.

7. E hoomaopopo i na hakina o ka pule,

(1.) O ka mahalo aku, ka hoomaikai aku a me ka hiilani aku i ke Akua.

(2.) O ka hoalohaloha ana aku i ke Akua, no na mea maikai ana i haawi mai ai.

(3.) O ka hai ana aku i ka hewa.

(4.) O ka nonoi ana aku i ke Akua i na mea no kakou iho, a me ka uwao ana no hai.

18. Heaha ka pule mehameha ana? Heaha hoi na hua maikai o ia pule?

Hal. 119: 62. Iwaena konu o ka po, e ala no wau e mililani aku ia oe, no kou hoopono pololei ana.

Mat, 6: 6. Aka, i kau pule ana, e komo ae oe i kou keena mehameha, a papani oe i kou puka, e pule aku i kou Makua ina no ma kahi nalo, a o kou Makua e ike ana iloko o kahi nalo, oia ke uku mai ia oe ma ke akea.

Mat. 14: 23. A pau ka poe kanaka i ka hoihoiia'ku e ia, pii aku la ia, oia wale no, i kekahi mauna e pule ai: oia wale no malaila, a hiki i ke ahiahi.

Mar. 1: 35. A i ka pili o ke ao ae, ka wa poeleele, ala ae la ia, hele aku la iwaho, a hiki i kahi mehameha, ilaila oia i pule ai.

Luk. 5: 16. Hele aku la ia i na wahi mehameha a pule iho la.

19. Heaha ka pule naau?

1 Sam. 1: 12. A i kana pule nui ana imua o Iehova, nana aku la o Eli i kona waha. 13. Maloko o kona naau ka Hana olelo ana; akoako wale no kona lehelehe, aole i loheia kona leo; nolaila manao iho la o Eli, ua ona ia. 14. Ninau aku la o Eli ia ia, Pehea la ka loihi o kou ona ana? E hoolei oe i kou waina mai ou aku la. 15. Olelo aku la o Hana, i aku la, Aole, e kuu haku; he wahine ehaeha wau ma ka naau:aole au i inu i ka waina, aole i ka mea ona, aka, ua ninini aku au i kuu uhane imua o Iehova. 16. Mai manao mai oe i kau kauwawahine, he kaikamahine na ka hewa; no ka mea, no ka nui o kuu ehaeha ana, a me ke kaumaha, ua olelo iho nei au a keia wa.

2 Sam. 15: 31. I mai la kekahi ia Davida, Aia o Ahitopela me ka poe kipi me Abesaloma. I aku la o Davida, E Iehova, ke pule aku nei au ia oe, e hoolilo oe i ka oleloao a Ahitopela i mea lapuwale.

20. Ua kauohaia mai anei ka pule paina?

1 Kor. 10: 31. Nolaila, ina e ai oukou, a ina e inu oukou, a o na mea a pau a oukou e hana'i e hana oukou i na mea a pau me ka hoonani aku i ke Akua.

Kol. 13: 17. A o ka oukou mea e lawe ai ma ka olelo, a ma ka hana, e pau ia i ka hanaia iloko o ka inoa o ka Haku, o Iesu, a e hoomaikai aku i ke Akua, i ka Makua ma ona la.

Mar. 8: 6. Kauoha mai la i kanaka e noho ilalo ma ka lepo. Lawe ae la ia i na popo berena ehiku, hoomai-

kai aku la, wawahi iho la, haawi mai ia i kana poe haumana, e kau aku imua o ka ahakanaka.

21. Heaha ka pono o ka pule anaina a me ka pule ohana?

Oih'l. 7: 12. Ua ikeia mai o Iehova e Solomona i ka po, a olelo mai oia ia ia, Ua lohe au i kau pule, a ua koho au i keia wahi no'u i hale mohai. 15. Ano, ua kaakaa ko'u mau maka, a ua haliu ko'u pepeiao i ka pule ma keia wahi.

Hal. 87: 2. E hookomo aku i ka'u pule imua ou. E haliu mai hoi kou pepeiao i ka'u kahea ana.

Is. 56: 7. O lakou no ka'u e lawe ai i ko'u mauna hoano, a e hoohauoli au ia lakou maloko o ko'u hale pule: e maliuia ko lakou mohaikuni, a me ko lakou alana maluna o ko'u kuahu, no ka mea, e oleloia ko'u hale, he hale pule no na lahuikanaka a pau.

Ioela 1: 14. E hoolaa i hookeai ana, e kahea aku i halawai, e hoakoakoa i ka poe kahiko, i na kanaka a pau o ka aina, ma ka hale o Iehova ko oukou Akua, a e hea aku ia Iehova.

Zek. 8: 21. A e hele aku na kamaaina o kekahi [wahi] i kekahi, me ka i aku, e haele pu kakou e pule imua o Iehova, a e imi aku ia Iehova o na lehulehu; owau hoi kekahi e hele.

Mat. 18: 19. Eia hou, Ke olelo aku nei hoi au ia oukou, ina paha elua o oukou ma ka honua nei e manao like i kekahi mea a laua e noi ai, e haawiia'ku hoi ia na laua e ko'u Makua i ka lani. 20. No ka mea, ma kahi e halawai ai na mea elua a ekolu paha ma ko'u inoa, malaila hoi au iwaena pu me lakou.

Heb. 10: 25. Aole hoi e haalele ana i ko kakou hoakoakoa ana e like me ka hana ana a kekahi poe, aka, e hooikaika pu ana, me ka ikaika nui ae i ko oukou ike ana aku e kokoke mai ana ua la la.

22. I na manawa hea e malama pono ai kakou i keia mau pule?

23. Pono anei na pule i paanaauia a i heluheluia paha?

24. E wehewehe mai i ka pule a ka Haku, me ka hoomaopopo i kona mau apana.

Mat. 6: 9. Penei oukou e pule aku ai; E ko makou Makua iloko o ka lani, e hoanoia kou inoa. 10. E hiki mai kou aupuni; e malamaia kou makemake ma ka honua nei, e like me ia i malamaia ma ka lani la; 11. E haawi mai ia makou i keia la i ai na makou no neia la; 12. E kala mai hoi ia makou i ka makou lawehala ana, me makou e kala nei i ka poe i lawehala i ka makou. 13. Mai hookuu oe ia makou i ka hoowalewaleia mai, e hoopakele no nae ia makou i ka ino; no ka mea, nou ke aupuni, a me ka mana, a me ka hoonaniia a mau loa aku. Amene.

25. He mea hiki anei i ke kristiano io ke noho me ka pule ole?

Oih. 9: 11. I mai la ka Haku ia ia, E ku, a e hele ma ke kuamoo, i kapaia o Pololei, ma ka hale o Iuda, e imi i kekahi mea i kapaia o Saulo, no Tareso, no ka mea, aia hoi, ke pule la ia.

26. Pehea ka manao o ke Akua i ka poe pule ole?

Ier. 10: 25. E ninini oe i kou ukiuki maluna o ko na aina e, ka poe i ike ole ia oe, a maluna o na ohana i hea ole i kou inoa; no ka mea, ua ai lakou ia Iakoba, a ua hoopau ia ia, a ua hooneoneo i kona wahi i noho ai.

Zep. 1: 4. E kau aku hoi au i kuu lima maluna o ka Iuda, a me na kanaka a pau o Ierusalema; a e hooki iho au i ke koena o ko Baala, mai keia wahi aku, a me ka inoa o ka poe mohai aku a me na kahuna hoi.

27. He oluolu anei ke Akua i ka pule ana o ka poe hewa?

Hal. 50: 16. Aka, ke olelo nei ke Akua i ka mea hewa, Heaha kau e hai aku ai i ko'u mau kanawai? a e lawe ai i kuu berita ma kou waha? 17. No ka mea, he hoowahawaha kou i ke aoia'na; a ke kiola nei oe i ka'u olelo mahope aku ou.

Hal. 66: 18. Ina malama au i ka hewa ma ko'u naau, aole e hoolohe mai ka Haku ia'u.

Sol. 1: 28: Alaila, e hea mai lakou ia'u, aole au e pane aku; e imi koke lakou ia'u aole e loaa mai; no ka mea, hoowahawaha lakou i ka ike, a o ka makau ia Iehova, aole lakou i koho mai.

Sol. 15: 8. O ka mohai o ka poe hewa, he hoopailua ia ia Iehova; o ka pule a ka poe pololei, oia kona makemake. 29. Ua loihi e aku o Iehova mai ka poe hewa aku; hoolohe hoi oia i ka pule a ka poe pono.

Isa. 1: 11. No ke aha ka oukou mohai nui ia'u? wahi a Iehova, ua liliha au i na mohaikuni hipakane, a me ka momona o na mea i kupaluia. Aole o'u oluolu i ke koko o na bipi, a me na keikihipa, a me na kao. 12. Ia oukou i hele mai ai, e hoike imua o'u, nawai i imi i keia ma ko oukou lima, e hahi ma ko'u pahale? 13. Mai lawe hou mai i na mohai oiaio ole; o ka mea ala, ea, he mea hoopailua ia ia'u. O ka mahina hou, ka Sabati, a me ka aha i hoakoakoaia, aole hiki ia'u ke hoomanawanui, he hewa no ia, a me ka ahaaina ana. 14. Ua ukiuki ko'u naau i ko oukou mau mahina hou, a me ko oukou halawai ana. He mau mea kaumaha ia ia'u, ua luhi au i ka halihali ana. 15. Ia oukou e hohola mai ai i ko oukou mau lima, e huna no wau i ko'u mau maka ia oukou; a ia oukou e hoomahuahua i na pule, aole au e hoolohe aku: no ka mea, ua piha ko oukou lima i ke koko.

Io. 9: 31. Ua ike no kakou aole ke Akua e hoolohe mai i ka poe hewa; aka, ina e haipule kekahi i ke Akua, a e hana hoi i kona makemake, oia kana e hoolohe mai ai.

Heb. 11: 6. Aka, he mea hiki ole ke hooluolu i ke Akua me ka manaoio ole; no ka mea, o ka mea e hele ana i ke Akua, e pono no e manaoio oia, o ke Akua io no ia, a, he mea e uku mai ana i ka poe i imi ikaika ia ia.

28. Makemake anei ka poe hewa i ka pule?

Iob. 21: 14. A olelo iho lakou i ke Akua, E hele oe mai o makou aku, a o ka ike kou mau aoao, aole makou makemake. 15. Owai ka Mea mana, i malama ai kakou ia ia? heaha ka mea e loaa ai, ke nonoi kakou ia ia?

Iob. 22: 8. No ka mea, heaha ka manaolana o ka aia, i ka wa e hoopau ai ia ia, i ka wa e kaili aku ai ke Akua kona uhane? 10. E hauoli anei ia i ka Mea mana? e kahea mau loa anei ia i ke Akua?

Hal. 10: 4. O ka mea hewa, aole ia e pule, no ka haaheo o kona maka, aole ke Akua i kona manao a pau.

29. He mea pono anei ka malama ana i na la hooke ai me ka pule? Pehea ka malama ana e pono ai? I na manawa hea e pono ke malamaia keia hana? Heaha hoi na hua o ia hana ana?

Ezera 8: 21. Alaila kukala aku au i hookeai malaila ma ka muliwai o Ahava, i hoohaahaa iho ai makou ia makou iho imua o ko kakou Akua, e imi aku ia ia ma ka aoao pono no makou, a no ka makou kamalii, a no ka makou waiwai a pau. 23. A hookeai iho la makou, a nonoi aku i ko kakou Akua no keia mea; a hoolohe mai no ia ia makou.

Is. 58: 4. Aia hoi, hookeai no oukou no ka paio, a me ka hakaka, i kuikui aku me ka lima hookaumaha. Aole hookeai oukou e like me ko keia la i mea e loheia'i ko oukou leo maluna. 5. O ka hookeai anei me ia ka'u i makemake ai? he la e hookaumaha ai ke kanaka i kona uhane? e hookulou hoi i kona poo ilalo, me he kaluha la? a haalii i ke kapa ino, a me ka lehu ahi? e kapa aku anei oe i keia, he hookeai, a he la lealea no Iehova? 6. Aole anei penei, ka hookeai a'u i makemake ai? o ka wehe i na mea paa o ka hookaumaha, e hookuu iho i na haawe kaumaha, a e kuu aku hoi e hele ka poe i hookaumahaia, a i uhaki no hoi oukou i na auamo a pau? 7. Aole anei, o ka haawi aku i kau berena no ka poe pololi, a i lawe mai hoi oe ma kou hale, i ka poe hune i hana ino ia? ia oe hoi e ike ai i ka mea ku kohana, i uhi oe ia ia? i huna ole hoi oe ia oe, i kou io iho?

Mat. 6: 16. A i hookeai oukou, mai hoinoino maka oukou e like me ka poe hookamani; no ka mea, ua hoinoino lakou i ko lakou maka i ikeia mai e na kanaka ka lakou hookeai ana: he oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, Ua loaa ia lakou ko lakou uku. 17. Aka, i hookeai oe, e poni i kou poo, a e holoi i kou maka. 18. I ike ole ia kau hookeai ana e na kanaka, aka, i ikea ia e kou Makua ina no i kahi nalo, a o kou Makua ke ike i kahi nalo, oia ke uku mai ia oe ma ke akea.

Dan. 9: 3. A haliu aku la au i ko'u maka i ka Haku i ke Akua e imi aku ma ka pule, a me ka nonoi ana, me ka hooke ai, a me ke kapa ino, a me ka lehuahi.

Iona 3: 5. A manaoio aku la na kanaka o Nineva i ke Akua, a hai aku i ka hookeai, a hookomo lakou i ke kapa inoino, mai ka mea nui o lakou a ka mea uuku o lakou.

Luk. 2: 37. A he wahine kanemake ia, he kanawalukumamaha makahiki ona, aole hoi ia i haalele i ka luakini, aka, ua malama mau oia i ke Akua me ka hoopololi a me ka pule, i ka po a me ke ao.

Oih. 10: 30. I aku la o Korenelio, Eha la mamua aku nei, e hookeai ana au, a hiki i keia hora, a i ka hora aiwa, pule ino la au ma ko'u hale, aia hoi, ku mai la kekahi kanaka imua o'u me ka aahu hinuhinu, i mai la, 31. E Korenelio, ua loheia kau pule, ua hoomanaoia no hoi kau hoomanawalea ana imua o ke Akua.

Oih. 13: 2. I ko makou hoomana ana i ka Haku, a me ka hookeai ana, i mai la ka Uhane Hemolele, E hookaawale oukou ia Barenaba laua me Saulo na'u, no ka hana a'u i hea aku ai ia laua. 3. Hookeai iho la lakou, pule aku la, kau iho la na lima maluna o laua, a hoouna ae la ia laua.

Oih. 14: 23. A hoonoho iho la laua i poe lunakahiko maluna o lakou, maloko o kela ekalesia, keia ekalesia, pule aku la a me ka hookeai, a haawi aku la ia lakou i ka Haku, i ka mea a lakou i manaoio aku ai.

2 Kor. 6: 5. Ma ka hooluhi ana, ma ke kiai ana, ma ka hoopololi ana.

2 Kor. 11: 27. I ka hana kaumaha a me ka luhi loa, i ka makaala pinepine ana, i ka pololi a me ka makewai ana, i ka hookeai pinepine ana.

24. Na Oihana Hoailona.

1. Heaha na oihana hoailona? Heaha ka waiwai o ia mau oihana?

Kin. 17: 7. A e hoopaa no hoi au i ka'u berita mawaena o'u a ou, a me kau poe mamo mahope ou ma na hanauna o lakou, i berita mau loa, i Akua no au nou, a no kau poe mamo mahope ou.

Rom. 4: 11. A ua loaa ia ia ke okipoepoeia i hoailona no kona manaoio ana i kona wa i okipoepoe ole ia'i, i lilo ai oia i makua no ka poe a pau e manaoio ana me ke okipoepoe ole ia, i hoolilola'i ka pono ia lakou.

1 Kor. 10: 16. O ke kiaha laa a kakou e hoolaa nei, aole anei oia ka lawe pu ana i ke koko o Kristo? A o ka berena no hoi a kakou e wawahi nei, aole anei ia ka lawe pu ana i ke kino o Kristo? 21. Aole e hiki ia oukou ke inu pu i ke kiaha o ka Haku a me ke kiaha o na daimo-

nio. Aole e hiki ia oukou ke pili pu aku i ka papaaina a ka Haku me ka papaaina a na daimonio.

Gal. 3: 27. No ka mea, o na mea a pau o oukou i bapetisoia iloko o Kristo, ua aahu iho oukou ia Kristo.

2. Nohea mai na oihana hoailona?

Mat. 28: 19. E hele ae oukou e hoohaumana aku i na lahuikanaka a pau, e bapetizo ana ia lakou iloko o ka inoa o ka Makua, a o ke Keiki, a o ka Uhane Hemolele.

1. Kor. 11: 23. No ka mea, ua loaa ia'u na ka Haku mai, ka mea a'u i haawi aku ai na oukou. O ka Haku o Iesu, i ka po ana i kumakaiaia'i, lalau aku la ia i ka berena.

3. Elua wale no anei mau oihana hoailona, a ke Kauoha Hou i haawi mai ai? *E nana i na kuhikuhi maluna ae.*

4. Pehea na oihana e ae elima, i kapaia he mau oihana hoailona [kakerema] e ka poe pope, "O ke kopirimatio, ka penitenia, ka ukiona, ka orinatio, a me ka makeremonio."

5. Heaha ke ano o ka wai iloko o ka bapetizo ana?

Tit. 3: 5. Aole no na hana pono a kakou i hana'i, aka, ma kona aloha wale, ua hoola oia ia kakou ma ka holoi hoohanau hou ana, a ma ka kana hou ia e ka Uhane Hemolele.

6. Ua paa ka poe i bapetizoia e hooko i ke aha?

Rom. 6: 3. Aole anei oukou i ike, o ko kakou poe i bapetizoia iloko o Kristo Iesu, ua bapetizoia iloko o kona make? 4. Nolaila, ua kanu pu ia kakou me ia, ma ka bapetizoia iloko o kona make, a me Kristo hoi i hoalaia'i mai waena mai o ka poe make ma ka nani o ka Makua, pela hoi kakou e pono ai ke hele ma ke ola hou.

Gal. 3: 27. No ka me, o na mea a pau o oukou i bapetizoia iloko o Kristo, ua aahu iho oukou ia Kristo.

7. He mea hiki anei i ke ola ka mea i bapetizo ole ia?

Luk. 23: 43. I mai la hoi o Iesu ia ia, He oiaio ka'u e olelo aku nei ia oe, I keia la o oe pu kekahi me au iloko o ka paredaiso.

Oih 10: 2. He kanaka haipule, ua makau ia i ke Akua, a me ko kona hale a pau,manawalea nui no ia i kanaka, a pule mau no ia i ke Akua. 4. A i kona ike ana ia ia, makau loa iho la, i aku la, E ka Haku, heaha ia! I mai la kela ia ia. Ua hiki iluna kau pule, a me kau manawalea, i mea e hoomanao ai imua o ke Akua. 22. I mai la lakou, O Korenelio, he lunahaneri, he kanaka pono, e makau ana no hoi i ke Akua, ua ike maopopo ia e ka lahuikanaka a pau o na Iudaio, a ua kauohaia mai ia e kekahi anela hemolele, e kii aku ia oe e hele i kona hale, lohe oia i na olelo ma ou la. 45. O ka poe ma ke okipoepoe i manaoio, a i hele pu me Petero, kahaha iho la ko lakou naau, no ka mea, ua nininiia mai ka haawina o ka Uhane Hemolele maluna o ko na aina e. 47. E pono anei i kekahi ke papa mai i ka wai i bapetizo ole ia lakou nei, ka poe i loaa ka Uhane Hemolele, e like me makou?

Rom. 4: 11. A ua loaa ia ia ke okipoepoe ia i hoailona no kona manaoio ana i kona wa i okipoepoe ole ia'i, i lilo ai oia i makua no ka poe a pau e manaoio ana me ke okipoepoe ole ia, i hoolilioia'i ka pono ia lakou.

8. Ua hoomaemaeia anei ka poe a pau i bapetizoia?

Oih. 8: 13. O Simona no hoi kahi i manaoio aku, a basetizoia iho la'no hoi ia. 18. A ike iho la o Simona ua haawiia mai ka Uhane Hemolele ma ke kau ana o na lima o na lunaolelo, haawi aku la oia ia laua i kau wahi dala, 19. I aku la, E haawi mai olua i keia mana na'u, i loaa ai ka Uhane Hemolele i ka mea a'u e kau ai i na lima maluna iho. 20. I mai la o Petero ia ia, E lilo pu kau dala me oe i ka make, no kou manao e loaa mai ka makana o ke Akua ma ke dala. 21. Aole ou wahi kuleana, aole ou wahi lihi iki o keia mea, no ka mea, aole i pono kou naau imua i ke alo o ke Akua. 22. E mihi oe i keia hewa ou, a e nonoi aku i ke Akua, ina paha e kalaia mai nou ka manao o kou naau. 29. No ka mea, ua ike au, aia no oe maloko o ke au awaawa, a me ka mea paa o ka hewa.

Rom. 2: 28. No ka mea, o ka mea e Iudaio ana mawaho, aole ia he Iudaio; aole hoi ka mea mawaho [wale no] ma ke kino, ke okipoepoe ana. 29. Aka, o ka mea e Iudaio ana maloko, oia ka Iudaio, a o ke okipoepoe ana, no ka naau ia, ma ka uhane, aole ma ka hua palapala, aole no na kanaka kona hoomaikaiia, no ke Akua mai no:

1 Pet. 3: 21. Ma ia mea, o ka bapetizo ana, ka mea i hoailonaia, oia ka mea e hoola mai nei ia kakou, aole nae o ka holoi ana i ka paumaele o ke kino, aka, o ka hoomaopopo ana i ka manao maikai i ke Akua, ma ke ala hou ana o Iesu Kristo.

9. Pehea ka aoao pono e bapetizo aku ai, e ninini paha i ka wai, e lumai paha i ke kanaka iloko o ka wai?

Oih. 2: 18. A i kela mau la, e ninini aku no hoi au i ko'u Uhane maluna iho o ka'u poe kauwakane a me ka'u poe kauwawahine, a e wanana ae lakou. 41. Alaila, o ka poe makemake i kana olelo, bapetizoia iho la lakou, a ia la no, hui pu ia mai ekolu tausani kanaka.

Oih. 11: 15. A i ko'u hoomaka ana e olelo aku, haule mai ka Uhane Hemolele iluna iho o lakou, e like me kakou i kinohou. 16. Hoomanao iho la au i ka olelo a ka Haku, ana i olelo mai ai, Bapetizo no o Ioane me ka wai, aka, e bapetizoia auanei oukou i ka Uhane Hemolele.

Oih. 16: 33. Ia hora no o ka po, lawe ae la oia ia laua, a holoi iho la i ko laua mau palapu, bapetizo koke ia iho la ia a me kona poe a pau.

Mar. 7: 4. A mai kahi kuai mai, ina aole e holoi, ina aole lakou e ai, a he nui no hoi na oihana i loaa mai i malamaia e lakou, o ka holoi ana i na kiaha a me na ipu, a me na ipu keleawe, a me na noho loihi.

Heb. 9: 10, 19,—21. Isa. 44: 3; 52: 15. Ezek. 36: 25. Oihana 1: 5.

10. He panihakahaka anei ka bapetizo ana no ke okipoepoe ana?

Kin. 17: 10. Eia ka'u berita e malama ai oukou mawaena o'u a o oukou, a me kau poe mamo mahope ou; E okipoepoeia na keiki kane a pau o oukou. 11. E okipoepoe oukou i ka io o ko oukou omaka; o ka hoailona ia o

ka berita mawaena o'u a o oukou. 12. I ka poawalu o kona ola ana, e okipoepoeia na keikikikane a pau o na hanauna o oukou; o ka mea i hanau ma kou wahi, a me ka mea i kuaiia i ke dala na ke kanaka e mai, ka mea aole nau i hua mai. 13. O ka mea i hanau ma kou wahi, a me ka mea i kuaiia i kou dala, he pono no e okipoepoeia oia; a e pili auanei ka'u berita ma ko oukou io i berita mau loa.

Rom. 4: 11. A ua loaa ia ia ke okipoepoeia i hoailona no kona manaoio ana.

Isa. 59: 21. Owau hoi, eia ka'u berita me lakou, wahi a Iehova, o kuu Uhane, ka mea maluna ou, a me ka'u mau olelo, a'u i waiho ai iloko o kou waha, aole e haalele ia mau mea i kou waha, aole hoi i ka waha o kau mau keiki, aole hoi i ka waha o na keiki a kau mau keiki, mai keia wa aku, a i ke ao pau ole, wahi a Iehova.

Rom. 2: 28. No ka mea, o ka mea e Iudaio ana mawaho, aole ia he Iudaio; aole hoi ka mea mawaho [wale no] ma ke kino, ke okipoepoe ana. 29. Aka, o ka mea e Iudaio ana maloko, oia ka Iudaio, a o ke okipoepoe ana, no ka naau ia, ma ka uhane.

Kan. 30: 6. A na Iehova kou Akua e okipoepoe mai kou naau a me ka naau o kou hua, e aloha aku ia Iehova kou Akua me kou naau a pau a me kou uhane a pau, i ola oe.

11. Owai ka mea pono ke bapetizoia?

Mar. 16: 16. O ka mea e manaoio mai, a bapetizoia, e hoolaia oia, aka, o ka mea manaoio ole mai, e hoohewaia oia.

Oih. 2: 28. Alaila i mai la o Petero ia lakou, E mihi, a e bapetizoia oukou a pau iloko o ka inoa o Iesu Kristo, i kalaia mai na hala, a e loaa ia oukou ka haawina o ka Uhane Hemolele. 41. Alaila, o ka poe makemake i kana olelo, bapetizoia iho la lakou, a ia la no, hui pu ia mai ekolu tausani kanaka.

Oih. 8: 12. A i ko lakou manaoio ana ia Pilipo i kana hai ana mai i ka euanelio o ke aupuni o ke Akua, a me ka inoa o Iesu Kristo, bapetizoia iho la lakou, na kane a me na wahine. 36. A i ko laua hele ana ma ke ala loa, hiki aku la laua ma kahi wai: Olelo ae ua luna la, Aia ka wai, heaha ko'u mea e bapetizo ole ia'i? 37. I ae la o Pilipo, Ina i manaoio oe me kou naau a pau, ina ua pono, I mai

la kela, Ke manaoio nei au o Iesu Kristo, oia ke Keiki a ke Akua.

12. He mea pono anei ke bapetizoia mai na keiki a ka poe manaoio?

Oih. 2: 38. Alaila, i mai la o Petero ia lakou, E mihi, a e bapetizoia oukou a pau iloko o ka inoa o Iesu Kristo, i kalaia mai na hala, a e loaa ia oukou ka haawina o ka Uhane Hemolele. 39. No ka mea, no oukou ka olelo hoolana, a no ka oukou poe keiki, a no ka poe i kahi mamao aku, a no na mea a pau a ka Haku, a ko kakou Akua e hea mai ai.

Oih. 16: 14. A o kekahi wahine, o Ludia kona inoa, no ke kulanakauhale, no Tuateira, he wahine kuai i ka lole poni, ua malama hoi i ke Akua, hoolohe mai la ia; a na ka Haku no i holahola kona naau, i hoolohe ia i na mea i oleloia'i e Paulo. 15. Bapetizoia iho la ia, a me ko kona hale, a nonoi mai la ia, i mai la, Ina manao oukou ua malama pono wau i ka Haku, e hele mai i ko'u hale, e noho ai. Koi mai la oia ia makou. 33. Ia hora no o ka po, lawe ae la oia ia laua, a holoi iho la i ko laua mau palapu, bapetizo koke ia iho la ia a me kona poe a pau.

2 Kor. 7: 14. No ka mea, ua huikalaia ke kane hoomaloka i ka wahine, a me ka wahine hoomaloka hoi, ua huikalaia oia i ke kane. Ina aole pela, ina ua haumia na keiki a oukou; aka, ano la, ua huikalaia.

Mar. 10: 13. Halihali aku la lakou i kahi mau keiki liilii ia ia, i hoopa mai oia ia lakou: papa ae la kana poe haumana, i ka poe nana i lawe aku. 14. Ike mai la Iesu, alaila, huhu iho la ia, i mai la ia lakou, E ae aku oukou i kamalii ke hele mai io'u nei, mai papa aku hoi ia lakou, no ka mea, e like me lakou nei ke aupuni o ke Akua. 16. Hipoi iho la oia ia lakou, kau ae la i kona lima iluna o lakou, a hoomaikai mai la ia lakou.

Kin. 17: 7. A e hoopaa no hoi au i ka'u berita mawaena o'u a ou, a me kau poe mamo mahope ou ma na hanauna o lakou, i berita mau loa, i Akua no au nou, a no kau poe mamo mahope ou. 9. Olelo mai la ke Akua ia Aberahama, Nolaila, e malama oe i ko'u berita, o oe a me kau poe mamo mahope ou, ma na hanauna o lakou.

E nana pu me keia ia,

. Gal. 3: 9. Nolaila hoi, o na mea ma ka manaoio, ua hoopomaikai pu ia lakou me Aberahama ka mea manaoio. 14. I kau mai ai ka hoopomaikaiia o Aberahama maluna o ko na aina e ma o Kristo Iesu la: i loaa mai ai ia kakou ma ka manaoio, ka mea i oleloia mai, o ka Uhane.

13. O ka bapetizo ana a Ioane Bapetite, he hookahi anei ia me ka bapetizo Kristiano ana?

Mal. 3: 1. Aia hoi, e hoouna auanei au i ko'u elele, nana e hoomakaukau i ke alanui imua o'u: a e hiki wawe mai auanei ka Haku, a oukou e imi nei iloko o kona luakini, oia ka elele o ka berita; o ka mea a oukou e makemake nei: ea, e hele mai ana ia, wahi a Iehova o na lehulehu.

Mat. 3: 5. Alaila, hele aku la ko Ierusalema a me ko Iudaia a pau io na la, a me ko na wahi a pau e kokoke ana ma Ioredane. 6. A bapetizoia iho la lakou e ia iloko o Ioredane, me ka hai ana mai i ko lakou hewa. 11. Owau no ke bapetizo aku nei ia oukou i ka wai, no ka mihi; aka, o ka mea e hele mai ana mahope o'u, he nui aku kona mana i ko'u, aole au e pono ke lawe i kona mau kamaa; nana oukou e bapetizo aku i ka Uhane Hemolele a me ke ahi.

Is. 40: 3. Ka leo o ka mea e kala ana ma ka waonahele, e hoomakaukau oukou i alanui no Iehova, e hoopololei hoi ma ka waoakua, i kuamoo no ko kakou Akua.

Io. 1: 23. Hai mai la ia, Owau no ka leo e kala ana i ka waonahele: E hoopololei i ke alanui no Iehova e like me ka Isaia ke kaula i olelo ai. 31. Aole nae au i ike pono ia ia, aka, i hoikeia oia i ka Iseraela, nolaila au i hele mai nei e bapetizo ana me ka wai.

Mar. 1: 1. Luk. 3: 3, 4.

14. Ua bapetizo houia anei ka poe i oleloia ma Oihana 19: 1—5?

Oih. 19: 1. I ka wa a Apolo i noho ai ma Korineto, kaahele o Paulo i na aina mauka, a hele aku la i Epeso, a loaa ia ia kekahi mau haumana. 2. I mai la ia lakou, Ua loaa anei ia oukou ka Uhane Hemolele i ko oukou manaoio ana? I aku la lakou ia ia, Aole makou i lohe no ka Uhane Hemolele. 3. I mai la kela ia lakou, Ma ke aha la oukou i bapetizoia'i? I aku la hoi lakou ia ia, Ma ka

bapetizo a Ioane. 4. I mai la o Paulo, Bapetizo mai la o Ioane, ma ka bapetizo ana o ka mihi, i ka i ana mai i kanaka, e manaio aku lakou i ka mea e hiki mai ana mahope ona: o ka Mesia no ia, o Iesu no. 5. A lohe lakou, bapetizoia iho la lakou ma ka inoa o ka Haku, o Iesu.

15. Noke aha i bapetizoia mai ai o Kristo? I kumu hoohalike anei no kakou? I hooko ai oia i na pono o ke kanawai paha?

Puk. 29: 4. A e kai mai oe ia Aarona, a me kana mau keikikane, a i ka puka o ka halelewa o ke anaiaa kanaka, a e holoi ia lakou i ka wai.

Oih'k. 8: 5. I aku la o Mose i ke anaina, Eia ka mea a Iehova i kauoha mai ai e hana'ia. 6. A lawe mai la o Mose ia Aarona a me kana mau keiki, a holoi ae la ia lakou i ka wai.

Nahelu 8: 5. Olelo mai la o Iehova ia Mose, i mai la, 6. E lawe oe i na Levi maiwaena mai o na mamo a Iseraela, a e huikala ia lakou. 7. Penei kau hana ana ia lakou, e huikala ai ia lakou: E kapipi i ka wai huikala maluna o lakou, a e amu lakou i ko lakou kino a pau, a e holoi lakou i ko lakou mau aahu, a e huikala ia lakou iho.

Mat. 3: 13. Alaila, hele mai la o Iesu, mai Galilaia mai i Ioredane io Ioane la, e bapetizoia'i e ia. 14. Hoole aku la o Ioane ia ia, i aku la, Owau kau e bapetizo mai e pono ai, a ke hele mai nei anei oe io'u nei? 15. Olelo mai la o Iesu, i mai la ia ia, E ae mai oe ano, no ka mea, pela kaua e pono ai ke malama i ka pono a pau: alaila, ae aku la kela ia ia.

Mat. 5: 15. Mai manao oukou i hele mai nei au e hoole i ke kanawai a me ka poe kaula. O ka hooiaio ka'u i hele mai nei, aole ka hoole.

16. Ua akaka anei ka pono e bapetizoia'i na keiki, ma ka bapetizo ana i na ohana?

E nana ia Oih. 16: 14, 15, 31—34; 1 Kor. 1: 16. 7: 14. Kin. 17: 7, 19. Kan. 30: 19. Rom. 15: 8.

17. Pehea ka na Kristiano hana ana i kinohi, mai na lunaolelo mai, ua bapetizo keiki anei lakou?

18. He mea pono i na Kristiano, hiea hale, ke hoolaa i na keiki hanai a lakou, ma ka bapetizo ana?

Kin. 17: 12.

19. Heaha ka pomaikai i loaa mai i na keiki, ma ko lakou bapetizoia mai?

Oih. 2: 39. No ka mea, no oukou ka olelo hoolana, a no ka oukou poe keiki, a no ka poe i kahi mamao aku, a no na mea a pau a ka Haku, a ko kakou Akua e hea mai ai.

Rom. 3: 1. No ia hoi, heaha anei ka mea e oi aku ai ka Iudaio? Heaha hoi ka pomaikai o ke okipoepoe ana? 2. He nui no ma kela wahi, ma keia wahi; eia hoi ka mua, ua haawiia mai ia lakou na kanawai o ke Akua.

Gal. 3: 17. O keia ka'u e olelo aku nei, o ka berita i hoopaa e ia mamua e ke Akua no Kristo, aole e hiki i ke kanawai i kauia mahope mai o na haneri makahiki eha a me kanakolu ke hoole aku, i haule ai ka olelo. 18. A ina ma ke kanawai ka hooili ana, aole no ia ma ka olelo: aka, na ke Akua ia i haawi wale mai ia Aberahama ma ka olelo.

20. Ua paa na makua e hooko i ke aha ma ka lakou hoolaa i ka lakou poe keiki?

Kin. 18: 19. No ka mea, ke ike nei au ia ia, e kauoha aku no ia i kana poe keiki a me kona mau ohua mahope ona, i malama mai ai lakou i ka aoao o Iehova, a e hana lakou ma ka pono a me ka pololei; i hooili aku ai o Iehova maluna o Aberahama i ka mea ana i olelo ai nona.

Ep. 6: 4. Oukou hoi, e na makua, mai hoonaukiuki aku i na keiki a oukou, aka, e alakai ia lakou ma ka hoopono a me ka hoonaauao a ka Haku.

21. Heaha ke ano o ka olelo "kanu pu ia me Kristo" ma ke bapetizo ana?

Rom. 6: 4. Nolaila, ua kanu pu ia kakou me ia, ma ka bapetizoia iloko o kona uhane, a me Kristo hoi hoalaia'i mai waena mai o ka poe make ma ka nani o ka Makua, pela hoi kakou e pono ai ke hele ma ke ola hou.

Kol. 2: 12. I kanu pu ia me ia, i ka bapetizo ana, a ilaila hoi e ala pu hou ai me ia, ma ka manaoio i ka hana a ke Akua, a ka mea i hoala ia ia, mai ka make mai.

22. He mea pono anei i ka mea i bapetizoia ke bapetizo hou ia mai?

Tit. 3: 5. Aole no na hana pono a kakou i hana'i, aka, ma kona aloha wale, ua hoola oia ia kakou ma ka holoi hoohanau hou ana, a ma ka hana hou ia e ka Uhane Hemolele.

23. Ina paha e huli mai kekahi o ka poe pope, i bapetizoia e na kahuna pope, he pono anei ke bapetizo hou aku ia lakou?

24. Owai na mea pono ke lawelawe ma keia oihana?

Mat. 28: 19. E hele ae oukou e hoohaumana aku i na lahuikanaka a pau, e bapetizo ana ia lakou iloko o ka inoa o ka Makua, a o ke Keiki, a o ka Uhane Hemolele.

1 Kor. 4: 1. E pono i kanaka ke manao mai ia makou, he poe lawehana no Kristo, he poe puuku hoi no na mea pohihihi o ke Akua.

Heb. 5: 4. Aole hoi e lawelawe kekahi i keia nani nona iho, aka, ua hookaawaleia mai ia e ke Akua me Aarona hoi la.

25. O ka ahaaina a ka Haku, heaha kona ano? No ke aha i haawiia mai ia oihana?

Luk. 22: 17. Alaila, lalau iho la oia i ke kiaha, a hoomaikai aku la, i mai la, E lawe oukou i keia, a e kailike ia oukou iho; 18. No ka mea, ke olelo aku nei au ia oukou, aole au e inu i ko ke kumu waina, a hiki e mai ke aupuni o ke Akua. 19. Alaila lalau iho la ia i ka berena, hoomaikai aku la, a wawahi iho la, a haawi mai la ia lakou, i mai la, O ko'u kino keia i haawiia no oukou, e hana hoi oukou i keia me ka hoomanao mai ia'u. 20. Pela no hoi i ke kiaha, mahope iho o ka aina, i mai la, O keia kiaha, o ke kauoha hou ia iloko o ko'u koko i hookaheia no oukou.

1 Kor. 10: 16. O ke kiaha laa a kakou e hoolaa nei,

aole anei oia ka lawe pu aua i ke koko o Kristo? A o ka berena no hoi a kakou e wawahi nei, aole anei ia ka lawe pu ana i ke kino o Kristo? 17. No ka mea, o kakou he nui loa, hookahi no ka kakou berena, hookahi hoi kino: no ka mea, ua ai pu kakou a pau, i kela berena hookahi.

Hal. 116: 12. Heaha ka'u e haawi aku ai ia oe, e Iehova. no kou lokomaikai mai a pau ia'u? 13. E hapai no wau i ke kiaha o ke ola, a e kahea aku i ka inoa o Iehova. 14. E haawi no wau ia Iehova i ko'u mea i hoohiki ai, imua o kona poe kanaka a pau.

Mat. 10: 32. Nolaila, o ka mea hana au e hooia aku imua o na kanaka, na'u hoi ia e hooia aku imua o ko'u Makua iloko o ka lani. 33. A o ka mea nana au e hoole aku imua o na kanaka, na'u hoi ia e hoole aku imua o ko'u Makua iloko o ka lani.

1 Kor. 11: 24—26. Mat. 26: 26, 27. Mar. 14: 22—25.

26. Ua like anei ke ano o ka ahaaina a ka Haku me ko ka moliaola?

1 Kor. 5: 7. No ia mea, e kiola oukou iwaho o ua mea hu kahiko la, i lilo oukou i popo hou i hu ole ai oukou. No ka mea, ua mohaiia o Kristo, ko kakou moliaola no kakou. 8. No ia mea, e malama kakou i ka ahaaina, aole hoi me ka hu kahiko, aole hoi me ka mea hua o ka hoomauhala, a me ka hewa, aka, me ka mea hu ole o ka manao maikai a me ka oiaio.

27. O ka berena a me ka waina ma keia oihana, o Iesu Kristo maoli anei ia?

Heb. 2: 17. Nolaila, ua pono e hoohalike loa ia oia me kona poe hoahanau, i lilo ai ia i kahuna nui aloha, a me ka hoopono ma na mea no ke Akua, i hiki ai ia ia ka hoomalu ana no na hewa o kanaka.

Pil. 2: 7. Aka, waiho iho la ia i kona, e lawe ana i ke ano o ke kauwa, a ua lilo iho la oia ma ke ano kanaka.

Luk. 24: 6. Aole oia maanei; aka, ua ala ae nei ia. E hoomanao i kana i olelo mai ai ia oukou, ia ia ma Galilaia, 39. E nana mai oukou i ko'u mau lima a me ko'u mau wawae, owau no keia, e lawelawe ia'u i maopopo ia oukou, no ka mea, aohe io a me ka iwi ko ka uhane, e like me ko'u a oukou e ike ai.

Oih. 3: 21. He pono ke hookipa aku ka lani ia ia, a

hiki aku i ka wa e hooponopono ia mai ai na mea a pau i oleloia mai e ke Akua, ma ka waha o na kaula hemolele ona, mai kinohi mai.

1 Kor. 11: 23. No ka mea, ua loaa ia'u na ka Haku mai, ka mea a'u i haawi aku ai na oukou. O ka Haku o Iesu, i ka po ana i kumakaiaia'i, lalau aku la ia i ka berena: 24. A pau ka hoalohaloha ana, wawahi iho la ia, i aku la, E lawe oukou, e ai; eia no ko'u kino i wawahiia no oukou. E hana oukou i keia me ka hoomanao mai ia'u. 25. Pela no hoi ke kiaha, mahope o ka ai ana, i aku la, O keia kiaha, o ke kauoha hou ia iloko o ko'u koko. E hana oukou i keia, i ko oukou wa e inu ai, me ka hoomanao mai ia'u. 26. No ka mea, i na wa a pau loa a oukou e ai ai i keia berena, a e inu hoi i keia kiaha, e hai aku ana oukou i ka make o ka Haku, a hiki hou mai ia.

Mat. 26: 26. I ka lakou ai ana, lalau iho la o Iesu i ka berena, hooalohaloha aku la ia, wawahi iho la, a haawi mai la na ka poe haumana, i mai la, E lawe oukou, e ai, o ko'u kino keia. 27. Lalau iho la hoi oia i ke kiaha, hooalohaloha aku la, haawi mai la ia lakou, i mai la, E inu oukou a pau i keia.

Heb. 7: 23. A, o kela poe kahuna he lehulehu lakou, no ka mea, aole i haawiia mai e mau lakou, no ka make, 24. Aka, oia nei, no kona mau loa ana, he oihana kahuna lilo ole kana. 27. Aole pono hoi ia ia ke kaumaha i ka mohai i keia la i kela la, e like me ua mau kahuna nui la, no ko lakou mau hewa ponoi mamua, alaila no ko na kanaka mau hewa; no ka mea, hookahi wale no kana hana ana ia mea, i keia wa i kaumaha ai ia ia iho.

Heb. 10: 11. A o na kahuna ua ku lakou e hana ana i ka oihana i kela la i keia la, e kaumaha pinepine ana i ua mau mohai la, i na mea hiki ole ke kala i ka hewa; 18. A ma kahi i paa ai ia mau mea i ke kalaia, aole mohai hou aku no ka hewa.

Io. 6: 56. O ka mea e ai i ko'u kino, a e inu hoi i ko'u koko, ke noho nei ia iloko o'u, owau hoi iloko ona. 57. E like me ka Makua ola, nana au i hoouna mai; a e ola ana au i ka Makua, pela hoi ka mea e ai mai ia'u, e ola no ia ia'u. 58. O keia ka berena i iho mai mai ka lani mai; aole e like me ko oukou poe kupuna i ai ai i ka mane, a make aku la; o ka mea e ai i keia berena, e ola mau loa ia. 61. A ike iho la o Iesu i ka ohumu ana o na haumana

ana, no keia mea, i mai la oia ia lakou, O keia anei ka mea a oukou e ukiuki ai? 62. Pehea la hoi, ina e ike oukou i ke Keiki a ke kanaka e hoi hou aku ana iluna i kona wahi mamua? 63. O ka uhane ka mea nana e hoola; aole ke kino he mea e pono ai; o ka olelo a'u e olelo aku nei ia oukou, he uhane ia a me ke ola.

28. Owai na mea pono ke ai i ka ahaaina a ka Haku?

Puk. 12: 48. A i noho pu kekahi kanaka e me oe, a manao no ia e malama i ka moliaola no Iehova, e okipoepoeia kona poe kane a pau; alaila, e hookokoke mai ia e malama ia mea; a e lilo ia i mea like me ka mea i hanauia ma ka aina: no ka mea, aole loa e ai kekahi ia mea, ke okipoepoe ole ia oia.

Isa. 44: 5. E olelo no kekahi, No Iehova au, a e kapaia kekahi ma ka inoa o Iakoba, a e kakau kekahi ma kona lima. No Iehova au, a hea aku kekahi ma ka inoa o ka Iseraela.

Mat. 5: 3. Pomaikai ka poe i haahaa ka naau; no ka mea, no lakou ke aupuni o ka lani. 4. Pomaikai ka poe e u ana; no ka mea e hooluoluia'ku lakou. 5. Pomaikai ka poe akahai; no ka mea, e lilo ka honua ia lakou. 6. Pomaikai ka poe pololi, a makewai no ka pono; no ka mea, e komaonaia lakou. 7. Pomaikai ka poe i aloha aku; no ka mea, e alohaia mai lakou. 8. Pomaikai ka poe i maemae ma ka naau; no ka mea, e ike lakou i ke Akua. 9. Pomaikai ka poe uwao; no ka mea, e iia lakou he poe keiki na ke Akua. 10. Pomaikai ka poe i hana ino ia mai na ka pono; no ka mea, no lakou ke aupuni o ka lani. 11. E pomaikai ana no oukou, ke hoino mai kanaka ia oukou, ke hoomaau mai no hoi, a no'u nei e olelo wahahee mai ai ia oukou i na mea ino a pau. 12. E hauoli oukou, e olioli nui hoi; no ka mea, he nui ka uku no oukou ma ka lani: pela lakou i hana ino aku ai i ka poe kaula mamua o oukou.

Mat. 11: 28. E hele mai oukou a pau loa io'u nei, e ka poe luhi a me ka poe kaumaha, na'u oukou e hoomaha aku.

1 Pet. 1: 8. Ka mea a oukou i ike maka ole ai, a ua makemake no nae, a, me ka ike ole aku ia ia, ua manaoio oukou me ka hauoli i ka olioli nani pau ole i ka hai aku.

1 Kor. 5: 11. Ke palapala aku nei au ia oukou, ina i kapaia'ku kekahi, he hoahanau, a ua moe kolohe ia, a ua makee, a ua hoomanakii, a ua ahiahi, a ua ona, a ua alu-

nu, mai hoolauna aku oukou, aole hoi e ai pu me ka mea i hana pela.

29. Pehea ka malama ana i keia oihana e pono ai?

1 Kor. 5: 7. No ia mea, e kiola oukou iwaho i ua mea hu kahiko la, i lilo oukou i popo hou i hu ole ai oukou. No ka mea, ua mohaiia o Kristo, ko kakou moliaola no kakou. 8. No ia mea, e malama kakou i ka ahaaina, aole hoi me ka hu kahiko, aole hoi me ka mea hu o ka hoomauhala, a me ka hewa, aka, me ka mea hu ole o ka manao maikai a me oiaio.

1 Kor. 11: 28. E noonoo ke kanaka ia ia iho, a pela ia e ai ai i ka berena, a pela hoi ia e inu ai i ko ke kiaha. 33. No ia mea, e o'u hoahanau e, i ko oukou akoakoa ana e ai ai, e kakali oukou i kekahi i kekahi.

2 Kor. 13: 5. E hoao oukou ia oukou iho, aia ma ka manaoio paha oukou; e huli oukou ia oukou iho i pono: aole anei oukou i ike ia oukou iho, aia no Iesu Kristo iloko o oukou, ke ahewa ole ia oukou?

Mat. 5: 23. No ia mea, a i lawe mai oe i kau mohai i ke kuahu, a malaila oe e manao ai, he mea kau e hewa ai i kou hoahanau; 24. E waiho malaila oe i kau mohai imua o ke kuahu, e hele aku oe e hoolaulea e mamua i kou hoahanau, alaila e hoi mai e kaumaha aku i kau mohai.

Heb. 10: 22. E hookokoke kakou me ka maopopo loa o ka manaoio, a me ka naau oiaio, me ka huikala o ko kakou naau kaumaha i ka hewa; 23. A me ka holoi ana o ko kakou kino me ka wai maemae, e hoopaa kakou i ka manaolana a kakou i hai aku ai me ka luhi ole, no ka mea, he ku paa io ko ka mea nana i hai mua mai ka pono. 24. A e nana pono hoi kakou i kekahi i kekahi, e hooikaika ai i ke aloha a me na hana maikai.

Hal. 26: 6. E holoi au i kuu mau lima me ka hala ole, pela hou au e hoopuni ai i kou kuahu, e Iehova.

30. Heaha ka *ai ana a me ka inu ana i keia ahaaina me ka pono ole?*

1 Kor. 11: 27. Nolaila, o ka mea ai i keia berena, a e inu i ko ke kiaha o ka Haku, me ka pono ole, ua hewa ia i

ke kino a me ke koko o ka Haku. 28. E noonoo ke kanaka ia ia iho, a pela ia e ai ai i ka berena, a pela hoi ia e inu i ko ke kiaha. 29. No ka mea, o ke kanaka nana e ai, a e inu hoi me ka pono ole, ua ai no ia a ua inu i ka hoahewaia nona iho, no kona hoomaopopo ole ana i ke kino o ka Haku. 30. Nolaila, ua nui loa ka poe o oukou i nawaliwali, a i maimai, a ua nui no ka poe i moe. 31. Ina i hookolokolo kakou ia kakou iho, alaila, aole kakou e hoahewaia mai. 32. Aka, i ko kakou hoahewaia e ka Haku, ua hoopaiia mai kakou, i ole ai kakou e hoahewa pu ia me ko ke ao nei.

31. Owai ka mea pono ke lawelawe ma keia oihana?

1 Kor. 4: 1. E pono i kanaka ke manao mai ia makou, he poe lawehala no Kristo, he poe puuku hoi no na mea pohihihi o ke Akua.

Heb. 5: 4. Aole hoi e lawelawe kekahi i keia nani nona iho, aka, ua hookaawaleia mai ia e ke Akua me Aarona hoi la.

25. Na mea e hiki mai ana.

§ 1. Ka Milenio.

1. Heaha ka ka Palapala Hemolele e ao mai ai no ka Milenio?

Hoik. 20: 2. A lalau aku la ia i ka deragona, kela moo kahiko, oia hoi o ka diabolo a o Satana hoi, a nakinaki iho la ia ia a paa i na makahiki hookahi tausani. 3. A kiola aku la ia ia iloko o ka luahohonu, pani iho la, a hoailona iho la ia ia, i ole ia e hoowalewale hou aku i ko na aina, a pau na makahiki hookahi tausani; a mahope iho o keia mau mea, e kuu hou ia'ku oia no kekahi manawa pokole.

Hal. 2: 8. E noi mai oe ia'u, a e haawi aku au ia oe i na lahuikanaka i hooilina nou, a i waiwai hoi nou na welelau o ka honua.

Hal. 72: 8. E hoomalu aupuni oia mai ke kai a i ke kai, a mai ka muliwai hoi a i na welelau o ka honua. 9. A imua o kona alo e kulou iho ai ko ka waonahele; a e palu no hoi kona poe enemi i ka lepo. 10. E halihali ma na Lii o Taresisa, a o na mokupuni i na makana; a e haawi

mai no hoi na'lii o Saheba a me Seba i ko lakou mau haawina. 11. Oia, e moe iho hoi na Lii a pau imua o kona alo; e pau hoi na lahuikanaka i ka malama ia ia.

Isa. 2: 2. E hiki mai no keia i na la mahope, e kukulu paa ia ka puu o ka hale o Iehova maluna o na mauna, a e hookiekie maluna o na puu, a e holo iloko ona na lahuikanaka a pau. 4. Nana no e hooponopono mawaena o ko na aina, e ao mai hoi i na lahuikanaka he nui loa. E kui lakou i ko lakou mau pahikaua i oo palau, a me ko lakou mau ihe hoi, i pahi paipai; aole e hapai ko kekahi aina i ka pahikaua, e ku e i ko kekahi aina, aole hoi lakou e ao hou i ke kaua.

Mal. 1: 11. No ka mea, mai ka hikina o ka la a hiki i ke komohana, e nui auanei kuu inoa iwaena o ka lahuikanaka; a ma na wahi a pau loa e kuniia'i ka mea ala no kuu inoa, a me ka mohai maemae: no ka mea, e nui auanei kuu inoa iwaena o na lahuikanaka, wahi a Iehova o na lehulehu.

Dan. 2: 34. Ike aku la oe, aia hoi, he pohaku i kalai lima ole ia, oia ka i kui mai i ua kii la ma kona mau kapuwai hao me ka palolo, a weluwelu iho ia. 35. Alaila, ua okaoka loa iho la ka hao, a me ka palolo, a me ke keleawe, ke dala, a me ke gula; a ua lilo lakou me he opala la ma ke kahua hehi o ke kau: a ua puhiia hoi e ka makani. aole wahi i loaa no lakou; aka, o ua pohaku la, ua lilo ia i mauna nui a piha ka honua ia ia.

Is. 11: 6. Alaila, e noho pu no ka iliohae me ke keikihipa, a e moe pu no ka leopadi, me ke keikikao; o ke keikihipa, a me ka liona hou, a me ka bipi i kupaluia, e kuikahi no lakou, a na ke keiki uuku lakou e alakai. 7. E ai pu no ka bipi wahine, a me ka bea, a e ai no hoi ka liona i ka mauu maloo, me he bipi la. 8. E paani no ke keiki ai waiu ma ka lua o ka moomake, a e kau no ke keiki i ukuhiia i kona lima ma ka lua o ka moopepeiaohao. 9. Aohe mea hana hewa, aohe mea luku ma ko'u mau kuahiwi hoano a pau, no ka mea, e piha auanei ka honua i ka ike ia Iehova, e like me ka moana i uhiia i ke kai.

Is. 25: 6. Na Iehova o na kaua e hana maluna o keia mauna, i ahaaina mea ono, no na kanaka a pau, he aha inu waina hou, he mau mea maikai ono loa, he waina hou i hanaia a maikai. 7. Maluna o keia mauna e lawe lilo ai oia i ka pale, i ka mea i uhi ai i ka maka o na lahuikanaka a pau, a me ka pale i uhi ai maluna o ko na aina a pau.

Is. 38: 23. Alaila e haawi mai no oia i ka ua no kau hua, ka mea au e kanu ai ma ka lepo; a me ka berena hoi no ka hua ana mai o ka lepo, a e momona no ia, a mahuahua ka maikai. 26. A e like auanei ka malamalama o ka mahina, me ka malamalama o ka la, a e pahiku no ka malamalama o ka la, e like me ka malamalama o na la ehiku, i ka la e wahi ai o Iehova i ka eha o kona poe kanaka, a hoola hoi i ka eha o ko lakou hahauia.

Is. 33: 24. Aole e olelo ka mea e noho ana, Ua mai au; o na kanaka e noho ana maloko, ua kalaia ko lakou hewa.

Is. 60: 18. Aole e lohe hou ia ka hao wale ana ma kou aina, aole hoi ka hookaumaha, a me ka anai ana, ma kou mau mokuna, aka, e kapa iho no oe i kou mau pa, He ola, a me kou mau pukapa hoi, He hoonani. 21. A e lilo auanei kou poe kanaka, i poe pono, a e noho mau loa no hoi lakou ma ka aina, o ka lala a'u i kanu ai, o ka hana hoi a kuu mau lima, i hoomaikaiia mai ai au.

Is. 66: 23. A mai kekahi mahina hou, a i kekahi, a mai kekahi la sabati, a i kekahi, e hele mai no na mea io a pau e hoomana imua o'u, wahi a Iehova.

Ier. 31: 34. Aole lakou e ao hou aku, o keia mea kela mea i kona hoalauna, a o keia mea kela mea i kona hoahanau, e olelo ana, E ike ia Iehova; no ka mea, e ike auanei lakou a pau ia'u, mai ka mea liilii loa o lakou a hiki i ko lakou mea nui loa, wahi a Iehova: no ka mea, e kala aku auanei au i ko lakou hala, aole hoi au e hoomanao hou aku i ko lakou hewa.

Dan. 7: 27. Aka, o ke aupuni, a me ke alii ana, a o ka nani o ke aupuni malalo iho o ka lani a puni, e haawiia mai i na kanaka haipule o ka mea Kiekie; o kona aupuni he aupuni mau loa ia, a o na'lii a pau, e hookauwa aku, a e malama aku no hoi ia ia.

Mik. 4: 1. A i na la mahope e hookupaaia ka mauna o ka hale o Iehova, maluna o na mauna, a e hookiekieia oia maluna o na puu; a e holo na kanaka i ona la. 2. A e hele na lahuikanaka he nui, a e olelo aku, e hele mai, a e pii aku kakou i ka mauna o Iehova, a i ka hale o ke Akua o Iakobo; a e ao mai ia ia kakou i kona mau aoao, a e hele kakou ma kona mau alanui; no ka mea, e hele ke kanawai mai Ziona aku; a o ka olelo a Iehova mai Ierusalema aku.

Heb. 2: 14. No ka mea, e hoopihaia ka honua i ka ike

i ka nani o Iehova, e like me na wai i hoopiha ai i na moana.

Hoik. 11 : 15. Puhi ae la ka anela ehiku, a nui loa iho la na leo ma ka lani, e i ana, Ua lilo ke aupuni o ke ao nei no ko kakou Haku, a no kona Kristo, a oia ke Alii e mau loa ana i ke ao pau ole.

2. O ka Milenio anei ka wa i oleloia ma Hoik. 20: 4—6, e noho alii ai o Kristo ma ka honua, me ko ke alahou mua ana?

Hoik. 20 : 4. A ike aku la au i na nohoalii, a noho lakou maluna iho, a ua haawiia na lakou e hoopai aku. A ike aku la au i na uhane o ka poe i okiia ko lakou poo no ka hoike ana ia Iesu, a no ka olelo a ke Akua, a me ka poe i hoomana ole i ka holoholona a me kona kii, aole hoi i loaa kona hoailona ma ko lakou lae, aole hoi ma ko lakou lima; ola pu lakou me Iesu a hoomalu pu me ia i na makahiki hookahi tausani. 5. Aole i ola ke koena o ka poe make a pau ia mau makahiki hookahi tausani. Eia ke ala mua ana. 6. Pomaikai a hoano hoi ke kanaka ke loaa ia ia ke ala mua ana, aole e lanakila ka make alua maluna o lakou, a e lilo no lakou i poe kahuna no ke Akua a no Kristo, a na lakou e hoomalu pu me ia i na makahiki hookahi tausani.

3. E noho hemolele anei me ke kina ole na haipule i ka wa Milenio?

Keka. 7: 20. No ka mea, aohe kanaka pono ma ka honua, nana e hana maikai, me ka hana hewa ole,

Iob. 14: 4. Owai ka mea e unuhi ae i ka mea maemae mailoko mai o ka mea haumia? aole kekahi.

Io. 3: 6. O ka mea i hanauia na ke kino, he kino no ia.

Ezeka. 47: 11. Aka, o kona mau wahi pohopoho, a me kona mau wahi lepo wai, na mea hoi i hoola ole ia, e hooliloia ia no ka paakai.

4. E koe anei ka pilikia a me ka ehaeha ia wa?

Iob. 14: 1. O ke kanaka i hanauia e ka wahine, he hapa kona mau la, a ua piha i ka popilikia.

5. E hoikeia'ku anei ka olelo a ke Akua, a e malamaia mai anei na oihana laa ia wa?

Mat. 28: 19. E hele ae oukou e hoohaumana aku i na lahuikanaka a pau, e bapetizo ana ia lakou iloko o ka inoa o ka makua, a o ke Keiki, a o ka Uhane Hemolele; 20. E ao aku ana ia lakou e malama i na mea a pau a'u i kauoha aku ai ia oukou. Aia hoi, owau no me oukou i na manawa a pau, a hiki i ka hopena o keia ao. Amene.

1 Kor. 11: 26. No ka mea, i na wa a pau loa a oukou e ai ai i keia berena, a e inu hoi i keia kiaha, e hai aku ana oukou i ka make o ka Haku, a hiki hou mai ia.

Ier. 31: 31. Aole lakou e ao hou aku o keia mea kela mea i kona hoalauna, a o keia mea kela mea i kona hoahanau, e olelo ana, E ike ia Iehova; no ka mea, e ike auanei lakou a pau ia'u, mai ka mea liilii loa o lakou a hiki i ko lakou mea nui loa, wahi a Iehova; no ka mea, e kala aku auanei au i ko lakou hala, aole hoi au e hoomanao hou aku i ko lakou hewa.

6. Ahea la e hiki mai ai ka Milenio?

Dan. 7: 25. A e olelo i na mea nui ku e i ka mea Kiekie, a e hookaumaha aku ia i ka poe haipule o ka mea Kiekie loa, a e manao iho no ia e hookahuli i na manawa, a me na kanawai; a e haawiia ia mau mea iloko o kona lima, a hiki i ka manawa, a me kekahi manawa, a me ka mahele o ka manawa. 27. Aka, o ke aupuni, a me ke alii ana, a o ka nani o ke aupuni malalo iho o na lani a puni, e haawiia mai i na kanaka haipule o ka mea Kiekie; o kona aupuni he aupuni mau loa ia, a o na'lii a pau, e hookauwa aku, a e malama aku no hoi ia ia.

Dan. 12: 7. A hoolohe aku au i ka ua kanaka la i hoahuia i ke olona, ka mea maluna o ka wai o ka muliwai, a i kona kikoo ana i kona lima akau a me kona lima hema i ka lani, a hoohiki ma ka Mea e ola mau loa ana, ma ka manawa, a me na manawa, a me ka hapa o ka manawa, a hoopauia ke hoopuehu ana i kekahi o ka poe kanaka laa, alaila e hookoia'i ia mau mea a pau. 11. A mai ka manawa e laweia aku ai ka mohai o na la, a e hoonohoia'i hoi ka mea ino e hooneoneo ai, hookahi tausani elua haneri a me kanaiwa ia mau la. 12. Pomaikai ka mea e kakali ana a hiki i na la he tausani ekolu haneri a me kanakolukumamalima.

Luk. 21 : 24. A e haule no lakou i ka pahi kaua, a e lawe pio ia'ku lakou i na aina a pau, a e hehiia auanei o Ierusalema ilalo e na kanaka e, a pau aku na manawa o ko na aina e.

Hoik. 11: 2. E waiho i ka papahola mawaho o ka luakini, aole e ana, no ka mea, ua haawiia i ko na aina e, a e hahi no lakou i ke kulanakauhale a hala na malama hookahi kanahakumamalua. 3. A e haawi aku no wau, na ko'u mau mea hoike elua, a e ao aku no laua me ka aahuia i ke kapa inoino, a hala na la hookahi tausani, elua haneri me kanaono.

Hoik. 12: 6. Pee aku la ua wahine la i ka waonahele ma kahi a ke Akua i hoomakaukau ai nona, i malama'i lakou la ia ia malaila i na la hookahi tausani elua haneri me kanaono. 14. Haawiia mai la i ka wahine elua eheu o ka aeto nui, i lele aku ai oia i ka waonahele, i kona wahi, ua malamaia oia malaila i ka makahiki, a me na makahiki a me ka hapa o ka makahiki, mai ke alo aku o ua moo la.

Oih. 1 : 7. I mai la oia ia lakou, Aole ia oukou ka ike i na wa, a me na kau a ka Makua i waiho ai i kona mana iho.

E hoi hou anei na Iudaio, a noho hou ma ka aina o Kanaana ae?

Is. 11 : 11. A hiki aku i kela la, e hohola hou mai ka Haku i kona lima, e hoola i ke koena o kona poe kanaka, i ka poe e koe ma Asuria, a ma Aigupita, a me Paterosa, ma Kusa a me Elama, ma Sineara a me Hamata, a ma na mokupuni o ke kai. 12. E kau no hoi ia i ka hae no na aina, a e hoiliili hoi i ka poe aea o ka Iseraela, a e hoakoakoa mai i na mea puehu o ka Iuda; mai na kihi eha mai o ka honua. 13. Alaila, e oki no ka huahua o ka Eperaima, a e pau no hoi ka huhu o ka Iuda, aole huahua ka Eperaima i ka Iuda, aole hoi e hoomana ka Iuda i ka Eperaima. 16. A e hoomakaukauia he alanui no ke koena o kona poe kanaka, ka poe i koe ma Asuria; e like hoi me ka mea o ka Iseraela, i ko lakou wa i hele mai ai, mai ka aina o Aigupita mai.

Ier. 16: 14. Nolaila, aia hoi, e hiki mai ana na la, wahi a Iehova, aole e olelo hou ia mai, Ke ola la no o Iehova, ka mea nana i lawe mai i na mamo a Iseraela mai ka aina o Aigupita mai: 15. Aka, Ke ola la no o Iehova, ka

mea nana i lawe mai i na mamo a Iseraela, mai ka aina o ke kukulu akau mai, a mai na aina a pau mai, kahi ana i kipaku aku ai ia lakou. A e lawe no wau ia lakou iloko o ka aina a'u i haawi aku ai i ko lakou poe kupuna. 16. Aia hoi, e kii aku no wau i na lawaia, he nui, wahi a Iehova, ae loaa ia lakou na Iudaio ma ka lawaia ana; a mahope iho, e kii aku no wau i na mea imi a nui, a na lakou no e imi i na Iudaio, mai na mauna mai a pau, a mai na puu mai a pau, a mai na lua o na pohaku mai.

Ezek. 34: 13. E, e lawe mai au ia lakou mai na lahuikanaka mai, a e houluulu ia lakou ma na aina mai, a e lawe mai ia lakou i ko lakou aina iho, a e hanai au ia lakou maluna o na mauna o ka Iseraela, ma na muliwai hoi, a ma na wahi i nohoia a pau o ka aina. 14. Ma ka aina maikai e hanai aku ai au ia lakou, a maluna o na mauna kiekie o ka Iseraela auanei ko lakou pa, malaila lakou e moe ai iloko o ka pahipa maikai, a ma ka aina momona e ai ai lakou maluna o na mauna o ka Iseraela. 23. A e hoonoho aku au i ke kahuhipa hookahi maluna o lakou, a e hanai oia ia lakou, o ka'u kauwa, o Davida, e hanai oia ia lakou, a oia auanei ko lakou kahuhipa. 23. A owau, o Iehova auanei ke Akua no lakou, a o ka'u kauwa o Davida ke alii iwaena o lakou; na'u na Iehova i olelo aku.

Hos. 3: 4. No ka mea, he nui na la e noho ai na mamo a Iseraela, aohe alii, aohe haku, aohe mohai, aohe kii, aohe epoda, aohe terapima: 5. Mahope iho e hali mai na mamo a Iseraela, a imi ia Iehova ko lakou Akua, a me Davida ko lakou alii; a e makau lakou ia Iehova, a me kona lokomaikai i na la mahope.

Amosa. 9: 14. A e hoihoi mai au i ka poe pio o kuu poe kanaka o ka Iseraela, a e kukulu lakou i na kulanakauhale neoneo, a noho lakou iloko, a e kanu lakou i na pawaina, a e inu lakou i ko lakou waina, a e hana lakou i na kihapai, a e ai hoi i ko lakou hua. 15. A e kanu iho au ia lakou ma ko lakou aina iho, aole e uhuki hou ia ae lakou mai ko lakou aina ae, ka mea a'u i haawi aku ai ia lakou, wahi a Iehova kou Akua.

Mik. 2: 12. E hoakoakoa io ana au, i kau a pau, e Iakoba, e houluulu io ana au i ke koena o ka Iseraela, e hui pu aku au ia lakou e like me na hipa a Bozera, e like me ka poe hipa iwaena konu o ko lakou pahipa, e pioloke nui lakou no ka nui o na kanaka. 13. Ua pii ae ka mea wa-

wahi imua o lakou; ua wawahi iho lakou, a ua komo lakou ma ka pukapa, a ua hele aku malaila; a e hele ko lakou alii imua o lakou, o Iehova ma ko lakou poo.

Zek. 10: 6. A e hooku paa no au i ka ohana a Iuda, a e hoola au i ka ohana a Iosepa, a e hoihoi hou mai au ia lakou e hoonoho ia lakou; no ka mea, ua aloha au ia lakou, a e like auanei lakou me ka poe a'u i hoohemo ole ai; no ka mea, owau no o Iehova o ko lakou Akua, a e hoolohe auanei au ia lakou. 7. A e like ko Eperaima me ke kanaka koa, a e olioli ko lakou naau, e like me ka mea inu waina; e nana aku ka lakou poe keiki, me ka olioli, a e hauoli ko lakou naau ia Iehova. 8. E kahea no au ia lakou, a e houluulu au ia lakou, no ka mea, e hoola auanei au ia lakou; a e mahuahua auanei lakou, me ka lakou i mahuhua ai mamua. 9. E lulu aku hoi au ia lakou iwaena o na lahuikanaka, aka, e hoomanao mai lakou ia'u ma na aina mamao aku; a e ola lakou me ka lakou poe keiki, a e huli hou mai. E alakai hou au ia lakou mai ka aina Aigupita mai, a e houluulu ia lakou mai Asuria mai, a e alakai au ia lakou i ka aina o Gileada a o Lebanona, aole hoi e lawa ka aina no lakou.

Rom. 11: 25. No ka mea, aole au makemake e ike ole oukou, e na hoahanau, i keia pohihihi, (o akamai oukou i ko oukon manao;) ua loaa ka moowini i kekahi poe o ka Iseraela a hiki i ka manawa e komo mai ai ka nui o ko na aina e. 26. Alaila e hoolaia ka Iseraela a pau; e like me ka mea i palapalaia, Noloko mai o Ziona e puka mai ai ka hoola, a e pale aku i ka aia ana, mai o Iakoba aku.

8. Pehea ka loihi o ka Milenio?

9. Heaha na hana a na haipule e hana'i, i hiki mai ai ia wa maikai?

Mar. 16: 15. I mai la oia ia lakou, E hele aku oukou i na aina a pau, e hai aku i ka Euanelio i na kanaka a pau.

Oih. 26: 16. E ala hoi oe, a e ku iluna ma na wawae ou, no ka mea, ua ike au ia oe, no keia mea, e hoolilo ana au ia oe i lawehana, a i mea hoike aku i keia mea au i ike iho nei, a me na mea a'u e hoike hou aku ai nau. 17. Na'u no oe e hoopakele i kanaka a me ko na aina e: e hoouna aku ana no au ia oe io lakou la. 18. E wehe i ko lakou mau maka, a e hoohuli ia lakou, mai ka pouli mai i ka malamalama, a mai ka mana o Satana i ke Akua, i loaa

ia lakou ke kala ana o ka hala, a me ka hooilina mawaena o ka poe i hoomaemaeia e ka manaoio mai ia'u.

Rom. 10: 14. A pehea la hoi lakou e kahea aku ai i ka mea a lakou i manaoio ole ai? A pehea la hoi lakou e manaoio aku ai i ka mea a lakou i lohe ole ai? A pehea la hoi lakou e lohe ai ke ole ka mea nana e hai? 15. A pehea la hoi e hai aku ai lakou ke hoouna ole ia'ku? Penei hoi i palapalaia'i. Nani na wawae o ka poe i hoike mai i ke ola, i hai mai hoi i ka pono.

Dan. 12: 4. Aka, e hoopaa oe e Daniela, i na olelo, a e hoopili i ka buke a hiki i ka hope; he nui ka poe e holo i o a i o, a e mahuahua ana no ka ike.

Mat. 9: 37. Alaila, i mai la ia i kana poe haumana, He nui ke kihapai ai, ua hapa no nae ka poe lawehana. 38. No ia mea, e noi oukou i ka Haku nana ke kipapai ai, e hoouna oia i na lawehana iloko o kana kihapai.

10. A hala ka wa Milenio, heaha ka mea e hiki mai ana, ma ia hope iho?

Hoik. 20: 7. A pau ia tausani makahiki, alaila e kuuia'ku o Satana, mai kona wahi paa. 8. A e hele hou ia e hoowalewale i ko na aina, ma na kihi eha o ka honua nei, ia Goga a me Magoga, e hoakoakoa ia lakou i ke kaua; a ua like ka nui o lakou me ke one o ke kai. 9. A hele lakou ma ka palahalaha o ka honua, a puni iho la kahi hoomoana'i ka poe hoano a me ke kulanakauhale aloha. Iho mai la ke ahi mai ke Akua mai ka lani mai, a luku iho la ia lakou. 10. Kiolaia'ku la o ka diabolo, nana lakou i hoowalewale, i ka loko o ke ahi a me ka luaipele, kahi o ka holoholona a me ke kaula wahahee, a e hoomainoino mau ia lakou i ke ao a me ka po, ia ao aku ia ao aku.

§ 2 O KA MAKE ANA.

1. Heaha ka make ana?

Kin. 3: 19. Me ka hou o kou maka e ai ai oe i ka ai, a hiki i kou wa e hoi hou aku ai i ka lepo; no ka mea, mailaila oe i laweia mai ai; no ka mea, he lepo no oe, a e hoi hou aku oe i ka lepo.

2. He hooilina anei ka make no na kanaka a pau?

Iob. 16: 22. A hala ka huina o na makahiki, alaila e hele aku au i ke ala aole au e hoi hou mai.

Iob. 30: 23. No ka mea, ua ike no au e hoihoi aku oe ia'u i ka make, a i ka hale e akoakoa ai ka poe a pau e ola ana.

Hal. 39: 48. Owai ke kanaka e ola nei, aole oia e ike i ka make? e hoopakele anei oia i kona ola, mai ka lima aku o ka mea make?

Kek. 8: 8. Aohe kanaka e hiki ke malama i ka hanu a paa ia, aohe mea ikaika i ka la e make ai; aole hoi i hookuuia kekahi mai keia kaua aku.

Zek. 1: 5. O ko oukou poe makuakane, auhea la lakou? A o ka poe kaula, e ola mau nei lakou?

Heb. 9. 27. A ua hoomaopopoia ka make hookahi ana o na kanaka, a ma ia hope aku ka hoopai ana?

3. Ina aole i hewa na kanaka, alaila ua make anei?

Rom. 5: 12. No ia mea, me ka puka ana mai o ka hewa iloko o ke ao nei ma ke kanaka hookahi, a ma ka hewa mai ka make; pela hoi i kau mai ai ka make maluna o na kanaka a pau, no ka mea, ua pau lakou i ka hana hewa.

4. No ke aha i lawe ola ia'ku o Enoka laua me Elia me ka make ole?

Kin. 5: 24. Hele pu ae la o Enoka me ke Akua, aole ia i make; no ka mea, na ke akua ia i lawe aku.

2 Na'l. 2: 11. A i ko laua hele ana'ku, e kamailio pu ana, aia hoi, he hale kaa ahi, a me na lio ahi, a hookaawaleia laua a elua, a pii ae la o Elia iloko o ka puahiohio i ka lani,

5. Nawai i kau mai ai i ka make?

Kin. 32: 29. E nana oukou ano, Owau, Owau no ia, aohe akua e ae, Owau wale no: owau ke pepehi, Owau ke hoola; owau ke hoeha, Owau ke hoola.

1 Sam. 2: 6. Na Iehova ka pepehi a me ka hoola: nana i hoohaahaa iho i ka halelua, a nana no i hoala hou mai.

Hal. 68: 20. O ko kakou Akua, oia ke Akua e ola'i; a no Iehova ka Haku ka puka ana ae no ka make.

Dan. 5: 23. Aka, aole oe i hoonani i ke Akua, ka mea iloko o kona lima kou hanu, a nona kou mau aoao a pau.

6. Heaha ka makaukau pono no ka make ana?

Kek. 9 : 10. O na mea a pau i loaa mai i kou lima e hana'i, e hana oe me kou ikaika; no ka mea, ma ka lua kupapau kahi au e hele aku nei, aole hana, aole noonoo, aole ike, aole naauao.

Luk. 12 : 35. E kakooia ko oukou mau puhaka, i aa hoi ko oukou mau kukui; 36. A e hoolike hoi oukou me ka poe kanaka e kali ana i ko lakou haku ke hoi mai ia mai ka ahaaina mare mai, e hiki ia lakou ke wehe koke ia ia i kona hiki ana mai a kikeke. 37. Pomaikai ka poe kauwa a ka haku e ike ai e kiai ana i kona wa e hiki mai ai. He oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, e kakoo no oia ia ia iho, a e hoonoho oia ia lakou e ai; a e hele mai ia e lawelawe na lakou.

1 Kor. 1 : 7. No ia mea, aole oukou i nele i kekahi haawina; i ko oukou kali ana i ka hoike ana mai o ko kakou Haku, o Iesu Kristo: 8. Nana no e hooku paa ia oukou, a hiki aku i ka hopena, i hewa ole oukou i ka la o ko kakou Haku o Iesu Kristo.

Pil. 3 : 20. Aka, o ko kakou noho ana, aia no ia ma ka lani, ke kali nei hoi kakou i ka Mea hoola, oia ka Haku Iesu Kristo nolaila mai.

Tit. 2 : 11. No ka mea, ua ikeia mai ko ke Akua aloha e ola'i e na kanaka a pau. 12. E ao mai ana ia kakou e pale aku i ka haihaia, a me na kuko hewa o keia ao, a e noho kakou ma ka uhauha ole a ma ka pono, a ma ka haipule iloko o ke ao nei. 12. E kiai ana hoi i ka manaolana e pomaikai ai a me ke ikea nani ana mai o ke Akua nui a o ko kakou Ola o Iesu Kristo.

1 Pet. 3 : 7. Ua kokoke mai no ka hopena o na mea a pau; nolaila, e kuoo oukou, a e kiai ma ka pule.

2 Pet. 3 : 11. A no ka lilo ana o keia mau mea a pau, heaha ke ano pono no oukou e noho hemolele ana, a me ka haipule.

7. O ka make anei kekahi mea e pomaikai ai ka poe manaoio? He mea paha ia e poino ai lakou?

Iob. 3 : 17. Malaila e hooki ai ka poe hewa i ka hana kolohe ana; malaila hoi e hoomahaia'i ka poe i luhi o ka ikaika. 18. A e hoomaha pu ia'i hoi ka poe pio; aole lakou i lohe i ka leo o ka mea hooluhi.

Hal. 17 : 15. A owau hoi la, e ike auanei au i kou maka me ka pono; aia e ala hou au me kou ano, alaila au e maha io ai.

Hal. 23 : 4. Oiaio, ina e hele au ma ke awawa malu o ka make, aole au e weliweli i ka poino: no ka mea, o oe pu kekahi me au; o kou mana, a me kou kookoo, o ko'u mau mea ia e oluolu ai.

Hal. 37 : 37. E noonoo i ke kanaka hemolele, e nana hoi i ka mea kupono: no ka mea, o ka hope o ua kanaka la, he pomaikai no ia.

Hal. 116 : 15. He mea manao nui ia imua o Iehova, ka make ana o kona poe haipule.

1 Kor. 3 : 22. Ina o Paulo, ina o Apolo, ina o Kepa, ina o ko ke ao nei, ina o ke ola, ina o ka make, ina o na mea o neia wa, ina o na mea e hiki mai ana; no oukou no na mea a pau loa.

1 Kor. 15 : 54. A i ka wa e hookomo ai keia palaho i ka palaho ole, a me keia make i ka make ole; alaila, e ko ai ka olelo i palapalaia, Ua aleia ka make e ka lanakila. 55. E ka make, auhea kou huelo awa? e ka lua, auhea kou lanakila ana. 56. Eia ka huelo awa o ka make, o ka hewa; a eia ka mea e nui ai ka hewa, o ke kanawai. 57. E hoomaikaiia hoi ke Akua, ka mea nana i haawi mai ia kakou ka lanakila, ma ko kakou Haku, ma o Iesu Kristo la.

2 Kor. 5 : 1. No ka mea, ua ike makou, ina i wawahiia ko makou hale kino lepo, o ka halelewa, e loaa auanei ia makou ka hale na ke Akua, he hale hana ole ia e na lima, ua mau loa iloko o ka lani. 8. Ua ikaika no makou, a ke ake nei no hoi e noho mamao makou i ke kino, a e noho pu me ka Haku.

Pil. 1 : 21. No ka mea, a i ola au, no Kristo no ia, a i make hoi, ko'u pomaikai ia.

Hoik. 14 : 13. Lohe aku la au i ka leo, mai ka lani mai, i mai la, E palapala oe, Pomaikai ka poe make, ke make iloko o ka Haku, ma keia hope aku: (he oiaio, wahi a ka Uhane,) e hoomaha lakou i ko lakou luhi, a ke hahai nei no hoi ka lakou hana mahope o lakou.

8. Heaha ka mea e akaka ai e noho no ke kanaka ma kela ao aku?

Kek. 12 : 7. Alaila, e hoi ka lepo i ka honua e like me ia mamua, a o ka uhane, e hoi ia i ke Akua nana ia i haawi mai.

Mat. 22 : 32. Owau no ke Akua o Aberahama, ke Akua o Isaaka, ke Akua o Iakoba ? O ke Akua, aole ia he Akua no ka poe i make, no ka poe ola no.

Luk. 16 : 22. Eia hoi kekahi, make aku la ia kanaka ilihune a laweia aku la oia e na anela ma ka poli o Aberahama ; a make aku la hoi ua kanaka waiwai la, a kanuia iho la. 23. A maloko o ka po oia i nana aku ai, me ka eha nui, ike aku la ia Aberahama i kahi loihi aku a me Lazaro ma kona poli.

Luka. 23 : 43. I mai la hoi o Iesu ia ia, He oiaio ka'u e olelo aku nei ia oe, I keia la o oe pu kekahi me au iloko o ka paredaiso.

Oih. 7 : 59. Hailuku aku la lakou ia Setepano, e kahea ana me ka olelo aku, E ka Haku, e Iesu, e hookipa aku oe i kuu uhane.

2 Kor. 5 : 8. Ua ikaika no makou, a ke ake nei no hoi e noho mamao makou i ke kino, a e noho pu me ka Haku.

Pil. 1 : 23. No ka mea, he pilikia ko'u iwaena o na mea elua, o ke ake e hele a e noho me Kristo, oia ka maikai oi loa.

Heb. 12 : 23. A i na uhane o ka poe pono i hoohemoleleia.

9. O ka noho ana o ka Uhane mahope iho o ka make ana, he noho hiamoe anei ia, he noho ike paha ? *E nana i na kuhikuhi maluna ae.*

10. Pehea la na uhane mahope ae o ka make ana o ke kino, e hiki anei e hoololi hou ae ? Aia anei iwaena o ka make ana o ke kino a me ka hookolokolo ana kekahi wahi e *hoomaemae ai* na uhane hewa ?

Luk. 16 : 24. A kahea aku la ia, i aku la, E ka makua, e Aberahama, e aloha mai oe ia'u, a e hoouna mai ia Lazaro e o iho ia i ka welau o kona manamana lima iloko o ka wai a e hoomaalili mai i ko'u alelo, no ka mea, ua eha loa au iloko o keia lapalapa. 25. Alaila i mai la o Aberahama, e ke keiki, e hoomanao oe, ua loaa ia oe kau mau mea maikai i kou wa e ola ana ; a ia Lazaro hoi na mea ino. Ano hoi ua hooluoluia oia nei, a ua hoehaehaia hoi

oe. 26. A he mea e ae no hoi, ua waihoia mai ke awawa nui iwaena o makou a me oukou, i ole ai e hiki ka poe e manao ana e hele aku mai keia wahi aku io oukou la; a o ko laila poe aole e hiki ke hele mai io makou nei.

Heb. 3: 12. E ao hoi, e na hoahanau, o noho ka naau iño hoomaloka iloko o kekahi o oukou i haalele ai ia i ke Akua ola. 13. Aka, e hooikaika mau kekahi i kekahi i ka wa i kapaia o keia la, o hoopaakikiia kekahi o oukou ma ka hoopunipuni ana o ka hewa.

Luk. 13: 24. E hooikaika io oukou e komo i ka ipuka pilikia; no ka mea, ke hai aku nei au ia oukou, he nui no ka poe e imi ana e komo, aole no e hiki. 25. A i ku iluna ka haku nona ka hale a i pani i ka puka, a ku oukou mawaho e kikeke ana ma ka puka me ka olelo, E ka Haku; e ka Haku, e wehe ae ia makou; a e olelo no oia ia oukou, Aole au i ike i ko oukou wahi i hele mai ai. 26. Alaila e olelo no oukou, Ua ai makou a ua inu hoi imua i kou alo, a ua ao mai no hoi oe ma ko makou mau alanui. 27. A e olelo hou ia, Ke olelo aku nei au ia oukou, aole au i ike i ko oukou wahi i hele mai ai; e hele aku oukou mai o'u aku nei e ka poe hana hewa a pau.

Hoik. 22: 11. O ka mea hewa, e mau no kona hewa; a o ka mea paumaele, e mau no kona paumaele; a o ka mea pono, e mau no kona pono; a o ka mea hemolele, e mau no kona hemolele.

§ 3. Ke ala hou ana.

1. E ala hou io mai anei na kino o ka poe i make, i ka la hookolokolo? E ala hou anei ka poe-hewa me ka poe pono?

Hos. 13: 14. E hoola aku ia lakou mai ka mana o ka po; e hoola panai au ia lakou mai ka make mai; owau no kou luku, e ka make; owau no kou pepehi, e ka po.

Io. 5: 28. Mai kahaha ko oukou naau i keia; no ka mea, e hiki mai auanei ka manawa e lohe ai ka poe a pau iloko o na ilina i kona leo. 29. A e hele mai iwaho; o ka poe i hana maikai, e ala mai lakou no ke ola; aka, o ka poe i hana ino, e ala mai lakou no ka make.

Io. 6. 40. No ka mea, eia ka makemake o ka mea nana au i hoouna mai, o na mea a pau e ike mai i ke Keiki, a e manaoio hoi ia ia, e loaa ia ia ke ola mau loa, a e hoala mai au ia ia i ka la mahope.

Io. 11 : 23, Olelo mai la o Iesu ia ia, E ala hou mai no kou kaikunane. 24. I aku la o Maria ia ia, Ua ike no au e ala hou mai ia i ke ala hou ana i ka la mahope.

Oih. 24 : 15. Ke lana nei ko'u manao i ke Akua, ua ae mai no hoi lakou i keia, i ke ala hou ana o ka poe make, o ka poe pono a me ka poe pono ole.

Oih. 26 : 8. No ke aha la oukou i manao ai he mea hiki ole i ke Akua ke hoala mai i ka poe make?

Rom. 8 : 23. Aole ia wale no, o kakou hoi kekahi, o ka poe i loaa mai ka hua mua o ka Uhane; ke uwe nei no hoi kakou iloko o kakou iho, me ke kali ana i hookamaia, oia ka hoolaia o ko kakou mau kino.

1 Kor. 6 : 14. Na ke Akua no i hoala mai ka Haku, a nana hoi kakou e hoala mai ma kona mana iho.

2 Kor. 4 : 14. Ke ike nei makou, o ka mea nana i hoala mai ka Haku o Iesu, e hoala mai no hoi oia ia makou ma o Iesu la, a e hoike pu ae ia makou me oukou.

1 Tes. 4 : 16. No ka mea, e iho io mai no ka Haku mai ka lani mai, me ka hooho, a me ka leo o ka luna anela, a me ka pu a ke Akua, a o ka poe make iloko o Kristo ke ala e mai. 17. Alaila e kaili pu ia'ku kakou ka poe i koe e ola okoa ana, me lakou, iloko o na ao kaalelewa, e halawai pu me ka Haku, i ka lewa, oia hoi, e mau loa ana ko kakou noho ana me ka Haku.

1. Kor. 15 : *Ka Mokuna okoa.*

2. He ano palua anei ko ke ala hou ana, he mua anei ke ala ana o ka poe pono, a mahope iho e ala hou mai ai ka poe hewa?

1. Kor. 4 : 16. No ka mea, e iho io mai no ka Haku mai ka lani mai; me ka hooho, a me ka leo o ka luna anela, a me ka pu a ke Akua, a o ka poe make iloko o Kristo ke ala e mai.

3. Pehea ka poe e ola ana ma ka honua i ka wa o ke alahou ana?

1 Kor. 15 : 51. Eia hoi, ke hai aku nei au ia oukou i ka mea pohihihi. 52. Aole kakou a pau e moe, e hoomaluleia mai no kakou. 52. Ma ke sekona, ma ka amo ana no o ka maka, i ke kani ana o ka pu, (no ka mea, e kani io no ka pu a e hoala palaho ole ia mai ka poe make, a e hoo-

maluleia mai kakou a pau.) 53. No ka mea, e hookomo keia palaho i ka palaho ole, a me keia make i ka make ole, i pono ai.

4. O ke kino maoli i make, oia anei ka mea e ala hou mai ai?

Oih. 26: 8. No ke aha la oukou i manao ai he mea hiki ole i ke Akua ke hoala mai i ka poe make?

2 Kor. 5: 2. No ka mea, ke kenakena nei no makou iloko o keia, me ka makemake nui e hookomoia'ku iloko o ko makou hale i ka lani. 3. Ina paha i hookomoia makou, aole makou e ikeia mai he hune. 4. A ke kenakena nei makou me ke kaumaha e noho ana iloko o ua halelewa nei: aole na ka makemake e hele mawaho, aka, e hookomoia maloko, i aleia ka make e ke ola.

Pil. 3: 20. Aka, o ko kakou noho ana, aia no ia ma ka lani, ke kali nei hoi kakou i ka Mea hoola, oia ka Haku Iesu Kristo nolaila mai. 21. Nana e hooomalule i ko kakou kino haahaa, i lilo ai ia i ano like me kona kino nani, ma ka mana e hiki ai ia ke hoolilo i na mea a pau nona.

1 Kor. 15: mokuna okoa.

5. Nawai e hoala hou mai ai i na kino make?

1 Tes. 4: 16. No ka mea, e iho io mai no ka Haku mai ka lani mai, me ka hooho, a me ka leo o ka luna anela, a me ka pu a ke Akua, a o ka poe make iloko o Kristo ke ala hou mai.

6. O ka hoomana kristiano wale no anei ka hoomana, nona ka manaolana e ala hou mai ai na kino make?

§ 4 No ka La Hookolokolo.

1. E hiki mai anei ka la e hookolokoloia'i ko ke ao nei? A hea ia? Mahea ka wahi o ka hookolokolo ana? Pehea hoi ka loihi o ka hookolokolo ana?

Oih. 17: 31. No ka mea, ua hoomaopopo oia i ka la e hookolokolo ai i ko ke ao nei me ka pono, na ke kanaka

ana i olelo ai; ua hoike pono mai hoi ia i ka oiaio o ia mea i na kanaka a pau, i kona hoala ana mai ia ia, mai ka make mai.

Rom. 14: 10. No ka mea, e ku no kakou a pau imua o ka noho lunakanawai o Kristo.

2 Kor. 5: 10. No ka mea, e hoikeia auanei kakou a pau imua o ka noho hookolokolo o Kristo; i loaa i kela mea i keia mea iloko o ke kino, e like me ka mea ana i hana'i, ina paha he maikai, ina paha he hewa.

2 Pet. 3: 7. Aka, o ka lani, a me ka honua o keia manawa, ma ia olelo hookahi no, ua hoana e ia no ke ahi, ua malamaia hoi, no ka la hookolokolo a me ka make o na kanaka aia.

Hoik. 20: 12. A ike aku la au i ka poe make, i ka poe uuku a me ka poe nui, e ku ana imua o ka noho alii; a weheia iho la na buke: a weheia no hoi kekahi buke hou oia hoi ka buke o ke ola. Ua hoopaiia ka poe make ma na mea i palapalaia iloko o na buke; mamuli o ka lakou hana ana. 13. Haawi mai la ke kai i ka poe make maloko ona, a hawi mai ka make a me ka po i ka poe make iloko o laua; a hoopaiia kela mea keia mea o lakou, e like me ka lakou hana.

2. No ke aha i hoonohoia mai ka uwao i Lukanawai?

Pil. 2: 8. A loaa iho la ke ano o ke kanaka, hoohaahaa iho la oia ia ia iho, me ka ae maoli aku i ka make, i ka make hoi ma ke kea. 9. No ia mea, ua hookiekie loa ae la ke Akua ia ia, a haawi aku la nona i ka inoa maluna o na inoa a pau. 10. I kukuli iho na kuli a pau i ka inoa o Iesu, o na mea o ka lani, a me na mea ma ka honua, a me na mea malalo ae o ka honua. 11. I hooia aku hoi na alelo a pau, o Iesu Kristo ka Haku, ka mea e nani ai ke Akua, ka Makua.

Heb. 4: 15. No ka mea, aole ia kakou ke kahuna i aloha ole mai i ko kakou nawaliwali, aka, o kekahi i hoowalewaleia'ku i na mea a pau me kakou la i hoowalewaleia mai ai, aole hoi ona hala.

Hoik. 1: 7. Aia hoi ke hele mai la ia me na ao, a e ike aku na maka a pau ia ia, a o ka poe hoi nana ia i o aku, a ia ia no e uwe ai na ohana a pau o ka honua. Oia, Amene.

3. Pehea ka hana ana i ka hookolokolo ana? Heaha na hana e ninau ia mai? Ma ke kanawai hea e hookolokolo ai?

Kek. 12 : 14. No ka mea, e hookomo ana ke Akua i na hana a pau, a me na mea a pau i huna ia iloko o ka hookolokoloia, ina paha he pono, ina paha he hewa.

Mat. 12 : 36. Ke olelo aku nei au ia oukou, O na huaolelo ino a pau a kanaka e olelo ai, e hookolokoloia'na lakou ia mea, i ka la e hookolokolo ai.

Luk. 12 : 2. No ka mea, aohe mea i uhiia e kue i ka weheia; aole hoi mea i hunaia e koe i ka ikeia. 3. O ka mea a oukou i olelo ai ma ka pouli, e loheia auanei ia ma ka malamalama, a o ka mea a oukou i olelo ai i na pepeiao, maloko o na keena mehameha, e haiia auanei ia maluna o na hale.

Rom. 2 : 16. I ka la a ke Akua e hoopai ai i na mea huna a na kanaka, ma o Iesu Kristo la, e like me ka'u euanelio.

1 Kor. 4 : 5. No ia mea, mai hoohewa e i kekahi mea, a hiki mai ka Haku, nana no e hoomaopopo mai i na mea i hunaia o ka pouli, a e hoike mai hoi i na manao o na naau; alaila e loaa mai i keia kanaka a i kela kanaka ka hoomaikaiia mai e ke Akua.

4. Owai na mea e hookolokoloia'na? Pehea hoi ka hookolokolo ana i ka poe pono a me ka poe hewa?

Mat. 25 : 31. Aia hiki mai ke Keiki a ke kanaka me kona nani, a o na anela a pau pu me ia; alaila, e noho iho ia maluna o kona nohoalii nani. 32. A e hoakoakoaia mai na lahuikanaka a pau loa imua o kona alo; a e hookaawale ae oia ia lakou, i kekahi poe mai kekahi poe ae, e like me ke kahuhipa i hookaawale aku i na hipa a me na kao. 33. A e hooku aku oia i ka poe hipa ma kona lima akau, a i ka poe kao ma kona lima hema.

1 Kor. 6 : 2. Aole anei oukou i ike, na ka poe haipule no e hookolokolo i ko ke ao nei? A ina na oukou e hookolokolo i ko ke ao nei, aole anei e pono ia oukou na hookolokolo liilii loa? 3. Aole anei oukou i ike, na kakou no e hookolokolo aku i na anela? No ke aha hoi aole i na mea o keia ola ana?

2 Kor. 5 : 10. No ka mea, e hoikeia auanei kakou a pau imua o ka noho hookolokolo o Kristo; i loaa i kela mea i keia mea iloko o ke kino, e like me ka mea ana i hana'i ina paha he maikai, ina paha he hewa.

5. E hoikeia mai anei na hewa o ka poe pono imua o na mea a pau?

Hal. 85 : 2. Ua kala mai oe i ka hewa o kou poe kanaka, ua uhi mai oe i ko lakou hala a pau.

Is. 38 : 17. Aia hoi, ua hoololi mai oia i ko'u kaumaha loa i oluolu, aloha mai no oe, a hoopakele mai ia'u, mai ka lua mai o ka make, no ka mea, ua kiola aku oe i ko'u hewa a pau mahope o kou kua.

Ier. 31 : 34. No ka mea, e kala aku auanei au i ko lakou hala, aole hoi au e hoomanao hou aku i ko lakou hewa.

Mika 7 : 19. E hoi hou mai no ia, a e aloha mai no ia ia kakou; a hoomake no ia, i ko kakou mau hewa, a e hoolei aku oe i ko lakou hewa a pau iloko o ka hohonu o ke kai.

6. He paa loa anei na olelo i hooholoia i ka la hookolokolo?

Luk. 13 : 25. A i ku iluna ka haku nona ka hale a i pani i ka puka, a ku oukou mawaho e kikeke ana ma ka puka me ka olelo, E ka Haku, e ka Haku, e wehe ae ia makou; a e olelo no oia ia oukou, Aole au i ike i ko oukou wahi i hele mai ai.

Luk. 16 : 26. A he mea e ae no hoi, ua waihoia mai ke awawa nui iwaena o makou a me oukou, i ole ai e hiki ka poe e manao ana e hele aku mai keia wahi aku io oukou la, a o ko laila poe aole e hiki ke hele mai io makou nei.

Hoik. 22 : 11. O ka mea hewa, e mau no kona hewa; a o ka mea paumaele, e mau no kona paumaele; a o ka mea pono, e mau no kona pono; a o ka mea hemolele, e mau no kona hemolele. 12. Eia hoi, e hele koke mai au, a eia no ia'u ka'u uku, a e haawi aku au i kela mea a i keia mea e like me kana hana ana.

§ 5. No kela ao aku.

1. Ai la mahea e hoonohoia'i ka poe pono?

Is. 65: 17. No ka mea, aia hoi, e hana ana au i lani hou, a i honua hou, aole hoi e hoomanao hou ia mau mea kahiko la. Aole no e komo iloko o ka manao.

Is. 66: 22. No ka mea, e like me na lani hou, a me ka honua hou a'u e hana'i, e mau lakou imua o'u, wahi a Iehova. Pela no e mau ai ka oukou poe keiki, a me ko oukou inoa.

Mat. 25: 34. Alaila, e olelo aku ke alii i ka poe ma kona lima akau, E hele mai oukou, e ka poe i hoomaikaiia e ko'u makua, e komo oukou i ke aupuni i hoomakaukauia no oukou mai ka hookumu ana mai o ka honua.

2 Kor. 5: 1. No ka mea, ua ike makou, ina i wawahiia ko makou hale kino lepo, o ka halelewa, e loaa auanei ia makou ka hale na ke Akua, he hale hana ole ia e na lima, ua mau loa iloko o ka lani.

Heb. 11: 16. Aka, ua makemake lakou i [aina] maikai aku, oia o ko ka lani. No ia mea, aole ke Akua i hilahila ia lakou ke kapaia oia he Akua no lakou, no ka mea, ua hoomakaukau oia i kulanakauhale no lakou.

2 Pet. 3: 13. Aka, e like me ka olelo mua ana mai, ke kakali aku nei kakou i ka lani hou, a me ka honua hou, i kahi e noho ai o ka maikai.

2. Heaha kekahi mau kumu o ko lakou pomaikai?

(1.) E mahuahua nui ka ike.

1 Io. 3: 2. E na punahele, ano la, he poe keiki kakou na ke Akua, aka, o ko kakou ano mahope aku, aole ikea ia; aka, ke ike nei kakou a i kona wa i ikea mai ai, e like auanei kakou me ia: no ka mea, e ike kakou ia ia i kona ano maoli.

1 Kor. 13: 12. I keia wa, ke ike poaeae nei kakou, me he aniani la, i kela wa aku, he maka no, he maka. I keia wa, ua ike poaeae au, aka, i kela wa aku, e ike maoli aku au, e like me ka'u i ikeia mai ai.

(2.) Ua kaawale loa na hua o ka hewa.

Hoik. 21: 4. A na ke Akua no e holoi i na waimaka a

pau mai ko lakou maka aku, aole he make hou aku, aole kaumaha, aole uwe, aole hoi he mea e eha ai, no ka mea ua pau na mea kahiko i ka lilo aku.

Hoik. 22: 3. Aole loa he mea ino malaila; a aia maloko o ia wahi ka nohoalii o ke Akua a me ke Keikihipa, a e malama kana poe kauwa ia ia.

(3.) Malaila ke Akua a me ka mea nana lakou i hoola, o Iesu.

Heb. 12: 22. Aka, ua hele mai no oukou i ka mauna Ziona, a i ke kulanakauhale o ke Akua ola, i ko ka lani Ierusalema; a i ka poe pau ole i ka heluia o na anela; 23. A i ke anaina nui a me ka ekalesia o ka poe makahiapo, i kakauia ko lakou inoa ma ka lani, a i ka Lunakanawai ke Akua o na mea a pau, a i na uhane o ka poe pono i hoohemoleleia. 24. A i ka mea nana i hana ka berita hou, ia Iesu, a i ke koko no ka pipi ana e olelo ana i na mea maikai oi mamua o ko Abela (koko.)

Hal. 16: 11. E hoike mai no oe ia'u i ke kuamoo e ola'i; ina no ma kou alo ka nui wale o ka olioli; ma kou lima akau ka hauoli mau loa.

Hoik. 3: 21. O ka mea lanakila, e haawi no au ia ia, e noho pu me au ma ko'u nohoalii, me a'u i lanakila ai, a ua noho pu me ko'u Makua ma kona nohoalii.

(4.) O ka malama ana'ku ia ia, he oluolu ia.

Hoik. 7: 15. Nolaila lakou i noho ai imua o ka nohoalii o ke Akua, a ke malama aku nei lakou ia ia i ke ao a me ka po, maloko o kona luakini, a o ka Mea e noho la ma ka nohoalii, oia ke noho pu me lakou.

(5.) Ka noho pu ana o na anela a me na uhane maikai.

Heb. 12: 23, 24. E nana oe maluna nei.

(6.) He manao aloha a hiilani aku ia ia.

Hoik. 5: 9. Memele mai la lakou i ka mele hou, e olelo ana, Pono no oe ke lawe i ka buke, a e akaa i kona mau wepa: no ka mea, ua pepehiia oe, a ua kuai mai oe ia makou no ke Akua me kou koko, mai loko mai o na ohana, a me na olelo, a me na aina, a me na lahuikanaka a pau. 10. A ua hoolilo oe ia makou i poe alii, a i poe kahuna no ko makou Akua, a ia makou no ke aupuni ma ka honua.

13. A lohe aku la au i na mea a pau i hanaia ma ka lani, a ma ka honua, a malalo iho o ka honua, a me na mea a pau ma ka moana, a maloko o ia mau mea, e olelo ana, No ka Mea e noho ana ma ka nohoalii, no ke Keikihipa hoi, ke aloha a me ka nani, a me ka hanohano, a me ka mana, ia ao aku, ia ao aku.

3. Pehea ka loihi o ia pomaikai ?

Mat. 25: 46. A o keia poe la, e hele aku lakou i kahi make mau loa; aka, o ka poe maikai iloko o ke ola mau loa.

2 Kor. 5: 1. No ka mea, ua ike makou, ina i wawahiia ko makou kino lepo, o ka halelewa, e loaa auanei ia makou ka hale na ke Akua, he hale hana ole ia e na lima, ua mau loa iloko o ka lani.

2 Tes. 4: 17. Alaila e kaili pu ia'ku kakou ka poe i koe e ola okoa ana, me lakou, iloko o na ao kalelewa, e halawai pu me ka Haku, i ka lewa; oia hoi, e mau loa ana ko kakou noho ana me ka Haku.

4. He lehulehu loa anei kolaila poe ?

Hoik. 7: 9. A mahope iho o keia mau mea, nana aku la au, aia hoi, he anaina nui loa, aole hiki i kekahi ke helu aku, mai loko mai lakou o na aina a pau, a me na ohana, a me na lahuikanaka, a me na olelo a pau, e ku ana lakou imua o ka nohoalii, a imua hoi o ke Keikihipa, ua aahuia lakou i ka aahu keokeo, a he mau pa ma ko lakou lima.

5. Ua like pu anei ka nani a me ka pomaikai o na haipule a pau ma ka lani ? Ina paha ua oi aku ko kekahi i ko kekahi, pehea la ia i kupono me ka manao, ua loaa mai ia nani a me ia pomaikai a pau, ma o Iesu Kristo la wale no ?

1 Kor. 15: 41. Okoa ka nani o ka la, okoa ka nani o ka mahina, okoa ka nani o na hoku, no ka mea, ua oi ka nani o kekahi hoku i kekahi hoku. 42. Pela no ke ala ana mai o ka poe make. Ua kanuia oia ma ka palaho, ua hoalaia mai oia ma ka palaho ole.

Mat. 20: 15. Aole anei au e pono ke hana aku me ka'u

mamuli o ko'u makemake? Ua hewa anei kou maka i ko'u lokomaikai?

6. He noho wale anei ka poe i hoolaia ma ka lani, he hana paha? Heaha ka lakou hana? *E nana iluna i ka ninau alua.*

7. Pehea ka like ana o ka nani o na haipule i hoolaia me ko na anela?

8. Mahea kahi e hoopaiia'i ka hewa?

Mat. 5: 29. No ia hoi, a i hoohihia mai kou maka akau ia oe, e poalo ae ia mea, a e hoolei aku, mai ou aku; e aho nou e lilo kekahi lala ou, i ole e hooleiia'ku ai kou kino okoa iloko o Gehena.

Mat. 10: 28. Mai makau aku hoi oukou i ka poe nana e pepehi mai ke kino, aole nae e hiki ia lakou ke pepehi i ka uhane; aka, e makau aku i ka mea nona ka mana e make ai ka uhane a me ke kino iloko o Gehena.

Mat. 13: 50. A e hoolei aku ia lakou iloko o ka lua ahi, ilaila e uwe ai a e uwi ai na niho.

Mat. 25: 41. Alaila, e olelo ae ia i ka poe ma ka lima hema, E ka poe i ahewaia, e haele oukou pela mai o'u aku nei iloko o ke ahi mau loa, i hoomakaukauia no ka diabolo a me kona poe anela.

1 Pet. 3: 19. Pela ia i hele ai, a ao aku no hoi i na uhane e noho nei ma kahi paahao.

Hoik. 9: 11. He alii no hoi ko lakou, oia no ka anela o ka luahohonu. A o kona inoa Hebera, o Abadona, a ma ka olelo Helene, o Apoluona kona inoa.

Hoik. 21: 8. Aka, o ka poe hopohopo, a me ka poe hoomaloka, a me ka poe hoopailuaia, a me ka poe pepehi kanaka, a me ka poe moe kolohe, a me ka poe hoopiopio, a me ka poe hoomanakii, a me ka poe hoopunipuni a pau, e loaa ia lakou ko lakou puu ma ka loko e aa mau loa ana i ke ahi a me ka luaipele, oia ka make alua.

9. Pehea ko lakou noho ana malaila?

Luk. 16: 23. A maloko o ka po oia i nana aku ai, me ka eha nui, ike aku la ia Aberahama i kahi loihi aku a me Lazaro ma kona poli; 24. A kahea aku la ia, i aku la, E

ka makua, e Aberahama, e aloha mai oe ia'u, a e hoouna mai ia Lazaro e o iho ia i ka welau o kona manamana lima iloko o ka wai a e hoomaalili mai i ko'u alelo, no ka mea, ua eha loa au iloko o keia lapalapa.

Hoik. 14: 11. Pii ae la ka uahi o ko lakou hoomainoinoia, ia ao aku ia ao aku: aole oluolu iki i ke ao a me ka po, ka poe i hoomana i ka holoholona a me kona kii, a o na mea hoi a pau i loaa i ka hoailona o kona inoa.

10. Ua like pu anei ka hoopai ana i na mea hewa a pau?

Roma 2: 6. Nana no e uku mai i keia kanaka i kela kanaka e like me kana hana ana.

Hoik. 20: 13. A hoopaiia kela mea keia mea o lakou, e like me ka lakou hana ana.

11. He lehulehu anei keia poe poino?

Mat. 7: 13. E komo ae oukou ma ka puka pilikia; no ka mea, he akea ka puka, he palahalaha hoi ke alanui e hiki aku ai i ka make; a nui wale hoi ka poe komo ilaila. 14. Aka, he pilikia ka puka, he ololi hoi ke ala e hiki aku ai i ke ola, a kakaikahi wale ka poe loaa ia. 22. He nui ka poe e olelo mai ana ia'u ia la, E ka Haku, E ka Haku, aole anei makou i ao aku ma kou inoa? i mahiki aku hoi i na uhane ino ma kou inoa? a i hana aku i na hana mana he nui ma kou inoa? 23. Alaila, e hai aku au ia lakou, Aole au i ike ia oukou; e haele oukou pela mai o'u aku nei, e ka poe hana ino.

12. Pehea ka loihi o ka make ana iloko o Gehena?

Dan. 12: 2. A e ala mai auanei na mea he nui e hiamoe ana iloko o ka lepo o ka honua; o kekahi poe, e ala lakou i ke ola mau loa, a o kekahi i ka hilahila, a me ka hoowahawaha mau loa ia.

Mat. 25: 46. A o keia poe la, e hele aku lakou i kahi make mau loa.

Mar. 9: 47. A ina hoohihia mai kou maka ia oe, e poalo ae, no ka mea, e aho nou ke komo maka'hi ilako o ke ola, i ke kiolaia'ku i ke ahi o gehena me na maka elua: 48. Kahi aole loa e make ko lakou ilo, aole loa hoi e pio ke ahi.

Luk. 16: 26. A he mea e ae no hoi, ua waihoia mai ke awawa nui iwaena o makou a me oukou, i ole ai e hiki ka poe e manao ana e hele aku mai keia wahi aku io oukou la; a o ko laila poe aole e hiki ke hele mai io makou nei.

2 Tes. 1: 9. O lakou ke hoopaiia'na i ka make mau loa, mai ke alo mai o ka Haku a me kona mana nani.

Hoik. 14: 11. Pii ae la ka uahi o ko lakou hoomainoinoia, ia ao aku ia ao aku: aole oluolu iki i ke ao a me ka po, ka poe i hoomana i ka holoholona a me kona kii, a o na mea hoi a pau i loaa ka hoailona o kona inoa.

Hoik. 20: 10. Kiolaia'ku la o ka diabolo, nana lakou i hoowalewale, i ka loko o ke ahi a me ka luaipele, kahi o ka holoholona a me ke kaula wahahee, a e hoomainoino mau ia lakou i ke ao a me ka po, ia ao aku ia ao aku.

13. Heaha kekahi mau kumu o ko lakou poino nui malaila?

(1.) O ka hoomaopopo ana i na mea i oluolu ai ma keia noho ana.

Luk. 16: 25. Alaila i mai la o Aberahama, E ke keiki, e hoomanao oe, ua loaa ia oe kau mau mea maikai i kou wa e ola ana; a ia Lazaro hoi na mea ino. Ano hoi ua hooluoluia oia nei, a ua hoehaehaia hoi oe.

(2.) O ka hoomanao i ko lakou hoowahawaha ana i ko ke Akua lokomaikai ma keia noho ana.

Sol. 1: 28. Alaila, e hea mai lakou ia'u, aole au e pane aku; e imi koke lakou ia'u aole e loaa mai; 29. No ka mea, hoowahawaha lakou i ka ike, a o ka makau ia Iehova, aole lakou i koho mai, 30. Aole o lakou makemake i ka'u ao ana, manao ino hoi i ka'u mau olelo a pau: 31. E ai lakou i ka hua o ko lakou aoao iho, a ma ko ka manao ana o lakou e piha ai.

Sol. 5: 12. A e olelo hoi, Auwe ko'u inaina aku i ka ike, a me ka hoowahawaha ana o ko'u naau i ke aoia mai!

(3.) O ka poho loa ana o ka manao.

Sol. 11: 7. I ka make ana o ke kanaka hewa, pau kona manaolana; e poho no hoi ka manao o ka poe hewa.

Ier. 8: 20. Ua hala ka hoiliili ai ana, ua pau no ke kau, aole hoi kakou i hoolaaia.

(4.) O ko lakou noho pu ana me na hoa daimonio a me na uhane ino.

Mat. 25: 41. Alaila, e olelo ae ia i ka poe ma ka lima hema, E ka poe i ahewaia, e hele oukou pela mai o'u aku nei iloko o ke ahi mau loa, i hoomakaukauia no ka diabolo a me kona poe anela.

Hoik. 22: 15. Aia mawaho na ilio, a me na mea hoopiopio, a me na moe kolohe, a me na pepehi kanaka, a me ka poe hoomakii, a me ka poe a pau i makemake a hana aku hoi ma ka wahahee.

(5.) Ka ahewa ana mai o ko lakou lunaikehala ia lakou iho.

Rom. 3: 19. Ua ike no kakou, o na mea a ke kanawai i olelo mai ai, ua olelo no ia i ka poe malalo o ke kanawai, i paa na waha a pau, a i lilo hoi ko ke ao nei a pau i hewa imua o ke Akua.

(6.) O ke kau ana mai o ka inaina o ke Akua maluna o lakou.

Isa. 33: 14. Owai la ka mea o kakou e hiki ke noho me ke ahi e hoopau ana? owai la ka mea o kakou e hiki ke noho me ka wela mau loa?

Hoik. 14: 10. E inu oia i ka waina o ko ke Akua ukiuki, i ukuhiia iloko o ke kiaha o kona inaina; aohe mea e mananalo ai. A e hoomainoino oia, i ke ahi a me ka luaipele, imua o na anela hoano a imua o ke Keikihipa.

(7.) O ka hu wale ana o ka ino iloko o ko lakou naau.

Hoik. 16: 11. A kuamuamu aku la i ke Akua o ka lani no ka eha o lakou a no na mai hehe, aole hoi i mihi i ka lakou hana ana.

Hoik. 22: 11. O ka mea hewa, e mau no kona hewa; a o ka mea paumaele, e mau no kona paumaele; a o ka mea pono, e mau no kona pono; a o ka mea hemolele, e mau no kona hemolele.

(8.) O ka hoomaopopo ana, he *mau loa* ia poino. *E nana i ka ninau* 12 *maluna ae.*

14. No ke aha ka hoole ana o kekahi poe i ka olelo no ka hoopai ana?

Kin. 3 : 4. Olelo mai la ka nahesa i ka wahine, Aohe oiaio e make olua.

Kan. 29 : 18. A i kona lohe ana i na olelo o keia hoino, koomaikai oia ia ia iho ma kona naau, i ka i ana ae, E malu auanei au, ke hele au ma ka manao ana o kuu naau, e hui aku i ka ona ana me ka makewai ana.

Ezek. 13 : 22. No ka mea, me ka wahahee ana ua hoole ia e a'u; a ua hooikaika oukou i na lima o ka mea hewa i huli ole ai oia mai kona aoao hewa mai ma ka olelo hoopomaikai ana ia ia i ke ola.

2 Pet. 3 : 5. No ka mea, ua hunaia keia ia lakou, no ko lakou makemake iho; aka, mai ka wa kahiko loa mai na lani; a no ka pane ana mai o ke Akua, ku mai la ka honua, mai ka wai mai, a ma ka wai mai hoi. 6. Ma ia mea no i make ai kela ao mamua, ma ka poipu ana o ka wai. 7. Aka, o ka lani, a me ka honua o keia manawa, ma ia olelo hookahi no, ua hoana e ia no ke ahi, ua malamaia hoi, no ka la hookolokolo a me ka make o na kanaka aia.

15. E hoopauia mai anei ka honua nei, a lilo i mea ole? Ina aole, e lilo oia i aha?

Hal. 102 : 25. I ka wa kahiko hookumu no oe i ka honua, a o ka lani hoi ka hana a kou mau lima. 26. E pau auanei lakou, aka, e mau loa ana oe.

Is. 51 : 6. E alawa ae i kou mau maka iluna a i ka lani, e nana hoi ma ka honua malalo, e holo aku auanei na lani, e like me ka uwahi, a e apulu no hoi ka honua, me he lole la, pela no e make ai ka poe e noho ana maluna iho, aka, e oia mau ana no ko'u ola, aole hoi e pau ana kahi pono.

2 Pet. 3 : 7. Aka, o ka lani, a me ka honua o keia manawa, ma ia olelo hookahi no, ua hoana e ia no ke ahi, ua malamaia hoi, no ka la hookolokolo a me ka make o na kanaka aia. 8. E na pokii, mai hoonaaupo oukou i keia mea hookahi; aka, i ka Haku, ua like ka la hookahi me

na makahiki hookahi tausani, a o ke tausani makahiki hoi, me ka la hookahi. 9. Aole e hookaulua ka Haku ma ka mea ana i olelo mai ai, e like me ka kekahi poe i manao mai ai i ka loihi, aka, ua ahonui mai oia ia kakou; aole makemake oia e make kekahi, aka, e hoi mai na kanaka a pau i ka mihi. 10. Aka, e hiki mai auanei ka la o ka Haku, me he aihue la i ka po, alaila e lilo no ka lani me ka halulu nui, a e wela hoi na kumu mua, a hehee wale, a e pau no ka honua nei i ke ahi, a me na mea a pau i hanaia maluna iho. 11. A no ka lilo ana o keia mau mea a pau, heaha ke ano pono no oukou e noho hemolele ana, a me ka haipule. 12. Me ka manao aku, a me ka makemake loa i ka hiki ana mai o ka la o ke Akua, ka manawa e wela ai na lani i ke ahi, a hehee wale, a e kakahe mai no hoi na kumu mua i ka wela loa o ke ahi. 13. Aka, e like me ka olelo mua ana mai, ke kakali aku nei kakou i ka lani hou, a me ka honua hou, i kahi e noho ai o ka maikai.

Hoik. 20 : 11. Ike aku la au i ka nohoalii keokeo nui, a me ka mea e noho ana iluna iho, holo aku la ka honua a me ka lani mai kona alo aku, aole loaa hou kahi no laua.

26. No ka Ekalesia.

1. Heaha ka ekalesia?

Oia no ka poe i waeia a pau, i houluuluia mai a e houluuluia ana mai ma keia hope aku, i hookahi, iloko o Kristo ke poo.

Ep. 1 : 10. I ke aupuni o keia manawa hope, e hoululu i na mea a pau ma kahi hookahi iloko o Kristo, i na mea o ka lani a me na mea o ka honua iloko ona.

Io. 10 : 16. A he poe hipa e ae no ka'u, aole no keia pa: he pono hoi no'u e alakai mai ia lakou, a e hoolohe auanei lakou i ko'u leo, a e lilo i hookahi ohana hipa, hookahi Kahuhipa.

Io. 17 : 21. I lilo ai lakou a pau i hookahi, e like me oe, e ka Makua, iloko o'u, owau hoi iloko ou, i hookahi hoi lakou iloko o kaua.

2. Heaha ka ekalesia ike ia?

Oia ka poe a pau o kela kau o keia kau i hooia i ka hoomana oiaio, o lakou pu me ka lakou mau keiki.

1 Kor. 1 : 2. Na ka ekalesia o ke Akua ma Korineto, na ka poe i hoomaemaeia iloko o Kristo Iesu, a i hooliloia i poe haipule, a na ka poe a pau ma na wahi a pau loa i hea aku i ka inoa o Iesu Kristo, i ko lakou Haku a me ko kakou.

1 Kor. 12: 12. E like me ke kino, hookahi no ia, a he nui kona mau lala, a o na lala a pau, no ke kino hookahi lakou, e like me lakou he nui loa, hookahi no kino, pela no o Kristo. 13. Na ka Uhane hookahi lakou a pau, i bapetizoia mai iloko o ke kino hookahi, o na Iudaio, a me na Helene, o ka poe i hoopaaia, a me ka poe paa ole; ua hooinuia mai kakou a pau iloko o ka Uhane hookahi.

Oih. 2: 39. No ka mea, no oukou ka olelo hoolana, a no ka oukou poe keiki, a no ka poe i kahi mamao aku, a no na mea a pau a ka Haku, a ko kakou Akua e hea mai ai.

3. Heaha kekahi ekalesia okoa?

Oia no na kristiano a me ka lakou mau keiki pu ma kekahi wahi, i huipu no ka hoomana ana i ke Akua a me ka malama ana i na oihana a ka Haku i kauoha mai ai, e like me ka Palapala Hemolele e olelo mai ai; a i ae like hoi lakou ma kekahi hooponopono ana e malu ai.

Gal. 1 : 21. Ma ia hope mai, hele aku la au i na moku o Suria a me Kikili; 22. A ua ike maka ole ia au e na ekalesia o Kristo ma Iudaia.

Hoik. 1 : 4. Na Ioane aku i na ekalesia ehiku ma Asia: E alohaia mai oukou, a e maluhia hoi e ka mea e noho ana, ka mea mamua hoi, ka mea e mau loa ana, a e na Uhane ehiku e noho la ma ke alo o ka nohoalii.

Mar. 10 : 14. Ike mai la o Iesa, alaila, huhu iho la ia, i mai la ia lakou, E ae aku i na kamalii ke hele mai io'u nei, mai papa aku hoi ia lakou, no ka mea, e like me lakou nei ke aupuni o ke Akua.

1 Kor. 7: 14. No ka mea, ua huikalaia ke kane hoomaloka i ka wahine, a me ka wahine hoomaloka hoi, ua huikalaia oia e ke kane. Ina aole pela, ina ua haumia na keiki a oukou; aka, ano la, ua huikalaia.

4. Inahea la i hookumuia mai ka ekalesia?

Kin. 4 : 26. Ia manawa ka hoomaka ana o na kanaka e kahea aku i ka inoa o Iehova.

Heb. 11 : 4. Ma ka manaoio i kaumaha aku ai o Abela i ke Akua i ka mohai maikai aku i ko Kaina, malaila hoi i hoaponoia'i oia he pono, oia ka ke Akua hoike ana mai no kona alana ; malaila hoi ke olelo nei oia ka mea i make.

Kin. 17 : 1—16.

5. No ke aha la i hookumuia mai ka ekaleisia?

Ep. 4 : 11. Ua hoolilo iho la oia i kekahi poe i lunaolelo, a i kekahahi poe i kaula, a i kekohi poe i kahuna hai olelo, a i kekahi poe i kahu ekalesia a me na kumu ; 12. I mea e hooponopono ai i na haipule no ka oihana kahuna, a no ke ke kukulu paa ana i ke kino o Kristo ; 13. A hiki aku kakou a pau i ka lokahi ana o ka manaoio, a me ka ike aku i ke Keiki a ke Akua, a lilo i kanaka makua, i poe naauao loa ma na mea o Kristo.

Ep. 5 : 27. I hoolilo mai ai oia ia ia nona iho i ekalesia nani, aole ona wahi paumaele, aole hoi minomino, aole hoi kekahi mea like ; aka, i hemolele ia a me ka hala ole.

6. Heaha ka mea e makaukau ai kekahi e komo iloko o ka ekalesia ?

Io. 8 : 31. Alaila olelo mai la o Iesu i ka poe Iudaio i manaoio ia ia, Ina e hoomau oukou ma ka'u olelo, alaila he poe haumana io oukou na'u.

Oih. 2 : 41. Alaila, o ka poe makemake i kana olelo, bapetizoia iho la lakou, a ia la no, hui pu ia mai ekolu tausani kanaka.

Oih. 8 : 37. I ae la o Pilipo, Ina i manaoio oe me kou naau a pau, ina ua pono. I mai la kela, Ke manaoio nei au o Iesu Kristo, oia ke Keiki a ke Akua.

7. Ua makaukau io anei ka poe a pau i komo iloko o ka ekalesia ?

Mat. 13 : 47. Eia hou, Ua like ke aupuni o ka lani me ka upena i kuu i ke kai, a puni ae la na ia he nui wale ke ano.

Io. 6 ; 70. Olelo mai la o Iesu ia lakou, Aole anei au i wae ia oukou, he umikumamalua, a o kekahi o oukau, he daimonio ia ?

Rom. 9 : 6. Aole nae i haule wale ka olelo a ke Akua. No ka mea, aole ka poe Iseralea lakou a pau na Iseraela mai.

27. Ka hooponopono ana i ka Ekalesia.

1. Owai ke poo o ka ekalesia ?

Ep. 1 : 22. A ua hoolilo iho la oia i na mea a pau malalo iho o kona mau wawae, ua hoonoho hoi ia ia i poo maluna o na mea a pau no ka ekalesia.

Ep. 4 : 15. Aka, e olelo oiaio aku ana me ke aloha ; i nui ae kakou i na mea a pau iloko ona, oia o Kristo o ke poo.

Ep. 5 : 23. No ka mea, o ke kane ke poo o ka wahine, e like me Kristo ke poo o ka ekalesia : a oia hoi ke ola no ke kino.

Kol. 1 : 18. Oia hoi ke poo o ke kino, o ka ekalesia ; oia ka makamua ; o ka hanau mua hoi mai ka make mai, i lilo ia i pookela iwaena o na mea a pau.

Kol. 3 : 10. Ua hemolele oukou maloko ona, oia ke poo o na 'lii a pau a me na mana. 19. Me ka malama ole i ke Poo, i ka mea i hanaiia mai ai ke kino a pau, i paa i na ami a me na olona, ua mahuahua aku ia i ko ke Akua hoomahuahua ana mai.

2. Aia mahea na kanawai no ka hooponopono ana i ka ekalesia ?

2 Tim. 3 : 15. A, mai kou wa kamalii uuku mai, ua ike oe i ka palapala hemolele, i ka mea e hiki ia ia ke hoonaauao ia oe e ola'i, ma ka manaoio iloko o Kristo Iesu. 16. O ka palapala hemolele a pau, ua haawiia mai ia e ka Uhane o ke Akua, he mea ia e pono ai, no ke ao ana, no ka papa ana, no ka hoopololei ana, no ka hoonaauao ana ma ka pono. 17. I hemolele ai ke kanaka o ke Akua, i makaukau maoli ai hoi i na hana maikai a pau.

Heb. 3 : 1. No ia mea hoi, e na hoahanau laa, ka poe i hea pu ia mai mai ka lani mai ; e manao nui i ka Lunaolelo, a me ke kahuna nui a kakou i hooiaio aku ai, o Kristo Iesu. 2. Ka mea i malama pono i kona mea nana i hoolilo mai, e like hoi me Mose iloko o kona hale a pau. 3. No ka mea, e pono e hoonani nui ia aku oia mamua o

Mose e like me ka oi ana o ka mahaloia o ka mea nana i hana, mamua o ka hale. 4. A o keia hale kela hale a pau, ua hanaia ia e kekahi, a o ka mea nana i hana na mea a pau, o ke Akua ia, 5. A ua hoopono no o Mose iloko o kona hale a pau i kona kahu ana, no ka hoike ana i na mea e hanaia'na. 6. Aka, o Kristo, i kona keiki ana maluna o kona hale iho, o kakou no hoi ua hale la ke hoopaa kakou i ka manao pono, a me ka manaolana e olioli ai i mau a hiki i ka hopena.

Mat. 15 : 1—9.

3. O ko ka ekalesia hoopai ana, ua pili anei ia i ke kino a i ka waiwai, e like me na kanawai o na aupuni o keia ao?

Mat. 18 : 15. Ina e hana hewa mai kou hoahanau ia oe, e hele oe e ao aku ia ia olua wale no. A i hoolohe mai oia ia oe, ua loaa ia oe kou hoahanau. 16. A i hoolohe ole mai oia ia oe, e kono aku me oe i hookahi i elua paha, i maopopo ai keia olelo kela olelo ma ka waha o na mea ike maka elua a ekolu paha. 17. Ina paha e hoolohe ole kela ia laua, alaila, e hai aku ia mea i ka ekalesia; a ina paha e hoolohe ole ia i ka ekalesia no hoi, e hoohalike oe ia ia me ke kanaka e, a me ka lunaauhau. 18. He oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, O na mea a oukou e hoopaa ai ma ka honua nei, e hoopaaia no hoi lakou ma ka lani; a o na mea a oukou e kala ai ma ka honua nei, e kalaia no hoi lakou ma ka lani.

Io. 18: 36. I mai la o Iesu, Aole no keia ao ko'u aupuni. Ina no keia ao ko'u aupuni, ina ua kaua aku ko'u poe kanaka, i ole ai e haawiia aku au i na Iudaio; aka hoi, aole no keia ao ko'u aupuni.

Io. 20 : 21. Olelo hou aku la no o Iesu ia lakou, Aloha oukou: e like me ka Makua i hoouna mai ai ia'u pela hoi au e hoouna aku ai ia oukou. 22. A pau kana olelo ana i keia, ha iho la oia ia lakou, i mai la ia lakou, E loaa ia oukou ka Uhane Hemolele. 22. O ka hewa o na mea a oukou e kala aku ai, e kalaia no lakou; a o ka hewa o na mea a oukou e kala ole aku ai; aole ia e kalaia no lakou.

Luk. 12: 13. Alaila olelo aku la kekahi o ka ahakanaka ia ia, E ke kumu, e olelo ae oe i kuu hoahanau· e mahele mai i ka waiwai no'u. 14. I mai la ia, e ke kanaka, nawai au i hoolilo i lunakanawai, a i mea mahele waiwai no oukou?

4. Pono anei i na'lii ke kau i na kanawai no ka hooponopono ana i na ekalesia?

Mat. 16: 19. E haawi aku hoi au ia oe i na ki o ke aupuni o ka lani; a o ka mea e hoopaaia e oe ma ka honua nei, e hoopaaia hoi oia ma ka lani; a o ka mea e kuuia e oe ma ka honua nei, e kuuia hoi oia ma ka lani.

Io. 18: 36. I mai la o Iesu, Aole no keia ao ko'u aupuni.

Oih. 4: 18. Hea mai la lakou ia laua, papa mai la, mai olelo iki aku, aole hoi e ao aku ma ka inoa o Iesu. 19. Olelo aku la o Petero laua me Ioane, i aku la ia lakou, E noonoo pono oukou; e pono anei imua o ke Akua ke hoolohe aku ia oukou, aole i ke Akua?

2 Kor. 10: 4. Aole no he palupalu na mea kaua o ko makou kaua ana; aka, he ikaika i ke Akua e hoohiolo iho ai i na pakaua.

5. Owai na luna o kekahi ekalesia?

[1.] O na Kahu, na Kahunahaiolelo.

Ep. 4: 11. Ua hoolilo iho la oia i kekahi poe i lunaolelo, ai kekahi poe i kaula, a i kekahi poe i kahuna hai olelo, a i kekahi poe i kahu ekalesia a me na kumu; 12. I mea e hooponopono ai i na haipule no ka oihana kahuna, a no ke kukulu paa ana i ke kino o Kristo.

1 Tim. 3: 1. He olelo oiaio keia, ina makemake kekahi i ka ke kahuna pule oihana, he hana maikai kana i makemake ai.

[2.] O na Lunakahiko.

1 Tim. 5: 17. E malama nui ia'ku na luna kahiko e hoomalu pono ana, he oiaio hoi o ua poe la i hooikaika ma ka olelo a me ke ao aku.

[3.] O na Diakona.

Pil. 1: 1. O Paulo a me Timoteo na kauwa a Iesu Kristo, na ka poe haipule a pau iloko o Kristo Iesu e noho ana i Pilipi, me na lunakiai a me na diakona.

6. Pehea la e hoolilo ia kekahi i Kahunahaiolelo?

Oih. 13: 2. I ko lakou hoomana ana i ka Haku, a me

ka hookeai ana, i mai la ka Uhane Hemolele, E hookaawale oukou ia Barenapa laua me Saulo na'u, no ka hana a'u i hea aku ai ia laua. 3. Hookeai iho la lakou, pule aku la, kau iho la na lima maluna o laua, a hoouna ae la ia laua.

1 Tim. 4: 14. Mai waiho aku i kou haawina iloko ou, i haawiia mai nou, ma ka wanana, a me ke kau ana iho o na lima o ka poe luna kahiko.

7. No ke aha i kapaia mai ke Kahunahaiolelo, *he Kiai, he Kahu, he Lawehana, he Lunakahiko, he Anela. he Elele a he Puuku?*

Oih. 20: 28. E ao hoi oukou ia oukou iho, a me ka ohana a pau, maluna ona i hoolilioia'i oukou e ka Uhane Hemolele i poe kiai. E hanai i ka ekalesia o ke Akua, i ka mea ana i kuai ai i kona koko iho.

Ier. 3: 15. A e haawi no au ia oukou i poe kahu mamuli o ko'u naau, nana e hanai ia oukou i ka ike, a me ka naauao.

1 Kor. 4: 1. E pono i kanaka ke manao mai ia makou, he poe lawehana no Kristo, he poe puuku hoi no na mea pohihihi o ke Akua.

1 Pet. 5: 1. Owau o kekahi luna kahiko, a he mea hoike i ko Iesu eha ana, a he hoaloha pu no ka nani e hiki mai ana, ke nonoi aku nei au i na luna kahiko o oukou.

Hoik. 2: 1. E palapala aku oe i ka anela o ka ekalesia ma Epeso.

2 Kor. 5: 20. No ia hoi, he mau elele makou no Kristo, ua like hoi ke Akua me ka mea nonoi aku ma o makou nei, ke noi aku nei makou no Kristo, i hoolauleaia mai oukou i ke Akua.

Luk. 12: 42. A olelo mai la ka Haku, Owai la hoi ka puuku malama pono me ke akamai e hoolilioia'e e kona Haku i luna no kona poe ohua e haawi ma ka manawa pono, i kau wahi ai na lakou ?

8. Pehea la e ike ai kekahi, ua kahea mai ka Haku ia ia, ma ka oihana o ke Kahunahaiolelo?

Heb. 5: 4. Aole hoi e lawelawe kekahi i keia nani nona iho, aka, ua hookaawaleia mai ia e ke Akua me Aarona hoi la.

Rom. 10: 15. A pehea la hoi e hai aku ai lakou ke hoouna ole ia'ku? Penei hoi i palapalaia'i, Nani na wawae o ka poe i hoike mai i ke ola, i hai mai hoi i ka pono.

9. Heaha ke ano o ka mea, he pono ke lilo oia i Kahunahaiolelo?

1 Tim. 3: 1. He olelo oiaio keia, ina makemake kekahi i ka ke kahuna pule oihana, he hana maikai kana i makemake ai. 2. Eia ka pono no ke kahuna pule, he hala ole, e kane ana ia na ka wahine hookahi, e kiai ana hoi me ka noho malie, he akahai, he hookipa, he akamai hoi i ke ao aku, 3. Aole e lilo i ka waina, aole e kipikipi, aole hoi makee i ka waiwai pono ole, aka, e ahonui, a e hakaka ole, aole hoi puni dala? 4. E hoomalu ana i kona hale iho me ka hoolohe pono ia mai e kana mau keiki me ka hanohano. 5. (No ka mea, ina i ike ole ke kanaka i ka hoomalu i kona hale iho, pehea la e hiki ai ia ia ke malama i ka ekalesia o ke Akua.) 6. Aole ka mea akahiakahi o hookiekie ae oia a haule iloko o ka hoohewaia ana o ka diabolo. 7. E pono hoi e hooponoia mai ia e ka poe mawaho o lilo i ka hoohewaia, a hei aku la i ke pahele a ka diabolo.

10. Heaha ka hana nui a ke Kahunahaiolelo?

2 Tim. 4: 2. E hai aku oe i ka olelo, e hooikaika i keia manawa a i kela manawa, e hoakaka aku, e papa aku, hoohoihoi aku, me ke ahonui wale, a me ke ao ana'ku.

11. He mea pono anei ke malamaia ke Kahunahaiolelo, ma na mea e lako ai ke kino, e ka poe ana e ao ai ma kona kihapai?

Mat. 10: 9. Mai hahao oukou i gula, aole hoi i dala, aole hoi i keleawe iloko o ko oukou mau hipuu; 10. Aole hoi he aa no ko oukou hele ana, aole hoi elua aahu, aole hoi kamaa, aole no hoi he kookoo; no ka mea, he pono ke loaa i ka mea hana ka ai nana.

1 Kor. 9: 9. No ka mea, ua palapalaia mai ma ke kanawai o Mose, Mai hana a paa i ka waha o ka bipi nana e hehi i ka palaoa. Ke malama nei anei ke Akua i na bipi? 13. Aole anei oukou i ike i ka poe hana ma na mea laa, ua ai lakou i na mea laa? A me ka poe lawelawe ma ke

kuahu, ua ai lakou i ko ke kuahu? 14. Pela no hoi i kauoha mai ai ka Haku, i ka poe hai aku i ka olelomaikai, e ola no lakou ma ka olelomaikai.

Gal. 6: 6. O ka mea i aoia mai i ka olelo, e haawi aku oia i na mea maikai a pau na ka mea nana i ao mai.

1 Tim. 5: 17. E malama nui ia'ku na luna kahiko e hoomalu pono ana, he oiaio hoi o ua poe la i hooikaika ma ka olelo a me ke ao aku; 18. No ka mea, ua olelo mai la ka palapala hemolele, Mai hoopani oe i ka waha o ka bipi kauo e hahi ana i ka palaoa. E pono ka paahana e ukuia mai.

12. He mea pono anei ke *kukuluia* na lunakahiko a me na diakona, ma ka laua mau oihana, ma ke kau ana mai o na lima o ke kahuekalesia a me ka pule?

Oih. 14: 23. A hoonoho iho la laua i poe lunakahiko maluna o lakou, maloko o kela ekalesia, keia ekalesia, pule aku la a me ka hookeai, a haawi aku la ia lakou i ka Haku, i ka mea a lakou i manaoio aku ai.

Oih. 6: 6. Hoonohoia iho la lakou imua o ka poe lunaolelo, pule ae la lakou, a kau iho la i na lima maluna o lakou.

13. Heaha ka hana a na Lunakahiko?

Oih. 14: 23. A hoonoho iho la laua i poe lunakahiko maluna o lakou, maloko o kela ekalesia, keia ekalesia, pule aku la a me ka hookeia, a haawi aku la ia lakou i ka mea a lakou i manaoio aku ai.

Oih. 20: 17. Hoouna ae la ia, mai Mileto aku a Epeso, e kii i na lunakahiko o ka ekalesia. 28. E ao hoi oukou ia oukou iho, a me ka ohana a pau, maluna ona i hooliloia'i oukou e ka Uhane Hemolele i poe kiai. E hanai i ka ekalesia o ke Akua, i ka mea ana i kuai ai i kona koko iho. 31. No ia mea, e makaala oukou, e hoomanao hoi i na makahiki ekolu a'u i hoomaha ole ai ke ao aku ia oukou a pau i ka po, a me ke ao, me ka waimaka. 35. Ua hoike aku no au ia oukou, i na mea a pau, a pela hoi e pono ai ke hana oukou.

1 Tim. 5: 17. E malama nui ia'ku na luna kahiko e hoomalu pono ana, he oiaio hoi o ua poe la i hooikaika ma ka olelo a me ke ao aku.

14. Heaha ka hana a na diakona?

Oih. 6. 2. Alaila hoakoakoa iho la ka umikumamalua i na haumana a pau, i mai la, Aole e pono ia makou, ke waiho wale i ka olelo a ke Akua, a i malama i na papa ai. 3. No ia mea, e imi oukou, e na hoahanau, i mau kanaka i ehiku iwaena o oukou, a i ike pono ia, a piha hoi i ka Uhane Hemolele, a me ke akamai, a e hoonoho kakou ia lakou maluna o keia oihana. 4. A e hooikaika mau makou i ka pule, a me ka hoike olelo. 5. Ua pono keia olelo imua o na kanaka a pau; a wae mai la lakou ia Setepano, he kanaka piha loa i ka manaoio, a me ka Uhane Hemolele, a me Pilipo, a me Perokoro, a me Nikanora, a me Timona, a me Paremena, a me Nikolao ka mea i huli mai no Anetioka. 6. Hoonohoia iho la lakou imua o ka poe lunaolelo, pule ae la lakou, a kau iho la i na lima maluna o lakou.

15. Eia ia wai ka hooko ana i na kanawai a Kristo, ma ka hooponopono ana i ka ekalesia?

Mat. 16: 19. E haawi aku hoi au ia oe i na ki o ke aupuni o ka lani; a o ka mea e hoopaaia e oe ma ka honua nei, e hoopaaia hoi oia ma ka lani; a o ka mea e kuuia e oe ma ka honua nei, e kuuia hoi oia ma ka lani.

Mat. 18: 18. He oiaio ka'u e olelo aku nei ia oukou, O na mea a oukou e hoopaa ai ma ka honua nei, e hoopaaia no hoi lakou ma ka lani; a o na mea a oukou e kala ai ma ka honua nei, e kalaia no hoi lakou ma ka lani.

2 Kor. 10: 8. No ka mea, ina paha wau e kaena nui aku i ko makou mana a ke Akua i haawi mai ai ia makou no ke kukulu paa, aole no ka luku aku ia oukou, aole no au e hilahila.

1 Tim. 5: 17. E malama nui ia'ku na luna kahiko e hoomalu pono ana, he oiaio hoi o ua poe la i hooikaika ma ka olelo a me ke ao aku.

Heb. 13: 7. E hoomanao i ko oukou mau alakai nana i hai mai i ka olelo a ke Akua ia oukou, e noonoo pono i ka hope o ka lakou hana ana, e hele hoi mamuli o ko lakou manaoio. 17. Hoolohe i ka oukou mau kumu, a e noho mamuli o lakou, no ka mea, ua kiai lakou i ko oukou mau uhane, me he poe e hoike ana la, i hoike lakou me ka olioli, aole me ke kaumaha, no ka pono ole o keia mea ia oukou.

1 Tes. 5: 12. Ke nonoi aku nei makou ia oukou, e na hoahanau, e ike aku i ka poe e hooikaika ana iwaena o oukou, ka poe maluna iho o oukou iloko o ka Haku, a e ao mai ana ia oukou.

16. He mea pono anei i kela ekalesia keia ekalesia, ke koho aku lakou i ko lakou mau luna? Oihana 6: 3.

17. He pono anei ke ninaninauia ka poe e makemake e komo iloko o ka ekalesia, i akaka ko lakou pono a me ko lakou manaoio ana?

Oih. 8: 36. A i ko laua hele ana ma ke ala loa, hiki aku la laua ma kahi wai: Olelo ae ua luna la, Aia ka wai, heaha ko'u mea e bapetizo ole ia'i? 37. I ae la o Pilipo, Ina i manaoio oe me kou naau a pau, ina ua pono.

1 Pet. 3: 15. Aka, e hoano i ka Haku i ke Akua, iloko o ko oukou naau. E makaukau mai oukou e hoomaopopo aku i ka poe e ninau mai ia oukou i ke kumu o ka lana ana o ko oukou manao, me ke akahai, a me ka makau.

18. Heaha na hana a na hoahanau o ka ekalesia e hana'i kekahi i kekahi?

Gal. 6: 1. E na hoahanau, a i loohia wale ke kanaka e kekahi hewa, na oukou ka poe ma ka Uhane e hoihoi mai ia ia me ka naau akahai; a me ka malama ia oe iho, o lilo hoi oe i ka hoowalewaleia. 2. E hali kekahi o oukou i na mea kaumaha a kekahi, pela oukou e hooko ai i ke kanawai o Kristo.

Kol. 3: 16. A e noho lako mai ka olelo a Kristo iloko o oukou, me ka naauao loa, e ao ana a e hoonaauao ana hoi kekahi i kekahi i na halelu, a me na himeni, a me na mele ma ka Uhane, e oli ana i ka Haku me ka maikai iloko o ko oukou naau.

Heb. 3: 13. Aka, e hooikaika mau kekahi i kekahi i ka wa i kapaia o keia la, o hoopaakikiia kekahi o oukou ma ka hoopunipuni ana o ka hewa.

1 Io. 3: 17. O ka mea i loaa ia ia ka waiwai o keia ao, a ike ae la i ka nele o kona hoahanau, a uumi oia i kona aloha ia ia, pehea la ke aloha o ke Akua e noho ai iloko ona?

19. Heaha ka hoopai ana e hiki i i ka ekalesia ke hoopai iho? *E nana i ka ninau 3 o keia mokuna, a ia* Oih. 15 : 1—3. Mat. 18 : 14—20. 1 Kor. 5 ; 4, 5,

20. Ua haawi mai anei o Kristo i kekahi loino na ko ka ekalesia hoopai ana?

Mat. 18: 15. Ina e hana hewa mai kou hoahanau ia oe, e hele oe e ao aku ia ia olua wale no. A i hoolohe mai oia oe, ua loaa ia oe kou hoahanau, 16. A i hoolohe ole mai oia ia oe, e kono aku me oe i hookahi i elna paha, i maopopo ai keia olelo kela olelo ma ka waha o na mea ike maka elua a ekolu paha. 17. Ina paha e hoolohe ole kela ia laua, alaila, e hai aku ia mea i ka ekalesia; a ina paha e hoolohe ole ia i ka ekalesia no hoi, e hoohalike oe ia ia me ke kanaka e, a me ka lunaauhau.

21. Heaha ka hookaawale ana?

2 Tes. 3 : 6. Ke kauoha aku nei hoi makou ia oukou, e na hoahanau, ma ka inoa o ko kakou Haku, o Iesu Kristo, e hookaawale ia oukou iho, mai kela hoahanau a me keia hoahanau e hele hokai ana, aole mamuli o ka haawina i kauohaia'ku ai e makou. 14. A ina hoolohe ole mai kekahi i ka makou olelo ma keia episetole, e hoailona oukou ia ia, aole hoi e hoolauna pu me ia, i hilahila ia. 15. Mai kapa hoi oukou ia ia he enemi; aka, e ao aku ia ia me he hoahanau la.

Rom. 15: 17. Ke nonoi aku nei au ia oukou, e na hoahanau, e nana aku i ka poe hoomokuahana a me ka hoohihia ma ka mea ku i ka olelo a oukou i aoia'i, a e hookaaokoa ae mai o lakou aku.

22. Heaha ka hooki ana'ku mai ka ekalesia aku?

Mat. 18: 17. Ina paha e hoolohe ole kela ia laua, alaila, e hai aku ia mea i ka ekalesia; a ina paha e hoolohe ole ia i ka ekalesia no hoi, e hoohalike oe ia ia me he kanaka e, a me ka lunaauhau.

1 Kor. 5 : 4. Ma ka inoa o ko kakou Haku Iesu Kristo, i ka wa a oukou e akoakoa ai, o ko'u naau pu kekahi,

me ka mana o ko kakou Haku o Iesu Kristo. 5. E haawi i kela mea ia Satana, i mea e hoopau ai i ke kino, i hoolaia'i hoi ka uhane, i ka la o ka Haku o Iesu.

1 Tim. 1 : 20. O Humenaio, a me Alekanedero, kekahi o ua poe la, o laua ka'u i haawi aku ai ia Satana, i aoia'e ai laua e hoino hou ole aku.

Tit. 3 : 10. O ke kanaka e ao kuee ana, o kau ia e hoonoho aku iwaho, mahope iho o ka mua a me ka lua o ke ao pono ana aku ia ia : 11. Me ka ike hoi, ua hookahuliia oia a ua hana hewa hoi, a ua hoahewa hoi ia ia iho.

23. Heaha ka pono o ka hooki ana'ku mai ka ekalesia aku?

2 Kor. 6 : 14. Mai hoopili ano e ia oukou me na hoomaloka : no ka mea, heaha ke kuikahi ana o ka pono me ka hewa? pehea la hoi e kohu like ai ka malamalama me ka pouli? 15. Heaha hoi ka manao hookahi ana o Kristo me Beliala? heaha hoi ke kuleana o ka mea manaoio me ka mea hoomaloka? 16. Pehea hoi e ku like ai ka luakini o ke Akua me ko na kii? no ka mea, o oukou ka luakini o ke Akua ola; e like me ka ke Akua i olelo mai ai, E noho pu auanei au me lakou, a e hele pu hoi; owau auanei ko lakou Akua, a o lakou hoi auanei ko'u poe kanaka. 17. Nolaila, ke i mai la ka Haku, E puka mai oukou mai waena mai o lakou, i kaawale oukou; mai hoopa aku hoi i ka mea haumia, a e hookipa mai au ia oukou. 18. A lilo no au i Makua no oukou, a e lilo mai hoi oukou i poe keikikane a i poe kaikamahine na'u, wahi a ka Haku mana.

2 Kor. 7 : 1. No ia hoi, e ka poe i alohaia, no ka loaa ana mai ia kakou o neia mau olelo hoopomaikai e hoomaemae kakou ia kakou iho i na mea paumaele a pau o ke kino a me ka uhane, e hoopaa ana hoi i ka maikai ma ka makau i ke Akua. 11. Aia hoi, o ua mea la a oukou i hana eha ia'i ma ka ke Akua, he nui ka ikaika i hanaia e ia iloko o oukou, oia, he hoakaka, oia, he huhu, oia he makau, oia, he iini nui, oia, he manao ikaika, oia, he hoopai : ma na mea a pau, ua hoike mai oukou ia oukou iho, he h.la ole.

2 Tes. 3 : 14. A ina hoolohe ole mai kekahi i ka makou olelo ma keia episetole, e hoailona oukou ia ia, aole hoi e hoolauna pu me ia, i hilahila ia.

1 Tim. 5 : 20. O ka poe hana hewa o kau ia e papa aku imua o ke alo o na mea a pau, i makau mai hoi o hai.

24. He mea pono anei i na hoahanau o ka ekalesia ke hoolauna me na mea i hookiia'ku mai ka ekalesia aku?

Mat. 18: 17. 1 Kor. 5: 11. 2 Tes. 3: 14.

25. Ina paha i hookaawaleia'ku kekahi no kona hewa, a hookiia'ku la paha, a mihi oia, pono anei ke hoihoi mai ia ia iloko o ka ekalesia poli?

2 Kor 2: 6. Ua nui keia hoopai ana o ua mea la, i hoo-ukuia'ku e ka nui o oukou. 7. No ia mea, he pono no ke kala ae oukou ia ia, me ka hooluolu aku, malia paha o nawaliwaii loa auanei ua mea la i ke kaumaha nui. 8. Nolaila, ke nonoi aku nei au ia oukou, e hoomaopopo aku i ke aloha ia ia. 10. A i kala aku oukou i ka mea o kekahi, owau hoi kekahi e kala aku; no ia hoi, ina paha au i kala aku i kekahi mea, no oukou i kala aku ai au ia mea ia ia, ma Kristo.

KA HOPENA.